10

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
14 A
10

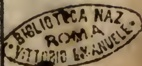
DE ARTE TESTANDI, ET CAVTELIS VLTIMARVM VOLVNTATVM TRACTATVS.

CLARISSIMI IVRISCONSVLTI IOANNIS DILECTI DVRANTIS GVALDENSIS,

CVM SVMMARIIS AD SINGVLAS cautelas accommodatis: ac copiosissimo Indice scorsum tum cautelarum, tum materiarum: quæ sparsim in ipsis Cautelis leguntur, recens summa fide recognitis.

VENETIIS, Apud Hieronymum Caualcalupum. 1564.

REVERENDISS. ATQVE ILLVSTRISS.

DO. D. HIERONYMO GHINVTIO S. R. E.

Cardinali optimo ac religiosissimo Ioan.

Dilectus Durantes.

S. D.

VETERI consuetudine, disertorúmq; instituto introductum est, amplissime Pater, vt suas quisq; lucubrationes viro præstantissimo dedicet. Quem morem alii tenent, vt aduersus obloquutores morososq; censores illius patrocinio muniantur. Alii & quidem ingenio fœliciore id seruant, vt quorum beneficiis ornati sunt, titulis & inscriptionibus eorum nomen amplificent. Ego autem tibi librum hunc dico, non quia ob trectatorum maledicta formidem. Neminem enim tam ingrati animi esse arbitror, vt infestus sit ei, qui pro vtilitate publica in studio euigilans sui corporis robur assidua cogitatione diminuat. Nec quod per dedicationem hanc cogitem acceptis beneficiis respondere, aut existimem amplitudini tuæ quiquã claritatis adiicere, cùm tuus honos ob mirificas animi tui dotes semper mansurus sit suis viribus immortalis. Sed quia nostra inuenta hæc abs te pensitari cupiam, vt aut damnes, si leuia & inutilia, aut comprobes, si ea vsui esse censueris. Nam si tuo non improbentur iudicio, reddar equidem ad alia ædende propensior, & à publicis muneribus vacans, enitar, vt non minus hoc tempore prosim, quem dum in transigendis diiudicandisue controuersiis occupatior essem. At si displicuerint protinus pedem referens ab inani labore desistam. Expectabo itaque iudicium tuum, tuum inquam, iudicium expectabo. Et quis ad id melior iudex seligi potuit quàm tu? qui post bene fondatam iuris scientiam populis, qui subditione Romani Pontificis sunt, amplius quatuor lustris ita sanctè ius dixeris, & apud Reges, legationes, aliáque ampla, & difficilia negoria ita preclarè gesseris, vt facilè omnes in omni re & mirum in modum ingenio pollere perspiciant. Admirantibúsque & te suspicientibus non vana videa-

tur opinio Pythagoræ, qui defunctorum animas è corporibus in in corpora transire constanter asseruit. Te nanque iuris prudentia Solonem, iustitia Aristidem, contemptione pecuniæ lucríque despicientia Phocionem, sapientia, patientiáque Socratem, religione nō simulata neque superstitiosa, non minus quàm nomine Hieronymum, rerre compertum est. Quin & Herculis personam gerere videris, quoties Pontifices maximos grauioribus curis subleuas. Suaderíque possit in tuum, formaretur animaretur que corpus tanquam in delubrum quoddam cælestes illorum animos commigrasse, aut si id concedendum non sit, illud inficiari poterit nemo, eorum omnium eximias virtutes in te vno collocatus esse. Quæ omnia, cùm illustria notáque sint omnibus, mihi tamen tua vice functo, ac diutius sub tuis signis militanti quotidiè maximis experimentis familiariter cognita sunt. Quamobrem puto me labi & errare non posse, si tuam sequar in deliberatione sententiam. Et vt summam rei habeas, propositi mei est Testandi artem tradere. Cautioresque disponendi modos qui diuturna in obscuritate latuerant aperire, vt mortales nostris instructi admonitis testamenta solertius faciant, testamentarias quæstiones precidant, malarúmque litium perniciosum semen extinguant. In ornanda expoliendóque libro, & si aliquid otii nactus sim, mihi ipsi nequaquā satisfacere potui. Et enim coactus sum festinanter ædere, dum verebat, ne furtim subtractum exemplum rudè & incultum a librariis excuderetur. Te igitur rogo atque obsecro vt volumen hoc qualecunque est, perlegendum suscipias, subindéque decernas, deserturus ne sim telam hanc quam iam dudum & iam ex contractibus & iudiciariis ordior, an potius renouato studio prosequar.

Vale.

TITVLI HVIVS LIBRI.

IO. DILECTVS DVRANTES GVALDENSIS IVRISCONSVLTVS,

AD LECTOREM.

IBRVM *hunc inchoaturus post comparatam rerum sylUam ac remediorum copiam de modo compositionis non parum initio ambigebam: cum antiquos & posteriores ac recentes Iurisconsultos inter se dissidere, & sequi diuersa conspicerem. Veteres nanque ciuilis prudentiæ professores Latinis propriisque verbis ac breuitate tam in responsis dandis quam Commentariis cō scribendis vtebantur. Sed postquam labi Romanum cœpit imperiū, significatione vocum deformata, & eloquij splendore obruto, Iuris interpretes multiplicibus magnisque voluminibus recti sermonis modum seruare nescientes, omnem orationis venustatem deleuere. Nouissimorum alij quamuis perbene Latine loqui potuissent, perpendentes non verbis leges, sed rebus imponi a barbaro scribendi vsu recedere neglexerunt. Alij Adamussim Latinæ linguæ normam subsequuti sunt, & hi locus leges libros, titulosque ab eis citatos in librorum margine scriptitant, ne continuationem sententiarum quodam quasi offendiculo interrumpant. Quid igitur facerem, & ad quos imitandos, verterem dubitabam. Animaduertens tandem leges intelligentiam magis quam verborum flosculos exposcere, verbisque popularibus vtendum esse, vbi de generali popularique negotio agitur, non exquisitis & elegantibus, sed communibus, vsitatisque verbis scribere, locósque connectere volui: Nam & priscos Iurisconsultos id passim fecisse comperio. Plane longam prolixamque dicendi seriem adeò respui, vt concisis superuacaneis disputationibus plus millies alibi repetitis, re factàque maxima parte congestorum ab authoribus a me citatis, immensi campi fructibus vberrimos, in paruum & augustum receptaculum concluserim existimans multo modestius atque commodius esse lectorem ad authores ipsos reiicere, quam alienis ornari, & ab aliis aptè congruenterque cumulata transcribere. Quinetiam*

tiam tanquam interlucator complura cautioribus his inserta præciderim, cum ea materiæ huic aliena, seu rare accidentia & inutilia, vel æquo & bono aduersa cognoscerem. Nibil igitur non quotidianum, nihil non frugifer, nihil non honestum argute lector offendes. Perlege itaque, nam, si omnia quæ hoc libello continentur mente complexus fueris, eorúmque vsum habueris, te apprime cautum fore polliceor in ea iuris parte, qua per extrema hominum elogia hæreditates & patrimonia deferuntur.

INDEX CAVTELARVM
ORDINE ALPHABETICO.

A

Codicilli

D

Legat

primi

T

perdat

Indicis cautelarum Finis.

SEQVITVR TABVLA MATERIARVM HVius Libri.

A

G

Hab.

H

In-

Iurare

Legiti-

Pręsum

FINIS.

DE ARTE TESTANDI, ET CAVTELIS VLTIMARVM VOLVNTATVM CLARISS. IVRISCONSVLTI Io. dilecti durantis Gualdensis,

LIBER INCIPIT.

De his qui non habent factionem testamenti.

TITVLVS PRIMVS.

CAVTELA I.

Quo remedio vltima voluntas filii, viuo patre, vires habeat.

SVMMARIVM.

1 *Filiusfamilias non potest facere testamentum.*
Peculium habẽtes castrense, vel quasi castrense, possunt de eis testari:
2 *Emancipatio potest fieri authoritate cuiuslibet iudicis.*
Notarius est iudex ordinarius, & exercet iurisditionem volũtariam.
3 *Filiusfamilias de consensu patris potest donare causa mortis.*
4 *Authoritatem ad vtilitatem propriam nemo accommodare potest.*
Consensum ad utilitatem propriam sicut authoritatem accommodare non possumus.
Authoritatem supplet iudex pro eo qui non est habilis ad præstandã authoritatem.
Donare causa mortis qua ratione possit filiusfa. qui non potest testari etiam consensu patris.
Donatio facta absenti nomine pro ea acceptante non valet.
Iudex supplet consensum eorum qui non possunt, aut sine iusta causa consentire recusant.
Consensus alteri præstitus reuocabilis est per eum, cuius consensus ad actum requiritur.
5 *Clericus etiam in minoribus ordinibus constitutus, licet sit sub patria potestate potest testari.*
Clericus dicitur habere quasi castrense peculium in aduentitijs.
Peculium clerico est quasi castrense, quod alijs est aduentitium,
6 *Clericus habet fructus sui peculij, & non pater.*

1

ILIVS FAMILIAS †non poteſt facere teſtamẽtũ, l. qui in poteſtate.ff. de teſta.& patris cõſenſus nõ operatur ꝙ teſtamentũ valeat.l.teſtamenti.ff.eo. tit. c. licet. de ſepul. lib. vi. vt late per Ale. & alios Doct. in l. ſenium. C. qui teſt.fac.poſ.Et licet filiifa. caſtrẽſe vel quaſi caſtrẽſe peculiũ habẽtes, ſup eo teſtamẽto cõdere poſſint.l.fi. C.de inof.teſt.vt p Cor.cõſi.lxxxv.Iura dubia.co.iii.lib.iii.& Ale. cõſi.ii.In cõſultatione.lib.vi.In ꝓfectitiis tamẽ & aduentitiis teſtamẽtũ facere nõ poterũt,l.fi.C.qui teſt.fa.poſ. & ibi Doc. & Cal.cõſi.x.Filius famil.in ti.de teſt.Proinde filiafa.licet nupta ſit & traducta ad domum viri, cũm remaneat in poteſtate patris,l.fi.vxor.C.de cõdi.inſer.nõ poteſt ſup bonis maternis, vel ſuper dote facere teſtamẽtũ,vt per Alex.cõſi.xvii.Viſis.lib. ii.niſi ad pias cauſas,& patris cõſenſu,d.c.licet.§.fin.& eſt cõmunis opin.vt patet ex alleg.per Alex.& alios Doc.in d.l.ſe-
2 niũ.& per Barb.in rub.de teſta.fol.12.†Sed vt filius voluntate patris indiſtinctè diſponere poſſit de bonis maternis & aduẽtitiis, remediũ eſt, ꝙ pater emancipatione filium liberet à ſua poteſtate,l.fi.c.de eman.libe.Et quia emãcipatio nõ poteſt fieri ſine præſentia iudicis,vt in ead.l.dicitur.Si forte filius egrotet,& ad iudicem ire nõ poſſit,remediũ eſt,ꝙ adhibeãtur duo notarii,quorũ alter emancipationẽ ſcribat,alter iudicis fungatur officio.Nam emãcipatio authoritate cuiuſuis iudicis fieri poteſt.§.præterea.cum glo.Inſti.quib.mod.ius pat.pot.ſol. & notarii ſunt iudices,gl.in l.i.ff.de iud.& ĩ l.fi.C.vbi & apud quos.& exercent iuriſdictionem in volentes,vt per Bal.cõſi. cv.Factum tale.col.ii.lib.iii.E poſt emancipationẽ factã validum erit teſtamentũ filii.vt per Cor.conſil.cclix. Viſo pũcto•
3 lib.iii. † Secundum remedium eſt,ꝙ filiusfa. conſentiente patre diſponat donãdo cauſa mortis. Nã poteſt filiusfa. permittẽte patre donare cauſa mor.l.tam is.§.fi.ff.de do.cau.mor. vt per Cuma.conſi.cxc.Filiusfa.& Fed. de Se.conſi.cccxciiii.Habuiſtis.& Alex.cõſi.liii.In cauſa & lite.col.ii.lib.iii.Nam partem capit donatio cauſ.mort.à natura cõtractus, glo.in l.ii.ff. de dot. præleg. Partẽ quoque capit à natura vltimæ voluntatis,l.fi.C.de do.cau.mor.& l.cũ filiusfa.nec teſtamẽtũ nec codicillos

dicillos facere possit, etiã consentiente patre, l.ii.ff de leg.i.cõtrahendo aũt liberè possit obligari, l.tam ex cõtractibus.ff.de iud. Constitutum est vt filiusfa.non possit libere disponere sine consensu patris donãdo causa mor.& consensu patris possit ita donare, cùm & contrahere possit. Et mediam quandam viam prudentissimi iuris authores secuti sunt.argu.l.antiqui. cũ ibi no.ff.si pars hæ.pet.vt per Socin.in d.l.ii. Ex his patet non esse necessariũ remedium qđ colligit ex dictis Bald. in consil.ccccivi.Quæritur.lib.ii.vbi docet posse filiamfa.cõsentiente patre donare cau.mor.nõ promittendo, sed permittendo rem accipere propria authoritate, vt donatarius habeat retentionẽ. Nam potest filiusfa.consensu patris donare causa mortis, etiã promittendo.vt ipse quoque Bald. affirmat. cõsi.

4 ccccxcvi. Pone ꝙ filius.lib.v. † Non tamen potest filiusfa.donare causa mor.ipsi patri, cuius consensus requiritur.gloss.& Bar.in.l.i.ff.de.au.tut.& est cõmunis opi.vt dicit Cor.cõsi.ccxciiii.Elegãter.lib.i.& Deci.cõs.cclxxix.Placet.col.ii.quãuis Ful.consi.lxxxviii. Visis superius.& alii quidã contrariã opi. sequitur, vt per Alex.consi.cvi.Quo ad præsens.lib.i.& per Deci.d.consi.dcclxxix. Sed vt filiusfa.etiam ipsi patri donare possit cau.mor.remedium est, ꝙ filius patri donet cum authoritate iudicis argu.l.si furiosi.C.de nupt.& ibi hoc tenet. Bal. & Alex.in.l.i.§.fuit quæsitũ.colũ.iii.ff.ad. Treb.Et si filius donet causa mort.extraneo consentiente patre. ne patet consensum suum reuocari possit, remedium est, ꝙ pater dum cõsensum præstat notario stipulanti pro his quorum interest promittat consensum nõ reuocare. Et talis cautela necessaria est, quando filius donaret res in quibus pater ius haberet. vt ꝑ Bart.in.l.ii.§.si vero.in fi.ff.de donat. Et si filiusfa. habeat patrẽ & auum, necessarius erit consensus aut.arg.l.fin. C. de leg.tut. Oportet autem ꝙ notarius in huiusmodi donatione stipuletur ꝓ absentibus. Nã nemine stipulãte, vel donationẽ acceptante, donatio non valeret.glo.& Doc. in.l.illud C. de sac.san.eccl.& dona.etiã caus.mor.desyderat pactum saltem nudũ.gl.not.cùm pater.§. Meuio.ff.de leg.ii.& dubium non est notarium posse pro absentibus stipulari.l. non aliter.ff.de adop.l.iii.ff.rẽ pup.sal.for.cum ibi no.per Doc. Et remediũ hoc cõprobatur ex dicti per Cor.cõsil.cxxix. Videt prima facie.lib.ii. & per Soci.cõsi.clxxii.Multũ abside.col.iii.lib.ii.&

consil.cxxv. Non insistẽdo.lib.iii. & per ea quæ ibi refert patet consensum patris posse prestari etiã ex interuallo,& p epi
5 stolã.† Sed si filiusfa.peræ̃grè profecturus de bonis maternis, vel aliis, disponere velit: & pater nolit ei præstare cõsensum, vt sine consensu patris filius possit disponere de rebus suis testando vel mor.cau.donãdo,remediũ est,ꝙ filius fiat clericus minores saltẽ ordines suscipiendo.Nã clerici oẽs possunt facere testamentũ,etiã si filiifa.sint, quia peculiũ etiã aduentitium clerico est quasi castrẽse.auth.presbyteros.C.de Epis.& cle.Bar.Veron.cau.cxiii. filiusfa.& confirmatur remediũ hoc ex dictis per Imol.& Abb.in c. quia nos.de testa. & p Ias.in l.filiæ licet.C.de colla.& est hoc mirabile dictũ,vt dicit Bar.
6 in d.c.quia nos.co.i.ex hoc enim sequitur†quod si filius est clericus in minoribus ordinibus constitutus, licet sub patria potestate remaneat,c.si annum.de iudic.libr.vi. Rot.decisio. clxxviii. Emancipatio.in no.tamen pater non habet vsumfructum in eius bonis vndecunque quæsitis. Et per hoc limitatur.l.i.C. de bon.mat.Et l.cùm oportet.C.de bo.quæ libe.

CAVTELLA II.

Quo remedio possit disponere mulier de rebus suis sine consensu consanguineorum : vbi lex municipalis mulieres testari sine illorum consensu prohibet.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quòd mulier testari non possit sine consensu propinquorum non valet.*
2 *Statuto disponente quòd mulier testamentum facere non possit sine cõsensu propinquorũ potest mulier facere testamentũ ad pias causas.*
3 *Iudex supplet consensum eorum, qui non possunt, aut sine iusta causa consentire recusant, & nu.5.*
4 *Consensum ad vtilitatem propriam sicut authoritatem accommodare non possumus.*
6 *Protestatio ius conseruat.*
7 *Donatio causa mortis potest fieri ab eo, qui lege municipali non potest tristari.*
Testamentum prohibitus facere potest donare causa mortis.

1 VALET statutum disponens mulierem non posse facere testamẽtũ† sine cõsensu propinquorum,vt per Petr. de Anch.

de Anch.consi.xxii.Videretur.& Calde.consi. xx.in titu. de consti.& ita cõtra Paul.de Cast.& alex.concludit Ias.in l.ex facto.ff.de vul.& pup.quod sane procedit,nisi statutum factũ sit in fraudem alicuius mulieris particularis,vt per Deci. per consi.ccclxi.Omissa longa.col.i.Et si propinqui, vel alii,quo rum consensus requiritur mulieri testamentum facere volē-
2 ti consentire recusent,remedium est † ꝙ mulier aliquem piũ locum hæredem faciat, & ab eo personis ad quas sua bona peruenire velit legando relinquat & valebit testamentum, etiam quo ad legata, non quo ad pias causas facta per Bald. in l.generali.C.de sacrosan.eccle.& Abb. in c.relatum.1.co. 2.de testa.& Alexan.consi.cv.Viso ac diligenter.col.3. lib.4. fac.dicta.per Barba.in dicto c.relatum.col.9. & 10. vbi refert esse ad piam causam etiam testamentum in quo hæres instituatur pauper consanguineus pro anima testatoris, per gloss. in capitu.2.in verbo decreuerit.de sepul. vel in quo instituan tur miserabiles personæ,vt moniales, pupilli, viduæ, puellæ maritandæ, mulieres malæ vitæ: vt redeant ad bonam fru-
3 gem,& aliæ personæ, ibi per eum enumeratæ. † Secundum remedium est quòd iudex propinquis sine iusta causa consen tire nolentibus authoritatem suam interponat, quæ sufficiet loco consensus propinquorum,arg.l.si cum dotem.§. eo autẽ tempore ff.solu.mat.& ibi no.Bar.& cæteri Doct. & Bal.in l. viduæ.C.de nup.& Cor.consi.242.Circa primũ col.2. lib.4. & approbante iudice sufficiet etiam remotiorũ propinquorũ consensus,quando proximiores consensum denegant, vt per
4 Bald.in d.l.viduæ.† Et si mulier vellet ipsis propinquis quorum consensus,desideratur in testamento mulieris, sua bona relinquere,propinqui ad vtilitatem propriã consensum accõ modare non possent,per no.per gl.& Bar.in l.1.ff.de aut.tut. & Bar.in l.frater a fratre.col.12.ver.tertio quæro.ff.de condi. inde.cum allegatis per Soc.cons.172.Multum abunde.& per Corn.consi.294.Eleganter.lib.1. & est communis opinio,vt dicit Deci.consi.612.Conclusionem.in fi.contra Bald. qui in contraria fuit in l.i.C.vnde vir.& consi.vi.Hæc est copia.lib. ii.Sed vt dispositio facta ad commodum eius sui consensum adhibere debet non sit inutilis, remedium est, ꝙ ante testamentum mulieri accomodetur consensus in genere ad faciẽ dum testamentum arbitrio suo non autem in ipso testamẽto,

vt probatur ex his quæ refert Alexã.in.l.i.§.fuit quæſitum.ff. ad Trebel. & per Cor. d.cõſil.ccxii.col.ii.Eſt tamen neceſſe poſt talem cõſenſum teſtametum fieri ex interuallo, vt per
5 Deci.conſil.ccxlv.In cauſa.†Item remedium eſt,ꝙ iudex ſuppleat defectum conſenſus propinquorũ ſua præſentia & authoritate,quod poteſt facere iudex vbicunque aliquorũ conſenſus ad actum requiritur. ſi illi ſint in habiles ad cõſentiendũ.vt per Bal.in.l.ſi furioſi.per illũ text. C.de nup.& in ,.bonorũ.vbi etiã alii Docto.C.qui admit.& per Alexã. in.d.§. fuit quæſitũ.& ſequitur Soci.conſil. lxxxvii.In præſenti.col. ii.lib.i.Eſt & alia cautela videlicet,ꝙ mulier faciat teſtamentum extra territorium in loco vbi nõ ſit tale ſtatutũ, argu.l. ii.C.quẽ ad.teſt.ape.Bart.in.l.i.col.vi.ver.circa ſecũdũ.C.de ſum. Tri.&fid.catho.& trahetur teſtamentũ ad bona vbi que ſita, vt ibi per Bar.& alios Doct.quamuis Bar.ſibi contrarius
6 aliud cenſerit in.l.ſi arrogator.col.vi.ff.de adopt.† Et ne conſentiens mulieri facienti teſtamentum ſibi præiudicet, ſi forte ius aliquod haberet in rebus à teſtatrice alteri relictis ſit cautus vt proteſtetur ſe cõſentire citra aliquod præiudicium ſui iuris quæſiti, vel quærendi.l.ſi debitor.§.ſi in venditione. ff.quib.mo.pig.vel hypo.ſol.Bar.in l.cũ quis decedens.ff. de
7 leg.iii.& Soci.cõſil.clxxxix.Viſo & cõſi.ccxxx.Viſo.† Quartum remedium eſt, ꝙ mulier diſponat donando cauſa mortis: poteſt enim mulier ita diſponere, quia prohibitus facere teſtamentum non intelligitur prohibitus donare cauſa mortis.l.tam is.§.fi.ff.da dõ.cauſ.mor.vt per Deci.conſ.cxcvi.In caſo propoſito.fac.no.per Bal.conſi.ccxcviii.Quæritur.lib.ii. Hoc temen non procoderet ſi ſtatutum prohiberet mulieres etiam contrahere ſine conſenſu conſanguineorum, vt patet ex allegatis per Alex.& Soci.in.l.ii.ff.de leg.i.

CAVTELA III.

Quibus remediis poſſit clericus diſponere de rebus pertinentibus ad eccleſiam.

SVMMARIVM.

1 *Clericus de fructibus beneficij & rebus eccleſia non poteſt teſtari.*
2 *Clericus debet errogare quod ſupereſt in pauperes.*
3 *Clericus poteſt inter viuos moderate donare.*
4 *Cardinalibus ſine licentia Papæ de bonis patrimonialibus licet facere teſtamentum.*

Papa potest dare clerico facultatem testandi de rebus ecclesiæ.
5 *Clericus potest testari de rebus ecclesiæ permittente summo pontifice.*
Clericus etiam in testamento potest relinquere in remunerationem seruitiorum.
6 *Fructus quomodo diuidantur inter hæredes clerici defuncti, & successorem eius in beneficio.*

1 CLERICVS de fructibus beneficii, vel de rebus aliis ex fructibus ecclesiæ, vel intuitu ecclesiæ acquisitis † nō potest testando disponere: quia in morte vsuario compara tur, glo. in c. præsenti. de offi. ord. lib. vi. & per Bal. consi. lxxx. Ad euidentiam. lib. v. & secundum veriorem opinionem procedit hoc, etiam si clericus simplex beneficium sine administratione habeat, vt tenent Abb. in repe. c. cum esses. col. vii. de testa. & Gemi. in d. c. præsenti. & alii relati per Barba. in c. fin. de pec. cle. & rationabilis est hæc sententia, quia clericus ex reditibus sui beneficii ecclesiastici vltra honestum victum sibi
2 quicquam attribuere non potest, c. Episcopus. xii. q. i. † & quicquid superest, erogandum est in alimoniam pauperū, c. quoniam quicquid. xvi. q. i. c. aurum. xii. q. ii. Et si ex fructibus ecclesiæ clericus sibi vel suis emerit prædium, hoc ad ecclesiam pertinet, & ab illa vt domina poterit vendicari, glo. in c. Apostolicos. xii. q. ii. Doct. in c. inquirendum. de pec. cler. Sed vt clericus possit de reditibus & aliis bonis mobilibus ecclesiæ disponere in pauperes, amicos, & egentes consanguineos, remedium est, quòd ea quæ in testamento eis relinquere destina-
3 bat viuens donet & tradat: † potest enim clericus & prælatus de bonis mobilibus & reditibus ecclesiæ inter viuos moderatè donare, c. cæterum. vbi Abb. de dona. l. viuus. ff. si quid in fraud. patro. & clericus prælatusque de rebus ecclesiæ tenetur potius subuenire consanguineis si indigeant, c. non satis. lxxxvi. distinctio. c. quiescamus. cum glos. xlii. distinctio. glos. in c. omnino. xxxi. distinctio. Abb. in c. i. de coha. cleri. & mulie Doct. in c. non liceat. xii. q. ii. Barb. in cap. ad hæc col. i. & ii. de testamen. & Ludo. Bol. post consi. Ioan. de Ana. lxxxvii. Circa dubium. Secundum remedium est quòd clericus à summo Pontifice impetret priuilegium testandi & disponendi de huiusmodi rebus, quod Papa ex causa concedere potest, cùm ad Papam vniuersarum ecclesiarum plena dispositio pertineat, c. licet de præb. lib. vi. cle. i. vt lit. pœn. iuncta l. si

quãdo.C.de inof.test.& l.si mutus.ff.eod.ti.vt per Abb.in d.c. cùm esses.& per Ale.& Ias.in l.vt militibus. C. de test.[primi.& Ale.cõsi.xv.Reuerẽdissime.lib.ii.Soc.cõsi.xiii. Præsens cõsultatio.Bella.consi.ii.Super medietate.col.pe.& vl.& est cõ.opi. vt dicit Dec.cõsi.clvii. Queritur de expensis. Ideo secundùm Doct.relatos per Ias.in auth.ingressi C.de sac.eccl.Cardinales ex priuilegio. Papæ possunt facere testamentum de bonis quæsitis occasione Cardinalatus:& fac.no.per Caccial.in tra. de pensi.q.xix.in fi.quod tamẽ procedit tantũ in bonis mobilibus non præciosis,secundum Bart.in d.c.cùm in officiis.col. pe. de testa. & prædicta intellige vera esse quando Papa moueretur ex iusta causa ad concedẽdũ clerico facultatẽ testandi, vt per Abb.in d.c.cùm esses.quẽ refert & sequitur Fel.in c.cõstitutus.col.antep.in ver.dominum.de rescrip.& Barb.[in d.c. cùm in officiis.col.vi.cũ alleg.per eum ibi: & iusta causa esset si clericus suis pauperibus consanguineis subuenire vellet. nã ideo bona ecclesiarum comparata sunt, vt ex eorum fructibus pauperum inopiæ succurratur.c.videntes.xii. q.i. fac. no. per Abb.in d.c.i. & notandum est ꝙ priuilegium testandi semper Cardinalibus necessarium est etiam quo ad bona patrimonialia,secũdùm Host.in sum.de pœn.§.confitẽdũ.ver.cùm Cardinalis.tu autẽ quãtum ad patrimonialia,& alia bona nõ perti-
4 nẽtia ad ecclesiã contrarium teneas,†quia verius est Cardinales de bonis propriis liberè posse testari, vt patet ex alleg. per Barba.in tra.de præst.Card.par.i.q.iii.& Cardi. de Iacoba in
5 tract.de cõcil.lib. i.art.xii.fac. xxxiii. † Tertium remedim est ꝙ clericus relinquens alicui benemerito fructus vel mobilia ecclesiæ dicat se relinquere pro remuneratione seruitiorum: potest enim clericus in remunerationem relinquere de bonis ecclesiæ.c.relatũ.ii.& ibi Canon.de testa. & per Barb.in d.c. cùm in officiis.col.iii. Notandũ tamẽ est ꝙ de meritis & obsequiis nõ creditur assertioni testatoris, sed ea probari oportet, l.si fortè.ff.de Castr.pec.no. per gl.& Doct.in l. si donatione. C.de colla.vt autẽ verbis testatoris concurrentibus aliquibus
6 præsumptionibus fides adhibeatur,†remediũ est ꝙ testator specialiter exprimat merita,secundùm Bal.in l.fi.ff.de exer. acti. & cautius est ꝙ iureiurando testator affirmet se illa recepisse, per not.per Bal.in d.l.si donatione.iũctis dictis Sal.in l.si mater.C.de cõtra.emp.& Ale.cõsi.xviii.Cõsideratis.lib.iii.quos sequitur

sequitur Dec.in d.l.si donatione.col v.& vi.Quomodo autem fiat diuisio fructuum inter hæredem clerici mortui & ecclesiam,quãdo clericus non potuit de fructibus testari,ponit Bal. cons.cccxiii.Pręmittendum.lib.ii.vbi inter cætera dicit in dubio præsumẽdum esse clericum fructus ecclesiæ consumpsisse, & non proprios:arg.c.cùm secundùm.de præb. alibi dicit hoc esse temperandum arbitrio boni viri.d.consi.lxxx.

CAVTELA IIII.

Quo remedio Monachus possit facere testamentum.

SVMMARIVM.

1 *Monachus non potest facere testamentum*
2 *Papa potest donare monacho facultatem testandi.*

1 MONACHVS testamentum facere non potest,auth. ingressi.C.de sac.san.eccl.† Sed vt monachus de bonis ex sua professione delatis ad monasteriũ vel sua opera acquisitis possit facere testamentũ & suos cõsanguineos. pauperitate pressos subleuare,remediũ est ꝙ monachus a Papa impetret facultatem testandi & disponendi de huiusmodi bonis.
2 † Certum est enim ꝙ summus Pontifex etiam monacho potest dare potestatem faciendi testamentum,l.si quando.cũ ibi not.per.Bal.C.de inoffi.test.& in auth.nisi rogari.C.ad Treb. & Ias.in d.auth.ingressi.Soci.consi.xiii.Præsens consultatio. vbi tenet valere potestatem à Papa datam cuidam religioso ꝙ posset testari vsq;ad summam decem millium Florenorum, & Caccialup.in tracta.de pensio.q.xix.in fi. cum aliis relatis per Barb.in c.cùm in officiis.col.pen.de testa.

CAVTELA V.

Quibus remediis pupillus possit disponere de bonis suis in euentum mortis suæ.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus etiam doli capax testamentum facere non potest.*
2 *Iuramentum obligat etiam impuberem doli capacem.*
Pupillus doli capax obligatur iuramento.
3 *Pupillus doli capax potest facere testamentum ex dispositione Papæ.*

PVPILLVS testamentum facere nõ potest.l. qua ętate. ff.de testa. & malitia quo ad hoc non supplet ętatẽ, adeò
1 †ꝙpupillus etiàm doli capax non potest facere testamẽtũ. l.fi.C.

l.fi.C.de testa.mil,vt ibi per Doct.& Barb.in c.Rainutius.col. xxviii. de testa. & procedit etiã si velit pupillus testari ad pias causas.vt per Bar.in l.i.in ii.q.C.de sac.san.eccle. Sed si casus emergat quo videatur honestum pupillum de suis bonis disponendi facultatem habere,vt pupilli dispositio valeat, remedium est ꝙ pupillus doli capax de bonis suis in euentum mortis donando disponat sub cõditione,si ipse decesserit in pupillari ætate,& confirmet talẽ dispositionẽ suo iuramento,& valebit dispositio per doctr.Bar.& Alex.in l.qui iurasse.ff.de iureiur.& Iason.post Bar.in auth.sacramẽta pube.C.si.aduer.vẽd.

2 & per Can.in c.i.de delic.puer.†Astringitur enim etiam talis impubes religione iuramenti.l.fi ff.de lib.cau.c.paruuli.xxii. q.v.Abb.cõsi.cviii.Illud.lib.ii.& Barb.in c.quia igredientibus. col.v.de testa Pau.de Cast.cõsi.ccxiii.Si nõ interuenisset.lib.i. & est cõmunis opi.vt dicit Deci.in l.pupillũ.ff.de reg.iur. per allegata ibi per eum,stricto tamen iure facile posset contraria opi.sustineri, quia impubes nõ habet plenũ iudiciũ quod requiritur vt obliget iuramẽtũ,vt no.in auth.quod eis.C.de nu. c.& si Christus.de iureiur.& iuramentum nõ obligat impuberes.arg.à contrario sensu d.auth.sacramẽta pub. Et quia iuramentum nõ habet per omnia eundem effectum in impubere doli capace quẽ habet in pubere,d.c.i.vt per Zaba. consi.xcii.

3 Nobiles viri.col.viii.& Bal.cõsi.cccclí.in pupillo.lib.ii.†Secũdum remedium est ꝙ pupillus doli capax ex indulgẽtia principis faciat testamentum:potest enim princeps pupillo doli capaci dare factionem testamenti, vt per Bar. in l.si quæramus. ff.de testa.& Ale.in d.l.fi.cum allegatis.per Ias.in l.rescripta. in fin.C.de præc.Imp.offe.& Deci.in d.l.pupillum.in fi.

CAVTELA VI.

Quo remedio vires habeat testamentum furiosi habentis dilucida interuallla.

SVMMARIVM.

1 *Furiosus non potest facere testamentum.*

2 *Notarius qua cautela vti debeat quando adhibetur ad scribendũ testamentum furiosi habentis dilucida interualla.*

3 *Notario nõ creditur in his circa quæ versatur eius laus,vel opprobriũ*

4 *Furiosi testamentum valet,si in eo omnia fuerint rectè disposita.*

5 *Testamenti sibi facultatem adimere quidam furor est.*

Furiosi

1 FVRIOSI †testamentũ non valet nisi factum sit in dilu cidus interuallis,l.furiosum.C.qui test.face.pos.& furoris tẽpore præsumitur factũ testamẽtũ ab eo qd prius furere cœperat,quia qualitas mẽtis durare prę sumit.l. non omnes.§.à Barbaris.ff.de re mi.l.si cui.§.hisde.ff.de ac.gl.in c.cũ inter canonicos.in ver.recusatus. de elec.gl. in c. iudicas. iii.
2 q.ix.gl.in c.fi.de suc.ad intesta.† Sed si quando tabellio adhibetur ad scribendũ testamẽtũ furiosi habẽtis dilucida interualla,vt valeat testamentũ cautus si vtantequã scribat testamentũ tam ipse quã testes interrogẽt testari volente super diuersis materiis,& si respondeat ad interrogata vt homo sanæ mentis,faciat fidẽ in scriptis ꝙ testator interrogatus à testibus,& ab ipso notario super variis rebus recte respondit, & fides habebitur attestationi notarii, & cõsiliũ hoc approbat Ang.de Aret.in trac.de test.ver.sanus mẽte.tutius tamen est ꝙ interrogationes huiusmodi per aliũ notariũ vt iudicẽ fiant qui ex rectis responsis testatorẽ iudicet sanæ mentis,quia for
3 te notario†qui testamentum scripsit,non crederetur, cum ex hoc ei laus vel opprobriũ posset adscribi,vt de proxeneta dic tur in §.pe.in auth.de testi.& per Alex.cons.xiii.Ex his quæ. col.v.vbi dicit hanc esse cõmunẽ opi.& consi.cxli.Põderatis. col.iiii.lib.i. visi qualitas & conditio personæ & causæ aliud
4 suadeat,vt per Abb.in c.dilectorũ.de testi. cog. † Itẽ sit cautus notarius vt nihil in testamento scribat quod non conueniat homini sanæ mentis. Nam si testator recte omnia dispo suerit valebit testamentum vt factum ab homine sanæ mẽtis quia qualia quisq; facit & loquitur talis esse præsumitur.arg. l.pe.ff.dę cõd.inst.& l.Titia.ff.de inof.testamẽ.& ideo si testa mẽtũ sit recte & prudenter factũ,ipse testator prudens fuisse creditur, & teste Valerio maximo,testamẽtũ cuiusdam furiosi fuit olim à Senatoribus approbatum, quia in eo omnia recte disposita legæbatur quod refert etiã Bal.in c.i.per quos fiat inuest.in vsib.feud.& Alex.in d.l.furiosum . & odie etiã iudicaretur validũ tale testamentũ,vt per Io. And.& Abb.in c.cum dilectus,de suc.ab intest.cũ aliis relatis per An.Cors. in sing.in vers.testamentũ.& opinionẽ hanc sequitur Barba. in c.quia ingrediẽtibus.col.vii.de testa.vbi tenet furiosi testamentum valere factũ ad pias causas dũmodo non probetur ꝙ tẽpore testamẽti fureret.quod procedit in furioso qui habet

dilucida

dilucida interualla: alias testamentum furiosi factum vt ab homine sane mētis, non valeret etiam ad pias. causas. arg. c. sicut tenor. vbi Abb. de reg. cum aliis allegatis per Ias. cōs. cxi. Visa longa col. vi. parte ii. Et cauendum est ne in testamento habētis dilucida interualla inseratur clausula derogatoria ad posterius testamētū: ob id enim præsumeretur testamentum in furore factum: quoniā est contra bonos mores auferre sibi liberam testandi factionem, l. stipulatio hoc modo. ff. de verb. oblig. vt per Alex. consi. cxli. Mature. col. iiii. lib. i.

CAVTELA VII.

Quo remedio sustineatur vsurarii testamentum.

SVMMARIVM.

1 *Vsurarius manifestus si testetur cautione non præstita de vsuris restituendis, eius dispositio non valet.*

2 *Donatio inter viuos valet, sed non donatio causa mortis facta ab vsurario manifesto.*

Vsurarius manifestus sicut non potest testari, ita non potest donare causa mortis.

3 *Vsurarii manifesti testamentum quomodo subuertatur vel conualescat, & nume. 5.*

4 *Vsurarij hæres potest transigere cum Episcopo.*

1 VSVRARIVS manifestus non cauto de restituendis vsuris nō potest facere testamentū, c. quanquā. de vsur. lib. 6. Zab. cōs. xci. A. vsurarius & dicitur manifestus vsurarius ēt qui nō publice fœneratur, sed conuinci potest ꝙ sit vsurarius probatione legitima cōcurrente fama, vt per Abb. 2 cōsi. xxiiii. Attingā. lib. i. & cōs. ii. Illud. li. ii. † & donatio ēt causa mortis facta per vsurariū manifestū de omnibus bonis suis vel maiore parte bonorum non data idonea cautione de vsuris restituēdis, nō valet: vt per Bal. cōsil. cccxciiii. Quæritur lib. ii. qui tn̄ sibi cōtrarius est in cōsi. cccxcvij. Quæritur, eod. lib. & prædictam opinio, ꝙ donatio causa mortis viribus careat tenet etiā Pau. de ca. consi. ccclxxxiii. Præfatū testamētū & Gemi. in d c. quāq̄. Lap. alle. cxxv. Factū sup quo. & est cōmunis opi. vt dicit Alex. in l. discretis. col. i. C. qui test. face. poss. & vltra allegata ibi per eum vide. scripta per Deci. cons. cxcvi. In casu proposito. in fi. & notādū est ꝙ dispositio d. c. quanq̄. habet locū in testamento Christiani tantū, & non ludæi, vt per Soci. cōsi. vii. In præsenti. lib. i. nec etiā habet locū in dona

in donatione inter viuos, vt p Bal.d.cõsil.cccxviii.vt autē valeat etiā testamētū vsurarii manifesti, licet in actu testādi vel antea cautionē prædictā nō dederit, remedium est ꝙ testator faciat aliquē procuratorē ad præstandā dictā cautionem post mortē ipsius testatoris, nec mandatū morte reuocatur,cū mādat quid post mortē fieri.l.si vero nō remunerādi.§.fi.ff.manda. vel testator mādet hæredi, ꝙ hmōi cautionē ipse præstet, & vires habebit testamētū si post mortē ipsius testatoris cautio præstet̄ illius mādato.p no.p Bar.in l. vniuersa.C.de pre. impe.offer.& ꝙ hoc remedio conseruetur testamentum tenet Zabar.in clem.i. q.xxii.de sepul.& Feli.in c. qm̄ frequēter. col.iiii. ut lit. nō cōte.& ita iudicatū fuit ferrariæ vt refert Feli.in c.ad hæc.col.i.de rescr.Illud etiā animaduertendū est ꝙ etiā data dicta cautione testamētū si notarius rogatus, stipulatus fuerit sine mandato ordinarii.d.c.quanq̃.Sed si tempus nō patiatur expectari mandatū Episcopi remediū est ꝙ ipse notarius recipiat cautionē nomine omnium quorum quomo
3 dolibet interest,aut interesse poterit.† Tūc enim ratihabitione Episcopi subsequuta cōualescet testamentū,l.fi.C.ad. Macedo.c.ratihabitionē.de reg.iur.lib.vi.Bal.cōsi.cxxviii. Cùm quidā.lib.iii.Itē sciendū est ꝙ successurus ab intestato si velit subuertere testamentum vsurarii manifesti,cautus esse debet vt faciat articulū,ꝙ testator tēpore testamēti cōfecti erat vsurarius manifestus, nā uō sufficeret ꝓbare ꝙ testator erat vsurarius manifestus, vt per Ias.cōsi.lxxviii.Bernardinus.lib. iii.arg.l.dilecti.§.si extraneus.ff. de nox.cū aliis per eum allegatis:quidā tamē tenēt ꝙ vsurariū manifestū fuisse testatorē probare sufficiat ad subuertēdū testamentū, si non appareat restitutio vsurarū.arg.l.quis sit fugitiuus.& ibi not.Bar.ff. de ædil.edic. Pro eo autem qui est hæres institutus ab vsurario manifesto dicta cautione nō præstita, vt hæreditatē obtinē-
4 re possit remedium est† ꝙ ratione incertarū vsurarū a summo pontifice seu ab Episcopo loci aliquo dato in pios usus vertendo bona hæreditaria impetret, vt per doct. in c.quàm sit. de Iudæ.Abb.consi.xxxiiii.Attingā.col.fi.lib.i.Nā nō solum Papa verū etiā Episcopus posset transigere super vsuris etiā cum ipso vsurario,vt patet ex allegatis per Soci.d.consi. cxxvii.col.iiii. Et notādum est ꝙ si vsurarius manifestus fecerit testamentū dicta cautione nō data, & cōsequenter eius

testa

testamentum non valeat. Vt conualescat testamentũ, reme-
5 dium est† quod dum viuit dictã cautionẽ præstet, & vires habebit testamentũ. Bar. in l. filio præterito. col. vi. ff. de iniust. testa. Dec. in l. quod in initio. circa fi. ff. de reg. iur. arg. l. qui soluendo. i. ff. de hære. insti. & caueat testatur ne post testamentum seu cautionẽ præstitã amplius quoquomodo fœneretur. Fœnerando enim post testamentũ etiam nõ manifeste vires adimeret suo testamẽto. ar. c. accusatus. §. i. de hæret. lib. vi. vt per Fder. de Sen. consi. vii. Quidam vsurarius. & Abb. cõsi. i. lib. ii. & prædicta sunt notanda, quia multi re sunt vsurarii, licet nomine nõ vocentur, vt sunt hi qui carius vendunt dilata solutione ad tempus. C. in ciuitate. de vsur. in quibus habet locum d. c. quanquam. vt per Abb. consi. xxii. Quanquã. lib. i. quod tamen limita multis modis, vt per Deci. consil. iii. Diligenter consyderatis.

CAVTELA VIII.

Quo remedio sustineatur vltima voluntes ceci non seruata forma seruanda in testamento cæci.

SVMMARIVM.

1 *Cæci testamentum quam solennitatem requirat.*
2 *In testamento cæci institutio præcedere debet.*
Cæci testamentum requirit solennitatem iuris etiã si statutũ inducat generaliter aliam formam testandi.
3 *Omissa forma in testamento cæci non sustineretur per clausalam codicillarem.*
4 *Clausula codicillaris non operatur in testamẽto cæci ad supplendum solennitatem.*
5 *Cæcus potest donare causa mortis.*
Donatio causa mortis facta à cæco valet, communi forma seruata.
Notarius potest alteri stipulari etiam absenti.

CAECVS non potest secundum communem formã facere testamẽtũ. l. hac cõsultissima. C. qui testa. fa. poss.
1 & ad cæcus. insti. eo. †Sit cautus igitur notarius vt vltra solẽnitatem vulgarem quædam obseruet in testamento cæci. quibus omissis testamẽtũ viribus careret. Et in primis, quia cæcus dum facit testamento suam voluntatem vno contextu debet exprimere, & mortis cogitatione turbatus fortè omniũ memoriam non haberet cæcum audiat. & voluntatem integram testatoris eo mandante in schedulam redigat

& con,

& côuocatis testibus eam legat, & testator dicat voluntatem suā per omnia illa esse, & mandato eius eam schedulā scriptā fuisse, vt patet ex scriptis per Alexā. in d.l. hac consultissima.

Secundò, ꝙ testium nomina scribat in principio testamenti, quia primum oportet testos esse côuocatos, d.l. hac consultissima Bal. tamen ibi dicit non referre vtrum nomina testiū in principio, an verò in calce testamenti scribantur. Sali. &
2 Alexā. ibi dicunt loci consuetudinem seruandā esse. † Tertiò. ꝙ legata scribat ante institutionem hæredis, quoniam in testamento cæci hæredis institutio præcedere debet, d.l. hac cōsultissima, quod in testamētis aliorum necessariū nō est. §. ante hæredis. Inst. de lega. omissio tamen huiusmodi ordinis nō vitiat testamentum. arg. l. i. in fi. ff. de ven. in sp. ita tenent Bal. Pau. de Cast. & Alex. in d.l. hac cōsultissima. & alii relati per Ias. consi. xxvi. Omissis. lib. i. Quarto cauendum est ne testamentum cæci fiat in scriptis: cecus enim non potest facere nisi nuncupatiuum testamentum, quod inductum est ne locus sit fraudibus & dolis, d. l. hac consultissima. & ibi declarat Alex. Quinto necesse est quòd ad testamentum cæci septem testes & notarius adhibeantur: & si notarius haberi non possit octauus testis adhibendus est, d.l. hac consultissima. Sexto necesse est quòd hæres per nomen, & cognomen, & alia lucida indicia demonstretur, ne sola nominis commemoratio ambiguitatem aliquam pariat, nec paucioribus quam duabus qualitatibus nomē hæredi designandum est. arg. l. forma. ff. de consi. cum ibi not. per glo. in versi. vicinos. Bart. in l. demonstratio. q. vii. ff. de condi. & demon. & Alex. in d.l. hac cōsultissima. colum. i. nisi nomen esset adeò notum, vt alia demonstratio superflua videatur. glos. in d.l. hac consultissima, in ver. & indicia. de quo dic vt per Alexand. consil. xxii. Viso themate. lib. vi. Septimò oportet testamentum cæci subscribi à testibus & notario, d. l. hac consultissima. licet regulariter testamentum nuncupatiuum non requirat subscriptionem testium, d. l. hac consultissima. §. per nuncupatio-
3 nem. † Et sciendum est ꝙ omissa prædicta forma testamentum cæci non sustineretur per clausulam codicillarē vt sentit gl. in d.l. hac cōsultissima. in ver. codicillis & ibi hoc sequitur
4 Bal. Alex. & cæteri doct. & Fulg. consi. xci. Super eo. † Et si lex municipalis generaliter induceret testandi aliā solennitatem

nihilominus

nihilominus supraſcriptā formā per ius cōmune traditam teſtamento ſeruari oportet, præterquàm inter liberos: vt declarant doct. in d.l.hac conſultiſſima. Et Zabar. conſil.cxlviii. Ser Franciſcus.& Iaſ.in d.conſi.xxvi. Hoc tamē fallit quando cæcus poſterius teſtamentū faceret liberis in priore teſtamento hæredibus inſtitutis: tūc enim teſtamentū prius perfectum nō reuocatur per poſterius imperfectū.§. & ſi quidē. in auth. de teſt.imper.auth.hoc inter liberos.& ibi doct. C.de teſt. & p Fulg.cōſi.xli.Caſus talis eſt. Alex.cōſi.cv. Viſo ac diligēter. lib.iiii. Sed vt vltima voluntas cæci ob omiſſionē tam ſcrupu-
5 loſæ formæ non vitietur, remedium eſt ꝙ † cæcus diſponat de bonis ſuis donando cauſa mortis, vel teſtamentū faciens decernat diſpoſitionē ſuā velle valere, etiā vt donationem cauſa mortis: & valebit diſpoſitio. Nam in donatione cauſa mortis non eſt neceſſaria ſolēnitas,d.l. hacconſultiſſima. vt per Bal. cōſi.ccxlviii. An cęcus.li.v. Et Soci.in l.ii.col.ii.ff.de leg.i. Verū vt iſta clauſula vires habeat oportet aliquem donatarii nomine ſtipulari vel paciſci. Nā donatio cauſa mortis ſtipulationem aut ſaltem nudū pactum deſyderat,vt per gl.in l. cùm pater.§.Męuio.ff.de leg.ii.& per Bar.in l.i.& in l.ita is.§.i.ff. de dona. cauſ. mor. quare expedit ꝙ dicta clauſula inſeratur teſtamento cæci notario ſtipulante pro omnibus quorum intererit, poteſt enim notarius etiam abſentibus ſtipulari. l. iii. vbi Bar.ff.rem pup.ſal.for.& idē Bar.in l.nec ei. ff. de adop.& in l.ſtipulatio iſta.§.ſi ſtipuler.ff.de ver.obli.c.quanquam. de vſu.lib.vi. Alex.conſi.lxv. Quoniam omne.col.vii.verſi.item notarius.lib.vi.cum relatis per Deci. conſil. dcvii. Viſo puncto.col.ii. & iii.& hoc ſeruato non obſtabunt obiecta per Iaſo.conſi.lxxxii. Viſo teſtamento.lib.iii.

CAVTELA IX.

Quo remedio ſurdus & mutus, & alii inteſtabiles de rebus ſuis diſponere poſſint.

SVMMARIVM.

1 *Surdus, & mutus natura non habet teſtamenti factionem.*

2 *Surdus, quo remedio poſſit diſponere.*

3 *Princeps omnibus qui iure ciuili teſtamenti factione carent, poteſt concedere facultatem teſtandi.*

SVRDVS, & mutus natura, non habet teſtamenti factio-
1 nem † quòd ſi per accidens quis ſit ſurdus & mutus, & literas ſciat

tas sciat, testamentum facere potest, scribendo voluntatem suam.l.discretis.C.qui testa.fa.pos.vt autem,& is qui literas
2 nescit de rebus suis,disponere possit,remedium est,† q̄ dispo nat in codicillis,vel q̄ in suo testamento codicillarem clausu lam inserat: sic enim dispositio valebit iure fideicommissi.l. quia auté.cum gl.in uer.fuerint.ff.si quis omis.cau. test.l.nu tu.ff.de lega.iii.& ibi glo.& Bar. docent quomodo notarius scribere debeat consensum muti:debet.n. notarius annotare huiusmodi consensum hoc modo videlicet,T.mutus ex acci denti loqui non valens interrogatus &c.assensit humeris, & annuit capite:& doctri.hanc comprobat Cal.consi.xl.Quæ
3 dam mulier.in tit.de testa. Secundū remedium est q̄ †mutus testandi facultatem a principe impetret.l.mutus.ff. de testa. Bar.in.l.si quæramus.eo. titu. Nam princeps omnibus qui iure ciuili testamenti factione carent, potest cōcedere facultatem testādi.l.obsides.ff.de test.l.si quādo.C.de inof.test.quia redamnati ad triremes,vel ad perpetuos carceres, vel ad vltimum supplicium, ex priuilegio principis testamentū facere poterūt,licet de iure intestabiles sint, quia serui pœnę testari non possunt,vt per gl.in.l.eius qui.§.fi.ff.de test. & per Ful. consi.xliiii.Quidam.vel quia non habent bona,vt per Bald. consi.cccl xxxii.Dicit lex.lib.i. sciendum tamen est,q̄ sustineretur testamentum condēnati ad mortē,si quo modo sententia de nullitate argui posset.arg.l.iiii.§.condemnatum.ff. de re iud.vt consuluit Bal.consi.ccccxxxiii. Factum breuiter. & consi.seq.lib.ii. Confessio quoque condemnati ad mortē, facta sine fraude in fauorem creditorum vires habet, vt per Bal.consi.ccxliiii.Proponitur.lib.v.

CAVTELA X.

Cautela adhibenda quando excommunicatus in extremis vitæ constitutus velit facere testamentum, & quo remedio incapacibus relinqui possit.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatum actiuè & passiuè habet factionem testamenti.*
2 *Excommunicatus potest à quolibet absolui ab excommunicatione, quando impeditur accedere ad eum ad quem absoluere pertinet.*
3 *Incapax potest institui in tempus cùm capere poterit.*
Banniti nostri temporis cōparantur deportatis et sunt intestabiles.

1 EXCOMMVNICATI † testamentum vires habet.vt per Iac.de Bel.in.§.oibus.in authen. de sanct.Episc.Io. And.& Gemi.in.c. decernimus. de sen. excom. lib.vi.Fede.de Sen.consi.lxxiiii.Vetus.& consi. cxviii.Factũ tale est.Vbi tenet excommunicatos actiuè & passiuè habere factionem testamẽti:& est cõis opin. vt dicit Barb.in.c. quia ingredientibus.col.fin.de test.post multa alleg.per eum.Sed si testes & notarius ad excõmunicatum volentem facere testamentum nolint propter timorem excommunicationis ac-
2 cedere,remedium est, quòd † testator egrotans ad mortem etiam in casu quo absolutio a non impedito obtinenda esset,à sede Apostolica petat absolutionẽ à quolibet alio,& absolui poterit propter imminens mortis periculum.C. eos. de sen.excom.lib.vi.& ibi Docto.& ex signis huiusmodi contritionis præsumetur non decessisse in peccato mortali.c. a nobis.ii.de senten.excom.& consequenter valebit testamẽtum excommunicati,etiam ad pias causas, quod aliter non valeret,cùm ecclesia non accipiat dona ab his qui non obeunt,vt veri Christiani.c.pro obeuntibus.xiii.quæst.ii. cum aliis allega.per Bar.in.d.c.quia ingredientibus. col.antepen. Depor-
3 tati † quoque nullam habent factionem testamenti, ideòq; nec aliis relinquere ipsi possunt, nec eis relinqui testamento põt.gl.i.§.legari.Insti.de leg.&.l.i.C.de hære.insti. Idemq; dicendum est de bannitis nostri temporis, qui possunt impunè offendi,& positi sunt extra protectionem cõmunis,per.d.l.i.vt ibi per Alexan.reprobata glo.in.§.relegati.Insti.quib.mod.ius pa.po.sol.Bald.consi.xxv.Ad dictum lib. iiii. Sed si quis velit sic incapacibus relinquere, remedium est, quòd alius hæres instituatur, & rogetur hæreditatem huiusmodi exulibus restituere, cùm redierint in gratiã & restituti fuerint.l.in tempus.ff.de hære.insti.,& ibi per Docto.

CAVTELA XI.

Quo remedio relinqui possit fratribus minoribus annuus reditus,vel aliud immobile.

SVMMARIVM.

1 *Fratres mendicantes sunt incapaces hæreditatum.*
2 *Fratribus mendicantibus potest annũ relinqui ad certum tẽpus.*
3 *Fratrum mendicantium conuentus capax est relictorum.*

1 RELIGIOSI ordinis minorum S. Francisci, cæterique mendicantes † sunt incapaces hæreditatũ, & immobilia seu annuos reditus ex testamento capere non possunt, cle: exiui de paradiso. de ver. sign. Bal. cõsi. cccc xxxix. Viso præfato. & cõs. 480. Præsupposito. li. ii. Adeo quòd nec naturaliter debētur relicta fratribus minoribus & hæredes defuncti in foro cõsciētiæ illa iustè retinēt, vt per Bar. in tra. mino. li. i. di. i. c. iii. Nec possunt d. fratres minores hæredes institui ea lege vt bona vēdant, & pretiũ in vsus dictorũ fratrum cõuertat, vt tenet Bal. cõtra Bar. in auth. ingressi col. iiii. C. de sacrosa. ec. & Feli. in c. in præsentia. col. xxii. de proba. Zaba. cõsi. cii. Super facto. Bald. consil. ccxxxii. Super infra scriptis. lib. ii. & vt dicit idē Bal. in d. auth. ingressi, clausula codicillaris quo ad hoc nihil operatur. Sed vt relictũ fratribus minoribus valeat
2 etiam si legetur annuus reditus, remediũ est, ꝙ† testator annuum reditum leget non perpetuo, sed ad certum & limitatũ tempus, vt per Feder. de Sen. consi. xii. Fratres prædicatores. & si relinquat immobilia iubeat res vēdi, & pretium cõuerti in alimēta fratrum, & in emptionē librorũ, & aliorũ necessariorũ victui fratrũ, ca. exiit qui seminat. §. ad hęc. de verb. sign. lib. vi. gl. in c. i. de relig. domi. lib. eo. Bart. in l. seruos. ff. de ali. leg. Alex. in l. i. co. viii. ver. itē dũ Bar. ff. de leg. ii. & Abb. cõs. lxiii. Quędã dña. lib. ii. Deci. consil. ccxcix. In causa cũ aliis
3 per eos alleg. Secundum remediũ est,† ꝙ non fratribus sed ipsorũ conuētui relinquatur potest enim conuentui eorũdē fratrũ relinqui, vt per Bart. in d. l. seruos. & per Deci. d. consil. ccxcix. Sed hæc opinio mihi non placet, quoniã sic futurũ est vt mēdicantes habeant in cõmuni, viuãtque aliter q̃ ex mendicitate incerta quod illorũ regulæ & professioni repugnat. d. c. i. de reli. do. c. nimis iniqua, de exces. prælat. & faciunt dicta Ful. consi. ciiii. Titius. Ab annuo quoque legato, etiã ad certũ tēpus fratres abstinere debent ex cõsilio Bar. in trac. mino. li. ii. dist. vi. c. iii. & notãdũ est ꝙ si fratribus mēdicãtibus relinquatur locus in quo debeat cõstrui noua ecclesia, vt ibi fratres cõmorentur & relinquatur pecuniæ ad cõstructionē, relictum est oĩno inutile, quia prohibitũ est dictis fratribus nouum locũ acquirere, d. c. i. de exces. prę l. lib. vi. & cle. v. l. de pę. Sed vt dispositio testatoris effectu non careat, remedium est, quòd testator relinquat in tēpus, cũm habita fuerit licentia

 à Papa.

à Papa.l.in tempus.ff de hære.instit.not. per Doct.in l.apud Iulianum.§.fin.ff.de leg.1.& per Fed.de Sen.consi.175. Viso instrumento.

CAVTELA XII.

Quo remedio consanguinei diuitis meretricis vel prodigi illis etiam inuitis possunt obtinere illorum hæreditatem, & meretrix fiat intestabilis.

SVMMARIVM.

1 *Meretrix testamentum facere potest, etiam de acquisitis ex meretricio quæstu.*

2 *Interdicti bonis non possunt facere testamentum.*

1 MERETRIX † etiam de quæsitis ex meretricio quæstu non prohibetur facere testamẽtum: vt per Cin.in l.meretricem,& Bal.in l.i.C.de cond.ob tur.cau.cum aliis alleg.per Deci.in l.1.col.1.C.de secun.nupt.Sed si consanguinei velint sibi prospicere, vt meretrix testamẽtũ facere
2 non possit,& ipsi ab intestato succedant,remediũ est,† q con sanguinei curẽt meretricis bonis interdici, quod potest fieri, l.& mulieri.vbi gl.ff.de cura.furio.iuncta l.is cui.ff. de testa. vt per Bar.in c.cùm decorẽ.de vir. & honest.cleric. Ias.in l.3. §.sed quod meretrici.ff.de cond. ob cau. Idem quoque remedium ad obtinendam hæreditatem prodigi adhiberi potest.

CAVTELA XIII.

Quibus remediis possit vir in fauorem vxoris disponere vltrà quàm lex municipalis permittat.

SVMMARIVM.

1 *Maritus prohibitus à statuto vltra certam summam relinquere vxori potest illi donare causa mortis quantùm valet.*

Donatio causa mortis potest fieri ab eo, qui prohibetur relinquere secundùm statutum.

2 *Maritus stante dicto statuto potest legare quantùm valet de consensu hæredis.*

Renuntiare suò quilibet potest.

3 *Maritus de iure communi potest relinquere omnia sua bona vxori.*

1 MARITVS † si vxori vltra certam summã relinquere nõ possit prohibẽte lege municipali,vt bene merenti coniugi vltra quantitatẽ permissam quantum velit dare valeat,in tempus quo vidua erit,remediũ est,quòd vxori donet

ri donet per viam donationis causa mortis. Statutum enim prohibens relinquere vel legare non habet locum in donatione causa mortis: nam huiusmodi donatio inducitur vt contractus, vt p gl.& Bar.in l.2.ff.de do.præl.& in l.i. in fi.ff.de do.cau.mor.& per Ro.consi.171.Pro decisione,col.pe. Ideo lex municipalis prædicta non impediet virum donare vxori causa mortis.Alexan.in l.2.ff.de leg.1.& consi.116.Animad uersis statutis.col.4.lib.2. & consi.76. Visis dubitationibus. col.4.lib.5.cum aliis allegat.per Decium.consi.196. In casu proposito. vbi tenet hoc procedere etiam si donat. cau. mor. fiat in testamento sub illa clausula,si non valet iure testamēti,valeat vt donatio causa mor. & sufficere ꝙ notarius stipu-
2 letur. Secūdum remediū est † ꝙ vir leget vxori de consensu hæredi: nam potest hęres renuntiare fauori suo, l. si quis in conscribendo.C.de pac.de quo remedio vide diffusè per Bar
3 ba.consi.12.Scribitur.lib.1.Tertium remediū est ꝙ † vir vxori donet inter viros, ita quòd donatio post mortē viri effectū habeat.l.vbi ita donatur.cum gl.ff. de dona.cau.mortis. & iuramento corroboretur donatio. c. cùm contingat.de iureiur. Alex.consi.54.In casu.lib.7.arg.l.cùm hi.ff.de transla.Deci. in l.i.col.5.C.de secū.nupt.Nam talis donatio,vel iuramēto. vel saltem morte viri cōfirmabitur,l.cum hic status,ff.de do. inter vir.& vxor. Et prædicta remedia necessaria non sunt, vbi seruatur ius commune: nam de iure communi maritus omnia sua bona potest vxori relinquere, vt per Cuma.consi. 98.Derisorium, Et si statutum prohibeat alienare immobilia in extraneos quibus remediis vtendū sit, vide infrà de leg. caut.40.Si statutū.& si lex municipalis prohibeat forēses hæredes institui quo remedio vtendum sit,vt forensis hæreditatem habeat,dicam infra caut.proxima,in 6.remedio.

CAVTELA. XIIII.

Quibus remediis possit pater in filios non legitimos sua bona transferre.

SVMMARIVM.

1 *Spurii excluduntur à successione parentum.*
Spurii non possunt succedere etiam si statutum eis hoc permittat.
Statutum disponens spurios posse succedere non valet.

Delinquendi occasio danda non est.

2 *Legitimatio naturalium filiorum fit per matrimonium subsequens.*
Spurii legitimantur per patrimonium subsequens cum concubina contractum.
Matrimoniũ contrahi pot ab eo qui est cõstitutus in extremis uitæ.

3 *Pater cum filio illegitimo contrahere non prohibetur.*
Fraus quibus coniecturis probetur.

4 *Iurare cogimur, an in fraudem quid fecerimus?*

5 *Incapax capere potest quia ei datur gratia conditionis implendæ.*

6 *Societatis iure spurius hæreditatis semissem consequetur.*
Incapax capere potest ex persona socii capacis.

7 *Incapax dicitur deferens se habere partem rei legatæ.*

8 *Tacitam fidem accommodasse non dicitur palma rogatus restituere incapax.*

9 *Extraneus rem iam suam effectam per restitutionem non prohibetur donare filio spurio testatoris.*
Incapax capere non potest ab executore testamenti.

10 *Incapax capere potest vt alii restituat.*

11 *Succedentes ab intestato post mortẽ patris nulla promissione & cõuẽtione precedente possũt sua sponte donare spurio filio defuncti.*
Spurii capere possunt ab hærede patris.

12 *Macula & incapacitas patris non transit eius filios.*
Spuriis filiis potest relinquere pater.

13 *Alimenta debentur etiam filiis spuriis.*
Spurii capere possunt pro alimentis.
Dos danda filiæ spuriæ debet esse moderata.

14 *Testator potest incapaci facere substitionẽ si eum hæredẽ instituat.*
Incapaci potest dari substitutus.

15 *Incapax potest institui in tempus cùm capere poterit.*

16 *Legitimatus non ritè si instituatur vt filius, institutio non valet.*

1 SPVRII † excluduntur à successione parentũ.l.1.& per totum tit. C. de nat.lib. & non valet statutum disponens spurios ex testamento vel alia vltima voluntate posse succedere patri suo, quia statutum daret occasionem fornicandi, l.conuenire.ff.de pac.dot.C.quemadmodum.de iureiur.Fed. consil.275. Casus. & consil.277. Factum. & est communis opi.vt per Deci.in c.in præsentia.de proba.col.17.Vt autem hæreditas perueniat ad filium non legitimũ, remedium est, quòd pater hæredem faciat matrẽ spurii, quia etiam cõcubine dona-

nę donare & in testamento relinquere possumus, l.donationes.ff.de don.l.qui concubinam. & l.vxorē.§. cōcubinæ.ff.de lega.iii. & mortuæ matri spurius succedere, poterit, omnis enim illegitimus ex coitu nō accusabili natus ad successionē matris admittitur, si mater nō sit illustris, l.si qua illustris.C. ad Orfi.Corn.cōsi.xxv.In præsenti.in fi.lib.i.nec.prohibetur spurius succedere ad hęreditatē patris, l.si is.& ibi Doc.ff.de vul.& pup.gl.in.§.fi.in auth.de na.lib.Bal.cōsi.cxl.Casus est talis.li.ii.Et sic ante obitū matris filius habebit alimēta, quia mater locuples tenebitur alere filiū spuriū, vt no.Bar.in auth.
2 ex cōplexu.C.de inc.nup.Secūdum remediū est,† quòd pater existens in mortis articulo si tempus non patiatur impetrari legitimationem à principe, matrimonium cōtrahat cū concubina, & ita filii efficientur legitimi, c.tanta.qui filii sint legi. & ibi Doc.& Bal.cōsil.cccxix.Matrimoniū.lib.4. Nam & is, qui est in mortis articulo potest matrimonium cōtrahere, vt tenet Abb.in c.commissum.per illū tex.de sponsa.& Ale.in l.si quis posthumos.ff.de lib.& posth.& Ias.in l. sed est quęsi
3 tum.eo.ti.Tertiū remedium quidam dicunt esse,† quo pater prędia, quæ filio spurio relinquere proponit sub venditionis titulo in filium transferat, qui pater cū filio illegitimo cōtrahere non prohibetur.l.qui testamentū.ff.de proba.Sed remediū hoc fraudem continet, & contra fraudem hanc hæredibus datur remediū, vt simulationē contractus probent, & ita vēditionē retractēt, probatur autem simulatio cōiecturis, & cōiectura simulationis erit, si pater maiorē partē suorum bonorū filio uendiderit. l.Lucius.§.omnes.cum ibi. no.p Doct.ff.de his quæ in frau.cred.Erit quoque simulationis coniectura si p interpositā personā filius emerit, l.pupillus.§.pe.& ibi Bal. ff.de aut.tut.maxime si filius ab interposita persona incontinēti prędia illi à patre vendita emerit.arg.l.si neutri.§.fi.ff. de priui.cred.Alia cōiectura.erit si interuenerit cōfessio receptionis pretii.nō autē numeratio.gl.in d.l.qui testamentū.& late p Ias.d.l.si is.ff.de vul.& pu.& per Ale.cōsi.xviii.Consideratis.lib.iii.& p Laur.Calc.cōsi.lviii.Requisitus. Quartū
4 remediū esse dicūt,† quod pater amicū hęredē instituat quem certissime credat filio spurio ipsius testatoris bona.& hęreditatē restituturū. Nam si hæres bona det filio spurio testatoris non pręsumitur propterea taccitam fidē accommodasse,

& l.i.c.de nat.lib.procedit,quando constaret filium spurium possidere bona ex iudicio patris,vt declarat Corn. cõsil.236. Videtur prima facie.lib.2.vbi tenet hoc procedere,etiam si di xerit testator, quòd hæres sibi hæreditatem retinere non pos sit,sed restituere debeat cuicunque voluerit, cessat enim suspi cio fraudis propter liberam restituendi facultatem. arg.l. fideicommissa.§.quanquàm. ff. de leg.3. Hoc tamen remedio filio totum nõ erit,quia hæres scriptus sibi potiùs habere volet hæreditatem,quàm illam dare filio testatoris,vel si tacitã fidẽ accõmodauit, cogetur in iudicio verum dicere vi iuramẽ ti:poterit nãque hæres ad iurandũ cogi,l.Marcellus.ff.rerum amo.l.no.intelligitur.§.tacitã,cũ gl.ff.de iur.fisci.vt per Bar. in l.fi.ff.de his quib.vt indi. & consi.194. Cæcus de Spoleto.

5 Quintũ remediũ est,† ꝙ testator extraneũ instituat,sub conditione si eius filio mille dederit. quia conditionis implendæ causa etiam incapaci dari potest,l.Meuius.ff.de cond.& dem. & hæres testatoris filio spurio de suo dare non prohibetur, l. ita fidei.in fi.ff. de iu.fisc. Sed periculosa est cautela hæc,quia quod spurio conditionis implendæ gratia, datum esset,vt indigno auferretur,secundùm Bar.in l.quod conditionis. ff. de do.cauf.mor.

6 Sextũ remediũ est, † ꝙ spiritus societatẽ eiusm bonorũ cũ aliquo contrahat, & socio huic pater spurii quantam velit pecuniã mutuo det, & illi postea liberationẽ leget, & liberatio etiam spurio proderit.l.si his qui duos ff.de lib.lega.& ibi per Dy.& Bar.vel socium hæredẽ instituat, & societatis iure.spurius hæreditatis semissem cõsequitur.l.societatẽ & l.3.§.specialiter ff.pro so.tac.l.cõem.ff.quib.mod.ser.amit. l.i.c.si vnus ex plu. Et comprobatur hoc ex cautela quæ traditur ad instituendum forẽsem,stãte statuto ꝙ forensis non possit hæres institui,nam vt valida sit institutio datur cautela, ꝙ forensis non solus,sed cum indigena cum quo contraxerit societatem hæres instituatur:nam propter socium capere poterit,vt patet ex allegatis per Barb in rub.de reb.eccl. non alie. col.14.ver.duodecimo limita.& per Ias.consi.112.Viso longo,col.2.parte 2.& procedit cautela hæc si non fiat in fraudẽ, vt per Barb.in d.rub.

7 Septimũ remediũ est † quando hæres de restituendo hæreditatẽ spurio tacitã fidẽ accõmodasset vt spurio non deferat fisco: quia semis hæreditatis deferenti, alter uero semis fisco dabitur,l.edictio.& l.Senatus.§. Senatus.ff.de iu.fisc.

iu.fisci. & caueat spurius ne ab alio præueniatur quia præuenienti semis ille daretur,l.i.ff.eo.ti. secūdùm Veron,d.caute.
8 38.Octauum remedium est,ꝙ † pater hæredem scriptum palam roget filio restituere, quia palā rogatus apud se retinet, nec intelligitur tacitā fidem accōmodasse,d.l.nō intelligitur. §.si quis palam.& hæres restituendo de suo largitur: quod facere permissum est,d.l.ita fidei.in fi.Sed Lud.de Sord. de Ferra.in tra.de nat.liber. opinatur hæc procedere, si hæres talis sit, quē sit verisimile de suo largiturum filio spurio testatoris quod etiam sentit Veronen.d.cau,38. versi.quinto. Nonum
9 remedium est. † ꝙ amicus hæres instituatur, & rogetur restituere hæreditatē cui videbitur,& scriptus hæres capaci restituat, & his restituat filio spurio testatoris, quia extraneus rē iam suā effectā per restitutionem nō prohibetur donare filio spurio testatoris,per ea quæ no.gl.in §.fin.in auth.quib.mot. nat.effi.sui.& hoc tenet Bar.in l.fi.ff.de his quib.vt indig.ab. ipso autē hærede non posset sine medio spurio capere, quia a testatore capere videretur,vnū ex familia.§. si de Falcidia.ff. de leg.2. maximè si bona vniuersa restituerentur spurio, d,l. Lucius.§. omnes. vel ex aliis coniecturis de fraude liqueret, vt per Bal.consil.75. Spurio.lib.2. Sed consilium hoc aliquid fraudis cōtinet,vt per Bar,in d.l.fi.ff.de his quib.vt indig. Est tamen tutius hoc, quàm si restitutio fiat per executionē testamenti à quo nullatenus potest spurius capere,l.i.c.de nat.libe,secundùm Corn.consi.236.in fin.lib.2. Decimum reme-
10 dium est, † ꝙ pater instituat spurium,& roget eū hæreditatē restituere alicui,qui fideicommissum verisimiliter nunquàm petiturus sit,veluti Imperatori,vel Regi,quia incapax capere potest,vt alii restituat,l.cogi,§.hi qui solidū.ff.ad Treb.secundùm Ang.in l,in tempus.ff.de hære.insti. Cautela tamen hęc improbatur à Bal.consi. 399. Quo ad primum lib.2. nā fraudem continet, vt per Imol. in d.l.in tēpus & improbatur etiam à Cōr,consi.217.Chiriacus.lib.3.& ab Alex.in d.§.hi qui solidū.& in l.2.c,de hær.insti. Vndecimum remediū est.
11 † quòd successori ab intestato promittāt,patri se renunciaturos & daturos hæreditatē filio eius spurio,& promissionē iuramento confirment,c.cùm contingat de iureiur.c.quamuis. de pact.lib.6.Sed videtur,quòd hoc casu ad fiscū deferatur hęreditas,d.l.i.c.de natur.lib.possent tamen succedentes ab inte

stato post mortem patris nulla premissione, & conuentione
11 præcedente spōte† sua donare spurio defuncti.d.l.ita fidei.in
fi.gl.in d.§.fi.in auth.quib.mod.na.effi.sui.Duodecimū reme
12 diū est,† ꝙ pater instituat spuriū in eo, quod capere potest,
& in residuo instituat filios spurii natos,seu nascituros,macu
la enim patris,& incapacitas nō transit in eius filios,l.i.§.pe.
ff.de bon.pos.contra tabu.l.cognouimus.& authen. idem de
Nestorianis.C.de hæret.l.diui fratres.ff.de iure pa.Et reme-
dium hoc approbat Bar.in l.Gallus.§.quid si his.ff.de lib.&
posth.& cōsi.cxviii.Odducius Cornelii.de Gualdo.Fran.de
Peru.consi.incip.Quidam instituit.quod est inter consi.Bal.
lxxii.lib.v.vbi dicit hanc esse meliorē viam,quæ possit inue
niri.& Corn.d.consi.xxv.In præsenti.lib.i.vbi di cit ad exclu
dendū omnem præsumptionē fraudis expedire, ꝙ testator
expressè agat,ne pater commodum aliquod possit percipe-
re ex eo,ꝙ eius filii capient,& ibi respondet ad ea,quæ in con
trarium dici possent. Et quādo hoc actum esset ne filio spu-
rio aliquid cōmodi quæratur, possent institui legitimi ex eo
nepotes quamuis testator legitima sobole nō careret, vt de-
clarat Corn.in eo.consi.Hac autem cautela non seruata sup
stite legitima sobole testatoris, nepotes etiam legitimi ex fi-
lio non legitimo capere nō possent ex testamento aui.gl.in l.
fi.C.de natu.lib.& est communis opi.ut dicit Ias.in l.hæredi
13 tas.C.de his quib.vt indi.Decimumtertiū remedium est,† ꝙ
pater illegitimo filio aliquod prædium relinquat pro alimen
tis quod de iure canonico fieri potest, vt per Bar.in d.authē.
ex complexu.per c.cum haberet.de eo qui dux.in vxo.quam
pol.p.adul.Bar.in d.l.fi.C.de his quib.vt indig.Bal.cōsi.cxvi.
Spurius.lib.ii.Pau.de Cast.cōsi.v.Quicquid dicatur,col.ii.&
Ale.cōsi.lxxiiii.Viso processu.in fi. lib.ii.& iuri canonico in
hoc standū est etiā de iure ciuili,vt per Ant.Cor.in sang.ver.
Spurius,& est cōmunis opi. quòd hoc seruādū sit etiā in ter-
ris Imperii,vt dicit Ias.cōsi.xxvi.Omissis.lib.i.& proprietatē
eorūdē prædiorū testator relinquat nepotibus natis, vel nasci
turis ex filio illegitimo.Cauendū tamē est ad excludendam
præsumptionē fraudis ne immoderatū sit legatū respectu ali-
mentorū,vt sentit Vero.d.cau.xxxviii.& Abb.cōsi.cxv.Vide
tur primo.lib.ii.vbi dicit dotē dādā filiæ spuriæ moderatam
esse debere,l.filię.ff.de lega.iii.l.quæro.ff.de iure dot.& quod
est vltra

est vltrà honestum modum videri in fraudē relictum. Deci-
14 mumquartum remedium est,† ꝙ pater instituat spurium in eo quod capere potest,& ei substituat quem velit, in eo quod ipse spurius capere non poterit.Sic enim pater erit certus ꝙ non deueniat ad alios,quàm ad eum, vel substitutū id quod spurius capere non poterit.Cautelam hanc dicit Bart.se docuisse patrem quendam,qui habebat filium legitimatum per quendam comitem,& legitimatio in dubium reuocari poterat,vt per eum in l.ii.C.de hær.inst.& sequitur ibi Sal.dicens testatorem posse, incapaci facere substitutionem si eum hæ-
15 redem instituat.Decimumquintum remedium est,† ꝙ pater heredem instituat filium in tempus cùm capere poterit, & valet institutio d.l.in tempus. & testator det licentiam in testamento eidem filio, vt mortuo ipso testatore possit se quandocunque legitimari facere. auth.item si quis,C.de nat.libe. & interim ei relinquat alimenta.d.c.cùm haberet. Et cautela hæc approbatur per Bar.in d.l.Gallus.§.& quid si tantùm & ꝑ Ange.Aret.in trac.de testa.uersi.pupillariter. Veron.d. caute.xxxviii.Bal.consi.cclxiii.Q ueritur vtrum filius.lib.v. & consi.cxlvi.Titulus principis.lib.i.& in l.rescripta.q.iii.C. de prec.imp.offer.Et est communis opin. vt dicit Ias.consil. cxvii. Dubitatur,col.pen.par.ii.& pendente conditione legitimationis spurius poterit petere bonorum possessionem ex qua obtinebit administrationem hæreditatis antequam legitimetur,l.si quis instituatur.cum ibi not.per Bar.& alios doct.ff.de hære.insti.quidam tamē tenent contrarium,vt per Cor.cōsi.ccxvii.Elegāter.lib.iii.& p Lud.Fer.in tract.de legitimatione.col.fi.ver. nono. Postremò animaduertendum
16 est,† ꝙ si quis habeat filiū ex adulterino coitu, filius ille honesta iuris præsumptione reputatur filius non adulteri, sed mariti mulieri adulteræ.l.miles.§.defuncto,ff.de adul.Pa.de Ca.cōsi.clxxiiii.Suder primo.col.iiii.Alex.consi.clvii.Circa primū.lib.v.Barba.consi. lviii.Sapienter.lib.ii.& consi.lxviii. Omnipotentē:lib.iiii.& per Deci.consi.cclxxxviii. Quæritur. & consi.dclvii.Plene.cū alleg.per Ias.cōsil.cxxv. Pondus.ii. par. Ideo sit cautus pater habens huiusmodi filiū adulterinū si velit eū hæredem instituere, vt instituat eum sub nomine proprio.& non sub nomine filii,quia instituendo eum,vt filium præsumeretur testator per errorē instituisse. & testamē

tum

tum patris adulteri non valeret.l. si pater. c.de hær. insti. ita tenet Bart. consi.27.scripsit. similiter si quis instituat filium non ritè legitimatum prçsumitur per errorem illum instituisse,& vires non habet testamentum,vt per Deci.consi.176.Viso themate.Sed remedium est,quòd pater det filio licentiam, vt iterum faciat se legitimari quatenus opus sit. d. auth.item si quis.& cùm capere poterit,faciat eum hæredem.d.l.in tempus.Bar.in d.§.& quid si tantùm.& ibi Ias.col.24. versic.sequitur secunda principalis quæstio.

De testamentis ordinandis. Tit. II.

CAVTELA I.

Quibus remediis testamentum in scriptis, vel nuncupatiuum mortuo testatore testium recognitione, seu comprobatione non egeat,& consilium à notariis in testium adhibitione seruaudum.

SVMARIVM.

1 *Testamentum in scriptis quomodo fiat.*

2 *Testamentum in scriptis vel nuncupatiuum de quo non fuerit rogatus notarius fidem in iudicio non facit.*

3 *Notarius si fuerit rogatus de testamento in scriptis vel nuncupatiuo instrumentum testamenti fidem facit.*

4 *Quot testes scripti sunt,tot testibus æquiualet instrumentum.*

5 *Testes sunt describendi cum expressione nominis adiectis duabus qualitatibus.*

1 TESTAMENTVM † in scriptis facere solent, qui suæ voluntatis secreta cælari volunt. Vt autem valeat tale testamentum manu testatoris, vel alterius cuiuslibet scriptum oportet ab ipso testatore,& a septem testibus, vel si testator literas nesciat ab octo subscribi.l. hac consultissima.c.de testa. & annulis characteres habentibus huiusmodi testamentum signandum est,l.ad testium.§. si quis ex te-
2 stibus.ff.de testa. † Constat tamen fidem non facere hãc scripturam tanta solennitate munitã nisi post mortem testatoris testes ad iudicẽ euocati,signa sua,& subscriptiones agno-

scant

scant,& ita agnitum testamentum iudex publicet,decernendo scripturæ huic fidem in posterum adhiberi.l. publicati.cũ ibi not.per Doctor.C.de testa.& si interim moriantur testes inutile reditur testamentum, vt per Bart.in l.tabularum.ff. queadm.test.ap.Testamentum verò, nuncupatiuũ leuius sit, nec aliud requirit,nisi vt septẽ testes masculi liberi puberes eodem tempore institutionem hæredis,& voluntatem testatoris exaudiant.d.l.hac cõsultissima.§.per nuncupationem. Sed hoc quoque testamentum infirmum est, nisi per depositiones testium coram iudice confirmetur,d.l.hac consultissima.§.si quis cum glo.in ver.depositiones.Vt autẽ tale testamentũ iu scriptis sine vlla testium recognitione sit validum
3 remedium est,† ꝙ postquã testator, vel alius testamẽtũ scripserit,& testator,testesq; subscripserint,ac signauerint testatoris mandato.Notarius in tergo clausi instrumenti scribat ibi esse scriptum testamentum.prout coram ipso notario:& testibus adscriptis testator asseruit. Et fidem faciet scriptura huiusmodi etiã si nõ viuant testes,quia instrumẽtũ testamẽti manu publica roboratũ probat,& testium agnitione non indiget,vt sentit glo.& Bar.in d.l.tabularũ.& glo.illam singularẽ putat Alex.in d.l. publicati.cui adde alterã, & pleniorẽ gl.idem tenentem in l.fi.ver.ostenditur.C.de fideicom. & faciunt dicta Pau.de Ca.in l.iubemus.C.de test.& sententiam hanc sequuntur etiam Fulgo. consi. lvi. Quæritur.& Ias.& alii allegati per eum consi.lxvii.viso.lib.iii. Notandũ quoq; est tale testamentũ valere posse etiam vt nuncupatiuum, qđ est vtile quãdo caret aliqua solẽnitate requisita in testamento in scriptis vt per Alex.in l.si stipuler.in fi.& in l.stipulatio hoc modo concepta.col.viii.ff.de verb. ob. Quod si notarius nõ fuerit præsens testamẽto facto in scriptis, vt valeat testamentum etiã si post mortem ipsius testatoris non agnoscãt testes sua sigilla,remedium est,ꝙ ipse testor dum viuit faciat per iudicẽ authenticari testamentũ etiã clausum recognitis ꝑ testes subscriptionibus,& sigillis, vt docet Fulg.d.cõsi.lvi.
4 in fi.† Similiter,vt sine testiũ depositione nuncupatiuum testamentũ fidem faciat,per notarium publicum scribatur,septem testibus in testamẽto adhibitis,& cõscriptis,quia quot testes ibi sunt scripti tot testibus æquiualet instrumẽtum, vt sentit Inno.in c.cum Ioannes.de fi.inst.l.in exercend.C.eo.
titu.&

titu.& est sententia Io. quem sequuntur Bar. & alii doct. in l.hæredes.ff.de testa.& Alex.in l.1.C.eo.tit.Cõfirmãtur ea, quæ diximus ex scriptis per doct.in d.l.publica.& Soc.consi.
5 159. Et consideratis. † Et si cautus notarius, vt nomina testium cũ duabus aliis qualitatibus describat,aliàs testes non dicerentur legitimè descripti,arg.l.hac consultissima. C. qui testa.fac.pos.Bar.l.demonstratio falsa.ff.de condi.& demon. cum aliis alleg.per Alex.consi.154.Videtur. col.1.lib.2.

CAVTELA II.

Quibus remediis non adhibito solenni testiũ numero, vel si testes sint fœminæ non euanescat hæredis institutio.

SVMMARIVM.

1 *Testes septem testamentis regulariter requiruntur.*
2 *Testes quinque sufficit adhiberi tempore pestis, etiam si testamentum fiat in ciuitate.*
Pestis tempore remittitur solennitas necessaria in testamento.ibidẽ.
3 *Testes duo cum presbytero parochiali,uel quatuor sine eo sufficiunt ad testamentum de iure canonico.*
4 *Rationis identitas quando operetur extensionem.*
5 *Pia relicta non dicuntur facta a diuitibus amore Dei.*
Fingere non licet. ibidem.
6 *Testes duo,probant tenorem & solennitatem testamenti.*
7 *Testes fœminæ in testamento esse non possunt.*
Testes in codicillis etiam fœminæ esse possunt.
8 *Fœminæ solæ sine ullo masculo et in codicillis testes esse nõ possunt.*
Pater potest facere testamentum inter filios coram duobus testibus, etiam fœminis. ibidem.

AD testamentum sunt septẽ testes puberes adhibẽdi.l.
1 hac cõsultissima.& l.in testamẽtis.C. de test.† & non valet testamentũ si minor numerũ testiũ adhibeatur, etiam qñ sufficiens numerus testium haberi non potuit.l.cõficiuntur.§.1.ff.de iure codi.quod procedit etiam tẽpore pestis,vt sentit Bar.in l.1.ff.de bon.pos.ex testa.mil.& Alex.cũ relatis per eum.in l.fi.C.de testa.& cõsi.70. Viso cõsilio.col.
2 pen.lib.2. † Quod tamen intellige quando non essent adhibiti quinque testes. Nam adhibitis quinq; testibus valet testamẽtum tempore pestis,arg.d.l.fi.vt ibi per Ias. & est communi

munis opin.vt per Barba.in c.cùm esses. col.vi. de testa.& in consi.lxxxvii.Prope est lib.iiii.& Deci.cons.cclxxxiiii.Viso puncto.Sed si testator minorem numerum testium interuenire velit in suo testamento,vt eius voluntas valeat,remediũ est,ꝙ corã presbytero parochiali, & duobus testibus disponat de rebus suis,& valebit testamentum etiam ad non pias causas.d.c.cùm esses.Spec.in ti. de instr.ędi.§. compendiose. ver.item per ius Canonicũ.Ioã.de Imo.& Abb.in.d.c. cùm esses.Zabar.consi.lxxiii.Puto de iure.Bal.consi.cccli. Quoniam ex facto.& consi.seq.lib.iiii. & Alex. consi.lxxvi.Viso processu.ver.nõ obstat.col.iii.lib.v. & est communis opinio secundum Corn.cõsi.cclxi.De duobus.col.fi.in prin.lib.iiii. vbi declarat hoc procedere etiam in terris principi seculari quo ad temporalem iurisdictionem ab ecclesia concessis quales sunt ciuitates Regni,& Ferraria,& Vrbinum, arg.clem. pasto.de senten.& re iudi. Sed in aliis nõ procedit, vt ꝑ Bal. consi.cclxxxiiii. Dominus.lib.iii.tñ stricto iure videtur mihi posse dici,et in terris quo ad temporalia Papæ non subiectis,valere testm̃ factum coram duobus testibus præsente presbytero parochiali,quia talis presbyter est iudex animarum. & dignior iudice seculari.c.cùm sit.de ęta. & quali. Et testamentum factum coram iudice, & duobus testibus vbique valet.l.omnium.C.de testa.Et hoc seruant Veneti,vt ꝑ Barto. cõsi.cclxxxv.Si quis.li.iii.Animaduertendũ tñ est, opus esse, ꝙ presbyter sit his cui vniuersæ parochiæ cura commissa sit: Nã sacerdos alius cui cõmissa esset administratio sacramentorũ defectũ testiũ non suppleret,ne frustra videatur dictũ de parochiali.in d.c.cùm esses.argu.c. Papa. de priuil.libr.vi.& arg.à cõtrario sensu,qđ est in iure fortissimũ, l.i.§.huius.ff. de offi.eius cui mã.est iur.secundùm Corn. cõsi.lxxvi. Licet autẽ.col.i.& ii.lib.i.quãuis idem minus maturè considerans cõtrarium senserit in d.consi.cclxi.col.fi.ver.quia multum.Si tamẽ generaliter animarũ cura alicui nõ parochiali cõmissa esset corã eo perinde, ac coram presbytero parochiali,testamentum factum valeret, secundùm eundem Corn.cõs.xviii. Principale dubium.col.fi.Ponderandum.libr.ii.arg.l.si prætor.ff.de offic.eius.& si parochialis presbyter haberi non possit,remediũ est,† ꝙ loco presbyteri alii duo testes adhibeantur,& valebit testamentum, quia duorũ vox est potentior,ꝙ 3

vnius

vnius quantecunque sit authoritatis.l.iurisiurandi.C.de testi.c.licet.&.c.cùm a nobis.eo.tit.secundùm specu. in.d.uers. item per ius canonicum. cuius opin. seruanda in practica dicit Anto.de But.in.d.c.cùm esses.& ibidem Panormi.in fin. in repeti.& sententiam Specu.sequitur etiam Cald.cõsi. viii. Testator.in tit.de testa.Gemi.consil.xlix. Super isto puncto. & Alex.consi.xvii.Ponderatis.col.pe. ver.non obstat.lib.i.& in.d.consi.clxxvi.ver.non obstat si diceretur.& consi.cv. Viso,& diligenter consyderato.ver.imò fortius.lib.iiii. & opin. hæc ratione comprobatur. nam etiam in.l. correctoria. vbi scripta est ratio ex identitate rationis extensio fit.gl.in cle.i. de ele.&.§.ex his.in authen.de hæt.quæ ab intest.Bal.in authen.quas actiones.in.iii.q.in fi.C.de sac.san.eccle.Et in iure canonico scripta est ratio illa. † in ore duorum, vel trium
4 stat omne verbum. Hæc autem ratio meo iudicio non vrget, quia vt ex identitate rationis fiat extensio necesse est, quod casus sublata saltem significatione vocabuli comprehẽdatur, ita loquitur glo.in.d.cle.i.& ibi declarat Io.de Imo.et in.l.si verò.§.de uiro.ff.sol.mat.aliàs enim in correctoriis extensio non fit ex similitudine rationis etiam scriptæ. glo.in cle.auditor.de rescrip.Præterea attenta ratione prædicta dicendum esset valere testamentum coram tribus tantum testibus factũ quod est contra glo.in.d.c.relatum,&.d.c.cùm esses. & contra communem opi.vt dicit Fulgo.consi. xxix. Punctus.Bal. autem consi.ccccciii.Præmittendũ est.lib.iiii. dicit cõem opi. esse, ꝙ testamentum etiam coram duobus tantum testibus factum de iure canonico valet in terris ecclesiæ per rationem tex.in.d.c.cùm esses.&.d.c.relatum. Sed a prædicta opinio. ꝙ saltem quatuor testes adhiberi debeant recedendum non est, quoniam magis communiter.d.opinio approbatur secundùm Corn.d.consi.clxi.In fi.& Deci. consi. cclxxxiiii. Viso puncto.col.iiii.in fi.lib.ii.Sunt qui putant, vt valeat institutio hæreditatis corã duobus testibus posse hoc remediũ dari,
5 vcȝ,† ꝙ testator dicat hæredem instituisse intuitu pietatis,& amore Dei, quia relicta ad pias cãs valent, et si in eis non sit seruata solẽnitas iuris ciuilis. Bar.in.l.i.C.de sa.san.ec.quod remedium quantum ad eos, qui verè pauperes sunt procedit sed diuitibus relicta iuribus carebunt, quia nõ licet fingere. l.si forte.ff.de cast.pecu.l.cùm hi.§.sed cùm lis.ff. de transa.gl. in.l.illud.

in l.illud.C.de sac.sa.ec.Bal.cōsi.viii.Licet.& cōsi.ccxxx.Testamentū.lib.v.& donare nō indigentibus non ad pietatē,sed ad ꝓdigalitatē pertinet.l.i.C.de med. val.lib.x. c.pastoralis. i.q.ii.nec legatū debet habere nomē pietatis si re ipsa nō est piū,per no.per gl.in c.admonere.xxxiii.q.ii.& sententia hęc cōmuniter approbatur,vt patet ex dictis,& relatis per Barb. in c.ad hæc.col.pen.& fi.de testa.Fatendū tamen est,ꝙ remedium hoc plerūq; erit validū,quia etiā si relinquatur diuitibus expresso ꝙ causa pietatis relinquatur si ille cui relinquitur secūdum statū,& conditionē suā quibusdā indigeat,valebit legatū solēnitate iuris ciuilis nō seruata, vt tenet etiā ipse Bar.in d.l.i.col.vii.authoritate diui Thomæ. Et.si testamentū sit factū corā solenni numero testiū. & quidā ex his decesserint antequàm rite examinati essent, vel instrumentū testamenti deperditū sit ne propterea corruat testamentum remedium est,† ꝙ saltem duo testes ex eis,qui fuerunt adhibiti ad testamentum examinentur super tenore testamēti, ac etiam fiat articulis ad probandū, ꝙ solennis numerus testiū affuit, hoc enim ꝑ duos testes probato institutio hæredis, & cętera relicta vires obtinebūt,vt ꝑ gl.& Doc.in l.ii.C.de bo. pos.se cū.tab.& cōfirmatur opinio hæc cū alleg.ꝑ Ias.cōsi.xliii.Factū quæstionibus.lib.i.† Illud.notissimi iuris est mulierē nō posse adhiberi testē ad testamentū.l.qui testamēto.§.mulier. vbi.Doc.ff.de testa.etiā de iure canonico, vt patet ex alleg ꝑ Ale.consi.lxx.Viso cōsilio.col.iii.cū seq.& consi.clxxii.Viso themate mihi.col.ii.ver.secūdo respondeo lib.ii.Et est cōmunis opi.vt dicit idē Ale.consi.lxxxiiii.Viso themate.in fi.lib. eo.Sed si testator nō habeat in loco sufficiētē numerū testiū, sint tamē ibi fœminæ, vt valeat eius dispositio etiam si non adessent,nisi quatuor testes masculi, & vna pluresue fœminæ remediū est ꝙ adiiciatur testamēto clausula codicillaris, quia in codicillis fœmina potest esse testis,gl.i l.fi.& ibi Ale. col.vlt.C.de codi.Bal.d.cōsi.viii.& Alex.cōsil.ccxviii.Ante omnia.col.ii.lib.i.& cōsi.cv.Viso, ac diligenter.col.iiii.lib.4

8 Nō tamē † esset tutū facere testamentū cū dicta clausula corā quinq; fœminis tantū,quia solæ fœminæ sine vllo masculo.etiā in codicillis testes esse.nō possūt,quia gl.in d.l. fin.de fœmina loquitur in numero singulari, & in opi.hac est Barb. in d.c.relatū.col.vii.dicens hoc nō esse vulgare nec plebi tra-

dendũ, eſt tamen leue argumẽtũ Barba.dum arguit numero ſingulari, & tolliť hoc arg.ex dictis eiuſdẽ in.c.relatũ.ii.col. pen.eo.tit. vbi docet diſpoſitionẽ conceptã numero ſingulari etiã locũ habere in pluribus.Præterea ſufficit mulieres nõ inueniri prohibitas adhiberi teſtes,l.i.ff.de teſti.& nõ eadem in codicillis.[quæ in teſtamẽtis ſolemnitas exquiritur, vt per

8 Deci.in l.fœminæ,col.iiii.ff.de reg.iur.Planè † inter filios coram duobus teſtibus tantũ etiã. fœminis pater poteſt facere teſtamentũ.glo.& Doc.in auth.qđ ſine. C.de teſta.quin etiã ſine vlla teſtiũ præſentia poteſt pater per ſuã ſimplicẽ & priuatam ſcripturã inter liberos teſtari. Nã ſi ſua manu ſcribat ſchedulã,& in ea diſponat inter liberos ꝑ teſtamẽto ſeruabitur eius voluntas.Expedit tamẽ,ꝙ declaret in tali ſchedula ſe volũtatẽ illã habere ꝓ perfecta,ſic enim ꝓculdubio valebit, vt teſtamẽtũ patris volũtas quãuis nulli teſtes interuenerint per doctrinã Bar.in l.ſi his.ff.de teſta.Alex.cõſi.iiii.Attentis narratis.lib.vii.& eſt cõmunis opi.vt dicit idẽ Alex.cõſi.cv. Super his.in fin.eo.lib.iii.& Iaſ.cõſi.lvii.Præſuppoſitis.lib.ii.

CAVTELA III.

Quibus remediis debeantur legata, & fideicõmiſſa ex teſtamento non ſolenni.

SVMMARIVM.

1 *Solennitate omiſſa relicta non debentur.*

2 *Promiſſio hæredis facit vltimam voluntatẽ habere uim cõtractus.*

3 *Teſtatore ꝑmittẽte legatarii,et fideicõmiſſarii poſsũt propria authoritate accipere poſſeſſionẽ rerũ relictarũ,ẽt ex teſtamẽto nõ ſolẽni.*

4 *Solennitate iuris ciuilis omiſſa ualent legata etiam ad cauſas non pias quando pius locus inſtitutus eſt hæres.*

Pia relicta non requirunt ſolennitatem iuris ciuilis.

1 SI ſolẽnitas † iuris ciuilis omiſſa fuerit ad ſoluendũ relicta ex teſtamẽto nõ ſolẽni hæres cogi non poteſt.l.ſi veritas C.de fideic.& ibi ꝑ Doc.& Bal.cõſ.cclxxxiiii.In libro.& con ſil.ſeq.& conſi.cccviii.Iſta ſcriptura.lib.iii. Sed ſi ſolennitatẽ ſeruare nõ poſsit, vel nolit teſtator vt legata, & fideicõmiſſa

2 ex teſtamẽto nõ ſolẽni debeãtur,remediũ eſt, † ꝙ teſtator curet hæredẽ futurũ promittere legatariis, & fideicommiſſariis præſentibus, aut notario abſentiũ nomine ſtipulanti ſoluere qđ relinquitur, & vires habebit huiuſmodi diſpoſitio, quia vltimã volũtas fidei hæredis cõmiſſa perire non debet.l.ſi.C. de fidei

de fideicõ.§.fi.inſti.de fideicõ.hære.præterea per ꝓmiſsionẽ hæredis vltima volũtas trãſit in cõtractum,& in actu quoque teſtandi cõtractus fieri poteſt,l.hæredes.§.fi.ff.de teſta.Et cõ probatur remediũ hoc ex dictis per Bar.Alex.& alios Doc.in l.nemo.ff.de leg.i.& p Iaſ.in l.ii.col.iiii.C.de bon. poſ.ſecũ. tab.Secundũ remediũ quo legatarii, & fideicõmiſſarii ex te-
3 ſtamẽto nõ ſolẽni relicta cõſequi poterũt eſt,† ꝙ teſtator legatariis,& fideicõmiſſariis permittat, ꝙ poſſint propria authoritate accipere poſſeſſionẽ rerũ relictarũ,l.Titia.§. Lucius.ff. de leg.2. & ex poſſeſſione legatarii, & fideicõmiſſarii retẽtionis cõmodũ cõſequenẽ,l.militis codicillis.§. Veteranus.ff.de mil.teſta.& per Doc.in l.poſt.diuiſionẽ.& in l.cũ quis.C.de iur.& fac.igno.& per Cano.in c.fi.de ſol.& ab opinione hac recedẽdũ nõ eſt,vt dicit Alex.in d.l.nemo.col.vi. ver. itẽ dũ dicit.Et quãuis Barb.in d.c.fi.col.vii. & ſeq.multa cõtra ſententiã hanc dicat,tamẽ ſecũdũ eã iudicandũ eſt.quia opinio prædicta cõiter approbatẽ, nã vt ibidem dicit Bart.gl.& Doc. Citramõtani paſſim hãc opi.tenuerunt.& magis cõiter ap-ꝓbatã eſſe dicit Iaſ.in d.l.cum quis.col.v.& in d.l.nemo cõ. xv.& ad probandã licentiã apprehẽdendi traditã à teſtatore, ſufficit etiã actus inualidus,l.qui à patre.vbi Bald.ff.de cõfir. tut.l.fi.& ibi Bar.ff.de re.co.Deci.cõſi.clxxii.In cauſa venerabilis.ver.nec obſtat ꝙ talis cõſtitutio.& Iaſ.cõſ.cxxvii.Dubi
4 tatur.co.v.parte ii.Tertiũ remediũ eſt, † ꝙ inſtituatẽ eccleſia, & ab ea legata & fideicõmiſſa relinquanẽ,nã iuris ciui.ſolẽnitate nõ ſeruata inſtitutio eccleſiæ vires habet, c.cum eſſes.de teſt.Bar.in l.i.C.de ſac.ſan.ecc.& vt principalis ita & reliqua diſpoſitio ſuſtineẽ,c.acceſſoriũ.de reg.iur.lib.vi.& l.cũ principalis.ff.eo. Et qa acclesia teſtamẽtũ ex quo cõmodũ ſentit, impugnare nõ poterit.l.poſt legatũ.ff.de his quib.vt indi.ita decidit Sal.in auth.caſſa.C.de ſa.ſã.ec.& An.de But.in c.qđ clericis.col.antepe.de.fo.cõ.& Alexã. conſi.xli. Viſo tenore. co.ii.li.i.& cõſi.cv.Viſo,ac diligẽter cõſyderato. co.iiii.li.iiii.

CAVTELA IIII.

Quibus remediis poſſit teſtator diſponere, ita quòd eius voluntas nulli nota ſit ipſo viuente.

SVMMARIVM.

1 *Hæredes palam inſtitui debent.*

Relictio facit intelligi ineſſe in termino referente quicquid ẽ i termĩ

 no ad quem

no ad quem est facta relatio. ibidem.

2 *Testatoris voluntas implicita non minus ualet quàm explicita, si uo luntas per scripturam declaretur.*

3 *In testamẽto publico et clauso nõ inerit suspicio falsitatis cõmittẽdæ. Notarius rogari põt de testamẽto clauso, licet tenorẽ eius ignorel. ib.*

1 HAEREDES † debent palam à testatore nominari qñ facit nuncupatiuum testamentum. l. hæredes palam. ff. de testa. Sed si testator dispositionem suam velit celari vsque ad supremum suæ vitæ, remedium est, ꝙ faciat testamẽtum in scriptis seruando ea quæ dicta sunt supra, cau. i. Secundum remedium est, quòd testator sua manu scribat testamentum, & scripturam deponat apud ædem sacram, vt l. alium tu tum locum, deinde notarius coram testibus scribat, ꝙ talis fecit testamentum, & despofuit prout cõtinetur in schedula deposita apud talem locum, & valebit testamentum, quia quicquid continetur in illa scriptura ad quam est facta relatio in testamẽto intelligit̃ cõtineri, l. asse. toto. ff. de hære. instit. Verũ oportebit mortuo testatore saltẽ ꝑ cõparationẽ literatum recognosci scripturã testatoris, vt per. Bar. in l. si ita scripsero. ff. de cõ. & demõ. & quãuis regulariter necesse sit testes recognoscẽtes scripturã præsẽtes fuisse dũ scriberet̃. §. si quis igitur. in auth. de instr. cau. tamẽ hoc casu id nõ est necessarium ad cõparationẽ faciendam, videlicet ꝙ testes recognoscentes schedulã fuerint præsentes dum testator scripsit, quia scriptura & schedula per ipsum testatorẽ approbata est, vt patet ex dictis & alleg. per Alex. consi. iiii. Attẽtis narratis. & consi.

2 cxiiii. Visa scriptura. libr. vi. Tertius modus est, † ꝙ testator sua manu scribat, vel per fidũ notarium suam volũtatẽ scribi, & redigi faciat in protocollũ, & folia testamenti claudi. & signari, & corã testibus declaret se testari. prout continetur in scripturã illa ꝓtocolli clausa, & de hoc notarius roget̃, & fiat publicũ instrumentum. Constat enim valere voluntate testatoris implicitã, non minus quàm explicitã, si volũtas ꝑ scripturã aliquã declaret̃, d. l. si ita scripsero. cũ ibi traditis ꝑ Docto. & in testamento tali publico, & clauso nõ inerit suspicio falsitatis cõmitendæ. & scriptura efficacior erit quàm ea, quæ cõparationis adminiculo indiget, vt ꝑ Pau. de. Ca. in d. l. hac cõsultissima. §. per nuncupationẽ. & Soci. consi. clxxiii. Reuerẽdæ, col. ii. & iii. & cõprobat̃ hoc ex dictis supra hoc ti. cau. i.

Cautela

CAVTELA V.

Cautela adhibenda quando testamentum fit ruri.

SVMMARIVM.

1 *Ruri potest fieri testamentum coram quinque testibus.*

1 TESTAMENTVM † ruri potest fieri corã quinque testibus, si plures adhiberi non possint, l.fin.C.de testa. & intentio eius qui dicit plures testes tẽpore quo fiebat testamentũ repertos non esse de iure fundata videtur, arg.no. in l.cùm de lege.ff.de proba. Quod dictũ videtur tunc tantũ procedere quando concurrit aliqua præsumptio, ꝙ plures adhiberi non potuerint, vt per Ias.in l.fi.§.licentia.C.de iur.de li. Cautela ergo erit, ꝙ notarius post factã diligentiã de inueniendis pluribus testibus fidẽ faciat, & scribat factam fuisse inquisitionem, & plures testes inuentos non fuisse, ita consuluit Bar.in l.conficiuntur, §.codicilli.ff.de iure codi.

CAVTELA VI.

Quo remedio possit quis facere testamentum non seruata forma legis municipalis.

SVMMARIVM.

1 *Lex municipalis vel consuetudo potest addere formam testandi vltra solennitatem traditam a iure ciuili.*

Statutũ vel consuetudo, põt inuenire nouam formam testandi. ibid.

2 *Solennitas loci vbi fit testamentum seruanda est. & nu.3.*

3 *Peregrini quam solennitatem seruare debent in suis testamentis.*

Peregrini possunt facere testamentum non seruata solennitate iuris ciuilis ibidem.

1 LEX † municipalis, vel consuetudo potest addere formã testandi vltra solennitatem traditã a iure ciuili.l. si non speciali.C.de testa.& per Doc. in l.cunctos populos.C. de sum.Tri.& est cõis opi.vt dicit Alex.in d.l.si non speciali. Sed si testator nolit in suo testamento seruare formã a cõsue-

2 tudine, vel statuto inductam, remedium est, † ꝙ transferat se ad locum vbi seruetur ius cõe, & valebit testamentum factũ secundũ formã iuris cõmunis, argu.l.si fundus.ff.de euic.cum

3 relatis per Cor.consi.232.Circa primũ.col.2.lib.4.† seruãda est enim forma, quæ seruari cõsueuit in loco vbi fit testamentum; adeò ꝙ testator Christianus existens in territorio Saracenorum potest facere testamentũ seruata solennitate iuris

gētium, quā seruant hostes Christianæ fidei in suis testamentis, secundùm Pau. de Cast. & Ang. in l. ii. C. queād. test. aper. quos refert & sequitur Ias. in l. cūctos populos. col. viii. C. de sum. Tri. quauis Bart. contrarium tenuerit in l. qui à latronibus. ff. de test. & Barb. in rub. de testa. fo. 14. vbi poteris videre multa congesta per eum, & vide Ang. in auth. omnes peregrin. C. commu. de succes. vbi per illum tex. tenet peregrinos posse facere testamentum non seruata solennitate iuris ciuilis, cuius piam opinionem impugnare nititur, Barb. in v. rub. de testa. fol. 15. Tu sequere opin. Ang. ne verba d. auth. omnes pergrini. non aliquid operent. arg. l. si quādo. ff. de leg. i. & c. si Papa. de priuil. lib. vi. & l. i. ff. de mi. te. & l. i. ff. ad municip.

CAVTELA VII.

Cautela seruanda per hæredem quando testamentum nō fuit scriptum per tabellionem.

SVMMARIVM.

1 *Scriptura presbyteri qui non sit notarius non facit fidem.*
Testes examinandi sunt ad futuram memoriam, quando testamētū est factum sine scriptura uel in scriptura priuata. ibidem.

2 *Probandum est totum de quo est quæstio & partem probare nō sufficit, & nu. 3.*

3 *Venditio non dicitur probata, licet testes dicāt se interfuisse ueditioni, nisi probentur reliqua quæ sunt de substantia uenditionis.*

1 SOLET † presbyter parochialis adhiberi ad scribendum testamenta in villis, & cāstris, nō tamē facit fidē scriptura presbyteri, qui nō fuit notarius. c. vt officiū. §. ad conscribendas. de hær. lib. vi. cautius ergo est adhibere notarium, vt per Zaba. consi. lxxiii. Puto. At si testamētum scriptū sit p aliū. q̄ p notariū sit cautus hæres, vt quàm citius possit curet examinari testes testamentarios, & eorum dicta publicari, iuxta no. per Bar. in auth. si quis. C. de test. & Bal. cōsi. liii. Interdū. li. iiii. quin alio periculū esset ne morte testiū testamētū deperiret, vt p Zab. in præal. cōsil. lxxiii. Et p doc. in l. publicati. C. de testa. Et examē testiū fiat citatis oībus quorū interest, p allegata per Ias. consil. lxvii. Viso. col. ii. & iii. lib. iii. & idem seruet hæres institutus corā testibus tantū sine scriptura, potest enim hæres ita institutus facere examinari testes ad futurā rimemoriā, etiā lite nō cōtestata, vt per Bar. in d. auth.
2 si quis. † & cautus sit hæres, vt deducat in articulos totā volūtatem

tatem testatoris, & expedit inter cæteros facere articulum, ꝙ ipsi testes toti testamento interfuerunt, & ꝙ nihil in contrarium testator in dicto testamēto disposuit, oportet nāque probari per testes totum id quod est de substãtia negotii de quo agitur, vt per Bal. Pau. de Ca. Alex. & Iaſ. in. l. cum antiquitas. per illum tex. C. de test. Ideo testes, quia ad solēnitatem testamēti adhibentur durare debent, donec extrema cōtestatio peragatur. l. qui testamento. §. fi. ff. de test. & partem testamenti probare nō sufficit, quia inciuile est iudicare, nisi toto eo de quo agitur cognitio, & perspecto. l. inciuile. & ibi no. Bal. ff. de legi. c. cùm personæ. cum gl. in ver. integraliter. vt Doct. de priui. lib. vi. Bar. Alex. & Iaſ. in rub. ff. de ope. no.
3 nun. † facit quod dicunt Doct. vt non dicatur probata venditio, licet testes dicant se fuisse præsentes venditioni, nisi etiã probentur reliqua quæ sunt de substantia venditionis, vt per Alex. in. l. sciendũ. col. 3. ff. de ver. ob. & Soci. consi. 148. Diu perspecto. col. 2. & ꝙ testes probare oporteat integrã, & solidam voluntatem defuncti, circa id de quo agitur confirmatur ex doctrina Cy. & Bal. in. l. si præsidi. C. de do. ante nup. & ex dictis per Iaſ. consi. xlii. Factum lib. I.

CAVTELA VIII.

Quo remedio sustineatur voluntas testatoris, etiam si testes non fuerint rogati, & quo remedio possit disponere de rebus suis, qui videri non potest.

SVMMARIVM.

1 *Testes testamentarii rogati esse debent.*
2 *Testes in codicillis etiam non rogati esse possunt.*
3 *Testes uidere debent testatorem.*

1 TESTES † ad testamēti solennitatē rogandi sunt. l. hæredes palam. §. in testamentis. ff. de test. quod procedit et de iure cano. vt patet ex relatis per Ale. consi. 70. Viso consi. in fi. lib. 2. Et satis est, ꝙ à testatore seu a notario vel ab alio rogentur. arg. l. itē veniũt. §. a quo. ff. de pet. hær. cum enim rogãtur ab alio pñte testatore vidētur rogati ab ipso testatore, arg. l. qui patitur. ff. mand. vt per Ale. consi. 48. Abundè. col. 2. lib. 2. & cũ nō scribitur a quo rogati sint, præsumit testes rogatos fuisse ab eo ad quem testes rogare pertinebat

arg.l.ſtipulatio iſta.§.ſi quis ita.ff.de ver.obl. vt colligitur ex dictis per Bar.& alios Doct.in l.ſciendũ.eo.titu.& per Alex. conſi.xxxiii.Ponderatis.col.iiii.li.iii.& per Iaſ. in l.ſerui ele ctione.ff.de leg.i.Sed vt omiſſio rogationis teſtium nõ vitiet
2 teſtamentum,remediũ eſt,q† in teſtamento inſeratur clauſu la codicillaris,nam valent codicilli facti coram teſtibus nõ re gatis,l.fi.in ſi.C.de cõdi.vt per Corn.cõſ.xcv. In hac col.iii.
3 lib.ii.† Item teſtes debent videre teſtatorẽ & eſſe in eius con ſpectu,l.ſi nõ ſpeciali.vbi Doc.C.de teſta.ideo teſtamentum nocturno tempore factum non valet,per not. per docto.in l. non minorem.C.de tranſact. Nam agnitionem perſonæ nox impedit, gloſſ.in l.ſi cum exceptione. §.in hac.ff.quod met. cau.Sed remedium eſt. q adhibeantur tria luminaria.l.i.§. tria luminaria.ff.de ven.inſp.vt per Iaſ. conſi.50. Placet con ſultatio lib.iii. & ſi pp aliud impedimentũ videri nõ poſſit te ſtator, vt nõ vitietur omnino volũtas teſtatoris ſi teſtes teſta torem nõ viderint.vt quandoq; contingit tempore peſtis, re medium eſt q teſtamento adiiciatur ſimiliter clauſula codi cillaris,vel donationis cau.mor. quia ex teſtamento ad codi cillos vel donationem cau.mor.circa ea quæ ſolennitatẽ re ſpiciunt nõ infertur.l.hac conſultisſima.C.de teſta.iuncta.l. fin.C.de codi.& l.fi.C.de don.cau.mor.& probantur prædi cta p ea quæ ſcribit Math.in not.fo.i.ver.no.q licet regulari ter cũ quo trãſit Alex.in.d.l.ſi nõ ſpeciali.Sed Corn.contra rium ſentit conſi.xviii.Principale.lib.ii. ea rõne quòd ſit de ſimilibus ad ſimilia procedẽdũ.l.nõ poſſunt.ff.de legi.c.inter cætera.de reſcri.Mihi videt honeſtati, & iuri cõgruere quòd notarius & teſtes videant teſtatorẽ, ſi tñ contingat teſtatorẽ a teſtibus videri nõ poſſe,vt valeant teſtm̃,& legata quæ fie rent ad cauſas ẽt non pias teſtibus audientibus, ſed non vidẽ tibus teſtatorẽ tutum remediũ eſt,quòd inſtituatur hæres ec cleſia,vel alius pius locus,& ab hmõi hærede relinquat, qui bus,& quãtũ teſtator velit,et valebit diſpoſitio teſtatoris,vt pbatur ex alleg.per Corn.d.conſi.xviii.in fi. & faciunt quæ ſuperius diximus cautẽ.iii.Si ſolennitas.hoc tit.

CAVTELA IX.

Conſilium ſeruandum in adhibendis teſtibus ad teſtamentum.

Summa-

SVMMARIVM.

1 *Legatarii testamento testes esse non prohibentur.*
Legatarius non potest esse testis ad probandum legatum sibi factum.ibi.
2 *Testes qui adhiberi non possint ad testamenta.*

1 LEGATARII † in testamento testes esse non prohibentur.l.dictantibus.C.de test.§.legatarius.Insti.eo. tit. Animaduertendũ tñ est ꝙ legatarius non põt esse testis ad probandũ legatũ sibi factum.l.omnibus.C.de testi.cũ alleg.p Fel.in.c. insuper.col.v. de testi. & est cõis sententia, vt p Alex.in.d.l.dictantibus. Quare ne hoc prętextu legata irritentur cautius est pro legatarius,quòd alii testes adhibeã tur ad testm̃. Id ẽt cautius est pro hærede instituto,nã si hæres institutus vellet probare testm̃ per legatarios quando ageret contra eos qui essent successuri ab intestato.legatarii non haberentur pro idoneis testibus, licet aliud iuris sit quando ageret contra alios,Abb.in .d.c.insuper. & Barb. consi.lviii. Capio col.ix.lib.i.Et nõ redderetur habilis testis legatarius ad probationem sui commodi propter aliorum testium habi
2 litatem.† Nam quod legitur in l.si quis ex argentariis.§.i.ff. de eden.nõ procedit vbi testis deponeret ad commodum proprium,vt per Soci.in l.si quis ita.ff.de reb.dub.prætereà si ipse hæres institutus in casu permisso vellet per legatarios probare se hæredem institutum fuisse, & legatarii probarẽt hoc, & vltra aliquid dicerent circa legatum sibi factũ non crederetur eis,vt per Aret.in.d.§. legatariis. Cauendũ quoq; est ne adhibeantur testes, qui sint domestici ipsius hæredis, vel hi cum quibus nõ est testamenti factio,aut qui sint impuberes, vel fœminæ vel aliæ personæ enumeratæ in.§.testes. cum.§. seq.Insti.de testa.neque executores testamenti,arg.l.ex sententia.ff.de testa.tut.vt per Bal.consi. ccxxi. Videtur.lib.iii. & consi.xxxix.Super quo.lib.ii.

CAVTELA X.

Quo remedio ex codicillis,vel pacto possit esse successio.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas codicillis neque adimi potest.*
Substitutio directa non potest fieri in codicillis. ibid.
Verbis directis non utendum in codicillis.ibid.
2 *Pacto hæreditas dari non potest.*

Iura-

Iuramentum non confirmat pactum de succedendo. ibidem.
Pactum de futura successione ualet. ibid.
3 *Donatio non insinuata firmatur iuramento.*
Iuramentum supplet defectum insinuationis. ibid.
4 *Bona possunt dari aliter quàm in testamento.*
In donatione ex causa mortis sufficiunt quinque testes. ibid.
Donatio causa mortis facta coram duobus testibus, & presbytero parochiali ualet, uel coram quatuor testibus. ibid.
De iure canonico. ibid.
Donatio ex cau. mor. potest reuocari pœnitentia donatoris. ibid.
Donatio cau. mor. an uitietur pacto de non reuocando. ibid.

1 HAEREDITAS † codicillis neque dari, neque adimi potest. l. ꝙ per manus. ff. de iure codi. §. codicillis. Insti. e. ti. nec substitutio directa fieri pōt ī codicillis. l. fi idē. C. eo. Cautela est igitur, ꝙ in codicillis abstineamus a verbis directis, & vtamur precariis, & obliquis, qualia sunt rogo, volo, mando, fideicōmitto, Instit. de sing. rebus per fideic. rel. §. fi. & certi iuris est hæreditatē in codicillis dari posse per verba obliqua. l. hæreditatem. C. de codi. valebit tamē dispositio vt fideicōmissum etiam si testator vsus sit verbis directis, vt sentit gl. in l. verbis ciuilibus. ff. de vulg. & pup. Titius tamē est. ꝙ codicillis inserāt clausula hæc, videlicet & voluit hanc suam voluntatē valere iure codicillorū, & omni alio iure vltimæ voluntatis, quo melius, & efficacius valere poterit, Nam virtute huius clausulæ institutio, & directa substitutio in fideicommissū nō dubiè conuertuntur, vt ꝑ Bar. in l. i. ff. de iure codi. & ꝑ Doct. in l. e- quam. C. de fideic. & Cor. cōsi. 44. Videt. col. iii. lib. iii. & cōsi cccvi. Opportunum. eo. lib. facit
2 no. ꝑ Ale. cōsi. cxiii. Post redditū li. iii. † Pacto quoq; nō pōt dari hæreditas, qa hæreditas solo testamēto per hominē datur, l. hæreditas. C. de pact. cōuē. l. pactū. & ibi doct. C. de pac. vbi inter cætera dicunt decipi eos, q. filias diuitum in vxores accipiūt, cū pacto, ꝙ vltra dotē post mortē parentū ipsę mulieres habeant etiā hæreditatē, nec enim valet hoc pactū, nec firmatur iuramēto etiā si fieret pactū de quota hæreditatis, vt ꝑ gl. in l. si quando. §. Illud. in ver. grauari. C. de inof. te. cū alleg. ꝑ. Ias. in d. l. pactū, & ꝑ doct. in l. fi. C. de pac. & in l. pactū. C. de col. Sed vt pactū sit efficax, remediū est, ꝙ pactū fiat de succedendo in certis bonis singulariter expresis, vel sub

nomine

nomine quotæ bonorũ,nõ aũt sub noĩe quotæ hæreditatis.l. si quis argẽtũ.§.sed & si quis.C.de do.gl.in d.l.fi.ver.accommodauerit,quã ibi cõiter sequuntur Doc.C.de pac.Bar.cõsi. xxxii.Ex facto proponitur.Oldr.cõsi.cxxix. Ad habenda.cũ aliis alleg.p Deci.cõsi.ccxxv.& in.d.l.pactũ.in fi.C.de pact. Et fugiẽda sunt verba vniuersalia veluti oĩa bona præsentia, & futura,vt p Soci.cõsi.cxxxvi.Visum fuit.col.fi. lib.iii.& p Deci.in.d.l.fi.col.vi. Vitetur ẽt simplex verbũ successionis,
3 vt per Alex.cõsi.xxviii.Ponderatis lib.iii.† Et ne irritetur actus ob omissam insinuationẽ quatenus concessio excederet quingentos aureos.l.sancimus.C.de do.remediũ est,ꝙ pactũ de succedẽdo in rebus certis confirmetur iuramẽto.Nã iuramentũ supplet defectum insinuationis, arg.auth.sacramenta pube.C.si aduer.vẽdi.& c.cùm contingat. de iureiur.vt p Io. And.in Spe.de instr.ædit.c.porro.versi.sed quid si renũcians iurauit.cũ aliis alleg.p Soci.cõsi.lxx. In præsenti. & cõsi.seq. lib.i.& Alex.consi.xx.Ponderatis, & cõsi.xxi. Attentis his. col.iii.lib.iii.Et est cõis opi.vt dicit Deci.consi. ccxxxix.primo.& Ias.consi.cxviii.Contra donationẽ.part.1.vbi dicit temerariũ esse ab opi.hac recedere, & idẽ affirmat consi. 169. Duo testamẽta,parte.2.et opinioni huic adhæreo. Quæstionis tamen euitandæ gratia cautius est ꝙ fiat insinuatio, quia multi contrariam opi.sequuntur,vt p Soci. consi.80. Primũ aũt col.v.li.1. & dicit eã opi. cõiter approbari Barb. cõsi.66. sapiẽter.in fi.inter consi.Cur.& cõsi.52.Viso.li.4.& Calcã.
4 consi.18.Ad primum.in fi.†Possunt quoque aliter, quã per testamentum dari bona,videlicet,per donationem cau.mor. corã quinque testibus.l.fi.C.de do.cau.mor.& de iure cano. sufficiunt duo testes cum presbytero parochiali,vel quatuor sine illo.arg.c.cùm esses.de test.vt p Soci.cõsi.130.Visa contingẽtia.col.2.lib.1.& requiritur pñtia donatarii,& pactum, vt p Bal.in.l.2.ff. de pac.cum aliis supra sæpius alleg. Est tñ reuocabilis ista donatio pœnitentia donatoris.l. non oĩs.ff.si cer.pet.vbi Doc.Sed vt donatio sit irreuocabilis, remediũ est ꝙ fiat cũ pacto,ꝙ nullo casu detur repetitio,& sit omnino irreuocabilis,& effectũ habeat donatio post mortẽ donatoris, aliqua reuocatione nõ obstante.l. si alienam.§.Marcellus.& l.vbi ita donatur.& ibi Bar.ff.de do.cau. mor. cum alleg.per Soci.cõsi.54.In præsenti cõsultatione.col.2.& cõsi.cx xv ii.
Multum

Multum elegāter.lib.i.Et ad tollendū dubitationē an voluerit donator esse omnino donationē cau. mor. & consequenter an pactū non reuocandi donationem vitietur, arg.l.cum præcario.ff.de præca. quod tenuit Ias. consi.vi. Exhibentur. col.iii.lib.iii.remediū est, ꝙ addatur clausula omni meliori modo &c.de qua per Feli.in.c.cum super.de offi. deleg. Et si fiat donatio oium bonorū, vt valeat fiat donatio mobilium, & immobiliū:vt p Ias.cōsi.v.Strenui.col.iiii.lib.iii. vel mentio mortis fiat in verbis exequutiuis,nō aūt in verbis dispositiuis,vt per Bal.in addi.ad Spec.in tit.de instru. ædit.col.vlt. versi.si quis donat & per.Ias.d.consi.col.iii.

CAVTELA XI.

Cautelæ per notarium in scribendis testamētis seruādæ.

SVMMARIVM.

1 *Verba quæ dubitationem tollunt satis operantur.*

2 *Insolita suspecta.*

3 *Notarius habita facultate a testatore extēdi testamēti, ad consiliū sapientis pōt opponere clausulas quæ tendūt ad declarationē & confirmationē,nō dicat se ita facere ex consilio sapientis.*

Relatio nominum et pronominum fac.enda est ad testatorē potius quam adhæredem.ibidem & nu.45.

4 *Notarius caueat apponere uerba quæ dubitè possint intelligi.*

5 *Præsumptio habet locū ēt in fideicommissaria substitutione.*

6 *Testamētū imperfectū rōne uoluntatis non ualet ēt inter liberos.*

Clausula factum,lectū,publicatū &c.significat rē perfectā. ibi.

8 *Conditiones plures copulatiuè prolatæ omnes impleri debent.*

Copulatiua oratio copulatorum conuersum requirit.ibidem.

SIT cautus tabellio ad tollēdā oēm cauillationem, vt quibuscunque † verbis possit obscura dilucidet, vt mouent Host.Io.And.& Ant.de But.in.c.nimis.de excus. præla. & verba superabūdantia nō euitet,vt ex illis possit melius declarari volūtas testatoris.l. pediculis.§.labeo.ff.de au. & arg. leg.Et licet dici soleat.ꝙ nihil superfluere, & dictio quælibet ac etiā syllaba aliquid operari debeat.l.cū gloss.ff. quod met. cau.Bal.in rub.C.de contra.emp.q.ix.tamen satis operari dicuntur verba,quæ dubitationem tollunt.l. qui mutuam.ff. manda.Abb.in.c.certificari.col. vltim.de sepul. Abstinendū tamē est ab omnibus verbis,& clausulis insolitis, †ista enim

suspicione

suspicionem falsitatis generāt.gl.in l.si quis sub conditione. ff.de cōdi.insti.Bal.in l.emptione.C.plus val.quod agi.& in c.quia verisimile.de pręsump.Ias.late in l. testamentū.C.de test.ideo cautelis vtere non ex tuo ingenio, sed consilio peritorum.l.cùm filio.ff.de vulg.& pup.sit quoque cautus nota
3 rius vt semper † sibi à testatore dari faciat facultatem extendendi & aptandi testamentum ad sensum sapientis eligendi per ipsum notarium,iuxta tradita p doct.in l.illa institutio. ff.de hær.inst.nā virtute huius clausulæ poterit notarius apponere omnes clausulas,quæ tendunt ad confirmandū testamentū,& declarare obscura de consilio parentis, & singulariter & explicite ęxprimere quę sub verbis generalibus comprehendebantur,vt per Io.de Imo.in d.l.illa institutio.& per Fulg.cōsi.xc.In quæstione.col.ii.Et sit cautus notarius vt in instrumento testamēti dicat se addidisse quæ addidit, & quæ extendit extendisse de consilio talis sapientis cū testium præsentia.& annotatione in fine instrumenti per hoc si quid nō addendū additum fuisset notarius euitaret pœnam, & suspicionē falsi.vt dicit Bal.in l.captatorias.in v.oppo.C.de rest.
4 mili.arg.l.in bonorū.ff.de bono.pos.† Euitet quoq; notarius ponere simpliciter pronomina tertiæ personæ, quæ possint tam ad testatorē, q̄ hęredem vel legatarium referri quale est pronomen suus,sua,suū cuius loco dicat ipsius testatoris,vel hærędis ,put cōgruat testatoris volūtati.In dubio tamē dicta verba referūtur ad testatorē, vt per Bar.in l.cū in testamēto, ff.de au.& ar.leg.& in l.ex facto.ff.ad Tre.& Alex.cōsi.xxiii. Cōsyderatis.col.i.lib.2.& cōsi.cxcviii. Perspectis his.col.i.
5 lib.vi.& Bar.in c.indicāte.co.fi.de testa.† Et similiter qn̄ profert testator aliquod nomē collectiuū expedit addere, ipsius testatoris.vel hæredis, vt si testator substituat,proximiores addatur ipsius testatoris,si tamē hoc testator sentiat,vt in dubio præsumitur,vt p Bar.in l.si cognatis col.fi.ff.de reb.dub. quæ præsumptio habet locū etiā in fideicōmissaria substitutione,vt patet ex alleg.p Ias.cōsi.clix.Magnifica.par.ii. quā
6 uis Soci.contrariū sentiat in d.l.si cognatis.†Et quoniā testamentū imperfectū ratione volūtatis nō valet etiā inter liberos.l.si his.& ibi Bar.ff.de test.& p doc.in l.hac cōsultissima §.ex imperfecto.C.de testa.cū cōgestis p.Ias.cōsi.clv.In causa, & lite.par.ii.vbi dicit hanc esse cōem opi.& cōsi.lxi.Con

sulturus

fulturus.lib.i.& Barb.consi.ix.Illud.col. vi.lib.iiii.Deci.cõsi. cxxvi. Ad dubiũ.in fi.ac etiam in testamẽto ad pias causas.vt p Oldr. cõsi.cxix.Titius.& Deci.cõsi.cxxxix.Casus de quo vide p Barb.cõsi. xlii. Clementissimũ.lib.iiii. Nunq̃ omittat notariũ solitã illã clausulã factũ,lectũ.& publicatũ &c. quia dicta clausula significat rem perfectã Bal.in auth.qđ sine. C. de testa.arg.l.contractus.C.de fide inst.Bar.in l.fideicõmissa. §.quoties.ff.de leg.iii.Io.And.in Spec.de instru.ędit.§.cõpẽdiose.ver.ꝙ si prius,Ias.in l.si ita.ff.de legat.i.Corn.cũ relatis
7 per eũ.cõsi.xlviii.Videtur prima facie col.ii.lib.i.† Sit quoq; cautus notarius in conceptione pluriũ conditionũ, ne vtatur dictione.copulatiua vbi alternatiua vtendũ esset, vt si dicatur in substitutione si hæres decesserit sine filiis.& filii hęredis decesserint sine filiis substituit agnatos.Nã videť ꝙ substitutio huiusmodi sit inefficax quãuis filiis hęredis moriãť sine filiis,quoniã ipse hæres nõ decessit sine filiis,& copulatiua oratio copulatorũ cõcursum reqrit, nec sufficit; alterũ adimpletũ esse.l.si hæredi plures.ff.de condi.insti.Bart. cõs.clv. Facti contingẽtia.& sic ostẽderetur mens testatoris si voluisset substitutum admitti,etiam si ipse hæres filios reliquisset morientibus illis sine prole.Nouissime sit cautus notarius, vt studeat optimè intelligere vim verborum ad testamenta pertinentium, nam ignorans vim verborum aliis quidem in lucrum,aliis autem damnum afferret contra voluntatem testatoris, vt per Bald. cons.cccclxxxv. Consyderandũ.lib.ii.

De liberis instituendis, uel exhæredan. Tit. 3.

CAVTELA I.

Quibus remediis testamentum effectum habeat non obstante vitio præteritionis.

SVMMARIVM.

1 *Institutio, uel exhære.liberorũ est necessaria ad uires testamenti. Institutionis titulo relinquendum est,quod relinquitur. ibidem. Titulus institutionis est utilior & honorabilior titulo legati.ibid.*
2 *Testamentum est nullum si filius instituatur hæres sub conditione non potestatiua siue casuali.*
3 *Benedictio paterna non habetur pro institutione.*

4 *Clausula codicillaris facit uideri successores ab intestato rogatos se restituere hæreditatem scriptis hæredibus.*
5 *Quartæ duæ detrahuntur, quando restitutio hæreditatis fit ex interuallo: non autem quando fit incontinenti.*
6 *Clausula quòd ualeat omni meliori modo habet uim codicillorum, & operatur ac si dicatur iure institutionis.*
7 *Notarius, cui data fuit potestas extendendi testamentū ad sensum sapientis, pōt adiicere uerbū iure institutionis, etiā inter liberos. Testamentum inter liberos sustinetur eo mòdo, quo ualere potest. ibi.*
8 *Institutio parentum est necessaria in testamento filiorum.*
9 *Successionis prima causa est filiorum.*

1 LIBERI † sunt à parētibus instituendi, vel exhæredādi, vt valeat testamentū. l. inter cætera. ff. de libe. & posthu. vel saltē eis institutionis titulo aliquid relinquendum est. §. cæterū. in auth. vt cum de appel. cognosc. visus est enim iurisprudētibus institutiōis titulus honorabilior, gl. in l. filiū. §. sed & si portio. ff. de leg. præ. Et quāuis titulus quoq; legati honorabilis sit. l. amicissimos. ff. de excu. tut. & ibi Nicol. de Neap. tñ iustitutio est etiā vtilior, nā filius institutus in re certa habebit totā hæreditatē, hærede vniuersali nō adeunte. l. i. §. si ex fundo. ff. de hær. insti. & p dict. in l. quoties. C. eo. ti. Et sæpe euenit, ꝙ testator nō habens sobolē masculinā agnatos hęredes instituat, & filiabus certā sūmā relinquat ipsas nō instituēdo in ipsa quātitate quā reliquit, & ita testamētū subuertāt tā de iure ciuili, quàm canoni. secūdū opi magis cōem, vt p Ias. in auth. nouissima. col. viii. C. de inof. test. & per Pet. de Anc. & do. Ant. in c. Rainuti. de test. vbi Barb. de hoc latissimè disputat nec sufficit relinquere iure legitimę vel falcidiæ, secūdùm cōem opi. vt patèt ex alleg. p Ias. in d. auth. nouissima. col. viii. cōtra Bar. cōs. cli. Marsilius. Et non oēs verbo institutionis vti sciūt, glo. in l. quoties. C. fami. erc.
2 † Nec etiā sufficit relinquere rē singularē ꝑ benedictione, vt res cēseatur relicta iure institutiōis, licet in testamēto veteri pro institutione benedictio acciperet, vt per glo. in l. quoties. ff. de here. insti. Et hoc tenet Alex. in l. cogi. §. nō omnis. col. iii. ff. ad Treb. qđ procedit si cōsuetudo, & cōis vsus loquendi non accipiat verbū benedictionis, pro institutione, vt per Zab. cōsi. lx. Qualioctus. col. ii. & interdum imperiali notarii.

vbi dicendũ eſt iure inſtitutionis,ſcribunt iure reſtitutionis. vt per Bal.cõſi.xxx.Viſo teſtamento.lib.v.vel qđ deterius eſt
3 interdũ ſcribũt iure legati vt vidi.& legi, † Viribus quoque caret teſtamentũ ſi filius inſtituatur hæres ſub cõditione non poteſtatiua.l.ſuus quoq; ff.de hære inſtit.l.ſi pater.vbi doct. C.de inſti.& ſubſti. ſub condi. fac nec talis conditio reiicit, iuxta l.quoniã in prioribus.C.de inoffi.teſt.& licet Barth.in d.l.ſi pater.aliter ſenſerit, tñ opi.Bar.cõiter improbat,vt patet ex dictis,& relatis per Bal.conſi.ccccxxi.Super eo.li.iii.& Soci.cõſi.xcvii.Præſens cõſultatio.lib.iii.Adeo, ꝙ ſi ſcriptus ſit filius ſub conditione caſuali teſtamẽtũ erit nullũ,etiam ſi in defectũ editionis alius ſubſtitutus ſit. Sed ne vitio inſtitutionis non factæ,uel non legitime factæ teſtamentũ infirmetur,remediũ primũ eſt,ꝙ ſaltẽ adſint quinque teſtes.& teſtamẽto iſeratur clauſula codicillaris,videlicet,ſi nõ valeret iure teſtãmẽti,valere voluit iure codicillorũ,nã clauſula hęc operatur,
4 † ut ſucceſſor ab inteſtato videatur rogatus hæreditatẽ reſtituere ſcriptis hæredibus.l.generaliter.§.ex teſtamẽto. ff.de fideicõ.liber.& ꝙ ita ſuſtineatur teſtamẽtũ tenet Bar.in l.i.ff.de iure codi.& Iaſ.in auth.nouiſsima. col.vii.in viii.limitatione.C.de inoffi.teſta.Bal.cõſi. cccl.Iſta quæſtio.& cõ 393.Ad euidentiam.lib.2.& conſ.392.Factum.lib.3. Ludo, ſi.Ro.cõſi.cxxii.Circa ea.Deci.cõſi.ccxxviii.In caſu ꝓpoſito Et hoc tenẽdũ eſt,vt dicit Bal.cõſi.cccxcv. Nobilis. li.i.quãuis glo.in auth.ex cauſa.C.de libe.pręte.teneat clauſulã hãc hoc caſu nihil operari,arg.l.Titia.ff.de inof.teſt.Sed cõtra gl. eſt cõis opi. vt ibi ꝑ doct.& Alex.cõſi.xix.Circa primũ.col. ii.lib.vi.cũ alleg.ꝑ Deci.cõſi.ccv.In cauſa. col.fi.limitãdo tñ vt ibi per eũ,& ſuccedens ab inteſtato reſtituet hæreditatem, ſcripto hæredi legitima tantũ retenta,quia vbi non ex inter-
5 uallo reſtitutio fit,† ſed incontinenti non detrahuntur duæ quartæ,vt per Bar.in l.Papinianus.§.meminiſſe. ff.de inoffi. teſt.Bald.conſi.xxxvi.Proponitur.lib.iii.Alex.conſi.xvii.Põ
6 deratis.in fi.lib.iii. † Secundũ remediũ eſt, ꝙ in teſtamento inſeratur clauſula voluit valere omni meliori modo &c. Nã hæc clauſula non ſolũ habet vim codicillorũ, verũ etiam facit,vt perinde ſit, ac ſi iure inſtitutionis eſſet relictũ,vt tenet Bal.in d.l.quoties.& Alex.cõſi.cxiii.Poſt redditũ.col.i.li.iii. & Cor.conſi.ccxcviii.Ante omnia.col.i.ver.maxima.lib.i.&

Ceci.

Deci.cõſi.xiiii.Et ꝑ tenui facultate. Alex.in l.cogi.§.nõ oĩs. col.ii.ver.iii.limita.ff.ad Treb.cũ aliis ibi per eũ alleg. idẽ tenet,& ſequitur Iaſ.in d.auth.nouiſsima.col.vi.ver. octauo limita.vbi dicit hoc bene notandũ, quia eſt valde vtile,& quotidianũ.Tertiũ remediũ eſt, ꝙ detur notario poteſtas extendendi teſtamentũ ad ſenſum ſapientis, tũc enim ſi filio quid relictũ ſit in teſtamẽto,nõ tamẽ fuerit dictũ iure inſtitutiõis, poterit notarius adiicere verbũ iure inſtitutionis de conſilio ſapientis,& ſuſtinebiť teſtamentũ,vt per Imo. poſt antiquos in l.illa inſtitutio.ff.adde hęre.inſt.& Zab.d.conſi.lx.Sciendũ autẽ,eſt ſecundũ quoſdã, ꝙ in teſtamẽto inter liberos huiuſ-
7 modi cautelis vti nõ eſt opus,† quia teſtamẽtũ inter liberos ſuſtineť eo modo quo valere poteſt,gl.in l.cohæredi.§.cũ filiæ.vbi Imo.& Alex.ff.de vulga.& pupil.& Alex.in l.hac cõſultiſsima.§.ex imꝑfecto.in fi.C.de teſta.& idẽ Alex.in l.inter cætera.ff. de lib. & poſth.Corn.cõſi.lxii. Aliàs conſului. col.ii.ver.& qñ pater.lib.ii.Cõmũnis tñ opinio contrariũ tenet,vt dicunt Sali.& Iaſ.in d.auth.nouiſsima. quare expedit vti dictis cautelis etiã inter liberos.nec enim alii ex filiis res certa relinqui poteſt,in teſtamẽto imperfecto cũ alii filii vniuerſales hæredes ſcribũtur. Nã diſpoſitio §.ex imperfecto.ꝓcedit tantũ vbi inter liberos ſeruať æqualitas,arg.l.vt liberis. C.de col.cũ aliis alleg.ꝑ Deci.cõſi.cv.Diligẽter cõſyderatis.
8 in fi.& cõſi.ccclxi.Omiſſa.col.ii.† Ecõtrario filius faciẽs teſtamentũ in caſibus à iure permiſsis ſit cautus,vt parentes in aliquo inſtituat hæredes,nã illis præteritis teſtamẽtum viribus careret.§.ſiue igitur.& §.hæc autẽ diſpoſuimus. in auth. vt cũ de appel.cog.Cald.cõſi.v.An ſi teſtator.in tit.de teſta. Bal.cõſi.xcix.Factũ tale ẽ.lib.ii.& cõſi.lxxxiiii. Veritas.lib. iiii.& eſt cõmunis opi.vt patet ex dictis & relatis ꝑ Doc.in d.auth.nouiſsima.& ꝑ Bar.in c.Rainutius.co.lxvii.de teſta. cõtra Bar.in d.auth.nouiſsima.Sed ſuſtinebiť teſtamẽtũ iure fideicõmiſsi ſi in eo ſupraſcriptæ clauſulæ inſeruanť per prędicta.Scias tamẽ,ꝙ vbi ſunt deſcedentes, qui obtinent in ſucceſsione primũ locũ,auth.in ſucceſsione.C.de ſuis,& legi.hęre.nõ eſt neceſſe in aliquo inſtituere aſcẽdentes, vt per Bart. conſi.xviii.Viſo teſtamẽto.col.ii.cum prima cauſa ſucceſsionis ſit filiorũ,l.filius.ff.de ſuis & legi.& in auth.de hæredi. ab inteſta.in prin.Alex.conſi.xc.In cauſa,col.i.lib.ii.

CAVTELA II.

Quibus remedius pater possit inter filios irreuocabiliter sua bona diuidere.

1 *Diuisio facta per patrem inter liberos est reuocabilis.*
2 *Iuramentum confirmat diuisionem factam per patrē inter liberos.*
3 *Emancipatio filiorum praecedens facit ualere diuisionem paternam.*

1 SOLENT † parentes ad tollendā discordiam inter liberos testamēto, vel codicillis sua bona diuidere. & cuilibet ex liberis portionem assignare.l.ex parte.§. in testato.ff. famil.herciscun.Et pōt huiusmodi diuisio, & assignatio reuocari.l.filiae.C.fami.hercis.facit.l.si quis in principio testamenti.ff.de leg.iii. Sed vt diuisio sit irreuocabilis, remedium est,
2 † ꝙ pater inter viuos, & non testando diuidat bona inter filios,& iuret diuisioné non reuocare,nam licet pater filiisfam. donare nō possit.l.ii.C.de inof.do.& l.donōnes.C.de do.inter vir.& vxo.& diuisioné reuocare possit, l. pen.§.si pater.ff. pro empt.tn̄ iuramēto confirmatur donatio, & diuisio;ut per Doct.in l.si donatione.C.de col.& est cōis opi.vt patet ex alle.& dictis per Deci.cōsi.ccxxxix.Primo.& cons.dclxxxviii. Confirmationē.& Ias.consi.cxviii.Contra donationē.ii.parte.licet contraria opi. ratione nō careat,ut patet ex alleg. per Cor.consi.ccxxxviii.Quanquā uideatur.col.pen.& ult.lib.i.
3 Secundum & tutius remedium est, † ꝙ ante diuisionem per emancipationem filii liberentur à patria potestate, & deinde pater diuidat bona, & assignet cuilibet quantum velit dare, ut per Corne.cons.ccxxviii. Quò l.dictus Antonius.col.iiii. lib.iiii.& per Socin.consi.iiii. Visis.li.i.& per Decium consi. lxxxvi.Viso puncto col.vi.

CAVTELA III.

Quo remedio filia supplementum legitimae,uel bona materna petere prohibeatur.

SVMMARIVM.

1 *Legitimae supplementum potest filius institutus in re certa petere etiam prohibitus,aut etiam si legatum agnouerit.*
2 *Iuramentum confirmat renunciationem successionis etiam in legitima siue in ipso actu testandi, siue contractu.*
3 *Renunciatio legitimae praecedens patris testamentū debet trāsire in*

vim pacti ut ualeat: aliàs iuri futuro renunciari minimè potest.
4 *Filia instituat in legitima cum hoc quòd compenset quicquid habere debet, utrum prohibeatur exigere bona materna.*

1 SI pater† filiæ certam quantitatē relinquat, licet adiecerit, ꝙ plus petere non possit, nihilominus poterit filia petere supplemētū legitimæ, §. Cæterū. in auth. ut cū de ap. cog. Etiā si filia legatū agnouerit, si expressè non renūciauerit supplemēto legitimæ, ut per Ale. cōsi. lxxxix. Vtrū emphyteosis. col. fi. li. iiii. vbi ita limitat, l. si pars. §. illud. ff. de inof. te. & idē consi. viii. Visis subtilissimis. col. v. uersi. non dicatur. lib. iii. & Zab. consi. xxii. Puto de iure. Quòd si pater pro agnationis & familiæ dignitate seruanda uelit agnatos succedere exclusis fi-
2 liabus etiā à legitimæ supplemēto remediū est, † ꝙ ante testamentū pater contractu inter uiuos dotē filiabus assignet, & faciat illas iuratas renūciare legitimè, c. q̄uis. & ibi Doc. de pac. lib. vi. deinde faciens testm̄ masculos hæredes scribat & filias instituat in re certa, & adiiciat prohibitionem. ꝙ illæ plus petere non possint ratione legitimæ, uel alia quauis causa, remedium hoc cōprobatur ex scriptis per Ale. cōs. clxxxi. Perspectis, in fi. libr v. Et sufficit ꝙ patri sic testanti filiæ consentiāt, & renuntient si quid plus petere possent etiā nomine legitimæ, & filiæ plus petere non ualebunt, per l. non putauit. §. si quis sua manu. ff. de bon. pos. contra ta. & l. cū donationis. C. de trāsac, satis tamen est, ꝙ in ipso actu testandi fiat huiusmodi renūtiatio secundùm Ale. in l. si quis posthu. §. i. ff. de li. &
3 posthu. Et notandū est, † ꝙ oportet renūtiationē trāsire in pactū, quia simplex renūtiatio filiæ nō obesset, quæ, non habens spē probabilē iuri futuro renuntiare non pōt. l. i. §. qđ ait. ff. quo. leg. & spes successionis etiam paternæ votū improbum continet. l. post emācipationē. ff. de lib. lega. li. C. si impuberi. ff. de colla. bono. nec prodesset consensus cū renunciatione facta præsenti, quæ solet habere uim pacti. l. tale. ff. de pac. quia hoc procederet ubi spes esset probabilis ex cā de præterito, ut in d. l. i. ita consuluit Soc. cōs. ccxxxviii. Viso testamento. Idē remediū adhibendū esset qn̄ pr̄ uellet legitimæ aliquòd onus & grauamen adiicere, quod facere non potest, l. quoniam in
4 prioribus. C. de inof. tes. † Et si pater filiam in certis rebus instituat, iubēs eam stare tacitā, & contentā, & ꝙ plus de bonis suis petere non possit, quāuis relictū transcendat legitimam

filia dotem maternam petere nõ prohibetur, arg.l.subsignatum.§.bona.ff.de ver.sign.facit tex.in l. prætor.§.emãcipati. ff.de col.bon.Bar.in l.vt iusiurãdi.§. si liberi.col.ii.ff.de ope. lib.& consil.lx.Quæstio ista,& per Ias.cõsil. ccxiiii:In causa hospitalis.part.i.Sed si pater fauore masculorũ filiã à bonis maternis intendat excludere,remediũ est, ꝙ testator mandat cum relicto cõpensari quicquid filia possit petere, & exigere de dote bonisque maternis.l.i. §.sciẽdũ.C.de rei vxo.acti.ita colligit ex doct.Bart.in d.§.si liberi.& in l.fideicõmissa. §.si quis ita.ff.de leg.3.& Bal.in l.quoniã nouella.C.de inof.test.

CAVTELA IIII.

Quo remedio filius hæres inducatur ad obtẽperandum voluntati testatoris,& quo remedio alter ob alterius inobediẽtiam carere debeat hæreditate si sint hæredes extranei.

SVMMARIVM.

1 *Filius semel hæres institutus non potest desinere esse hæres.*
Pœna priuationis hæreditatis põt hæredi per testatorẽ imponi.ibid.
2 *Institutio sub conditione potestatiua ualet etiam in suis hæredibus.*
3 *Clausula codicillaris confirmat uoluntatem testatoris,qui filium instituit sub conditione non potestatiua.*

1 SI PATER † instituat filium purè, & si male tractauerit matrem,seu quid aliud cõtra voluntatẽ eius fecerit cũ exhæredet,exhæredatio non valet, quia non potest filius semel hæres factus desinere esse hæres,l.& fine.§.sed qđ Papianus.ff.de mino.Et qa certo iudicio liberi sunt à patris successione repellendi.l.sub cõditione.ff.de bo.pos.cõtr.tab.l.iii.§. purè.ff.de lib.& posthu.Sed vt filius impius male meritus de matre paternã hæreditatẽ non habeat, aut metu priuationis filius bene tractet matrẽ,vel cuiuis præcepto testatoris obediẽs sit,remediũ est,ꝙ adiiciatur pœna priuationis hæreditatis,l.i.C.de his quæ pe.no.Pau.de Ca.cõsi.lxxxvi.Videt dicẽdũ.& consil.clxxxix.Anteq̃ veniã,& declaret testator ad quẽ velit deuolui hæreditatẽ ob inobediẽtiã filii, & in dubio deuoluetur ad substitutũ si sit substitutus aliàs ad cohæredem vt ibi per Pau.de Ca.& Bar.consi.xxix.Proponitur. & tũc filius solùm legitimã retinebit,Alterũ remediũ est, ꝙ filius instituatur sub conditione hac,si matrẽ,vel aliũ bene tractauerit

2 rit,quia † potest suus hæres sub conditione potestatiua insti tui,l.fi.ff.de cōdit.insti.nisi cōditio sit contra bonos mores, hæc autē cōditio cū pietatē cōtineat non reiicitur, l.filius.ff. eo.secundū cōmunē opi.quāuis Bar. cōtrarium cōsulēdo senserit cōsi.cxcviii.in quæstione.& filius præstita cautione Mutiana hæreditatē administrabit, l.Mutianæ.ff.de cōdi.& demō.ita colligitur in scriptis p Alex.& Deci.& alios Doct.in l.si pater.C.de insti.& substi.sub cōd.fac. & Ias.in d.§.purè. facit no.p Calde.cōsi.iii.Testator legauit.in ti.de testā. Et notādū est,ꝙ siue filii,siue extranei instituti sint hæredes purè, deinde eis per testatorē aliquid prçcipiat & trasferat in alium hæreditas,si omnes hæredes præcepto testatoris nō obtemperauerint nō valet trāslatio in damnū eorū q obediētes præcepto fuerint,quia nō potest aliqs alterius facto priuari hæreditate semel acqsita,l.paterfa.ff.de hære.insti. & ibi Doct. & Pau.de Ca.consi.xx.Vltra ea quæ.Sed si testator velit ꝓpter alterius inobediētiā omnes quos hæredes instituēdi ꝓpositū habet carere hæreditate,remediū est ꝙ omnes sub cōditiōe hac hæredes instituat,videlicet,si volūtati testatoris in eo qđ mādauit p omnes paritū fuerit. Nā pōt hæreditas dari sub cōditione cuius implemētū pendeat à volūtate alterius, l.si fuerit.ff.de manu.testa.vt per Bar.in d.l. paterfamilias.&

3 per Soci.cōsi.xxi.Viso testamēto.lib.iii. Et notādū est † quòd filiusfa.etiam hodie si sub conditione non potestatiua instituatur testamentum non valet,d.l.si pater, & ibi Doct.C.de inst.& substit.sub condi.fact.sed vt sustineatur voluntas testatoris, remediū est quod in testamento inseratur clausula codicillaris,vt per Fulgo.consi.xxi.ad primum.

CAVTELA V.

Quo remedio filiæ impediātur habere regressum ad bona paterna,& viam ad impugnandum testamentum deficientibus masculis vbi statutum excludit fœminas donec supersint masculi.

SVMMARIVM.

1 Fœmina de iure diuino non succedit pariter cum masculis.
Filia præterita propter masculum quando possit rumpere testamentum paternum. ibid.& nu.2.
Tempus limitatum,limitatum producit effectum. ibid.

Statutum potest hæredem facere ex tempore & ad tempus ibid.

2 *Institutio facta de filia in dote ei data ualet.*

Hæreditas accrescit filiæ institutæ in re certa. ibid.

3 *Institutio couertitur in fideicomissum uirtute clausulæ codicillaris.*

Fideicommissum, cuius dies non cessit etiam non agnitum, quando transmittitur ad hæredes,

4 *Legitimæ non potest pater aliquod onus imponere.*

1 SI † fœminæ per statutũ à successione parentũ quandiu supersint filii masculi excludantur iuxta legē Mosaicam nu. 27. Calde. consi. 30. An si Iudeus. in tit. de testa. licet excludā tur superstitibus masculis, & tam filia, quàm veniētes ex persona eius à successione repellātur, vt per Bar. in. l. 2. §. videndũ. in fi. ff. ad Tertu. cũ aliis allegatis per Deci. cōsi. dclvi. Iuri dicam. & consequenter possint præteriri in testamēto, vt per Doct. in l. filiæ dotem. C. de col. tamen filia præterita masculo quandocunq; deficiente sine filiis masculis etiā post hæreditatē agnitā rũpit testamentũ, quia exclusa ad certũ tempus post hoc vocari intelligitur, ar. l. Imperator. ff. de postu. & pōt statutũ hæredē facere ex tēpore, & ad tēpus. l. miles. ff. de mil. testa. auth. hoc amplius. C. de fidei. Bar. in. l. fi. ff. ad Tert. Bal. consi. cxi. Ad conseruationem. lib. 2. & rupto testamento filia auferret hæreditatē hæredibus masculorũ. Bar. conf. xi. Proponitur. Bal. in. l. si quis posthumos. §. i. ff. de li. & posth. & sentē tia hæc est verior, & cōior vt ibi dicunt Alex. & Ias. & Ale. cũ allegatis per eũ in. l. Gallus. §. ꝙ quid si tātũ. ff. eo. ti. Cor. cōs. xi. Pro decisione. col. i. lib. ii. fac. scripta per Soc. consi. x. Cōsyderatis. lib. iii. & Deci. consi. ccxcvi. In casu. & cōs. ccclxxxiii. Viso pũcto. & consi. cclxiiii. Reuocatur. col. iii. & consi. cccix. Viso pũcto. Barb. cōs. 54. Illud. co. 3. lib. 3. vbi hanc dicit esse cōem opi. & Ale. in. l. 2. C. de lib. præt. & hoc sequit Bal. cōs. 426. Antiquum. lib. 3. vbi dicit etiam ad hæredē hoc ius à filia transmitti & Corn. consi. 126. Principale dubiũ. lib. 2. & Deci. consi. 87. Pro resolutione. & hanc cōem opi. dicit etiam Soc. consi. 76. Viso testamento. lib. 3. col. 1. faciunt congesta per Dec. consi. dcvii. Viso pũcto. col. fi. Sed ne filia post mortē

2 filii sine sobole masculina decedentis rũpat testamentũ, † remediũ est, ꝙ filia instituatur in aliquo saltem in quinque solidis vltra dotē suā, vt monet glo. in. l. 3. §. sed vtrum. ff. de min. Vbi Bar. consilium hoc dicit seruari de facto. Et sequitur Bal. in authi.

in auth.nouissima.C.de inof.test.Barb.consi.lxxiii.Magnanimus.col.vii.lib.iiii.& cons.ii.col.vi.lib.i.& Ias.consi.cxiii. Nos Ias.lib.i.& licet Spe.in titu.de instr.ædit.§.cõpendiosè. ver.sed super forma. teneat sufficere filiam institutam esse in sua dote,& opi.hæc communiter approbetur ut dicit Ioã. de Imo.in c.Rainutius.de test.tamen secundùm Spec.cõsultius est ad euitandas opiniones ꝙ in aliquo saltem modico instituatur filia vltra dotem . nam ex hoc etiam sequetur vtilitas quòd prẹmortuo hærede scripto,vel non adeunte nõ infirmabuntur relicta in testamẽto, sed filiæ in re certa institutæ accrescet hæreditas,vt per Docto.in l.quoties.C.de hære.insti. cum allegatis per Barba.in c.Rainutius.col.v. & vi.de testa. Multum etiam operatur ad conseruationẽ testamenti prẹdictum remedium , nã stante huiusmodi statuto non solùm filia præterita,verum etiam nati natęq; quandoq; ex illa reintegrãtur ad successionem deficiẽte linea masculina,& sic reintegrati subuertẽt testamentum non adhibito d.reme.vt ꝑ Ia. cõs.cv.Quia in d.statuto.& Soc.d.cõsil.x.licet.Dec.aliud sẽserit cõsi.364. Visis sequens.Bar.in l.si.col.iii.vers.quæro qd
2 si filia.ff.ad Tertu.Secundũ remediũ est,† ꝙ in testamẽto adiiciatur clausula codicillaris , vt in fideicommissum institutio conuertatur,iuxta no.per Bar.in l.i.ff.de iure codi.Et virtute dictæ clausulæ filia nõ habebit nisi legitimã. & in eam imputabitur dos data,vt per Bar.consi.xliiii.super prẹdictis.& cõsil.xx.factum sic se habet . Et fideicommissum hoc etiam nõ agnitum ad hæredes transmittetur, quia testamentũ fingitur tunc retro nullum, & consequẽter dies fideicommissi cedere intelligitur in vita scripti hæredis, quod procedit si statutum de testamenti viribus nil decernat. Nã si statutũ diceret filiã interim testamentũ impugnare non posse post mortẽ fideicõmissarii die fideicommissi cedente nõ fieret trãsmissio ad hæredes,l.i.§.sin autem sub cõditione.C.de cadu.tol.secundùm Bar.in d.l.si.ff.ad Tert. Sed verius est fideicõmissum indistinctè propter incertitudinem euentus nõ transmitti.ar.l.vẽtre. ff.de acquir.hære.& contra Bar. est cõis opi. vt testatur Cor.
3 in prẹalleg.consi.cxxi.col.pen.ver.cùm lex deferens.† Et notandũ est,ꝙ licet pater legitimę aliqd' onus nõ possit adiicere,l.quoniam.C.de inof. test. tamẽ vbi statutũ excludit filias à successione parentum superstitibus masculis. Si pater dotẽ

relictam filiabus, si illæ sine liberis moriantur, velit redire ad masculos, remediū est, q̄ hoc disponat, l.fi.§.pe.ff. de leg.ii.iūcta l.qui liberos.ff.de rit.nup.Pau.de Cast.cōsi.ccxxxiii.Pro pleniori.col.fi.qđ ita demū videtur ꝓcedere si filia specialiter & cum iuramento consentiat, l.si quando.§.i.cum ibi no. Bal.C.de inof.test.& per Doc.consi.cvi.Diligenter.col.fi.

CAVTELA VI.

Quo remedio legitimatus testamētū impugnare nō possit.

SVMMARIVM.

1 *Legitimatus præteritus rumpit testamentum paternum.*
Legitimatus à cæteris legitimis in nihilo differt.ibid.
2 *Spurius legitimatus præteritus quando non possit impugnare testamentum, nec petere legitimæ supplementum.*
3 *Testamētū per quæ uerba nō possit impugnari agnatione posthumi.*

1 FILIVS † illegitimus etiam naturalis si prætereatur non rūpit patris testamentū, gl.& Bar.in l.i.ff.de bo.pos.contratabu.cum alleg. per Cur.consi. xiii.Statuto Ianuæ.col.v. & consi.lxxiiii.Super memorata.col.xvii.legitimatus autem si fuerit præteritus rūpit testamētū quia nihil à cæteris legitimis differt, §.illud tamē, in auth.qui.mo.nat.effic.sui.Et suorū hæredū iura nācīscitur.§.i.Insti.de hær.quæ ab inte.defer. Ale.consi.cxxxix.Eleganter.li.i.Quod intelligas de legitimato in vita patris tātū, arg.l.Titius.ff.de suis, & legi.Et siue ante, siue post testamētū spurius legitimetur eius præteritione testamentū rūpitur, arg.l.i.C.de posth.hære. inst.Pe.de Ancha.consi.ccii.In successionibus:Paul. de Ca.cōsi.ccxix.Sup puncto.co.pe.cū alliis alleg.per Cur. cōsi.xxxv.Statuto.col. iii.& Abb.cōsi.lxxxvi.in quæstione.lib.i.Sed vt legitimatus testamentū impugnare nō possit, nec petere legitimę supple-
2 mētū remediū est, † quòd nō legitimetur simpliciter. sed habilis fiat ad succedēdū in ea parte, quam ei pater assignauerit, valet enim talis legitimatio & dispēsatio, ar.c.i.de ma.ad mor. cont.& est tex.in c.naturales.si de feu.fue.contro. inter do.& agna.secūdùm Ale.& Ias.in rub.ff.de lib.& post.& Ale.in l.
3 pactū.C.de col.& Deci.cōsi.cclvii.Quęrit. † Itē ne legitimatione superueniente quasi agnatione posthumi rūpatur testamētū, satis est qđ inseratur testamēto clausula codicillaris ꝑ verba

verba denotantia tempus futurum, vt si dicatur si non valeret,&c. quia per hoc testator de agnatione posthumi videtur saltê in genere cogitasse.l.qui iure.ff.de mil.test. Et probatur ex his quæ latius scribunt Doct.in auth.ex causa. C.de libe. prete & Alex.consi.31.Ponderatis his.lib.3.Vide tamê quæ dicam inferius hoc ti.caute.x.Posthumus.

CAVTELA VII.

Quo remedio pater possit prouidere ne filius teneatur soluere paterna debita;nõ obstante statuto obligante filium pro patre.

SVMMARIVM.

1 *Filius non tenetur soluere debita patris.*
Statutum ualet quòd filius teneatur soluere debita pa ris.
2 *Exhæredatus habetur pro mortuo.*

1 FILIVS † satisfecere patris creditoribus non cogitur si hæreditati paternę non se immisceat, quia beneficio prætoris abstinere potest ab hæreditate, & ita in eum actio non dabitur,l.necessariis.ff.de acqui. hæ.l.i.C.ne fil.p pat.Sed in quibusdam locis statuta disponunt quòd filii quamuis nõ sint hæredes patrũ teneantur soluere pro patribus, & valêt talia statuta,vt per Alex.consi.xlii.Super præmisso.col. v.l.i.qđ si pater soluẽdo non sit,& vereatur ne filii pro debitis ab eo cõtractis ex lege municipali molestiam patiãtur,& velit filios à
2 necessitate solutionis eximere,remediũ est quòd† filios exhęredet, & propter exhæredationê filli à peternis creditoribus cõueniri non poterunt,quia exhęredati pro mortuis sunt habẽdi,l.i.§.si pater.ff.de cõ.cũ eman.lib.& l.i.§. pê.& l.si post mortem.§.liberi.ff.de bon. pos.cõtratab.ita tenet Bal.in l.dotis.in fin.C.de iur.dot.cuius dictum dicit esse notandũ Ias.in l.planè.§.duobus.ff.de leg.i.& sequitur Deci.in c.cognoscentes.col.ii.ver.sed potest.de consti.

CAVTELA VIII.

Quo remedio testator possit tollere quæstionem regni inter filium & nepotem ex primogenito præmortuo.

SVMMARIVM.

1 *Filius ex primogenito an præferatur secundogenito in successione regni.& nu.3.*
2 *Salomõ in successione regni prælatus fuit Adoniæ facti suo primogenito.*

Primo-

Primogenituræ ius non potest per patrem tolli. ibid.

Pater nõ põt diminuere ius quæsitũ filio ẽt ex stipulatione sua. ibi.

3 *Pater non potest uni ex filiis prælegare rem, quam acceperat in emphyteosim pro se & filiis.*

4 *Filius secundo genitus quo pacto possit proferri nepoti ex primogenito etiam minori in regno.*

5 *Barones uiuẽtes de iure cõmuni in pariter succedẽdo per quæ uerba caueant, quando uelint unũ ex eis tantũ iurisdictionis præesse.*

1 NEPOS † ex primogenito prçfertur filio secundogenito in successione regni vt per Bal.consi. 389. Consuetudo.lib.2.& opi.hanc multi tenuerunt quos refert, & sequitur Soc.rationibus per eum relatis consi.252.Visis instrumentis & cõmu.opi.hãc esse scribit Barb.consi.x.Sapienter.col.x.li.2.Sed æquior videtur opinio cõtraria si progenitus mortuus sit viuo patre, & sic nondũ ei iure quæsito, secundùm veriorem, & cõmuniorẽ opi.vt dicit Alex.consi.4.Ponderatis.col.3.lib.4.& Deci.consi.343.In casu ad me transmisso. in fi. & opi.hanc approbat Bar.in auth.post fratres. C.de legit.hær. & cõfirmat multis rationibus, & authoritatib.Anto.de Ros. in tract.de suc.ab inte.ver.de legitimatis. Io.in tract. de primoge.q.15. lib.i. locupletissimè scribit omnia quæ in vtrãq; partẽ possunt allegari: & ad finẽ recitat sententiam imperatoris Othonis qui dicebat quæstionem hãc esse gladiatorio iudicio dirimendam, & ipse Io. in cõflictu opinionum diffinire non audet, remanet ergo res dubia. Sed si testator velit belli occasionem & cõtrouersiã tollere inter filiũ secundogenitũ,
2 & nepotẽ ex primogenito, remediũ est † ꝙ suo arbitrio decernat ad quem ex illis velit regnũ, vel ius primogenituræ deuenire sicut fecit Rex Dauid dicẽdo Salomoni: *sedebis sup soliũ meũ, & ipse regnabis pro me:* & ita Salomon in successione regni prçlatus Adoniç prius genito.Reg.3.c.i.fac.no.per Feli. in c.prudentiam.col.2.de off.deleg.& allegata per Alex.cõsi.12.Perspectis his.& consi.18. Attentis narratis.col.2.lib.5. Et per Ias.consi.286.Rex Romanorum.parte i. Hoc tamen remedium non est tutum: quia verior videtur opinio quòd testator nõ possit ius primogenituræ alteri tollere, & alteri dare vt patet ex allegatis per Io. in d.tractatu primoge. lib.3.q.
3.Nam pater ius quæsitum filio etiã ex sua stipulatione non

potest

potest diminuere secūdū Bar. in. l. vt iurisiurandi. §. si liberi. col. 2. ff. de ope. lib. Et est cōis conclusio vt dicit Ias. per relata per eum consi. 113. Nobilis col. 4. parte. 1. & consi. 163. In causa. col. pen. parte. 2. & faciunt ea quæ refert. Ias. in. l. 2. circa fi. C. de iur. emphy. † vbi cōcludit ex allegatis per eū nō posse patrē vni ex filiis prælegare rem quam acceperat in emphyteosim pro se & filiis nisi tantundem aliis in recompensationem relinquat, & prædium emphyteoticū prælegat vt rem filiorum, arg. l. vnum ex familia. §. si rem. ff. de leg. 2. fac. no. per Cuma. consi. 163. Guarnerius. Bonum autem remedium est ꝙ pater curet ꝙ alter ex illis currat iuri primogenituræ, per ea quæ refert Ias. consi. 56. In causa. col. 4. lib. 1. Et si velit filium nepoti ex primogenito præferri si nepos tempore cessionis, & renuntiationis sit minor vt valeat renunciatio, & rescindi non possit per restitutionem in integrum, remedium
4 est, † quòd minor iuret non contrauenire, auth. sacramēta puberū. C. si aduer. vend. & remediū hoc comprobatur ex allegatis per Mart. Laud. in tractatu de primoge. q. 23. Quæro an primogenitus. & per Io. in suo tract. de primoge. li. 3. q. 1.
5 Et notādū est † ꝙ si testator sit Comes, Marchio, vel dux, alicuius Prouinciæ vel Ciuitatis, habeatque plures liberos qui de iure cōmuni succederent pariter c. i. de gradi. suc. feu. & velit vnum tantū iurisdictioni præesse quod pertinet ad bonū publicum. l. 2. §. nouissimè. ff. de ori. iur. l. cuius. ff. de cur. fur. remedium est, ꝙ ipse testator vnum eligat, & successiuè per vnum regi populum ordinet in suo testamento, potest enim testator hoc facere. etiam sit iurisdictio ipsi testatori sit in feudum data. & ipse fuerit stipulatus pro se & filiis. nam licet omnibus filiis tunc præiudicare non possit, vnum tamen taliis præferre potest. arg. l. i. ff. de assi. lib. & d. l. vnum ex familia, vt per Fel. in. d. c. prudentiā. col. 2. Et est communis opi. vt dicit Barba. consi. l v. Perspectis col. vlt. inter cons. Alex. lib. 4. post locupletissimè allegata per eum. Sed Secundūm Ias. in. d. l. 2. q. vlt. C. de iur. emphy. Cautius est ꝙ pater aliis filiis condignam compensationem relinquat vt supra dictum est.

CAVTELA IX.

Quo remedio non irritetur testamentum per religionis ingressum.

Summa

SVMMARIVM.

1 *Religionis ingressu rũpitur testamentũ sicut agnatione posthumi. Testamentum nõ ualet illius, qui tẽpore mortis erat intestabilis. ibi. Monachus factus ipso iuri fit intestabilis. ibidem.*

2 *Ingressurus religionem quo modo ualeat disponere de bonis suis inter uiuos.*

3 *Testamentũ monachi factũ ante ingressum monasterii utrũ ualeat.*

1 IRRITVM † fit testamentũ, si testator religionem profiteatur. quia monasteriũ habetur loco liberorũ. auth. nisi rogati. cũ ibi no. C. ad Treb. & agnatione posthumi, vel quasi posthumi rũpitur testamentũ. l. posthumorũ. ff. de iniust. test. & quia infirmatur testamentũ eius qui desinit esse sui iuris, & subiicit alterius potestati, l. q. ex liberis. §. testamẽto. ff. de bon. poss. secũ. tab. & monachus alienæ se subiicit potestati ipso ingressu, & cõsequẽter testamentũ vires habere desinit, l. cõficiuntur. §. si post. ff. de iure cod. quod etiã demõstratur ex eo ꝙ vt testamentũ valeat oportet testatorem habuisse factione testamẽti tẽpore quo moritur. l. i. §. exigit. ff. de bo. pos. secũ. tab. monachus autem factus statim fit intestabilis, auth. ingressi. C. de sacros. eccl. & ꝙ testamentum ingressu religionis irritũ fiat, tenet Fed. de Sen. cons. clxv. Glo. referũt. & Ro. cõsi. ccxxxvii. Opinionẽ. & hoc sequũtur cõiter doct. vt testatur Imo. in c. i. ver. quid autẽ si aliquis. de testa. quãuis Bar. in auth. si qua mulier. C. de sac. sã. ec. fuerit in contraria op. & similiter Feli. & Deci. in c. in præsentia. de proba. Sed Ias. in d. auth. si qua mulier. dicit veriorẽ & sustentabiliorem opinionẽ esse ꝙ testamentũ irritetur. Ne igitur voluntas eius qui de suis bonis disponit ante religionis ingressũ reuocetur in dubium an irrita facta sit per professionẽ religionis subsequu-
2 tam, remedium est, † ꝙ religionẽ professurus contractu inter viuos, disponat de rebus suis eas donando sub conditione si religionẽ fuerit professus, & valebit dispositio. Nã lege permissum est monasteriũ ingressuro suis vti quo voluerit modo. §. illud. in auth. de mona. Remediũ hoc cõprobatur ex no. p glo. in d. §. illud. & Bar. in d. auth. si qua mulier. & Lud. in
3 d. consi. ccxxxvii. Ex prædictis patet non esse tutum † remediũ, ꝙ monasteriũ ingressurus instituat in aliquo ipsum monasteriũ, ne quasi agnatione posthumi rumpatur testamentum quasi monasteriũ vt filius agnoscatur. §. sed. & hoc præsenti

senti in auth. de sanc. Episc. d. c. in præsentia. glos. in d. §. illud. Imol. in d. c. i. col. iiii. Ias. in d. auth. si qua mulier.

CAVTELA X.

Quo remedio testamentũ posthumi natiuitate nõ rũpat.

SVMMARIVM.

1 *Posthumus præteritus rumpit testamentum, etiam si statim expirauerit ante baptismum.*

Testamentum rumpitur natiuitate posthumi etiam nati in octauo mense. ibidem.

2 *Numerus singularis prolatus in institutionibus extenditur ad pluralitatem.*

3 *Institutio resoluitur in fideicommissum virtute clausulæ codicillaris per verba futuri temporis.*

4 *Donatio inter viuos reuocatur natiuitate liberorum.*

Pater semper præsumitur suam sobolem præferri alienæ. ibidem.

Testatoris volũtas talis fuisse præsumitur, qualis de iure eẽ dẽt. ib.

Hæreditas patris etiam quasi debita filiis. ibidem.

Clausula codicillaris non operatur contra præteritionem posthumi etiam quo ad legata ibidem.

5 *Legata quãdo debeãtur, si natiuitate posthumi rũpatur testamẽtũ.*

1 POSTHVMVS † præteritus rumpit testamentum. l. posthumi. i. ff. de iniust. testa. l. i. C. de posthu. hære. instit. Et procedit hoc etiã si natus statim expirauerit etiã ante baptismũ. l. iii. C. eo. vt per doc. ibi. & Corn. cõsi. clxxvi. In præsenti. col. ii. lib. ii. dummodo partus sit tempore præfectus, vt per Fulg. consi. lxix. Punctus talis est. Sed Bald. tenet q̃ natus octauo mense rumpat testamentũ, per l. vxoris abortu. C. de posth. hær. insti. & consi. xciii. Proponitur. lib. v. Alexan. in l. quod certum. C. eod. titu. putat posse testamentum sustineri, mihi videtur iudicandum esse pro testamẽto in re dubia. l. si
2 pars. ff. de inoffi. test. c. fi. de sent. & re iud. † Sed ne posthumi vel hi qui posthumorũ loco sunt, agnoscendo testamentũ rũpant, hæredes instituendi, vel substituẽdi sunt, iuxta consiliũ Galli, & legis Velleiæ. l. Gallus. ꝑ totã legẽ. ff. de li. & post. & expedit instituere omnẽ posthumũ indefinitè. l. placet. & ibi doct. ff. de lib. & posth. nã instituto posthumo, qui est in vtero, alii posthumi rumperẽt testamentũ, vt per Bald. cõsi. xiiii. Punctus lib. iii. si tamen simpliciter etiam singulari numero

posthu

posthumum instituerit testator, & plures nascantur omnes intelliguntur hæredes instituti:quia in institutionibus verba singulariter prolata ad pluralitatē trahuntur si pluralitas.occurrat.l.ex duobus.cum ibi no.ff.de hær.insti. Fede.cōsi.42. Testator.idē iuris est, si testator instituerit vētrē simpliciter,
3 vt per Bal.cōsi.132.Mihi Baldo.lib.4. † Et vltra Galli Aquilii, & legis Velleiæ remedia ne posthumus vel quasi posthumus agnoscendo testamentum rumpat, remedium est ꝙ in testamēto ponatur clausula codicillaris per verba futuri temporis, nā clausula sic apposita operatur, ꝙ in fideicōmissum institutio resoluatur, & qui ab intestato succedūt hæreditatē scriptis hæredibus restituere teneantur.l.generaliter.§.ex testamēto.ff.de fideic. libert.Et remedium hoc colligitur ex dictis per Bar.in l.i.ff.de iur.cod. & in auth.ex causa.C.de lib. præt.& consi.235.Lappus.Et Pau.de Cast.consi.56. Præclarus,& egregius doctor.& consi.56.Incipiendo par.i.& Alex, consi.142.Circa primā substitutionem.lib.2. & ibi dicit hāc opinionē cōem esse, & ꝙ hæc sit cōis opinio testatur ét Cor. consi.225.Antequā aggrediar.col.4.lib.3.per verba verò præsentis temporis concepta clausula codicillaris nihil operatur quo ad sustinendum testamentum,] ne rumpatur nato posthumo,vt per Bar.in d.l.i.& cōsi.210.Omne illud remedium
4 hoc,† relatum est à me non vt illud sequar,sed vt ostendā erroneā opinionē esse corū qui tenent hoc remedio non rumpi testamentū natiuitate posthumi, & non esse iuri consonam opinionē hanc probatur. Primò quia reuocatur donatio inter viuos natiuitate liberorū.l.si vnquàm. C.de reuo.don.& donatio nititur viribus pacti, qđ est minus reuocabile, quàm testamentum.l.sicut.C.de act.& obli. Secūdò qui dicit patrē voluisse suæ soboli præferri extraneum hæredem dicit contra æquissimam iuris præsumptionem,quæ est vt etiam contra expressam vim verborum testamenti semper parens censeatur voluisse sobolem propriam præferri alienæ.l.cū auus. vbi doct.ff.de cond.& demon.l.cùm acutissimi.C.de fideicō. Tertiò, quia voluntas testatoris talis fuisse præsumitur qualis de iure debuit.l.Gallus.§.quidam.vbi docto.ff.de liber.& posthu.Bart.in l.hæredes mei.§.cum ita.ff.ad Treb.& in l.vt iurisiurandi.§.si liberi.ff.de oper.lib. Et de iure hæreditas patris est quasi debita filiis.l.si quis legatū.§.fi.ff.ad legē Corn.
de fal,

de fal.cum no.per gl.in l.si quis ad declinandam. C.de Episc. & cleri.l.fi. C.de codi. Quartò repugnat rationi naturali ꝙ filii excludant ab hæreditate patris.l.cũ ratio.ff.de bon.dam. Quintò cõtra officiũ pietatis est per huiusmodi interpretationẽ filiũ ab hæreditate patris excludere.l. hoc colore. ff.de inoffi.test.c.fi.17.q.4.gl.in d.l. si quis ad declinandã. in ver. simili modo. Sexto ꝗ putat patrẽ voluisse potius alteri q̃ filio sua bona relinquere ponit patrẽ talẽ dementẽ fuisse,quia demẽs cẽsetur qui alienã sobolẽ suæ posteritati præfert.l. Titia. ff.de inof.test. est igitur æquior opinio ꝙ nõ obstãte clausula codicillari rũpatur testamẽtũ natiuitate posthumi,etiã si futuri tẽporis verbis cõcepta fuerit dicta clausula,vt dicit Barb. consi.60.Illud.col.7.lib.2.vbi etiã refert hãc opinionẽ communiorẽ esse, & profecto cõtra opi.repugnat voto, & officio paterno.l.scripto.§.fi.ff.vnde.lib.c.cũ apostolus.de cẽs.& si viuẽs fuisset interrogatus testator verisimiliter respondisset filiũ velle succedere,hoc igitur pro expresso habendũ est.gl.in l.tale.§.fi.ff.de pact.maximè quia non natus nõ potuit cõmittere crimen quo bonis paternis carere debeat.l. si quis.§.fin. C.de inof.test. & in hac sẽtẽtia resideo, & teneo testamẽtũ rũpi natiuitate posthumi,tam quo ad vniuersale fideicõmissum,q̃ etiam quantũ ad legata quæ verisimiliter testator non reliquisset si de posthumo cogitasset,arg.d.l. cũ auus. secundum Bar.consi.204.Factũ est tale.nã non est verisimile testatorẽ voluisse grauare liberos contra naturalẽ charitatẽ.l.Lucius.ff.de hær.inst.vt per Bal.consi.239.Quia vltimus.lib.3. & consi.234.qõnis,& consi.424.Præsupposito.lib.4.& cõsil. 156.Clausula.lib.2.& d.auth.ex causa. qua non obstãte præteritione conseruantur legata procedit qñ præteritio est sciẽter facta non aliter,vt ibi per doc.& per Alex.consi.41. Viso tenore.li.i.& cõs.47.Abũdè.lib.7.& fac.dicta ꝑ Alex.d.cõsi. 14.col.2.& cõfirmatur opi.hæc ex dictis ꝑ Pau. de Cast.con
5 sil.57.Clarum.est par.i.† Legata tamen pro parte filiorum institutorum ad quos codicillus factus est, præstanda sunt. l.is qui.ff.de iur.codi.vt per Bal.consil.77. Relictum.lib.2.

CAVTELA XI.

Quibus consiliis pater vti possit contra ingratum filium quem vult facere exhæredem.

Summa-

1 *Morum benignitas ad fidem comparandam multum operatur.*
Amicos magis expedit habere, quàm pecuniam augere.ibidem.
2 *Exhæredationis causa non solum testamento exprimi, sed etiam probari debet, vt sit legitima.*
3 *Ingratitudo filiorũ probãda est, nec sup hoc statur verbis testatoris.*
Filius conuictus ingratitudine non potest impugnare testamentum, nec petere legitimam.ibidem.
4 *Testes in causa ingratitudinis examinari possunt viuente patre ad futuram rei memoriam.*

1 EXHAEREDATIONES † adeundæ non sunt, quia filius:quasi debita est patris hæreditas. Est gl.in l.2. C. de iur.& fact.igno.cum allegatis supra caut.proxima. & ad successionẽ paternã liberos vocat,ratio naturalis.l.cum ratio.ff.de bon.damna. ideò sit cautus Notarius vt pro viribus abstineat a cõfectione testamẽti in quo pater filiũ exhæredẽ facere velit:ex hoc enim Tabellio bonũ nomẽ seruabit, & fides eius incremẽta recipiet,multũ enim valet ad fidẽ benignitas morũ.l.scire.§.cũ reliquis.ff.de tu.& cu.dat.ab his,nec pdet amicos quos expedit magis habere quàm pecuniã augere.Alberi.in l.Theopompus.ff.de do.præl.& Augustinus noluit dare consiliũ volẽti bona filiis auferre, & dare ecclesiæ.c.
2 fi.17.q.4.gl.in l.si quis ad declinandã. C.de epis.& cle.† si tamen pater intolerabili affectus iniuria filiũ exhæredem esse velit,& recurrat ad exhæredationis remediũ,testamentũ eius facilè subuertetur, nã oportebit exhęredationis causas non solùm testamẽto exprimi,verũ etiã esse legitimas, & probari vt valeat testamentũ.§.aliud.in auth.vt cùm de appel.cog. Sed vt voluntas patris exitũ habeat consultius est ꝙ aliis vniuersalibus hæredibus institutis filiũ ingratũ in aliqua re instituat, sic enim institutus nõ potest impugnare testamẽtum vt inofficiosum,sed tantũ petere poterit legitimę supplementũ. l.omnimodo.C.de inoffi.test.§. cæterũ.in auth.vt cùm de ap
3 pel.cog.Quòd † si tanta sit ingratitudo filii vt malè de patre meritus egestate laborare debeat.l. bona fides. ff. deposi.ne ruat testamentũ occasione ingratitudinis non probare mortuis fortè testibus tẽpore motę litis inter filium exhæredatũ & hæredem cum non stetur verbo patris causas ingratitudinis in testamẽto enarrantis, sed eas ab hærede probari oportet,vt

tet, vt per Bald.consi.89.Proponitur.libro v.& Ias.consi.23.
4 Testator.lib.i.remdeium est, quòd † viuens pater curet examinari testes super causis ingratitudinis ad futuram rei memoriam filio citato, quod fieri potest per doctri.Bart.in l.in lege Aquilia, ff.ad leg.Aquil,& in auth.si quis.C.de testib.remedium hoc comprobatur per Alex.consi.203 Super themate. lib.2, & probata ingratitudine filius non poterit testamentū impugnare, nec etiam legitimam petere, vt per Bal.cōsi.253. Filiafamilias, lib.2.

CAVTELA XII.

Quo remedio pater vti possit ne prædia per legitimæ detractionem diuidantur.

SVMMARIVM.

1 *Legitima debetur filiis in rebus paternæ substantiæ, & hæres non potest soluere supplementum legitimæ in pecunia numerata.*
2 *Legitimæ supplementum dari debet in una, pluribusue rebus iudicis arbitrio.*
3 *Legata seu prælegata debentur, dummodo legitimam nō excedant. Prædia ne diuidantur per legitimæ detractionem pater prouidere potest, ibidem.*
4 *Filia per statutum exclusa, & iussa esse dote sua contenta, supplementum legitimæ petere non potest.*
5 *Legitimatus non pōt plus ex testamento cōsequi, quàm filius legitimus.*
6 *Legitima debetur legitimatis, sicut legitimis. Legitimatio semel facta superuenientibus postea legitimis non reuocatur. ibidem.*

1 LEGITIMAE † supplementum peti potest in ipsis rebus substantiæ patris, & non potest hæres soluere pecuniam filio inuito.l.scimus.§.repletionē, C.de inof.test. & sæpius vidi pertinaces filias quibus à parentibus minus legitima relictum fuerat pro legitimæ supplemento velle singula prædia scindere, qđ non congruit arbitrio boni viri, ideo hæredibus officio iudicis poterit consuli, ne singula bona diui-
2 dantur. Sed † supplementū legitimæ detur in vna pluribusve rebus arbitrio iudicis, l.2.C.qn̄, & q. quar.pars de lib.x.Bart. in l.suus.ff.de hæ.insti.l.hoc amplius.§.fi.& ibi Doc.ff.de le.i.& p.Ale.in l.in quartā.co.vii.ff.ad le.Fal. Quidā dixerūt legitimæ supplemētū assignari debere in re quā elegerit filius qui petit supplemētū legitimę, vt per Ro.cōs.cclxxvii. Nō est

dubitandum.argu.l.creditori.ff.de distr.pig. Sed si testator velit filium masculũ habere aliqua prædia quę pro supplemen-
3 to legitimæ filiæ assignari nõ possint,remediũ est,ꝙ † illa nominatim prælegeţ,deinde filiũ hæredẽ instituat prouidendo. ꝙ vltra res filio prælegatas sint in hæreditate pecuniæ, vel res aliæ, vnde possit satisfieri pro supplemẽto legitimæ, & ꝙ hoc remediũ tutum sit probaț, quia prælegata debentur dũmodo legitimã nõ excedant.§.quãobrẽ.in auth. de rest.& ea quæ par.& ex dictis per Bal.in rub.ff.de re.di.co.i.& Alex.in d.l.in quartã.col.fi.Alex. & Iaſ.in l.Marcellus.§.res quæ.ff. ad Treb.& Iaſ.in l.filiusfa.§.diui.col.v.ff.de le.i.& in l.filiũ. co.vii.C.fami.hær.Soc.cõsi.lxxv.Circa pręsentẽ.col.4.& Deci.cõsi.lxxxi.In casu proposito. & filiæ quæ hæredẽ vniuersalem facere non intendit iure institutionis legitimam relinquat in pecunia numerata, vel aliis bonis, iudex enim sequi debet voluntatẽ patris,l.nec in ea.ff.de adul.Old.consil.cxiii. Quæstio.& arbitrio iudicis legitima assignatur, vt patet ex alleg.per Alex.consi.cxvii.Viso titulo.col.iiii.lib.vi.vel pater faciat specialiter enuntiari supplemento legitimæ cum iuramento.Nam licet simplex renuntiatio vel consensus non impediat peti supplemẽtũ legitimæ.l.si qñ.§.illud.C.de inof.te. cum alleg.per Soci.consil.ccxxx.Viso testamẽto. tamẽ pactũ factum patri de nõ petendo legitimæ supplementũ iuramẽto firmaț,vt per Bal.in d.§.illud.per c.quãuis.de pact. li.vi.& su-
4 perius dictũ est, † Hoc autẽ remediũ necessariũ nõ est vbi ex dispositione statuti fœmina non posset succedere, & deberet stare dote contenta, tunc enim filia non posset petere supplementum legitimæ,secundum cõmunem opi. vt patet ex alle. per Alex.in l.Gallus.§.& quid si tantũ.ff.de lib.& posthu.& Iaſ.in auth.nouissima.C.de inof.test.Soci. cõsi.cl.Primò igitur radix.Iaſ.consi.lxxxiii.Statuto ciuitatis.lib.ii. Deci.cõsi. xxvi.Diligenter.& consi.lxxxix. Viso puncto.in fin.& cõsil. ccciii.In casu.Vide tamen Curt.consil.xxxvii. Considerato themate.Calc.consil.xi.Quòd enim præsupponaț.col.pen.&
5 fi.† Et similis enuntiatio cum iuramẽto necessaria est qñ pater vellet hæredẽ instituere filiũ legitimatũ, & filiæ relinquere tantùm dotẽ. Nam si legitimatũ instituat, & filiæ dotẽ congruam,etiã ascẽdentẽ ad legitimã, quãuis iure institutionis relinquat,poterit filia semissem hæreditatis petere, quia pa-

ter non poteſt plus legitimatis, quàm filiis legitimis relinquere. §. & quoniam in auth. quib. mod. nat. effi. ſui. Bald. in c. per. tuas. de maio. & obe. Soc. cõſi. ccxii. Prima. Et eſt dictũ au reũ ſecũdùm Alex. in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ff. ad Treb. hoc tamen non procederet quando legitimatio fieret citatis filiis legitimis, vt per Soci. in l. Gallus. §. & quid ſi tãtum. col. vii. ff. de lib. & poſt. & Alex. in l. ex facto. col. iiii. ff. de vulg. &
6 pup. † Similis quoque renuntiatio neceſſaria eſt ſi pater legitimæ natos vellet hæredes facere, & legitimato aliquid relinquere minus legitima. cõſtat enim legitimatos in ſucceſſione à legitimè natis nõ differre. §. reliqui. in auth. quib. mo. na. effi. leg. quod procedit etiã ſi filius legitimetur, & poſtea ex legitimo matrimonio naſcantur filii. quia legitimatio ſemel facta ſuperuẽtu liberorũ non reuocatur. arg. l. ſi tibi. ff. de adop. & l. pluribus. §. & ſi placeat. ff. de verb. oblig. Rom. cõſi. cxciii, In propoſito. circa fi. & eſt communis opin. vt patet ex alleg. per Alex. & Iaſ. in d. l. ex facto. ff. de vulg. & pup.

CAVTELA XIII.

Quo remedio pater poſsit aliquem ex filiis à litibus, & debitis hæreditatis eximere.

SVMMARIVM.

1 *Creditores debent agere contra hæredem.*
2 *Filius inſtitutus in re certa eſt loco legatarii.*
Legata continent utilitatem meram: & ideo legatarii non poſſunt a creditoribus conueniri. ibidem.

1 SI PATER † filios habeat quorũ aliquẽ, vtputa ſtudentem, ne litis cauſa à ſtudiis auocetur liberare velit à litibus, quæ cõtra hæredes per creditores mouendæ sũt: l. hęredẽ. C. de hær. acti. remediũ eſt, ꝙ aliis vniuerſalibus hęredibus inſtitutis illi quẽ velit exemptum eſſe ab actionibus contra hęredes cõpetituris ſingulariter relinquat iure inſtitutionis prædia, & quicquid aliud ad illum peruenire velit hac via ſine incõmodo litiũ & oneris, alieni filius ille poſsidebit relicta ſibi bona, qa inſtitutus in re certa eſt loco legata-
2 rii. l. quoties. C. de hæ. inſt. vbi Doc. † & legatũ merã vtilitatẽ continet, & legatarius non poteſt ab hęreditariis creditoribus conueniri. l. ſi hęreditatem. ff. mand. & l. fi. C. de her. acti. & non minuitur legatũ ęre alieno ſi vires hęreditatis ſuffi-

ciant ad satisfactionem, l. si vnuersæ. C. de leg. Alc. in d. l. quoties. & comprobantur prædicta ex not. per Paul. de Castr. & Ias. in l. filiæ pater. ff. de leg. i. & per Barb. in c. Rainutius. col. lxiii. de testamentis.

CAVTELA XIIII.

Quo remedio auus possit prouidere nepotibus, vt eis salua sint materna ac etiam ipsius testatoris bona.

SVMMARIVM.

1 *Hæredes non possunt uenire contra factum defuncti pro qua portione successerint.*

Inuentarium non releuat hæredem reuocare uolentem ea, quæ defunctus alienauerat. ibidem.

2 *Nepos quomodo poterunt habere bona auita, & alienata per patrē siue auit a, siue materna, uendicare possint.*

Alienari non possunt bona subiecta restitutioni. ibidem.

1 SI AVVS † habeat filium & ex eo nepotes habētes bona materna, & timeat ne filius bona sua prodigalitate dilapidet, & nepotes tristem exitū sentiant, Nam si eorum pater bona materna alienaret ipsi postea succedētes alienata reuocare non possent, pro qua portioue patri successissent. l. cū à matre. C. de rei vendicati. & si reuocare velint, oportebit eos ab hæreditate patris abstinere, nec inuentarium facere prodesset immiscentibus se hæreditati paternæ, inquantum ad eos ex hæreditate peruenisset. l. fin. §. in computatione. C. de iur. de, Bart. in l. cum vir. ff. de vsuca. & qui à patris hæreditate abstinerent bona quæ fuerant aui paterni obtinere non possent. l. qui se patris. C. vnde lib. Sed vt nepotes bona auita habeant, & alienata per patrem siue auita, siue materna, aut
2 alia quælibet vendicare possint, remediū est, † ꝙ filio instituto quandocunq; his mortuus fuerit eius liberi substituantur, & rogetur filius hæres suis. filiis totam, & integram hæreditatem restituere, & ex fideicommissaria substitutione succedentes nepotes bona à patre alienata vendicabunt sine præscriptionis aut successionis obstaculo. l. i. C. de bon. mt. l. fin. §. sed quia. C. com. de lega. & remedium hoc comprobatur ex his quæ scribit Ias. in d. §. in computatione. & Socin, consi. xxix. Quoniam præsens.

CAVTELA XV.

Quo remedio testamentum matris vel aui materni non obstante præteritionis vitio sustineatur.

SVMMARIVM.

1 *Filius est a matre instituendus, uel exhæredandus, ut uires habeat testamentum.*

2 *Præteritio etiam matris, uel aui materni testamentum uitiat.*
Præteritionis uitium tollitur per clausulam codicillarem. ibid.

1 FILIVS † à matre, vel à præmortua ab auo materno institutendus est, vel exhæredandus, vel prætereundus causa ingratitudinis adiecta, nã §. mater Insti. de exhæ. li. hodie correctus est per §. aliud quoque capitulũ. in auth. vt cùm de appel. cog. vt per Are. in d. §. mater. Bald. consi. ii. Verba statuti. in fi. lib. i. & Pau. de Cast. cõsi. cclxxxviii. Dictum testamẽtũ. & Corn. cõsi. cl. Hac quæstione. lib. i. & Alex. cõsi. xli. Viso tenore. lib. i. & cõsi. xxvii. Consyderatis his in prin. lib. vii.
2 Sed † ne præteritionis occasione destitui contingat testamẽtum matris, vel aui materni, & cæterorũ per lineã maternam ascẽdentiũ filii, seu nepotes in re aliqua instituant, nõ tamen poterit mater vel auus maternus legitimã minuere. nã supplementũ peti poterit. §. cæterũ. in auth. vt cũ de appel. cog. vt p Bal. cõsi. cccxlii. Casus super quo. li. ii. Ite potest testator adhibere remediũ clausulæ codicillaris, quia sic succedẽtes ab intestato rogati videbunt, vt voluntatẽ ipsius testatoris adimpleant, l. ex testamento. & l. eam quam. C. de fideicom. Bar. in l. i. q. v. ff. de iure codi. & Alex. in l. i. C. eo. Bar. consi. xlix. Nicolutius decessit. & Corn. melius ad hoc ꝓpositũ in cõs. xxvi. Circa primũ. col. ii. & iii. lib. i & licet glos. in auth. ex causa. C. de liber. præter. contrarium senserit, tamen prædicta opin. cõmuniter approbatur, vt dicit Deci. consi. ccxlii. In casu proposito. col. i. & cõsi. dclxx. Clarissimè. in fi. & de vi dictæ clausulæ vide etiam per Barba. cõs. liiii. Illud. col. pen. & fi. lib. ii.

CAVTELA XVI.

Quo remedio fratris filius querelã inofficiosi testamenti habeat, Item quo remedio sustineatur testamentum, ne per querelam subuertatur à fratre testamentum fratris.

SVMMARIVM.

1 *Fratris filio non competit querela inofficiosi testamenti contra patrui testamentum.*
2 *Adoptari potest nepos ex uno filio, ut nepos ex altero filio.*
3 *Frater quando possit querelare testamentum fratris.*
4 *Clausula codicillaris sustinet testamentum fratris, etiam turpi persona hærede instituta.*

1 FRATRIS † filio non competit querela contra testamentū patrui.l.fratris.C.de inof.test.Sed si pater habeat filiū ꝓle, carentē, & ex altero filio nepotē si velit vt filius carens prole nepotē instituere teneatur, & vt filio fratris exhęredato detur querela contra testamentum, vel vt pręteri-
2 tus reddat testamentum nullum, remedium est, † ꝙ auus nepotem emancipet, deinde quasi ex illo filio natum eo cōsentiente adoptet, l.si paterfa.§.qui duos.ff.de adoptioni. Nam talis adoptio faciet vt patruus fratris filium pręterire non possit. Cautelā hanc multum not.dicit Bal.in d.§.qui duos.
3 † Fratribus autem Germanis cōpetit querela inofficiosi testamenti contra testamētum fratris quando frater hæredem fecisset eū qui etiam leui notetur macula infamiæ.l.fratres. C.de inoffi.test. Et quia magna pars hominū aliqua sugillatur infamia, iuxta l.i.ff.de his qui not.inf.facilè accidit vt eius testamētum subuertatʼ, qui fratre præterito aliū sibi hæredem scripserit. Sed ne præteritione fratris penitus corruat vltima
4 testatoris voluntas, remedium est, † quòd testator adiiciat testamento clausulam codicillarem, tunc enim frater ab intestato succedens tenebitur restituere hæreditatem hæredi scripto etiam infamia notato. Ang.consi.cxix. Super puncto prædicto.cuius dictum vt elegans, & pulchrū refert, & sequitʼ Barb.in c.Rainutius.fol.28.col.ii.de testa.vbi tenet prædicta procedere etiam si instituatur hæres vsurarius quispiam vel concubina, & ideo non videtur rectè cōsuluisse Pau.de Cast. qui contrarium tenuit, consi.lix. Ad primum videtur.col.pe. & vlti.i.parte.& Ful.consi.lxxi.Mulier.col.ii.& iii.

CAVTELA XVII.

Quo remedio filius ob causam ingratitudinis ab eo cōmissæ exhæredari nō possit, & quō sibi cōsulere valeat iustè exhæredatus ne pereat fame.

SVMMARIVM.

1 *Filius ingratus exhæredari potest.*
2 *Filius penitens in uita patris adimit facultatem exhæredandi.*
Exhæredandi potestas tollitur per penitentiam filii. ibid.
Exhæredationis affectus tollitur, si filius reconcilietur patri. ibid.
3 *Ingratitudo filii remissa censebitur, si pater recipit eum ad mēsam & uictum communem.*
4 *Legitimæ præiudicat uenditio omnium bonorum a patre facta.*
5 *Confessio patris non nocet filio quantum ad legitimam.*
6 *Filius quādo possit alienatione patris factā in fraudē legitimæ reuocare.*
7 *Alienata in fraudem legitimæ quo remedio reuocetur.*
Alimenta habent priuilegium tacita hypotheca. ibid.
Bona sunt tacitè obligata pro alimentis. ibi.
Filiis alimenta sunt a parentibus præstanda. ibi.
8 *Frater diues tenetur alimenta præstare fratri inopi ēt male merito.*

1 SI filius † graui iniuria patrē affecerit, & ingratitudinis causam commiserit, qua exhæres fieri possit. §. aliud quoque capitulum. & §. causas. in aut. vt cū de appel. cogno. nec valeat filius indignationem patris placare, & pater obstinata mente velit filium facere exhæredē. Si filius velit exhęredationem effugere, & patris superare duritiē, & ab hæredi-
2 tate non excludi, remediū est, † ꝙ viuo patre pœnitentia emē detur. Nam si ita fuerit emēdatus, exhæredatio illi nō oberit: arg. c. ferrum. l. dist. cū alleg. per Alex. in l. i. col. ix. ff. sol. mat. & Ias. in l. in arenam. col. fi. C. de inof. test. qđ profectò est dictum aureum, & nunquàm obliuioni tradendum, & sequitur Abb. in c. Quintauallis. col. 2. de iureiur. Sed ego in iudicando non facilè sequerer opi. hanc, quoniā pœnitentia non operatur, nisi quo ad Deum, nec ledit ius alteri quæsitum, vt no.
3 glo. in. c. gaudemus. de diuor. Secundum remedium est, † ꝙ filius procuret se recipi ad communem victum, & mensam cū patre. nam ex cohabitatione, & cōmuni victu reconciliatio præsumetur, & consequenter ingratitudo remissa cēsebitur, l. in ipsius. C. fami. her. li. 3. §. fi. cum l. seq. & ibi no. Bar. ff. de adi. leg. Specu. in titu. qui fil. sint legi. §. i. ver. quid si filia peccat in corpus suum. cum ver. seq. cum aliis alleg. p Ale. consil. 159. Viso testamento. colum. fin. libr. 7. Sed possunt parentes contra filios odiosos vti cautela, seu magis fraude, quam do-
4 cuit Di. dicens, † patrem posse filios etiam priuare legitima

dando alicui omnia bona sua titulo vẽditionis recepto precio, vel ex alia causa onerosa in alium transferendo, arg.l. Papinianus.§.quarta.ff.de inof. testa.sequitur Soc.cõsi.xciii. Circa primum.col.ix.ver.præterea.Et quia doctrina per Di. tradita improba est.& ea vtens perniciose peccaret, vt dicit Bar.in l.hæreditarium.ff.de bon.antho.iudi.pos.Antidotum dandum est contra malitiam per Din. inuentam. Cũm igitur pater vsus fuerit contra filium cautela prædicta, remediũ est pro filio, ꝙ proposita inofficiosæ donationis querela reuocet alienationem quatenus bona non sint iusto precio vẽdita, vel causa ob quam sunt in alium translata non mereatur quantum est in ęstimatione bonorum alienatorum. Id enim quod precium receptum,vel merita excedit videtur donatum & ideo reuocabile est, per l.i.C.de inof.don.secũdum Bar.in l.non vsque adeò.ff.si.à par.quis fue.man. & Bal.in l. fi.C.de reuo.don.Barb.in c.Rainutius. col. xlix.cũ seq.de testa. Ideo si res alienatę valerent cẽtum quinquaginta,& vẽditæ essent centum, reuocatio fieret in quinquaginta,& hoc
5 omnes tenent,vt dicit Ale.cõsi.lv.Cõsideratis.col.i.lib.i.† Itẽ reuocabilis est alienari vsque ad integram legitimam quando de solutione precii,vel causa ob quam bona sunt data non constaret aliter, quàm per confessionẽ patris.arg.l.si fortè.ff. de castr.pecu.& l.qui testamentum. cum gl.ff.de proba.not. per glo.& doct. in l.si donatione. C.de colla.l.i.§.finautẽ.ff. si quid in frau.pat.Spec. tit.de confess.§.nunc videndum.ver. sed nunquid patris confessio. Bart.in l.cũm quis decedens.§. codicillis.ff.de leg.iii.Ale.cõsi.xlv.Habita.in fi.lib.i.& d.cõsi. lv.col.i.& ii.& consi.lvii.Visa.& breui.lib.v.cũ alleg.per Ias. in l.si arrogator.col.ii.ff.de adop. ꝙ si alienatio facta sit recepto iusto pretio,vel ex alia causa impleta,idque legitimè com
6 probetur,remedium est, † ꝙ filius agat Saluisiana.vel Fauiana actione ad reuocandum, quicquid alienatum est in fraudem legitimæ, l.fi. ff.si quid in frau.pa.licet loquatur in filio adoptiuo extenditur ad filium legitimum,& naturalẽ secundùm Bar.in d.l.nõ vsque adeò.Hoc tamen remediũ dubiũ est, nã opinio Bar.à multis impugnatur, & est veritas ita in ambiguo,vt res indigeat decisione principis, vt patet ex relatis per Barb.in d.c.Rainutius.col.xlix. cũ seq.vbi etiã reprobat opinionẽ eorũ. qui putauerunt de iure canonico indistinctè

filium

filium posse alienata, euocare vsque ad legitimam, per tex. in d.c. Rainutius. Nec pro legitima datur hypothecaria, vt per Alex. in l. in quartam. col. vi. ff. ad legem Fal. & per Dec. cōsi.
7 ccxxxv. In casu. Vltimum remedium est. † ꝙ filius cōtra possessores bonorū agat, dicens ea sibi obligata esse pro alimentis, nā parentes liberis alimenta præstare tenentur. l. si quis à liberis. ff. de lib. agno. & pro alimentis bona sunt tacitè obligata, & onus alimētorū sequitur quemlibet possessorem, l. ii. & ibi Bar. ff. de ali. leg. Cōprobatur remediū hoc ex dictis ꝑ Lud. Ro. consi. ccclxxxiii. In casu propositi. & ꝑ Feli. in c. ad audientiam ii. de rescrip. & Caccial. in tracta. de pensiō. q. ix. Et hoc remedio consequetur filius cibum, potum, vestimentum, habitationē, lectū, & si qua alia sunt, sine quibus homo non viuit. l. legatis. cum ibi no. per Bart. ff. de alimen. leg. No
8 uissimè notandū est, † ꝙ licet legitimè exhæredatus non possit euertere testamentum. §. exhæredatos. in auth. de hęre. & Fal. tamen ne fame pereat si frater eius sit hęres institutus remedinm habet, ꝙ alimenta à fratre, vt fratre, non vt hærede, & sibi pro alimentis prædita assiguari petat, & obtinebit. nā frater locuples ex sua persona tenetur fratrē inopem alere, licet is male meritus fuerit de patre. l. cūm in plures. §. cū tutor. & l. tutor secundùm dignitatē. §. fi. ff. de admi. tu. Bar. in l. si quis à liberis. §. vtrum. ff. de legi. agno. & in casu exhæredati ita consuluit Bal. consi. ciii. Præmissis lib. v.

CAVTELA XVII.

Quo remedio successuri ab intestato excludantur à legitimato cum clausula sine præiudiciō venientiū ab intestato.

SVMMARIVM.

1 *Legitimatus sine præiudicio venientium ab intestato, non excludit legitimos á successione ab intestato.*
2 *Legitimatus filius quō possit præferri succedētibus ab intestato. Principis verba ita sūt interpretāda: vt eius beneficiū nō sit inuti-*
3 *Legitimatiō superueniens non reddit testamentū ualidum.*
4 *Cautelæ diligenter seruandæ sunt.*

1 FILIVS † à principe legitimatus sine præiudicio venientiū ab intestato excluditur à legitimis hæredibus, & ei in successionē tā agnati, q̄ cognati præferunť, ista enim

verba declarant mentē principis,qui ſuo reſcripto nulli præiudiciū vult inferri.l.2.§.merito. & §.ſi quis a principe. ff.ne quis in loco pub.c.ex tuarum.de aut.A vſu pal.vt per Pet.de Anch.conſi.142.Ex tenore priuilegii. Et quamuis idē conſi. 152.Pro fratribus.opinetur dictā clauſulā non operari,ꝙ ſuccesſuri ab inteſtato præferantur legitimato, ſed ſolū faciat,vt legitimato non ſuccedente non lædatur cauſa legitimorum hæredum,& ipſi poſſint ſuccedere.Bal.quoque,& Ang.variè interpretati fuerunt dictam clauſulam,verior tamē,& cōmunis opi.eſt, ꝙ vis prædictæ clauſulæ ſit, ꝙ legitimi hęredes & venientes ab inteſtato legitimato præferantur in ſucceſſione ab inteſtato delata.vt patet ex relatis per Nic.de Vbal.in tractā.de ſuc.ab inteſt.parte i.circa fi.ver. quid autem importēt illa verba.& per Dec.cōſi.610.Viſo themate.Sed vt filius ita legitimatus præferatur his, qui ab inteſtato ſucceſſuri ſunt,
2 remediū eſt,† ꝙ pater faciat teſtamentū, & legitimatū hæredem inſtituat, nā filius legitimatus cū dicta clauſula pōt ex teſtamento ſuccedere, ſecundū cōmunē opi. vt patet ex relatis per Ale.cōſi.51.Viſo themate.lib.2.Et per Cur.conſi.74. Super memorata.& per Dec.conſil.338. In caſu propoſito, nec verba illa ſine præiudicio venientiū ab inteſtato ita interpretanda ſunt,vt beneficium principis ſit inutile, & legitimatio,ſiue diſpenſatio reddatur inanis,l.i.ff.ad munici.c. ſi Papa.de priui.lib.6. Quare non poterunt venientes ab inteſtato,quibus nō eſt ius quęſitū,neq; habēt ſpem probabilem ex cauſa de præterito in bonis viuētis dicere,ꝙ teſtamentum in ipſorū præiudiciū fieri non potuit, nitentes dictę clauſulæ,vt per Soc.cōſi.212. Prima conſultatione.col.2. ver.ſexto. hoc idē conſuluit. & clarius per Ale.conſi.187. Videretur prima cōſideratione.col.2.& 3.lib.5. virtus enim dictæ clauſulæ eſt reſeruare alijs ius quæſitū, vel ex cauſa de pręterito quærendū,nō aūt ius ex noua, & futura cauſa obuētūrū, vt per Ale. ibi,niſi verba aliud manifeſtè ſignificent,prout declara. Cor. cōſi.3.Ponderatis.l.i.faciunt dicta per Barb.conſi.41.& quidem viſo puncto.col.7.ver. ex his ſequitur.lib.i. Et notandū
3 eſt:† ꝙ ſi pater filiū ſpuriū hærede inſtituiſſet,& poſt factum teſtamentū illū legitimari feciſſet,nihilominus inſtitutio filii erit nulla,quia legitimatio ſuperueniēs,nō reddit validam inſtitutionem eius, cū quo non erat teſtamēti factio. Requiritur

ritur enim, quod hæres sit habilis, & capax etiam tempore quo sit testamentum, l. si alienum, §. in extraneis. ff. de hære. insti. & ita tenet Pau. de Ca. consi. ccxxvii. Viso testamento. Quare sit cautus pater instituens hæredem filiũ nondũ legitimatum vt eum instituat hæredem in tempus cùm capere poterit. l. in tempus. ff. de hær. insti. vt dictum est supra de his qui non hab. fact. test. cau. xiiii. Spurii. Et cautè suppleat ea oĩa
4 quæ per nos ibi dicta sunt: † nihil enim ex his quæ ad cautelam pertinent omittendum est. c. quantò. lxiii. dist. & laudandus est qui ratione prouidet ne inutilem actum faciat. c. illa. xi. q. iii. Et nemo sanus viam eligit, qua sua iudicia impugnentur. l. iii. ff. de mili. testa.

De hæredibus instituendis. *TIT. IIII.*

CAVTELA. I.

Quo remedio relicta in testamento quòd careat institutione hæredis valeant.

SVMMARIVM.

1 *Institutio hæredis est caput totius testamenti.*
Testamentum, neque legata valent sine hæredis institutione. ibid.
Hæredis institutio est necessaria ut relicta ĩ testamẽto ualeãt. ibi.
2 *Clausula codicillaris, & clausula omni meliori modo, faciunt ualere relicta in testamento, in quo sit nullus hæres institutus.*

1 TESTAMENTVM † eius inualidum est, qui nullo hærede instituto sua bona legando distribuit. l. proximè. ff. de his quæ in testa. dele. quod sæpius factum vidi & ob id quãdoque legata solui. Sint igitur cauti qui testamẽta dictant, vel scribunt, vt aliquis hæres semper ĩstituat, quia hæredis institutio caput est totius testamenti, & sine hæredis institutione nihil in testamento scriptũ valet. §. ante hæredis. insti. de leg. nec conseruãtur legata hoc casu, per auth. ex causa. C. de lib. præte. glo. & doct. in. l. i. in fi. ff. de vulg. & pup. Sed vt defectu instõnis omissæ relicta inualida nõ reddan-
2 tur, remedium est, † quod in testamẽto addiiciatur clausula codicillaris, & cła omni meliori modo, & c. l. fi. C. de cod. l. ex ea. cum ibi no. ff. de testamẽ. Bar. in. l. i. ff. de iure codicil. Corne. consi.

consi.161 Licet lib.i.& consi.62. Aliàs consului.col.2. & 3. alleg.per eum lib.2.& per Soc.consi.83. Visa asserta. in fi.& per Deci.consi.242. In casu. & consi.369. Iuridicas. & vide quæ diximus de virtute clausulæ omni meliori modo.&c.supra de lib.instit.caut.i.ver.secundum remedium est. vt supra de testa.ord.caute.3.

CAVTELA II.

Quo remedio sustineatur dispositio facta in testamento per eum, qui balbutiens loquebatur in extremis vitæ.

SVMMARIVM.

1 *Hæres licet nominari debet à testatore, tamen si nominetur ab interrogante valet institutio.*

2 *Notarius caueat hæredem scribere nutu testatoris qui debet clarè respondere.*

Testamentum non fit nuda voluntate, sed uerbis testatoris. ibidem.

Notarius caueat scribere testamētū illius, qui balbutiēdo loquitur. ib.

3 *Notarius debet scribere testamentum in conspectu testatoris infirmitate grauati, non autem seorsum ab eo.*

4 *Fideicommissa etiam nutu relinqui possunt.*

1 SI testator † interrogatus, an velit Lucium hæredem facere, respondeat sic. Et Lucius per notarium scribatur hęres, valebit testamentum si testator articulatè loqui poterat, & cõstabat de intentione testatoris, ꝙ valebat ita facere. glo.in l.iubemus.C. de testa.vbi doct. Bal.consi.120. Super l.Pamphilo.§.propositū.ff.de leg.3.& est cõis opi.vt patet ex dictis, & alleg.per Alex.consi.12.Viso instrumēto. lib.i.& p
2 Ias.cõsi.124.Factum sic se habet.in fi.i.par. † Caueat tamen notarius ne scribat hęredem ad nutum capitis testatoris, sed faciat testatorē ita clarè respōdere, quòd exauditur à testibus. quia testamētū nõ fit nuda volũtate, sed verbis.gl.in l.in fraudem §.i.ff.de mil.testa.Caueat etiam notarius ne scribat testamentum, illius, qui balbutiēdo loquitur, nā si hoc probaretur rueret testamentū, vt per Bal.in l.quidam.ff. de condit.in
3 sti.& Ias.in l.quoniam.C.de testa. † Caueat etiā notarius ne seorsum, sed in conspectu testatoris scribat testamentū.aliter enim non valeret testamentum si testator tunc fuisset infirmitate valdè grauatus, vt per Ias.in d.l. iubemus. col.fin. & per Soci.

Soci.consi.20.In facto.& consi.28.Visis.col.fi.libr.3.de quo etiam per Calc.consi.92.Viso pũcto. Sed ne per eã quæ dixi
4 mus voluntas testatoris viribus careat, remediũ est, † q similiter, vt proximè dictũ est, inferatur testamento clausula codicillaris, nam per eam voluntas tẽstatoris in fideicõmissum conuertitur.l. quærebatur. ff. de mili.testa. & fideicommissa etiam nutu relinqui possunt.l.nutu.& ibi Bart. ff.de leg.3.cũ alleg.per Alex.in d.l.iubemus.

CAVTELA III.

Quo remedio vocati per nomẽ collectiuum in viriles partes succedant.

SVMMARIVM.

1 *Fratres plures hæredes instituti sine partium adiectione per nomen collectiuũ quãdo succedãt pro virili et quãdo in stirpes.et nu.seq.*
2 *Hæredes plures simpliciter instituti quãdo viriles partes habeãt.ib.*
3 *Successio fratris, & filiorum alterius fratris secundum iuris ordinem est in stirpes.*
Testatoris uoluntas debet esse conformis ordini iuris. ibidem.
4 *Nepotes hæredes instituti simpliciter aut per nomen collectiuum quando uiriliter intelligantur instituti.*
Collectiuũ nomẽ simpliciter prolatũ distribuit in partes uiriles. ibi.

1 SI plures † sine adiectione partiũ hæredes instituanẽ pro virilibus portionibus hæredes erũt.l.quoties.§. hæredes. ff.de hære.inst.ideo si fratrem, & fratris filios nominatim propriis nominibus testator instituat quilibet ex filiis fratris equalem portionem cum patruo habiturus est. Sed vt fratris filii cum patruo, vel filii ex diuersis fratribus instituti succedant, non in capita, sed in stirpes, remedium est, quòd testator hoc expressè declarat, secundũm gloss.in l.legata inutiliter.§.fi.ff. de leg.i. Idem quoq; operatur institutio facta per nomina collectiua. Nam si testator hæredes scribat A.fratrẽ ipsius testatoris, & filius B.alterius fratris prẹmortui, A semissem hæreditatis, & filiis fratris alterum semissem habebunt, l.interdum.ff. de hære. insti. Fulgo.consil. 31.Ex facto proponitur.Bald.consi.ccxliii.Gregorins. lib.2.& consi.340. Si
2 pater.lib.5.Circa.hoc tamen † est diligenter animaduertendum: Nam si nomina propria præmitterentur non obstante virtute nominis collectiui viriles partes haberẽt fratris filii.

arg.l.

arg.l.si cõis seruus.ff.de stipu. seruo.ita decidit. Corn.consi. lxxii.Videtur lib.ii. Erit quoque remedium ꝙ testator filios fratris vna cũ patruo hæredes scribat, & dicat eos secundùm
3 iuris ordinẽ velle succedere.†Ordo nanq; iuris est, vt fratris filii vnà cũ patruo succedẽtes admittantur non in capita, sed in stirpes.§.reliquum.& §.illud.in auth.de hære.ab intest.& iuris ordine testatoris volũtatẽ conformẽ esse, ratio expostu lat,vt per Bar.in l.hæredes mei.§.cùm ita.ff.ad Tre.remedia hæc comprobantur ex scriptis per Lud.Rom.cõsi.xcix.Viso propositæ.& p Alex.cõsi.lv.Perspectis his.col.i.ii.&.iii.lib.
4 iiii.Et notandum est, † ꝙ si testator ex altero præmortuorũ filiorum habeat nepotẽ vnum, & ex altero habeat quinque nepotes, & instituat hæredes suos nepotes per nomina propria,vel etiam per nomen appellatiuum, vt si dicat instituo hæredes meos nepotes, singuli ex ea institutione habebunt viriles partes.l.turpia.§.fi.ff.de leg.i.l.cùm pater.§.hæredita tem.& l.vnum ex familia.§.rogo.ff.de leg.ii. ꝙ succedent in capita,licet ab intestato successuri essent in stirpes.§.cùm filius insti.de hære.quæ ab intest.fac.no.per Bal. in.l.cùm ita. §.in fideicõmisso.ff.de leg. ii.Sed si testator velit nepotes suc cedere in stirpes.remediũ est, ꝙ id expresse disponat nã cum in verbis non erit ambiguitas, seruabitur voluntas testatoris,vt patet ex dictis per Deci.consi.ccccxii. Viso eleganti.

CAVTELA IIII.

Quo remedio vtendum sit ne testator videatur minuere legatum vsusfructus per institutionem hæredis pleno iure.

SVMMARIVM.

1 *Vsufructus uxoris relictæ usufructuariæ omnium bonorum minuetur per institutionem hæredis uniuersalis instituti pleno iure limita.in nu.2.*

Verbum pleno iure continet etiam commodum fructuum. ibidẽ.

2 *Verbum alius,alia,aliud sua natura refertur ad ea quæ non sunt expressa.*

Malitiis hominum non est indulgendum.ibidem.

Cautelas honestas & non dolos decet sequi.ibidem.

1 SI Testator † suorum bonorũ vsufructuariam vxorem faciat,deinde ita hæredes instituat, suos autẽ hæredes vniuersales in omnibus suis bonis fecit, & esse voluit pleno

iure

iure A.& B. ex eiusmodi verbis relictus vxori vsusfructus minuetur,quia per verbum hoc pleno iure, videtur testator instituisse hæredem,etiam quãtum ad vsumfructum.l.fœminæ.§.illud.C. de secun. nup.& l.fi.§. similique modo.C. de bon.quæ lib.l.Iulianus.ff.de rei vendi. & in vsufructu hæredes cum vxore concurrent.l.si alii.ff.de vsuf.leg. & medietatem fructuũ habebit hæres.l.liber homo §.Titius.ff. de hær. insti.ita decidit Alex.consi.lvi.Prælectis.ver. vnde cùm in testamento.lib.iii.fac.no.per Soci.cõsi.liii.In præsenti.col.vii. ver.quinto.& Bal.cõsi.xix.Circa dubitationem.lib.ii.Vt autem mens testatoris non offendatur, & vxor integrũ habeat
2 vsumfructum,remedium est, † quod institutio sic formetur ĩ omnibus autem aliis suis bonis suos hæredes fecit.A.& B.tunc etiam si scriptum esset pleno iure legatum vsusfructus integrum manebit, quia verbum alius,alia,aliud, sua natura refertur ad ea,quæ non sunt expressa.c.sedes.de rescri.l.si fugitiui.cum gl.C.de ser.fug.Corn.consi. ccciiii. Circa hãc col. vi.ver.nec obstat.lib.i.fac.not.p Soci.cõsi.clxxxiii.Visa bulla.col.iii.ver.i.& Ferra.caut. xxxii.vbi dolum circa hoc fieri docet quem tu vita,honestas enim cautelas,& non dolos sequi decet,cùm non sit hominum malitiis indulgendum.l. in fundo.ff.de rei vendi.& institutio hoc modo facta,nihilominus est vniuersalis,& ita hæres scriptus habebit totam hæreditatem.l.i.§.si ex fundo.ff.de hære. insti.& l.si quis ita hæres instituatur.eo.tit.vt per Fulg.consi.c. Quidam A.Itẽ ne per instõnem hæredis pleno iure factam minuatur legatum vsusfructus,remedium est,quod institutioni addantur verba hæc saluis,& reseruatis legatis prædictis, vt per Cor. consi.cccv. In hac consultatione,lib.i.

CAVTELA V.

Quo consilio vti debeat testator,qui ad tempus hæredem facere intendit.

SVMMARIVM.

1 *Hæres ex tempore institui non potest, & uitio testatoris sublato manet institutio.*

Hæres semel factus nunquàm desinit hæres esse, etiam aliqua hominis dispositione.ibid.

Hæreditas

1 *Hæreditas aut legatum alicui relictum ut transmittatur ad alium post hæredis aut legatarii mortē, rogari debet per fideicōmissum.*
3 *Legatum & non hæreditas ad diem dari potest, ita ut post diem ipso iure redeat ad hæredes.*
Fideicommissum conditionale non transmittitur ad hæredes. ibi.
Hæres, et nō legatarius grauatus lucrabit quartā in restitutione.
4 *Hæres institutus in uita tantum an dicatur fideicommissarius.*
5 *Hæres grauatus a testatore ut intra certum tempus non adeat hæreditatem utrum impediatur adire.*
Hæres pendēte cōditione sub qua institutus est, bona hæreditaria administrare non potest contra testatoris prohibitionem. ibid.

1 SI VXOR † in certa portione hæres sit scripta quandiu vixerit, vitio tēporis sublato, hæres erit, perinde, ac si tempus nō esset adiectū, l. hæreditas. ff. de hær. insti. nec potest fieri hominis dispositione, vt qui semel fuit hæres, quandoque desinat hæres esse, l. ei qui soluēdo. ff. de heredi. insti. Doct. in l. in substitutione. ff. de vul. & pup. & ideo portio vxori semel quæsita ad eius hæredes pertinebit. Sed vt quod est relictum vxori ea mortua ad cohæredes scriptos, vel ad eorum liberos reuertatur. remediū est, ꝙ per fideicōmissum rogetur vxor restituere cohæredibus, & eorū liberis protionē suā quādocūq; decesserit, vt per Ale. cōsi. cxi. Viso themate. lib. ii. & cōsi. xlv.
2 Viso themate. lib. iiii. Secundum remedium est, † ꝙ vxor nō scribatur hæres, sed ei fundus, vel portio hæreditatis legetur dum vixeris, quia legatū ad diem dari potest, ita vt post diem ipso iure redeat ad hæredes, l. fi. vbi Doct. C. de lega. Et notādum est, ꝙ cautius est ita relinquere quandiu vixerit, quàm simpliciter relinquere, & rogare vxorem, ꝙ post mortem restituat hæredi scripto, quia si præmoriatur heres, legatū penes vxoris heredem irreuocabiliter permanebit, quoniā fideicommissum conditionale non transmittitur ad heredes, l. in causę, §. Pomponius. ff. de mino. & secundum remedium magis vtile est hæredi. Nam primo, & non secundo remedio adhibito vxoris hæres Trebellianicam retinebit, quia dispositio tunc resoluitur in fideicommissum secundùm communem opi. vt per Soc. cōsi. xiiii. Sequendo ordinē col. iiii. lib. i. Legatarius autem quartā ex Senatus. cōsulto Trebelliano retinere nō potest, etiam si hæreditatis portio legata sit, tex. est
3 no. in l. mulier. §. fi. ff. ad Treb. Et notandū est, † ꝙ si testator aliquam

aliquem hæredem scripserit quãdiu vixerit, non simpliciter, sed cũ adiectione dictionis taxatiuè intelligitur hæres rogatus per fideicõmissum restituere hęreditatem his, qui ab intestato successuri fuissent testatori, vt per Pau.de Cast.cõsil. cc.Super hoc pũcto.arg.l.Titia cum testamẽto.§.fi.ff.de leg.
4 ii.& l.fi.C.de lega.Expedit igitur, ꝙ † verba ita cõcipiantur, facit hæredem Fuluiam in vita tantum, melius tamen est, ꝙ fideicommissum expresè iniungatur cũ onere restituendi tã substituto, quàm eius hæredi. per ea, quę scribit Alex.in d.l.
5 fi.C.de lega. Et si testator † velit hæredem scriptũ ante certũ diem non posse hęreditatem adire, volẽs antea forte aliquid per hæredem scriptum impleri, non valet dispositio, qua hæres ex tempore scribitur. Nam hæres scriptus vitio temporis sublato illico erit hæres, d.l.hæreditas. Sed remedium est, ꝙ non scribat̃ hæres ex die, sed suspẽdatur administratio bonorum hæreditariorum, donec hæres impleat voluntatem defuncti pœna adiecta, l.i.C.de his quæ pe.no. secũdùm Pet.de Anchara.consi.xlvi. Pro clariori. vel instituatur hæres, sub conditione si intra certum tempus factum fuerit, quod testator iubet. Sed an tunc posit ante impletam cõditionem scriptus hæres administrare bono.posses.agnata, vide ꝑ Doct.in l.si quis instituatur.ff.de hære.insti.

CAVTELA VI.

Quo remedio intelligat̃ facta vocatio ordine succeßiuo.

SVMMARIVM.

1 *Pater & eius filii simul hæredes instituti, simul & non succesſiuo dicuntur instituti.*
Ordo succesſionis ab intestato quando inspiciatur in succesſione ex testamento. ibidem.
2 *Alternatiua posita inter personas facit seruari ordinem succesſionis ab intestato.*
3 *Hæredem quis viuus habere non potest.*
4 *Frater & eius liberi hæredes instituti quando intelligantur ordine succesſiuo.*
Verbum liberorum, est collectiuum. ibidem.
Institutio facta de filio, & nepotibus quantum ad nepotes habet vim substitutionis vulgaris tantum. ibid.

1 SIQVIS † instituat fratrē, & fratris filios, pater & filii ad hęreditatē simul vocantur, hoc efficit cōiunctiue orationis natura, l.si mulier.ff.de vsufru.accres. solus nanque charitatis ordo non facit, vt iniurati videant̄ ordine successiuo si eos omnes instituendi aliqua necessitas nō cōcurrat, c. Rainutius & c.Rainaldus.de testa.l.fi.C.de imp.& aliis sub stit.& quāuis Bar.in l.Gallus.§.quidā.ff.de libe.& posthu.& Soci.cōsi.cxiii.col.antepe.ver.v.& alii quidā sequētes.Bar.cō trarium teneant,tamen contra Bar.est cōmonis opi.secūdū Alex.consi.xxii.Visis.col.iii.ver.& quāuis.lib.iii.& cōsil.43. Ex narratis.in fi.& cōsi.cxxix. Perspectis.ver. nō obstat.li.5. & Cor.consi.xlvii.In presenti.ver.& quoniā.lib.ii.Deci.cōsi. ccliii.Proponit.col.ii.ver.remanet.& cōsi. ccxlviii.Visa peti tione.col.i.& cōsi.ccxxxvi.Nō paruo.& cōsil.ccxci. Visis.& cōsi.ccclxxxiiii.In casu.& cōsi.xcv.Diligēter.& p Barb.cōsi. lxi.Testamētū.col.ii.lib.i. Quòd si testato: velit fratris filios non cū patre,sed ordine successiuo admitti, remedium est,ꝙ hoc expressè declaret dicendo velle eos sucedere ordine successiuo,quia nō recedimus à voluntate verbis perspicuis declarata,l.nō aliter.ff.de leg.3.Ale.in d.§.quidā.Secūdū remedium est,† ꝙ alternatiue pater & filii vocētur, quia alternatiua posita inter personas,quas charitas, & affectionis ordo distinguit operatur, vt videantur vocatæ ordine successiuo, l. cùm pater §.pe.ff.de leg.ii.l.hæredes.§.fi.ff.ad Treb.Tertius modus est,† ꝙ pater,& filii vocentur,cū adiectione nominis huius hæredes,veluti si ita dicatur,B.fratrem & eius filios, & hæredes,vt tenet Curt.consi.lxxiii.Super memorata.col.iiii. quia hæredē viuus habere non potest, l.i.ff.de hære.vel acti. vendi.& confirmatur hoc ex dictis,& alleg.per Soci.cōsil.xii. Præsens consultatio.col.iiii.lib.iii. Quartum remedium est, †quòd testator instituat fratrem & eius liberos, sic enim intelligentur instituti ordine successiuo, quia nomen liberorū est nomen collectiuum cōtinens tam filios, quàm nepotes,l. liberorum.ff.de ver.sign.Bar.in l.si cognatis.co.vlti.ff.de reb. dub.cum alleg.per Alex.in cōs.xxvi. Videretur.col.iii.lib.iii. & per Doc.in d.§.quidā. & Bal.cōsi.ccccxciii. Nō est dubiū. lib.ii.Nā sicut inter ipsos liberos seruādus est ordo successiuus,sic etiā inter liberos,& patrē idē ordo seruabit̄, vt æqualis sit determinatio,arg.l.iam hoc iure.ff. de vulga. & pup.vt

2

3

4

patet ex relatis per Deciũ consil.ccxlviii. Visa petitione.vbi etiam declarat liberos intelligi vocatos, ex vulgari substitutione tantùm, etiam si testamento adiecta esset clausula codicillaris,& no.per Bart.in d.§.quidam. Quare si testator velit vocare liberos etiam ex fideicomuisso post mortem patris, oportet ꝙ liberos patri substituat per compendiosam substitutionem dicendo, & quandocunque frater meus decesserit, eidem eius libero substituo,per tradita per Doct.in l.centurio ff.de vulga.& pupil.& in l.precibus. C.de impub.& aliis substit.& per Deci.consi.cclxxxvii. In ciuitate.

De substitutionibus. Tit. 5.

CAVTELA I.

Quo remedio substitutus præferatur hæredibus instituti,& tollatur transmissio iuris deliberandi.

SVMMARIVM.

1 *Ius deliberandi transmittitur ad hæredes.*
Verba si hæres non erit,quomodo interpretentur.ibidem.
2 *Dictio ipsemet,quam vim habeat in adeunda hæreditate.*
Transmissio hæreditatis non fit contra voluntatem testatoris. ibi.

1 HAERES † institutus, etiam dato substituto vulgariter hodie ius deliberandi ad hęredes transmittit,si decesserit hæreditate nõ adita, sciens ad se delatã hæreditatem esse.l.cũ antiquioribus.C.de iure deli.nec vulgaris substitutiõis natura repugnare videtur,illa nãq; verba si hęres non erit,interpretationem talem recipiunt,videlicet, si ipse hæres non erit,vel alium hæredem mutata conditione non fecerit, l.si paterfamilias ff.de hæ.instit.l.cum proponas. C.eo.tit.& ita tenet Bar.in l.i.ff.de vul. & pup.& opi.hanc communiter approbari testatur ibi Soci. interpretando §.cùm autem.C. de cadu.tol.vt debeat distingui, & restringi per d.l.cùm antiquioribus.licet dubitatione non careat ista opi. vt patet ex recitatis per Barb.in c.Rainutius.fol.27. de testa.& per Docto.in dicta l.i.ff.de vulga.& pupilla.Sed si testator substitu-
2 tum præferri velit hæredibus instituti,remedium est, † quòd adiiciat verbum ipsemet, dicendo, si ipsemet hæres non erit,

per d.c.cùm proponas.facit.l.i.§.ne autem.C.de cadu.tollēd. & c.fi.ver.à se.cum ibi not.per Doc.de fo.compet.lib.vi.Secundum remedium est, ꝙ testator expressè disponat substitutum præferri hæredibus instituti,quia nō fit transmissio contra voluntatem testatoris.l.i.C.de his qui ante aper.tab.& testatoris volūtati repugnādum non est,l.quidam.C.de necess. ser.her.inst.faciunt ad hęc no. per Soci.in d.l.i. col.xiii.cum seq.ff.de vulga.& pupil.

CAVTELA II.

Quo remedio per vulgarem substitutionem non tollatur potentia suitatis.

SVMMARIVM.

1 *Hæres suus iure suitatis trasmittit hæreditatem ad quoscunque. Ius suitatis tollitur per dationem vulgaris substituti.ibid.*

2 *substitutio fideicommissaria facit cessare beneficium abstinēdi quod habent filii.*

1 SVVS † hæres hęreditatē ad quoscūque transmittit, quā uis anteꝗ se immisceat moriatur, l.apud hostes.C.de le. hæ.l.si fratris C,de iur.deli.& ibi ꝑ Doc. hoc.autē beneficiū trāsmissionis,& suitas tollitur per dationē vulgaris substituti,l.si filius hęres.vbi per Doc.ff.de lib.& posth. & ꝑ Paul. de Cast.consi.cccl.Postꝗ iste tutor. Sed ne vis suitatis euanescat per vulgarē substitutionem, remedium est. ꝙ adiiciatur testamēto clausula vulgariter,pupillariter, & per fideicōmis-
2 sum.quia † beneficiū sui hęredis, vt abstinere valeat ab hęreditate paterna cessat.vbi filio per fideicommissum aliquis substituitur,l.ita tamē.§.si pater.ff.ad Treb.Bal.in l.nō iustā. C.eo.ti.dicit hoc ꝑpetuò mēti tenēdum, & sequit̃ Cor.cōsi. xxxv.In casu isto.colū.iiii.lib.ii.& Soci.cōsil.xx. Visis actis. col.vii.Ale.tamē in l.recusare.§.Titius. ꝑ illū tex.ff.ad Tre. dicit veriorē opinionē esse, ꝙ substituto detur electio ex qua velit substitutione succedere.Titius igit̃ remediū est, ꝙ testator disponat vim,& potentiā suitatis saluā manere, secundū Bal.in c.Cumana.de ele.& Ias.in d.l.si filius hęres.in fi.totum enim facit volūtas testatoris,l.ex facto.ii.ff.de hęr.insti.

CAVTELA III.

Quo remedio instituto, vel substituto non adeunte relicta in testamento vires habeant.

Summarium

SVMMARIVM.

1 *Inſtitutio quando dicatur pro non ſcripta vel caduca.*
Subſtitutio fideicommiſſaria quando euaneſcat. ibidem.
2 *Subſtitutus vulgaris quando poteſt hæreditatem adire.*
Teſtamentũ poteſt incipere habere vires a ſubſtitutione vulgari. ib.
Legata reſurgunt per aditionem ſubſtituti. ibid.
3 *Clauſulæ codicillaris confirmat legata etiam ſi nec ſubſtitutus vel inſtitutus adeat hæreditatem.*

1 INSTITVTIO † vel eſt pro non ſcripta, vt ſi hæres non ſit in rerũ natura cum ſcribitur teſtamẽtum, vel eſt in cauſa caduci, vt ſi teſtatore adhuc viuo ſcriptus hęres moriatur, vel conditio deficiat, vel eſt caducũ teſtamẽtũ, vt ſi hęreditas ab hęrede viuo poſt mortẽ teſtatoris quãuis ex cauſa nõ adeat. l.i.§.& cũ triplici. cũ ſeq. C. de cad. tol. l. ſi nemo. ff. de teſt. tut. l. eam quẽ. C. de fideicõ. & ſubſtitutio quoq; fideicõmiſſaria euaneſcit hęreditate nõ adita, nec enim obliqua ſubſtitutio cõuertitur indirectam. l. ille. §. ſi de teſtamento. cum ibi not. per doct. ff. ad Treb. Sed ne voluntas teſtato-
2 ris ita pereat, remedium ab antiquis proditũ eſt, † ꝙ fiat vulgaris ſubſtitutio. nam ſubſtitutio vulgari dato ſi hęres inſtitutus non adierit, non erit irritum teſtamentum, ſed ad ſubſtitutum hæreditas defertur, & per aditionem ſubſtituti omnia relicta vires habebunt. l.i.§.i.C. de cadu. tollẽ. Nã poteſt teſtamentum incipere à ſubſtitutione vulgari. l.iii.§.fi. ff. de libe. & poſthu. l. ſi pater filiũ. vbi Alex. & Iaſ. ff. de vulg. & pu.
3 Secundum remediũ eſt, † quòd teſtamento, vt fieri ſolet, inſeratur clauſula codicillaris, nam virtute dictæ clauſulæ confirmantur relictę in teſtamento, etiã ſi neque inſtitutus, neque ſubſtitutus hęreditatem adeat, dummodo ab inteſtato aliquis ſuccedat, gl. no. in l. qui filio. §. ſeruus. ff. de hær. inſti. Ang. in l.i. de iniuſt. teſt. & dictam gl. dicit eſſe notab. & approbatam Alex. in l. nemo. col. iii. ff. de leg. i. & conſi. iiii. Attẽtis narratis. lib. vii.

CAVTELA IIII.

Quomodo in ſubſtitutionibus concipienda ſunt verba, vt tam filii, quàm nepotes teneãt ad reſtititionẽ fideicõmiſſi.

SVMMARIVM.

1 *Filiorum appellatio continet nepotes, vbi agitur de commodo eorum, non aliter.*

2 *Nepotes non continentur appellatione filiorum, vbi de incommodo eorum agitur.*

Fideicommissum iniunctum filiis non comprehendit nepotes. ibid.

3 *Nepotes comprehenduntur appellatione liberorum, etiam vbi de ipsorum onere tractatur.*

1 SI testator † hæredes filios instituerit, & quandocunque aliquis eorum decesserit sine filiis superuiuẽtes filios substituerit, nepotes, quoq; ex substitutione admittentur ad commodum fideicommissi, cum substitutio facta sit ia futurum euẽtum, in quem testator verisimiliter admitti voluerit etiã nepotes, per l. Lucius. in fi. ff. de hær. insti. secũdũ Imo. & Alex. & alios Loc. in l. Gallus. §. institués. ff. de hær. inst. Iac. Butr. in consi. incip. Paterfamilias. quod est inter consil. Bal. 364. lib. 4. & Alexand. consil. i. col. 8. libr. i. & consil. 37. Viso themate. lib. 6. & consi. 5. Circa primum. lib. 3. & Cor. consi. 207. De plurib. col. 5. lib. 2. licet Lud. Rom. consil. 438. In cã conclusionis. col. fi. teneat appellatione filiorum non contineri nepotes, etiam in substitutione collata in futurum euentũ,
2 per l. cùm pater. §. hæreditatem. ff. de leg 2. † Sed ibi supererãt filii. Vel responde, vt per Soci. in d. §. instituens. vbi autẽ tractatnr de incommodo & onere, appellatio filiorum non extẽditur ad nepotes, glo. in §. nos igitur. in authen. de resti. fidei com. Bal. consi. 488. In isto puncto. lib. 2. & consi. 357. Opiniones. lib. 4. Ideo fideicommissum iniunctum filiis nõ comprehendit uepotes, vt patet ex alleg. per Alexan. consi. 56. Aldrouandus. lib. 5. Sed si testator nepotes quoque ex substitutione velit teneri ad restituendam hæreditatem familiæ, re-
3 medium est, † quòd testator vtatur nomine liberorum, quia liberorum appellatione nepotes etiam continentur, vt per glo. in cle. i. versi. liberi. de baptis. l. liberorum. vbi Bartol. col. fin. ff. de verb. signifi. Bald. consil. 303. Ad euidentiam. lib. 2. & Soci. consil. 14. Sequendo ordinem. col. i. versic. tertio principaliter. & Corn. consii. 290. Tota vis. col. 3. libr. 4. late per Curti. consil. 45. Reuoluta. cum alii alleg. per Decis. consil. 218. In casu.

CAVTELA II.

Quo remedio substitutio de casu ad casum nõ extendat.

SVMMARIVM.

1 *Omissa habentur pro omissis. limita vt ibid.*
2 *Constitutio extenditur ad casum omissum, vel de casu ad casum. limita vt ibi.*
3 *Dictio, tunc & eo casu, facit dispositionem restringi ad expressa.*
4 *Dictio, tunc, est dictio demonstratiua, non autem taxatiua.*
5 *Dictio, tantum, est dictio taxatiua & impedit extensionem.*
6 *Dictio, non aliter. nec alio modo, quam vim habeat.*
Extensio fit ex coniectura voluntatis, non autem contra voluntatẽ testatoris. ibid.

1 LICET † casus non expressus habendus sit regulariter pro omisso, l. commodissimè. ff. de liber. & posthu. & ibi Docto. cũ traditis p Deci. cõsi. cccxciiii. Verba testamẽti. col. iii. & per Soci. consi. v. in princip. lib. iii. hoc tamen non procedit si ex coniecturis appareat testatorem voluisse ad casum omissum extendi dispositionem suam, l. Titius §. Lucius. ff. de lib. & posthu. ideo substitutus post mortem vxoris cui prędium relictum erat, donec vidua permaneret. prædium habebit statim muliere ad secundas nuptias transeunte, secundùm Ioan. Andr. in additio. ad Specul. in rubr. de secund. nup. & Bal. in authen. quod locum. C. si secũ. nup. muli. Pau. de Cast. in l. si mater. C. de insti. & substi. sub. condi. fact. & Alexan. in l. Gallus. §. & quid si tantũ. ff. de liber. & posth. & in l. mulier. ff. ad Trebellia. & consi. c. Visa parte testamenti. col. i. lib. iiii. Ex hoc etiam deciditur, † ꝙ si testator filiũ na-
2 sciturũ instituerit, eique si in pupillari ætate, vel postea quandocunque decederet, aliquem sustituerit, substitutus etiam non nato filio admittetur. l. fi. C. de posthu. hæredi. insti. secũdùm Guli. de Cũ. quem post Bar. refert, & sequitur Soci. in l. i. col. xiiii. ff. de vulg. & pup. & faciunt scripta per eũdẽ Soci. cõsi. v. In principio lib. iii. & per Deci. consi. ccxxvii. In casu. & est cõmunis opi. ꝙ subst itutio extẽdatur de casu ad casum, vt per doct. in d. l. Gallus. §. & quid si tantum. cum his quę cumulat Iason consil. cciii. Vannottus. i. parte nisi ex verisimili mente testatoris aliud dicendum sit, vt per Petr. de Anchar.

consi.ccclvii.Ex serie testamenti.& per Fulgo.consi.xlix. Ex facto proponitur. de quo late disputat Barb.in.c.Rainutius. fo.23.cum sequenti.de testa.fallit quoq; comm.op.si substitutio esset facta. in pœnam instituti.vt p Bar.in l.pater Seueri nam.ff.de condi.& demõ.& Deci.consi.cclxxiii.in casu.& cõsi.ccxc.Domina.& consi.ccxcviii.Viso col.ii.uel.tractaretur de extẽsione facienda de persona ad personam,quæ nũquam fit,etiam ex verisimili mente testatoris,l.Titius. in prin.ff.de lib.& posth.cũ aliis relatis per Deci.consi. cccxciiii.Pro vera resolutione.col.iii.& iiii.& p Ias.consi.ccxx. Testator.parte ii.Sed si testator velit huiusmodi extensionem indistinctè nõ fieri volens suam voluntatem in casibus tantũ expressis ser
3 uari, remedium est.† ꝙ substitutionibus vtatur illis verbis. videlicet tunc,& eo casu, &c.veluti si testator dicat posthumum hæredem instituo,& si is decesserit sine liberis tunc & eo casu Sempronium,& eius filios substituo,nam per ea verba tunc,& eo casu, ad expressa dispositio restringetur, vt per Bald.consi.lvii.Itẽ instituo.lib.ii.Pet.de Anch.d.cõsi.ccclvii. Ex serie testamenti.& Lud.Ro.cõsi.cxxxix.Prima dubitatio. & consi.cxxxviii.Noua.& Deci.consi. ccxxvii. In casu.cõsi. cclxxvii.In ciuitate.cõsi.cccxiiii.Pro resolutione.cõsi.cccxv. Superioribus.& consi.ccclxxii.Visis.Animaduerte tamen, ꝙ licet opi.hæc tantorũ virorũ authoritate fulciatur, non tamẽ affirmo prædictũ remedium tutum esse quia contrariã opi. renet Rot.deci.i.tit.de testa.in collectis per Casiod.& mouẽ
4 tur Do.de Rota.† quia dictio tunc,demonstratiua est,nõ taxatiua,& alleg.Bar.in l.lecta.ff.si cert.peta.& in l.Gallus.§.
5 & quid si tantũ.ff.de lib.& posth.Posset † tamen procedre dictum remedium si ita diceretur,in casu prædicto tantum, dictio enim taxatiua impedit extensionem, arg.l.iubemus. in fi.C.ad Treb.secundum Fulg.consi.xlvi.Andreas.in fi.posset
6 † quoque procedere dictum remedium si dicatur, tunc.& eo casu,non aliter,quia verbum non aliter, præcisam habet naturam,vt p Bal.post glo.in l.si quidem.C.de excep. & Deci. in supradicto consi.ccxxvii.Et faciunt quæ de vi huius verbi scribunt Ias.cõsi.xxii.In causa col.iiii.lib.ii.& cõsi.lxxxvi. In causa.in fi.lib.iii.& Cur.consi.viii.Viso. instrumẽto.Plenius tamen remedium est ad tollẽdas extensiones, ꝙ testator expressè prohibeat aliquã extẽsionem fieri ad casus ab ipso
non

non expressos. Nam potest testator extensiones tollere, quia extensio fit ex coniectura voluntatis non autem contra voluntatem testatoris, d.l. Titius. §.i. & per Bar. in d. §. & quid si tantum. fac. no. per Bar. in l. moribus. col. vlt. ff. de vulg. & pu. vbi dicit quod licet vulgaris substitutio extēdatur vt comprehendat etiā tacitam pupillarē, tamen ex voluntate testatoris potest vulgaris casus ad pupillarē nō extendi, fac. scripta per Deci. d. consi. cccxv. & consi. 332. Visis consiliis,

CAVTELA VI.

Quo remedio substitutio facta verbis communibus directa sit, etiam matre superstite.

SVMMARIVM.

1 *Substitutio compendiosa facta per verba communia continet etiam pupillarem expressam.*

2 *Legitima saltim debetur matri exclusæ per substitutionem pupillarem tamen de æquitate. & nu. 3.*

3 *Dubia causa debet terminari æquitatis moderamine.*

Iudices vel arbitri, quando sunt in dubio iuris, quam viam tenere debent. ibid.

4 *Mater admittitur ad legitimam filii, licet sit exclusa per substitutionem pupillarem.*

Substitutio ita cōcepta, instituit atq; substituit, cōtinet pupillarē. ib.

5 *Substitutus legitimam retinens authoritate legis non peccat.*

6 *Substitutio directa & pupillaris significatur verbis in hæreditate & omnibus bonis, vel per verbum succedat pupillo.*

1 SVBSTITVTIO † impuberi filio facta verbo cōmuni veluti si testator dicat. Lucium filium hæredē instituo. & ei quandocūque sine filiis decesserit, Semproniū substituo intra tempora pupillaris ætatis directa est, post pubertatem autem decedente filio conuertitur in obliquàm, gl. in §. qua ratione. Insti. de pup. subst. & opinio hæc cōmuniter approbatur, vt dicit Ias. cōsi. cxxix. Factum sic se habet. parte i. contra gl. in l. precibus. C. de impub. & aliis substi. & Oldra. consi. xcix. Factum tale. & Bal. consi. cccxcii. Super primo. & consi. cccxcviii. Prǽmittendum est. lib. iiii. & ꝓcedit communis opinio etiam si mater esset in medio, quia substitutio cōpendiosa facta per verba communia pupillarem quoq; continet, nō tacitam, sed expressam verbis generalibus. d. l. precibus & potentior est fauor pupili ne sine testamēto decedat,

quàm matris, vt filio ab intestato succedat, l. Papinianus, §.
2 sed nec impuberis. ff. de inof. test. Adeo, † quod mater excluditur etiam à legitima, c. si pater. de testa. lib. vi. & opi. hæc est verior, & magis communis, secundùm Ale. in l. cēturio. fo. 6. ff. de vulg. & pup. & consi. xii. Attentis verbis. col. iiii. ver. secū do respondeo. lib. iii. & consi. xvii. Ponderatis his. col. iii. ver. & licet mater. eo. lib. & consi. li. In casu præsenti. lib. vii. Cor. consi. xciii. Licet posset. ver. deueniendo. lib. iii. Deci. autē cōsi. cxxviii. In casu proposito. col. ii. ver. reperitur. dicit, non facilè dignosci, quæ sit communis opinio. & ambiguum ius videri & æquū esse hoc casu matri saltem legitimam assignari,
3 quia rationis est, † vt causæ titubantes æquitatis moderamine temperantur, l. nō sine. C. de bon. quæ libe. Et tam arbitri, quàm iudices de æquitate iudicandi potestatem habētes possunt mediam viam sequi, vel litigantes ad compositionem, & transactionem deducere vbi est conflictus rationum, & varietas opinionum, & ratio rationem nō excugnat, l. si paterfa. & ibi Bal. ff. de hær. inst. l. Titius. cum allegatis ibi per Ale. ff. ad Trebel. & per Soci. consi. cl. Prima igitur radix. col. vlti. in hoc ergo conflictu opinionum matri legitima saltem assignanda est, vt per Deci. consi. dcxliii. Viso eleganti. consil. Vbi relatis tribus contrariis opinionibus in hac residet. Quāuis consi. ccclxxi. In causa, in fin dicat communem opi. esse, quod omni tempore sit fideicommissaria, & si substitutio est facta simpliciter sine temporis distinctione semper esse fideicommissariam. tenet Bal. consi. ccclv. Dicta substitutio. lib. iiii. & consi. clxxv. Præmissis. lib. v. de quo etiam videre poteris per Alex. consi. xxxviii. Viso themate. lib. i. & cōsi. lxvi. Viso testa
4 mento. lib. ii. † Vt autem inter fluctuantes, & varias interpretum opiniones omnis quæstio euitetur, si testator velit etiam pupillariter substituere, remediū est, quod ita substitutionis verba concipiat, si decesserit sine filiis instituit, atque substituit Sempronium, vt per Bal. consi. ccccxxxv. Considerandū. lib. ii. vel ita verba concipiantur, substituit vulgariter, & pupillariter, & per fideicommissum sic enim substitutione composita erit in potestate substituti ex qua velit substitutionē succedere secundum Bar. in d. l. centurio. ver. Quarto principaliter quæro. & est tex. ad hoc optimus in l. recusare. §. Titius. ff. ad Treb. & ibi hoc tenēt Ang. Pau. de Ca. & Alex. & tūc mater

vt pupil-

vt pupillaris substitutionis etiã excludetur à petitione legiti
5 mæ,per d.§.sed nec impuberis . † Verum secundùm Archi.p denuntiationem Euangelicam,pupillari substitutione non obstante.mater legitimam cõsequi poterit, cuius opinio magis est æqua,quàm vera, quia substitutus legitimam retinẽs legis authoritate nõ peccat,l.Gracchus,C.de adul.c.qui peccat.xxiii.q.iiii.& Archi.refert.sed nõ sequitur Soc.in l.moribus.col.ix.ver.circa tertiũ.ff. de vul.pup.dicit tamen dictum Archi.menti tenendum esse,quia etiã authoritas matri prodesse posset,ex ęquitate concordiæ , & contra dictum Archi.
6 consuluit Lud.Ro.consi.cxxx.Viso testamento.†Sed etsi substitutioni factæ per verbum commune subiiciantur verba hæc in hæreditate , & omnibus bonis intra pubertatem substitutio erit directa , vt per Bellame.consi.xxvi. In omnibus. Pariter quoque directa intelligitur esse substitutio,si testator dixerit si decesserit in pupillari ætate,vel postea quandocunq; tunc succedat ei Sempronius,quia per pupillarẽ pupillo succedit.Inst.de pup.substitu.in prin.& §.i.l.sed si plures.§.ad substitutos.ff.de vulg.& pup.Ful.consi.xxxiii.Titius.Idem iuris est si dixerit heredem ei fecit Semproniũ , vt per Bal.cõsi. xxxv.Pater filio.l.ii .

CAVTELA VII.

Quomodo reciproca substitutio personis ætate imparibus facta,contineat pupillarem .

SVMMARIVM.

1 *Substitutio reciproca facta filiis puberibus & impuberibus non continet pupillarem .*

2 *Clausula vulgariter,pupillariter,et per fideicõmissum quid operet. Filius testatoris ex coniectura intelligitur etiam pupillariter substitutus,& matrem excludet. ibid.*

1 SVBSTITVTIO † reciproca facta personis imparibus illas tantum substitutiones continet. quę cuilibet poterant cõuenire,l.iam hoc iure.ff.de vulg.& pup.l.in testamẽto.C.de testa.mil.Et procedit etiã si reciproca substitutio habeat mixturam compendiosè, secundùm gl.magnam in d. l.in testamento.& Bart.consi.lvii.Vanacellus de Castro.Sed vt substitutio reciproca compendiosè mixta in persona impuberum pupillarem contineat , remedium esse quidam putat

tat,ꝙ substitutio fiat sub dinumeratione temporum, veluti si ita dicatur si quis filiorũ meorũ in pupillari ætate, vel postea quandocunq; decesserit, &c. vt verbum illud in pupillari ætate,aliquid operetur.l.si quãdo.ff.de leg.i.Sed remediũ hoc nõ est bonũ.quia tunc etiã pupillaris substitutio nõ continetur ratione qualitatis seruandæ, secundùm multos,quos sequi-
2 tur Alex.in d.l.in testamẽto.in fi.Melius est remediũ.†ꝙ adiiciatur illa clausula vulgariter,pupillariter, &. per fidecõmissum.l.recusare.§.Titius.ff.ad Treb.de quo vide. ꝑ Ias.in d.l. iam hoc iure.& Soci.consi.ccxc.Quoniã præsens.Nota tamẽ ꝙ filius testatoris ex coniectura intelligitur etiam pupillariter substitutus,& matrem excludet.per glos.in l.precibus.in ver.possunt peti.in fi.C.de impube.& aliis substi.vt ꝑ Alex. in d.l.in testamento.col.iii. Idem quoque operabitur clausula,ita ꝙ vnus in totum succedat alteri. Nam per hæc verba satis declarata videtur voluntas testatoris, quòd substitutus habet totam hereditatem impuberis decedentis. & consequenter ex pupillari substitutione succedat, vt per Ioan.de Ana.consi.lxxxix.Visis quę in facto.in fi.

CAVTELA VIII.

Quo remedio possit prouideri ne vitæ minoris instituti ꝑ substitutum parentur insidiæ.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus & eius vita quomodo sit tutus ab insidiis substituti, & numero 2.*

2 *Substituti spes deficit natis liberis instituti.*

Pecuniæ & auri sacra fames,impellit ad illicita.

3 *Substitutio pupillaris potest fieri in diuersis tabulis.*

Notarius potest a testatore rogari, ne fiat testium recognitio. ibi.

1 NE VITAE †pupilli parentur insidiæ,à substituto ad hæreditatẽ illius anhelante,remediũ datur à lege, quòd substitutio pupillarisnõ fiat in ipso patris testamẽto,sed ab eo separata, & clausa,vt ignoretur quis sit substitutus.§. fin autẽ.insti.de pupil.subst.potest etiã pater decernere,ꝙ pupillus apud aliquam personã non suspectã alatur.l.i.ff.vbi pupil.edu.debe.l.ii.C.eo.Itẽ remedium est,quòd pupillus obtineat facultatem testandi à principe si est doli.capax. vt per doct.in l.fi.C.de mil.testa.vt dictum est supra de his,qui nõ hab.fact.

hab.fact.testa.caut.v.Pupillus.Pubes ante minor xxv.annis, cui datus est substitutus, vt substituto votum captãdę mortis adimatur, posset properè vxorẽ ducere ad liberos procreandos,
2 † liberis enim natis, spes deficit substituti.l. cũ auus.ff.de condi.& demõ.& l.cùm acutissimi.C.de fideicõ. cum ibi traditis per doct.Interdum confugere oportet ad huiusmodi remedia pro salute minorum diuitũ, ad quorũ necem auri sacra fames improbos substitutos impellit.l.si quenquã.C.de Episco.& cleri.& optimum est quando substitutio fit in tabulis separatis à testamento patris, ꝙ tabulæ claudantur, & signentur,& exterius scribatur præceptum testatoris.ꝙ tabulæ viuo filio nunquam aperianrur, potest enim fieri substitutio. etiam pupillaris in diuersis tabulis, l.patris & filii.ff.de vulg.
3 & pup.† & ne opus sit recognitione testium notarius publicus rogetur, & scribat se rogatum præsentibus testibus, hoc enim erit testamentum nuncupatiuum authenticum, & faciens fidem perpetuam, quemadmodum docuimus supra de testa.ordi.caut.iiii.Hæredes.

CAVTELA IX.

Quo remedio puberi, vel extraneo vtiliter substituatur.

SVMMARIVM.

1 *Substitutio facta puberi, vel extraneo, etiam puberi non valet per verba directa, sed per fideicommissum.*

2 *Substitutio facta puberi vel extraneo conualescit per verba communia tendentia in futurum.*

3 *Substitutio inutilis per verba directa, robur accipit a clausula codicillari.*

1 FILIO † puberi, vel extraneo etiã puberi substitutionẽ directis verbis frustra fieri certi iuris est. l. verbis. ff. de vulg.& pu.& ibi per doct.Bal.consi.272.Casus talis est. lib.2.Sed vt vtiliter substitutio eiusmodi personis fiat, remedium est, ꝙ substituatur per fideicõmissum.§.extraneo.insti. de pub. substi. erit ergo vtendũ obliquis verbis. Secnndum
2 remediũ est, † ꝙ substitutio fiat verbis cõmunibus,& habentibus tractum in futurum tempus, vt si dicatur, & quandocũque decesserit sine filiis substituit &c. quia ita facta substitutio intra pubertatem valebit iure pupillaris directè, post pubertatẽ autem vel extraneo facta valebit vt fideicõmissum.

glos.in

glo.in.§.qua ratione.Insti.de pupil.substitu. quam sequũtur Docto.in.l.centurio.ff.de vulg.& pup.& Cald.cõsi.xxxv.Testator instituit.in tit.de test.& est cõis opi.vt dicit Alex.consil.xii.Attentis verbis.col.4.lib.3.& addiiciatur in testamento prohibitio detractionis Trebellianicę,quæ põt per testatorem prohiberi,vt infra dicemus. Tertium remedium ne sub-
3 stitutio vitietur,quia facta sit verbis directis est, ꝙ † testamẽto inseratur clausula codicillaris, cuius vi substitutio directa conuertitur in obliquam.glo.in.l.i.ff.de iure codi.per.l.Scęuola.ff.ad Treb.&.l.si frater.C.de fideicom. quod est notatu dignum,secundùm Ias.post Alex.in.d.l. verbis. & Alex.dicit hoc esse singulare consi.lxxxii. Perspectis his. col.i.versi. & multo magis:lib.ii.cum alleg.per Socin. cõsi.xii.Præsens consultatio.col.pe.lib.3.& Deci.consi.cclxxxvii.In ciuitate. col.ii.& consi.ccxci.Visis.col.ii. & Cor. consi.cccvii. In hac consultatione.col.vlt.lib.i.& consi.xliiii.Videtur.ver. quicquid.lib.3. vbi idem dicit operari clausulam illam omni meliori modo,&c.& Deci.consi.cccxciiii.Pro vera.col.3.in fin.

CAVTELA. X.

Quo remedio substitutus in re certa repellatur à successione residui.

SVMMARIVM.

1 *Substitutio sicut institutio facta in re certa, trahitur ad vniuersam hæreditatem.*
2 *Substitutus succedit nõ tãtùm in bonis testatoris, sed etiã pupilli.*
3 *Cõmunia verba relata ad certas res, nõ trahũtur ad vniuersum.*

1 TESTATOR † filium impuberem instituat,& si in pupillari ætate decesserit, substituat aliquem hæredem in re certa substituus impubere mortuo vniuersam hæreditatem habebit,quia sicut institutio sic & substitutio facta in vna retrahitur ad vniuersam hæreditatẽ.l. cohæredi.§.fi.ff.
2 de vulg.& pup.†Et si testator dixerit, si filius meus in pupillari ætate decesserit, tunc Titius hæres mihi esto, mortuo impubere, Titius substitutus succedet ẽt in bonis ipsius impuberis.l.si ita scriptũ.§.si filio.ff.de bo.pos.secũ.tab.cum ibi no.p Bar.& p Deci.consi.ccclxxi.In causa magnifici.& Ias. cõsi.cxxxiiii.In cã.parte.i.Sed si testator nihil aliud velit substitutũ habere,quã rẽ ei expresè relictã,remediũ est,† ꝙ vta-
3 tur verbis

tur verbis

tur verbis obliquis,aut nō ciuilibus directis,seu cōmunibus, quia uerba cōmunia relata ad certas res nō trahuntur ad vniuersum.l.cogi.§.generaliter.ff.ad Treb.vt p Bal.cōsi.ccxxii. Substitutio.lib.iiii.& per Bar.in l.centurio.col.x.ff. de vulg. & pup.sequitur Ias.i d.l.cohæredi.§.fi.Prædictū remediū cōfirmatur ex dictis per Lud.Rom.cōsi.cc . Quia Valerius.cū aliis relatis per Ias.cōsi.lxxii.Visis substitutionibus.col.ii.li. iii.Nec esset tutū remediū ꝙ testator prohiberet amplius ad substitutum peruenire.l.si quis ita hæres instituat.ff.de hær. insti.cum congestis per Ias.consi.viii.Super.col.ii.lib.iii.

CAVTELA XI.

Quo remedio valeat substitutio facta filiæ impuberi cui nil relinquitur vltra legitimam.

SVMMARIVM.

1 *Clausula in omnibus suis bonis mobilibus,&c. si est superflua in institutione,valeat in substitutione.*

2 *Debitorū nomina nō continentur appellatione mobiliū et ĩmobiliū.*

3 *Rei appellatio continet iura & actiones.*

1 IN INSTITVTIONE † superflua sunt verba illa in oībus bonis mobilibus,& imobilib.iurib.& actionib. &c. Quia satis est dicere hæres esto.l.i.ff.de hære.insti.ideo circa hæredis institutionem non est curandum de verbis eiusmodi. At in substitutione multū refert,quibus uerbis testator vtatur. Nā si ita substituat si filius decesserit sine filiis uoluit sua bona mobilia,& immobilia ad Luciū peruenire, substitutio hæc non directa iudicabitur, sed obliqua,quia videtur substi-
2 tutio facta in re certa,nō autē in vniuersitate bonorū: † quia mobilium,& immobilium appellatione nō continentur nomina debitorū,quæ sunt tertia species.l.à diuo.§.in venditione.ff.de re iudi.& licet substitutio facta uerbis directis in re certa porrigatur ad vniuersum.l.cohæredi.§.fi.& ibi Bald.& Ale.ff.de vulg.& pup.& Cald.cons.xvi.Testator.his uerbis. in titu.de testa.sicut institutio facta in re certa trahitur ad totam hæreditatem.d.l.i.§. si ex fundo.tamen in substitutione in rebus certis facta per verbum commune aliud iuris est. l. cogi.§.non omnis.ff.ad Treb.secundùm Barto.in l. centurio col.x.ver.qro vlterius qd si substitutione.ff.de vul.& pup.Decidens ex hoc si testator filiæ substitutæ in re certa substitue

rit

rit per verbũ cõmune, vt puta si dixerit, si dicta filia decesserit quandocunq; sine filiis, voluit dictã quãtitatẽ ad Lucium peruenire, nõ intelligi factam directam pupillarem substitutionem, ideo quatenus sit intra legitimam inutilis erit fideicõmissaria substitutio. l. quoniam in prioribus. C. de inof. tes. cum traditis per doct. in. d. l. cohæredi. §. cum filiæ. Prædicta confirmãtur ex scriptis per Alex. cõsi. ix. Visis verbis. col. iii.
3 lib. i. & ex his quæ supra proxima cautela diximus. †Quòd si testator velit substitutionem valere ẽt quantum ad legitimã remediũ est, ꝙ substitutio fiat simpliciter sine rerum cõmemoratione, per not. in. d. l. centurio. & in. l. precibus. C. de im pub. & aliis substi. Vel dicatur substituit in omnibus rebus filiæ in pupillari ætate decedentis, quia rerum appellatione iura, & actiones significantur. Bar. in. l. Quintus. §. argento. ff. de auro & arg. leg. & l. l. i. ff. de statu homi. & in. l. fi. ff. de vsu fru. leg. & Alex. hoc tenet in. d. §. non omnis. & vt substitutio facta filiæ institutæ in re certa per verbum commune pupillarem substitutionem contineat remedium est, ꝙ substitutio non referatur expresè ad rem illam, sed substitutio sit directa pupillaris. c. i. de testa. lib. vi. & valebit vt pupillaris etiã si solũ in legitima esset filia instituta. l. ex tribus. C. de inof. test. & ibi per doct.

CAVTELA XII.

Quo remedio non vitietur substitutio, siue directis, siue obliquis verbis vtendum fuerit.

SVMMARIVM.

1 *Substitutio fit inutilis pluribus modis.*
2 *Substitutio facta uerbis communibus porrigitur ad omnẽ substitutionem & modum quo ualere potest.*
3 *Substitutio facta in codicillis etiã uerbis directis trahitur ad fideicommissum.*
4 *Substitutio constat ex tribus regulis scilicet uerbis directis, obliquis, & communibus.*
5 *Obliqua uerba quæ sint in substitutione.*
6 *Communia uerba quæ sint in substitutione.*

1 MVLTVM †interest, quibus verbis vtatũ notarius i substõnibus. Nã extraneo, id est nõ cõstituto in potestate testatoris directis verbis inutiliter substituitur

§. extraneo

§.extraneo.Insti.de pupil.substi.& vbi sit obliqua substitutio minus.habet substitutus q̃ si directis verbis facta esset, l.ex tribus.C.de inof.test.c.si pater.de test.lib. vi.& puberi verbis directis facta substitutio inutilis est, & vim fideicōmissi non habet,l. erbis.ff.de vulg.& pup. & obliquis verbis facta substitutio non potest valere,vt vulgaris,l.ille.§.si de testaméto. ff.ad Treb.Sed vt substitutio si nō potest vno modo cōsistere alia via valeat,remedium est, ꝙ testator substituendo vtatur his verbis,instituit, atque substituit, nam hæc verba plenam substitutionē continēt directa,scilicet & obliqua, vt per Bal. consil.clxxvi. Quidam nomine.lib.iii. Secūdum remedium
2 est † ꝙ in substitutiōe verbis cōmunibus vtamur, quia substitutio facta per verba cōia si non ualet iure directo,valet vt fideicōmissaria,& qñ non valet, vt obliqua, valet iure directo, & ita semper substitutio valebit.Et procedit hoc etiā si verbo cōmuni adiiceretur dictio hæres,vt si testator dicat, si hæres decesserit sine liberis,Lucium hæredem substituit,nā hæredis nomen fideicommissario quoque conuenit, l.filius.ff. quod cum eo.vt per Pau.de Cast.consi.clxxx Præsens consultatio.col.ii.i.partı.nec.est.absurdum,ꝙ eadem verborū conceptio diuerso modo accipiatur ex diuersitate tēporis, vel subiecti.gl.in.§.qua ratiōne.Insti.de pup.substi.l. pater Seuerinā.§.cōditionum.ff.de cōdi.& demon.glo.& Doct. in l.precibus.C.de impube.& aliis substı.& in l.cēturio.ff. de vulga.& pup.& Old.consi.cxxv.In proposito themate.Pau.de Ca.cōsil.cviii.Super primo.i.parte.Tertium remedium est, † quòd
3 testamento inseratur clausula codicillaris, quia substitutio facta in codicillis etiam verbis directis trahitur ad fideicommissum.l.Scæuola.ff.ad Treb.vt per Bald.consi.xcii. dispositio.lib.v.& Docto.in l.verbis.ciuilibus,ff.de vulga. & pupill. Et vt omnes intelligant quæ sint verba directa, quæ obliqua, & quæ communia, verborū eiusmodi tres regulas pro rudi-
4 bus subiūgemus.† Prima regula,verba directa illa sunt. quæ eum cui relinquitur à seipso accepturū significāt,gl.in l.eam quam.in versi.directis.C.de fideicom. qualia sūt hæres esto, instituo. & alia scripta per Bart.& alios Doct.in d.l.cēturio. Bal.consil.xxxv.Pater filio.& cōsi.cclxxii.Casus talis est.lib.
5 ii.& consi.liii.Instituo.lib.iii.Secunda regula,† obliqua sunt illa.quæ eum cui relinquitur, ex manu alterius accepturum

ostendunt,l.cohęredi.§.cùm filiæ.ff.de vulga. & pup.qualia sunt verbum detur.l. fundi Trebatiani.ff.de vsufr. lega.Item verbum restituas,d.§.cùm filiæ.verbum reddatur,l.cùm quidam.ff.de lega.ii.Item verbum hæredē facias,l.ex facto.ff.ad
6 Treb.vt per Bar.& alios Doct.in d.l.centurio.† Tertia regula,quæ significant, vt quis manu sua, vel alterius capiat coīa iudicantur qualia sunt verbum perueniat.l. hæredes mei.in prin.& §.cū ita.ff.ad Treb. verbū pertineat, l.pertinere.ff.de verb.sig.verbum habeat.l.stipulatio.§.habere.ff.de ver.oblig. l.fideicōmissa.§.filio.ff.de leg.3.verbum remaneat,l.cū ante. C.de do.ante nupt.verbum succedat.l.nō.tantū.ff.de fideicō. lib.l.restituta.§.fi.ff.ad Treb.Bal.consi.xii.Quidā nomine.li. ii.& consi.ccxlii.Si substitutio.lib.iiii.& Alex.cōsil.iii.Circa pręmissa.lib.vii.verbū reuertatur,gl.in l.i.in fi.ff.de don.verbum deuoluatur,l.ii.ff.de ali.leg.verbū moriatur, c.i.de test. lib.vi.vt latius per Docto.in d.l.centurio.Item verbum substituo,vt per Alex.d.consi.iii.& cōsi.xlix.Viso themate.li.vi

CAVTELA XIII.

Quo remedio pater moriens possit disponere de bonis filii furiosi,& mente capti,vel prodigi,aut surdi,aut muti.

SVMMARIVM.

1 *Pater solet mente capto relinquere quātum sufficiat ad alimenta.*

2 *Substitutio filiis mente captis,& surdis,& mutis qualiter à parētibus fieri possit.*

1 PARENTIBVS † vtriusque sexus permissum est substituese filiis mente captis in bonis vndecūque quæsitis.Ex hac aūt substitutione nō omnes admitti possūt, sed filios ex mente captos,si qui sūt,vel fratres, aut ex fratribus aliquē substitui oportet,l.humanitatis.C.de imp.& aliis subs.& quia filiis mēte captis solū quantum ad alimēta sufficiat,parentes relinquere solent,cōtingit substitutionem hanc in dubium reuocari si mente capto minus legitima relictum sit,quia pro forma videtur inductum, ꝙ mente captus instituatur,saltē in portione legitima, d.l.humanitatis.Ioā.Fab. in §.qua ratione.Insti.de pup.substi.Imol.& Raph.in l.ex facto.ff.de vulg.& pup.Contrarium tenet Bart.in d.l. ex facto. ver.septimò quæritur.& opinio Bart.est æquior, & communior,vt

aior, vt per Alexã.in d.l.humanitatis. Quæstionis euitandæ gratia ne occasione hac de substitutionis viribus dubitari contingat, remedium est. † ꝙ post substitutionẽ dicatur, ꝙ si quid ad legitimam desit mente capto hoc ei ex bonis ipsius testatoris suppleatur, quia si supplementũ legitimæ detur ex voluntate patris, substitutio vires habet, & hoc omnes tenẽt, & nõta generaliter, ꝙ ne personę sensu & intellectu carẽtes decedant sine testamento, quales sunt mutus & surdus natura prodigi, & furiosi, remediũ est, ꝙ pater pro eis faciat testamentum exemplarem substitutionẽ faciendo, per d.l.humanitatis. vt per Alexan. in d.l.ex facto. col.ix. ver.dubitat etiã Bar. dubitationis tamen tollendæ causa, si pater velit filio surdo, & muto, aut prodigo, qui habeat bona materna, vel alia aduentitia substituendo facere testamentum. Cautius est, ꝙ hoc à principe impetret, d.l.ex facto. vbi Doct.

CAVTELA XIIII.

Quo remedio hęreditatis aditione substitutio nõ expiret.

SVMMARIVM.

1 *Substitutio vulgaris expirat aditione hæreditatis.*
2 *Substitutio cum mixtura compendiosè tendentis in futurum habet vim fideicommissariæ.*
3 *Substitutus admittitur, decedẽte instituto etiã in vita testatoris virtute illius clausulæ vulgariter, pupillariter, et per fideicõmissũ.*
4 *Substitutus excluditur si nõ curat dari tutorũ pupillo intra annũ.*

1 SI FILIVS † hæredibus institutis, ita substitutio scripta sit, eos inuicem substituit cohærede post aditã hæreditatẽ decedẽte, ex fideicõmisso nõ admittitur substitutus, quia non fideicõmissaria, sed vulgaris tantũmodo, vel etiam pupillaris substitutio inter omnes impuberes facta cẽsetur. l. iam hoc iure, ff. de vulg. & pup. & l. Lucius. vbi Bart. in pẽ. q. ff. eo. l. post aditam. C. de impub. & aliis substit. & ibi Doct. & per Alex. consi. c. Super primo. lib. vii. & est cõmunis opin. Et procedit etiam vbi adiecta est clausula codicillaris, vt per Decium consil. cclxxxvii. In ciuitate. col. ii. & consi. ccxci. Visis. & consil. cccxviii. In causa. & per Iason. consi. cxxxiiii. In causa. parte. i. cum allegatis per eos, licet Bald. consilio. clxx,

Quidam Nicolaus.lib.v.aliter senserit quando inserta est testamento clausula codicillaris.Sed vt substitutio reciproca fideicommissariam cõtineat. & post aditam hęreditatem duret,remedium est,q † substitutio cum mixtura compẽdiosè.
2 fiat verbo quod tractum futuri temporis habeat, ita dicendo quandocunque decesserint sine filiis, eos inuicem substituo secundùm Bar.& Ias.in l.cẽturio.ff.de vulg.& pup.Soc.cõsil. ccxc.Quoniam præsens.& consi.cxiii.Suprascriptis.col.3.in fi.Alex.consi.xxii.Visis.col.ii.ver.& si diceret. lib.iii.cũ aliis alleg.per.Deci.cõsi.ccv.In causa istorũ.col.iii. Videtur enim testator per illa verba substituere etiam post aditam hæreditatem,per not.per glos.in l.in testamento.C. de testamento milit. & in l.Gallus.§.quidam.ff.de liber.& posthu.& est cõmunis opinio.vt patet ex dictis,& relatis per Iason.consilio
3 cxxxii.Solomon.par.i.Secundum remedium est,† q adiiciatur clausula illa,vulgariter,pupillariter, & per fideicommissum,vt per Alexan. consilio ccviii. Põderatis. col.i.libr.vi.& latius per Dec.consi.lxxxvi.Viso.Et vi horum verborum admittetur etiam substitutus, siue institutus decesserit viuo testatore,siue post mortem eius,vt per Bal.cõsil. cliiii.Ex facto. & consilio cxli.Testator.lib.iiii.aliàs enim filio impubere in vita patris decedente substitutio pupillaris euanesceret, nec substitutus admitteretur ex tacita vulgari, l.quod si filius.ff. de capt.Bal.cõs.ci.Punctus lib.v.& multò minus ex pupillari substitutione,vt per eundem consil.cxlviii. Filiis.eodem lib.
4 Et notãdum.est,† q interdum, licet ex verbis substitutionis admittendus videatur substitutus,tamen ex iuris censura excluditur, quando euenit quãdo pupillo, cui substitutio facta est,nõ sit petitus tutor intra annum.l.sciant cũcti.C.de legiti.hæred. Ideo sit cautus substitutus,ne à successione impuberis excludatur.vt pupillo tutorem dari faciat, si non habeat, vel si habeat, vt eum legitimè administrare curet, & l.ii.§.si mater.cum glossa in ver.nec legitime. ff.ad Tertullian.Bald. consilio cccxvii. Visis libro iii.

CAVTELA XV.

Quibus remediis possit facere testator quòd illegitimus, vel legitimatus excludat,vel non excludat, substitutum.

SVMMARIVM.

1 *Substitutio facta sub conditione, si hæres decesserit sine filiis, non deficit existentibus filiis spuriis, vel naturalibus.*

Filiorum appellatio non continet spurios neque naturales in substitutione facta sub conditione, si hæres decesserit sine filiis.

2 *Spurii capere possunt ab extraneo, et ab auo carēte liberis legitimis*

3 *Spurius potest habere licentiam a patre faciendi se legitimare.*

4 *Legitimatus de consensu testatoris excludit substitutum sub conditione, si hæres decesserit sine filiis.*

Filii naturales excludunt substitutum. ibidem.

Argumentum á contrario sensu locum habet etiā in rescriptis principum. ibidem.

Legitimatus antequam dies fideicommissi cesserit, excludit substitutum. ibi.

5 *Legitimatus nō dicit̃ legitimè natus, et quādo excludit substitutū.*

1 SPVRII, † & præsertim ex nefario coitu nati qui non sūt filii nominandi, auth. ex cōplexu. C. de incest. nup. nō excludūt substitutū sub conditione hac, si hæres decesserit sine filiis, secūdùm Ang. in l. generaliter. §. cùm autem. C. de insti. & substit. sub condi. fac. Idem quoque de naturalibus liberis dicendum est, si testator fuerit persona honesta, l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Treb. cum ibi traditis per Doct. & per Dec. post alios Doct. in c. in præsentia. col. xvi. de proba. Sed si testator velit, ꝙ spurii hæredes substituto præferantur.

2 remedium est, † ꝙ testator illegitimos quoque filios hæredi substituat, nam ex eius testamēto illegitimi capere poterunt, siue extraneus sit testator, gl. in §. fi. in auth. quib. mo. na. effi. sui. siue sit auus. & legitima sobole careat, l. fi. C. de na. lib. fa. not. per Alex. in d. §. si quis rogatus. col. i. Secundum remediū

3 est, † ꝙ testator det licentiam scripto hæredi. vt posit filium non legitimum facere legitimari, tunc enim sine dubio substitutum legitimatus excludet, secundùm Soci. in l. si cognatis. col. xii. ver. tertio infero. ff. de reb. dub. vbi dicit hoc nota-

4 tu dignū. Tertium remedium est. † ꝙ legitimatio fiat à principe sine præiudicio eorum, quibus est ius quæsitum, per hoc enim intelligitur princeps derogasse iuri quærendo. argu. à cōtrario sensu, quod habet locum etiam in rescriptis, l. si procuratorem. §. si ignorantes. cum glo. in ver. igitur. ff. mand. & sic legitimati in vita patris excludēt substitutos, quia legiti-

mationis tempore fideicōmissi dies nondū cesserat, vt patet ex alleg.per Alex.cōsi.ii.Visis codicillis.col.v.cum seq.lib.i. Aliter factam legitimationem substitutis nō obesse quidam putant.vt patet ex alleg.per eundem Alc.cōsi.xxv.Circa primum.& consi.lxvii.Consideratis.lib.i.de quo tamē Doct.disputant.Et communis cōclusio est,ꝙ regulariter legitimatus antequàm dies fideicommissi cessisset, excludat substitutum. vt dicunt Alex.Ias.& Dec.in d.l.generaliter. §.cùm autē.Io. de Imo.& Alex.in d.l.ex facto.§.si quis rogatus.cū limitationibus ibi per eos traditis,& Pau.de Ca.consi.ccxix.Super pūcto & Deci.cōsi.cclviii.In casu domini Francisci. col.ii.dicit omnes tenere legitimatum excludere substitutū, quod tamē non procedit quando legitimatio est facta post mortē testatoris non citato substituto.vt patet ex alleg. per Soci. in d.l. Gallus.§.& quid si tantum.col.fi.& per Deci. cōsi.cclxxxiiii. Viso puncto.col.v.Filii quoque naturales excludunt substitutum, gl.in c.in præsentia.de proba. & est communis opi.vt dicit Deci.col.xv.Quòd si testator velit substitutum præferri spuriis legitimatis, vel naturalibus filiis hęredis instituti,
5 remediū est,† ꝙ substituat his verbis,videlicet,& si hæres suprascriptus decesserit sine filiis legitimè natis,seu ex legitimo matrimonio procreatis,substituo B. nam sic compositis verbis naturalibus,seu legitimatus non excludet substitutū, quia hi non dicuntur legitimè nati, c.innotuit de elec.Et qualitas adiuncta verbo, vel participio inesse debet tempore, per verbum aut participium demonstrato, l.ex facto.§.si quis autē. ff.ad Trebel.in delictis.§.si extraneus.ff.de noxa.Et opi.hanc tenet Bal.in l.si quis posthumos. & d.l. Gallus.§.si eius & in l.Paulus.ff.de statu homi.& in consi.ccvi.Videamus.lib.ii.& alii,quos refert.Alexā.in d.§.cùm autem.& consi.v.Attentis narratis.lib.vii.& consi.clxxii.Visis duobus.eod.lib.& Curt. consi.lxxiiii.Super memorata.col.xxv.& multò minus à legitimato substitutus excluderetur.si testator diceret expressè si hæres decesserit sine filiis legitime natis, nō autem legitimatis,nam tunc esset manifesta mens testatoris,& non cōtingeret dubitari, an per exequutionem, quæ fit à iure legitimè natis ad legitimatos,legitimatus excludat substitutū, quæ dubitatio suboriri posset,vt patet ex his, quæ scribit Cur.consi. xvii.Viso puncto.col.i.

Cautela

CAVTELA XVI.

Quo remedio ſubſtitutus pluribus nō niſi poſt mortem eorum omnium admittatur.

SVMMARIVM.

1 *Subſtitutio facta pluribus quādo effectū habeat etiā vno moriēte.*

2 *Subſtitutus pluribus verbo vniuerſali nō admittitur, niſi mortuis omnibus inſtitutis.*

Vniuerſalis oratio requirit veritatem omnium particularium. ibid.

Subſtitutio facta vltimo morienti in tota hæreditate dicitur inuicē facta ſubſtitutio.

3 *Subſtitutus non admittitur per mortē alterius copulatiuæ inſtituti*

4 *Dictio, tunc, & eo caſu, quam vim habeat in ſubſtitutione.*

1 ITITIVM, †& Seium teſtator inſtituat, & poſt eorū mortem ſi decederēt ſine liberis alium ſubſtituat, ſubſtitutus Titio ſine liberis decedente fideicommiſsū pro portione defuncti protinus vendicabit, non expectata morte alterius. l. Lucius. §. Caio. ff. ad Treb. Bal. conſi. cccxxv. Viſo teſtamento. lib. iiii. niſi perſona ſuperſtes ex veriſimili mente teſtatoris excludat ſubſtitutum. l. pen. C. de impub. vbi ꝑ Doct. & per Bal. conſi. ccccvii. in quæſtione. lib. i. & conſi. ccccv. Viſo teſtamento. lib. ii. & Abb. cōſi. lviii. Quidam Nicolaus. lib. ii. & fac. dicta per Barto. in l. quidam in teſtamēto. ff. de vulg. & pnp. & opi. communiter approbatur. vt patet ex relatis. & dictis per Barb. cōſi. lxxi. Illnd. col. fi. lib. iii. & Ioā. de Ana. cum additis pèr Lud. Bolo. conſi. xxii. Ad comprobandum. &
2 per Alex. conſi. cix. Super prima. lib. vii. † Sed ſi teſtator nolit ſubſtitutum admitti, niſi ambo hæredes deceſſerint ſine liberis, & poſt mortem vtriuſque ſubſtituti, remediū eſt quòd ſubſtituatur pluribus, non ſimpliciter, ſed verbo vniuerſali, hoc modo, videlicet, ſi prædicti omnes deceſſerint ſine liberis. Tunc enim neceſſe eſt, quod in omnium perſona impleatur conditio vt ſubſtitutus admittatur, nam ad veritatē orationis vniuerſalis requiritur veritas omnium particularium, l. ſi is. §. vtrum. ff. de rebus dub. niſi aliud ex mente teſtatoris dicendum ſit, l. hæredes mei. §. cùm ita. & ibi Barto. & Alexā. ff. ad Trebellia. & Bald. conſilio cclxxi. Subſtitutio. lib. iii. & ideo videtur non bene conſuluiſſe conſi. xcix. Super primo. in fin. lib. iiii. Vel ſubſtitutio fiat vltimo morienti. & vt heredes videantur inuicem ſubſtituti adiiciatur verbum quo

nouissimè moriens totam hæreditatem restituere rogatus intelligatur, l. Titia. §. Seia. ff. de leg. 2. vt per Ias. in l. potest. ff. de vulg. & pup. & Ale. consi. 103. Ponderatis. col. 2. ver. quinto. lib. 4. vbi tenet institutos videri inuicē substitutos si vltimus moriēs totā hęreditatem restituere rogatus fuerit, licet contrarium teneat in consil. 91. Ponderatis. col. 5. libr. 2. & Corne. consi. 330. Placet. lib. i. Et verior opin. est, ꝙ quando fit substitutio vltimo morienti in tota hæreditate videatur inuicem facta substitutio, per alle. per Ias. consi. 33. Factum sic se habet. & consi. 41. Dominus Romaninus. col. 4. ver. quar-
3 to principaliter. lib. i. Secundum remedium est. † quòd copulatiuè verba conditionis concipiantur hoc modo, si A. & B. decesserint. &c. argu. l. si hęredi. ff. de condi. inst. vt per Paul. de Cast. consi. 14. Visis, & consideratis. Tertium remedium
4 est, † ꝙ testator hæredes institutos expresse inuicem substituat, vt omnis quæstio cesset. l. si pater impuberes. vbi Doct. ff. de vulga. & pup. Sed & si ita substitutio facta sit, si ambo moriantur sine liberis, tunc, & eo casu, &c. extremus dies vtriusque hęredis expectabitur, arg. l. si is. §. fi. ff. de condi. & demon. secundùm Lud. consi. 131. Prima dubitatio. & consi. 138. Noua. per l. vxori vsumfructum villæ. ff. de vsufr. leg. & substitutus non admittetur, nisi vtroque hærede sine liberis decedente, vt per Cuma. consi. 23. Testator. & ad materiam hanc vide prolixius scripta per Doct. in d. §. cùm ita. & in d. l. pen. & Soci. in l. si is. §. si pater. ff. de reb. dub. vbi inter cætera declarat. d. §. Caio, locum nón habere quando instituti essent filii testatoris. & idem dicunt Doct. in d. l. pen.

CAVTELA XVIII.

Quo remedio substitutos hæredis filia non excludat.

SVMMARIVM.

1 *Filia fœmina continetur appellatione filiorum.*
Masculinum concipit fœmininum. ibid.
2 *Masculinum in materia differenti nunquam concipit fœmininum. Substitutio est interpretanda, vt sit statuto conformis, vti statutum facit differentiam inter masculos & fœminas. ibi.*
3 *Masculorum appellatio excludit fœminas, et masculos ex fœminis.*
4 *Liberorum appellatio continet fœminas.*
5 *Filia exclusa p substitutū multò magis excludūt eius filii et mares*

Si testa-

1 SI testator † ita substituat si hæres decesserit sine filiis &c. B. fratrem eiusq; liberos substituo, substitutus à filia hæredis excluditur. Nam intelligitur omnino defecta conditio si hæres scriptus filiam habeat mortis tempore, cum masculinum concipiat fœmininum, l. si ita. ff. de le. 2. & l. i. ff. de verb. signi. ita decidunt Io. And. & Anto. de But. in c. Rainaldus. de testa. duos refert & sequitur Alex. consi. 55. Ponderatis. col. fi. lib. 3. & consi. 17. Circũspectis lib. 7. Nepos quoque, vel neptis ex filia excludit substitutum. l. i. & ibi Doct. C. de condi. inser. & per Alex. consi. 80. Viso. col. i. lib. i. & cõ
2 sil. 38. Perspectis. lib. 6. † Hoc tamen non procedit vbi statutum, vel testamentum inter masculos, & fœminas in succedendo differentiã faceret, quia in materia differenti nũquam a masculino concipitur fœmininũm, vt per Bart. in d. l. i. ff. de ver. sign. fac. not. per Bar. in l. fi. ff. ad Treb. & hoc tenent Ful. consi. 18. Columucia. Corn. consi, 188. Placet. col. 2. libr. 7. & consi. 275. in præsenti consultatione. col. 3. & fi. lib. 4. & alii relati per Dec. consi. 15. Diligenter consideratis. & consil. 270. Dominus Rainaldus. col. iii. & opinio hæc rationes nõ caret. Nam si statutum differentiam facit inter masculos, & fœminas, ita substitutio interpretanda est, vt sit statuto conformis. per. not. per Barto. in l. hæredes. §. cùm ita. ff. ad Treb. & per Alex. post. alios Docto. in l. Gallus. §. quidã. in fi. ff. de lib. & posth. Fulg. consi. xxxiiii. Domina Catherina. cũ alleg. per Alex. consi. xv. Viso testamento. lib. iiii. de quo latè videas per Soc.. in l. cùm auus. ff. de cond. & demon. & per eũdẽ consi. lv. Visis consiliis. & cõsi. xiiii. Viso testamento, col. fin. lib. iii. vbi referens Paul. de Cast. consi. lxxix. casus iste dicit etiam vbi. non esset statutum prædictum præferri substitutos filiabus hæredis mortui quãdo masculi substituti sunt ex descendentibus testatoris, quasi hoc operetur coniectura volũtatis testatoris ex præsumpta ratione conseruandę dignitatis agnatorum, vt patet ex relatis per Lau. Cal. cõsi. xlviii. Viso dicto casu. col. iiii. cum seq. & de hac materia vide p. Dec. d. consi. cclxx. & consi. xxxvii. Omisso testamento. & Cor. cõsi. lxiii. Antiquissima. & consi. xlv. Statuto. & cõsi. xl. Cum in
3 præsentiarũ. † Et quia materia dubia est in qua diuersa studiorũ collegia diuersa senserũt, vt omnis quæstio cesset, si testator velit hęredis filias excludere substitutum verba ita cõcipienda

pienda sunt si hęres decesserit sine filiis, vel filiabus. Quòd si testator substitutum præferri velit ita verba cōcipiantur, si decesserit sine filiis masculis, secundum Abb.consi.63.Videtur.lib.i.& Io.de Ana.consi.32.ad approbandā.in fi.nam masculi appellatio fœminas nō cōtinet. propter diuersam significationem vocabuli inuenti ad differentiam fœminei sexus demonstrandam, l. quęritur. ff. de statu homi. & vt verbū illud masculi, aliquid operetur, l.si quando. ff.de leg.i.c.si Papa. de priuil.lib.6.Lau. Calca.consil.46. Casus in forma in fi. cum consi. seq. & quia vocatio masculorum est exclusio fœminarum, l.cum prætor.ff.de iud.Fulg.consi.38. In proposita.col.
4 2.Abb.consi.36.Videtur primo.lib.i. †Et no.quòd si diceretur si sine liberis decesserit, ex verbi significatione cōditio deficeret existentibus filiabus, quia nomen liberorum latiorem habet significationem, quàm nomen filiorū, & à filiabus excluderetur substitutus, vt per Deci.consi.236. non parua.col. 2.ver.& in tali.nisi esset adiectum verbum masculis per prædicta. Et de hac materia vide per Corn. consil. 202. Pluries. lib.3.& omnino vide Ias.cōsi 140. Spectabilis. & consi.141. Christophorus.& consi.142.Venerabilis. parte i. Et notan-
5 dum est. † ꝙ filia instituta in re certa, & filio scripto vniuersali hærede, & substitutione ita facta si hæres decesserit sine liberis masculis, si hæres nepotem ex filia præmortua reliquerit, substitutus non excludetur. Si enim exclusa est filia, multò magis nati ex ea excludendi sunt, arg.l.si viua matre. C.de bon.mater. cum aliis rationibus relatis per Bald.consi. 40.Quidam magnificus.lib.3.& Fulgo.d.consi.38.in fin.& Ias.in l.Gallus.§.nūc de lege.ff.de lib.& posth. quāuis.Cor. contrarium sentiat consi.246.Videtur.in fi.lib.2.& Ful.consil.86.Ex facto proponitur. vbi dicit conditionem illam si decesserit sine filiis masculis, deficere existentibus filiis masculis ex filia. Sed ibi non præsupponitur exclusio filiæ, ideo nepotes ex filia faciunt deficere conditionem, etiam si testator dixerit, si filius meus decesserit sine filiis ex suo corpore natis, vt per Bal.consi.13. Punctus talis est lib.3.

CAVTELA XVIII.

Quo remedio substitutus monasterio præferatur, & quo remedio substitutio fideicommissaria vires amittat.

Summarium

SVMMARIVM.

1 *Monasterium excludit substitutum sub conditione si hæres decesserit sine liberis.*
2 *Substitutus quando succedit excluso monasterio.*
3 *Testatoris expressa prouisio tollit tacitam legis prouisionem.*
Monasterium excluditur ex coniectura voluntatis testatoris. ibid.
4 *Filiorum causa est fauorabilior quàm causa ecclesiæ.*
Pater magis amat filios, quam seipsum. ibidem.
5 *Substitutio fideicommissaria expirat si hæres fiat clericus sicut si fiat monachus.*

1 SI QVIS † ita substituat si hæres decesserit sine liberis,&c. si scriptus hęres ingrediatur monasterium, excluso substituto, hæreditatem monasterium obtinebit. auth. nisi rogati. C. ad Treb. & ibi doct. & per Bar. consi. i. Cald. cõsil. 43. An si testator. de testa. Bal. consi. 286. Pater tres. lib. 4. cũ aliis relatis per Lau. Calc. consi. 68. Magister. & est cõis opi. vt dicit Barba. consi. 20. Stat difficultas. col. i. lib. i. Sed si testa-
2 tor substitutũ monasterio præferri velit, remedium est, † ꝙ ita conditionis verba concipiat, si hęres decesserit sine filiis masculis, hæc enim qualitas masculini monasterio non conuenit, sed solum veris filiis, vt latè per Barba. consi. 13. Circa hanc hæsitationem. lib. i. Vel dicatur sine filiis, & descendentibus legitimis, & naturalibus, secundùm Cor. consi. 18. Circa hanc. & consi. 253. Ardua. lib. 4. quia verbum illud naturalibus, debet aliquid operari. l. si qñ. ff. de lega. i. c. si Papa. de priui. lib. 6. hoc tamen remediũ non est satis tutũ, quia tacitè inerãt verba illa legitimis, & naturalibus, l. ex facto. §. si quis rogatus. cũ ibi latè scriptis per Imo. & Alex. ff. ad Treb. & expressio eorũ, quæ tacite insunt, nihil operatur. l. non rectè. C. de fideius. l. 3. & ibi per doct. ff. de leg. i. quinetiam si testator dixisset, si hæres decesserit sine filiis legitimis, & naturalibus ex suo corpore procreatis, hærede religionem profitente videtur de iure monasterium excludere substitutum, quia subintelligitur, nisi hęres monasterium ingrediatur. §. sed & hæc præsenti. in auth. de sanc. Epis. secundum Dyn. & Bart. in l. si ita quis. §. i. ff. de leg. ii. Paul. de Cast. in d. authen. nisi. rogati & opi. hæc cõprobatur ex dictis, & alleg. per Alex. consil. 35. Super contentis. lib. 3. & consi. 129. Viso themate. lib. 2. reme-
3 dium igitur tutius est, † ꝙ testator expresè prouideat substi-

tutum debere admitti si scriptus hæres decesserit sine liberis legitimis.& naturalibus ex suo corpore & vero matrimonio natis,etiam si hæres monasterium ingressus fuerit. Est enim in potestate testatoris substituere qua velit hæredi, etiã monasteriũ ingressuro,l.Deo nobis.C.de episc.& cleri. & tacitã legis prouisionem tollit expressa prouisio testatoris.l.cùm filio.§.i.ff.de vulg.& pup.& hoc omnes tenent.vt dicit Laurẽ. Calc.cõsi.vii.Quia à me.col.xv.Nã iustũ est ꝙ testator possit,quam velit legem imponere rebus suis.l. quoties.C.de dona.quæ sub modo.c.verũ.de condi.appo.& valdè iniquũ esset,monasteriũ habere bona testatoris inuiti,cùm nemo bene facere compellatur.c.ad fidẽ.xxiii.q.v.vt per Deci.consil. ccccxix.Viso eleganti consilio.Et confirmatur. remediũ hoc ex dictis per.Corn.d.consi.xviii.col.vi.&.per Fulg.consi.liii. Quoniam superius.& per Alex.d.consi.xxxv.& d.cõsi.121. col.iii.est enim in hoc seruanda testatoris voluntas, vt patet ex alleg.p Deci.in c.in præsentia.col.xxxiiii. de proba.& cõsi.cclix.Visis his.vbi tenet.ꝙ ad excludendum monasterium sufficiant etiam coniecturę voluntatis, vt si testator substituat adiecta causa, quia velit bona sua in familia remanere.

4 † An autem coniectura affectus paterni sufficiat ad excludendum monasterium; quęstio dubia est, nam Deci.consil. ccccxxvi.in duobus sentit non sufficere.Ias.autem est in contraria opinione consil.ccxii.Alta, & valdè profunda.parte i. Mihi videtur ęquior, & benignior opinio Ias.Nam causa filiorum fauorabilior est,vt ibi per eum, & per Barb.consi.lv. col.vii.& viii.lib.ii.& cõsi.xliii.Illud.col.iiii.& cõsi.lxxxi.Illud.lib.iii.& per Feli.in.c.si quis Episcopus.de here.Preterea sicut testator magis ipse voluit habere bona, quàm monasteriũ, ita credendum est eum voluisse bona potius deuolui ad suos filios,q̃ ad monasterium cùm pater magis diligat filios, quàm seipsum, l.isti quidẽ.ff.ꝙ met.cau.Et interpretatio hęc congruit voto parentum, l.scripto.ff.vnde lib.& officio paterno.c.cùm apostolus.de censi.& rationi naturali, l.cùm ratio.

5 ff.de bon.dam.Et notandum est,† quòd si quis velit facere expirare onus fideicõmissi sibi iniunctũ, & habere liberam dispositionem bonorum, quæ substitutioni subiecta sunt,remedium est,quòd fiat clericus.Nã sicut nõ est locus substituto si hæres fiat monachus, ita etiam substitutio vires amittit,si

hæres

hęres suscipiat ecclesiasticũ ordinẽ. Nã d.§.sed & hæc præsenti.alternatiuè loquitur,si monasterium ingrediantur, aut clerici fiant.Et licet aliqui contrarium teneant, tamen hæc opi. verior videt,vt dicit Deci.in d.c.in pręsentia.col.29.ver.in ea gl.ibi,exigũtur duo.Et conclusione hac multum lætari debẽt clerici,quia per eam habent liberam bonorum dispositionem quæ per substitutionem erat eis sublata,si in seculari vita permansissent.l.fi.§.fi.C.commu.de lega.

CAVTELA XIX.

Quo remedio non inutiliter substituatur filiis hæredum institutorum.

SVMMARIVM.

1 *Grauare non possumus,quos non honoramus.*

Substituti non intelliguntur positi in conditione,etiam si eis fidecommissum fuerit iniunctnm.ibidem.

2 *Filii,hæredum institutorum fideicommisso grauari nõ possunt si nõ substituantur.ibidem.*

3 *Substitutionis verba si in rẽ scribantur intelligitur grauatus restituere qui rogari poterat.*

1 SVBSTITVTIO † ita facta si filii,& hæredes, aut filii eorum decesserint sine filiis substituit eis sic decedentibus,&c. inutilis est substitutio si filii filiorum moriãt sine filiis, quia per substitutionẽ eis factam ex fideicõmisso vocati ad hæreditatis cõmodum non videntur, & quos quis non honorat, onerare nõ potest, l.ab eo.C.de fideic. Nec obstat authẽ.sed & si quis.C.de secũ.nup.nã vbi est aliud ex dispositione legis,vt ibi per Ci.& Bal.consi. ccclxxxvi. Ad euidẽtiã lib.iii.& Pau.de cast.consi.clxx.Ne impropriis.i.part.& hęc est vera,& cõmunis opi.secundùm Iaso.in l.cẽturio. col.xxi. vers.circa illam quæstionem.ff.de vulg.& pup.& Alex.consi. cxxxiii.Stantibus.lib.vii.cum alleg.per eum.& per Ias.consi. xxxv.Magnificus.lib.iii.nam positi in cõditione etiam si eis fideicommissum fuerit iniunctum nõ intelliguntur substituti.gl.in l.Lucius.ff.de hære.insti.quam Alex.dicit communiter approbari consi.cv.Perspectis. col.ii.lib.i.& opin.hæc est verior,vt per Alex.in d.l.cẽturio.col.xxix. & communior,vt patet ex alleg.per Deci.consi.cccxi.Visis.col.fi.& consi.ccccxxii.Diligenter visis.col.i.& Ias.consi.xxxv.Viso.testamẽto. lib.iii.&

lib.iii.& cõſi.cxliii.dominus Auguſtinus.cum locupletiſsimè allegatis per Curti.conſi.xlvi.Sępe reuoluta.contra opi.Bar. in d.l.centurio.col.ix.& Barb.cõſil.lv. Præclare.col.vi.li.iiii.
2 † Sed vt ſubſtitutio vires habeat, remedium eſt, ꝗ teſtator filiis hæredibus inſtitutis liberos ſubſtituat,ſic enim non caſu,vel fortuna,ſed teſtatoris iudicio liberi ſuccedentes per fideicommiſſum onerari poterunt, l.ſed & ſi ſic.vbi.Bart.ff.de
3 leg.iii.Secundum remedium eſt. † ꝗ ſubſtitutionis verba in rem ſcribãtur,vt ſi dicatur ſi filii aut filii filiorum deceſſerint ſine filiis hæreditas perueniat ad Titium, tunc enim non filii filiorum,;ſed ipſi filii hæredes ſcripti intelliguntur rogati reſtituere hæreditatem ſi eorum filii deceſſerint ſine filiis.argu.l.quoties.ff.de reb.dub.ſecundùm Alexan.in d.l.cẽturio. col.xxix.quod notandũ eſt.Nã ſæpe fit ſubſtitutio filiis filiorum & hæredũ.non inſtitutis.neque ſubſtitutis,& ſi nõ ſeruẽtur prædicta viribus carebit ſubſtitutio,vt per Alex.ibi, & cõſi.xci.Ponderatis his.& cõſi.cv.Perſpectis.lib.i.Et cõprobantur hæc ex relatis ꝑ Curti.d.cõſi.xlvi. Sæpe reuoluta.col.ix.

CAVTELA XX.

Quo remedio filius maſculus tantum intelligatur ſubſtitutus,quando filiæ ſunt inſtitutę in re certa.

SVMMARIVM.

1 *Soror inſtituta in re certa,ſuccedit fratri vna cum alio fratre, etiã ſi fratres fuerint vniuerſaliter inſtituti.*
Pluralis numeri locutio in pluribus debet eſſe vera. ibidem.
2 *Numerus,an accipiatur pro ſingulari, an pro plurali vbi dictio eſt inciſa.*

1 PARENTES † ſoliti ſunt filias inſtituere in re certa vel eis certam ſummam pro dote, vel pro ſua legitima, ſeu falcidia relinquere,& vires habet teſtamẽtũ,ſecũdùm opi.magis cõmunem,vt patet ex dictis per Alex.& Deci.in l. humanitatis.C.de impu.& aliis ſubſt.& latius ꝑ Soci.tertiũ. ff.de lega.i.in rub.col.ii.& in l.cùm filioſa.col.iiii.& v.Filios autẽ maſculos vniuerſales hæredes facere, & ſi quis eorum quandocunq; deceſſerit ſine filiis ſuperſtites ſubſtituere.tũc altero ex maſculis defuncto ſorores ſubſtitutiõe vna cũ vnico fratre ſuperſtite admittentur, quia illa loquutio pluralis numeri in pluribus vera eſſe debet. l.vbi numerus. ff.de teſtã.c. pluraris

pluralis.de reg.iur.lib.vi.Pau.de Ca.cõſi.ccclvi. Teſtamento Michaelis.Sed ſi teſtator velit filiũ maſculũ duntaxat ex ſub-
2 ſtitutione vocari,remedium eſt, † ꝙ ſubſtitutio fiat in numero ſingulari, dicẽdo ſubſtituit ſuperſtitẽ. Sed & ſi inciſè hoc modo ſcribatur ſuperſtit. Idẽ iuris erit.arg.l.i.C.de impub.& aliis ſubſti.ſecundùm Bart.in l.fi.ff. ad Treb. cuius deciſionẽ notabilẽ dicit Alex.in l. cohęredi.§.qui diſcretas.ff.de vul.& pup.ſac.ſcripta ꝑ Cum.cõſi.xvi.Ioannes. cõprobãtur quoq; prædicta ex ſcriptis ꝑ Iaſ.in l.Gallus.§. quid ſi is.ff.de lib.& poſthu.& per Soci.conſi.cxxiiii.Fortes.lib.iiii. & Deci.cõſi. cclxxxvii.In ciuitate.col.pen.& conſi.dcxxvii.In caſu.col.ii.

CAVTELA XXI.

Quibus remediis vtrinq; coniuncti in ſucceſsione ex ſubſtitutione aliis prçferantur,& proximi teſtatoris in re dubia vocati cenſeantur.

SVMMARIVM.

1 *Subſtitutio habet vim iuris accreſcendi.*

Frater vtrinq; cõiũctis quãdo præferẽ aliis in ſubſtitutionibus.ibi.

2 *Subſtitutio dubia declaratur ab inſtitutione præcedenti.*

3 *Teſtatoris proximitas.an hæredis in fideicommiſſaria ſubſtitutione inſpiciatur.*

1 SI FILIOS † ex diuerſis matrimoniis procreatos pater inſtituat, eoſq; inuicẽ ſubſtituat ad portionẽ deficiẽtis nõ ſolũ vtrinq; cõiuncti, ſed omnes ſuꝑſtites æquè admittuntur quia ſubſtitutio habet vim iuris accreſcendi.l.cohæredi.§.qui diſcretas.ff. de vul. & pup. & vbi agitur de iure accreſcẽdi.accreſcit portio portioni.l.ſi Titio vſusfructus.§.fi.ff.de vſufru.ut per Bar.& Alex.in l.Lucins.in fi.ff.de vul.& pupil.Sed ſi teſtator utrinque coniunctum præferri uelit ex
2 ſubſtitutione uulgari remedium eſt, † ꝙ inſtitutio filiorum vtrinque coniunctorum fiat ſeparatim, ſic enim ſubſtitutio dubia declarabitur ab inſtitutione præcedenti, d.§. qui diſcretas.& per docto.in l.fi.ff.ad Trebel.& comprobatur remedium hoc ex dictis per Deci.conſi. clxxxvi. Et diligenter.& per Iaſ.conſi.cxliii.Spectabilis.par.ii.Et hoc in vulgari ſubſtitutione neceſſarium eſt. In pupillari nanque ſubſtitutione vtrinque coniunctis præfertur aliis, quia per eam de ſucceſſione pupillari tractatur, & cenſetur teſtator voluiſſe præ-

ferri vtrinque cõiunctum, iuxta auth. itaque. C. cõmu. de suc.
3 & hoc tenet Bart. in l. re coniuncti. col. vlt. ff. de leg. iii. † In fideicommissaria verò substitutione ius ambiguum videtur esse. Nã quidam proximitatem testatoris in ea inspici putãt, vt per Deci. consi. ccciiii. In casu proposito. col. i. quia in ea de testatoris hæreditate agitur. & per Alex. consi. xxx. Viso testamẽto. col. ii. lib. ii. per d. l. cohæredi. §. cùm filiæ. Sed Socin. in l. si cognatis. circa. fin. ff. de reb. dub. decidit ex substitutione fideicommissaria eos præferri, qui hæredis proximiores sunt. per l. cum ita. §. in fideicommisso. ff. de leg. ii. & c. i. de nat. suc cess. feu. verior tamen, & cõmunior opi. est, ꝙ in substitutione fideicommissaria ipsius testatoris tantum proximitas attẽda tur vt patet ex alleg. per Alex. consi. ccciii. Ponderatis. lib. vi. & Ias. consi. clix. Oldericus ii. parte. Cautius tamen est, ꝙ testator manifestioribus verbis declaret, quid velit, & sentiat, nam voluntas defuncti in vltimis voluntatibus totum facit. l. ex facto proponebatur. ff. de hæred. institu. secundùm Soci. d. consi. ccxlix. col. i. vers. sed arbitror.

CAVTELA XXII.

Quo remedio fœminæ ab hæreditate restituenda familiæ repellantur.

SVMMARIVM.

1 *Familiæ appellatio continet etiam fæminas.*
2 *Fæminæ non sunt de stipite seu cippo domus.*
Masculi agnati quomodo substituantur ad excludẽdas fœminas. ib.
3 *Neptis quoq; ex filio vocabitur ad hæreditatem ex substitutione descendentium per lineam masculinam.*
Masculina linea vtrum comprehendat neptes ex masculo. ibidem
Descendentes per lineam masculinam dicuntur etiã neptes ex masculo. ibidem.
4 *Linea masculina quos comprehendat.*

1 AD FIDEICOMMISSVM † relictũ his, qui de familia sunt fœminæ quoq; descẽdẽtes ex masculis admittũt, quia familiæ appellatio ad fœminas quoq; refer tur. l. pronunciatio. ff. de verb. signi. l. voluntas. & ibi doct. C. de fideicom. Sed si testator pro conseruanda dignitate agnationis suæ velit masculos agnatos, & non fœminas ex fidei-
2 comissaria substitutione succedere, remedium est, † quòd testator

teſtator ſubſtituat ipſum agnationis ſtipitem, quem vulgo dicimus cippum domus, ſic fœminæ non comprehenduntur verbis ſubſtitutionis,quia mulier ramuſculis,& frondibus,& non ſtipiti comparatur,vt dicit Cor.conſil.lv.Pro deciſione. col.iii.lib.i.& cõſi.xcvi.Licet videatur.col.iii.ver.vltimo pon
3 dero.lib.iii.† Et ſi teſtator ſubſtituat deſcẽdentes per lineam maſculinam.neptis quoque ex filio maſculo ad hæreditatem ex ſubſtitutione vocabitur,per not.per Bal.in l.Gallus.§.nũc de lege.col.ii.verſi.ſexto.& vltimo.ff.de libe.& poſthu.Sed ſi teſtator neptem admitti nolit,remedium eſt,quòd ita ſubſtitutionis verba concipiat, videlicet, ſubſtituit maſculos per virilem ſexum deſcendentes per not.p Bald.in auth. ſi quas ruinas.C.de ſacroſanct.eccle.Spec.in tit.de loc.§.nũc aliqua. quæſt.cxlvi.Alexand.& Iaſ.in d.§.nũc de lege.& Alex.cõſi. xliii.Conſyderatis his.lib.iii.& Socin.conſil.ccxxvii.Præſes
4 conſultatio.col.viii.verſi.confirmantur optimè. parte.ii.† Et notandum eſt,quòd ſi teſtator ſubſtituat lineam maſculinam intelliguntur etiam ſubſtituti agnati ex linea tranſuerſali, quia indefinita æquipollet vniuerſali, l.ſi pluribus.ff.de leg. ii.Cuma.conſil.ii.Proponitur.Sed ſi teſtator aliud ſẽtiat,ſubſtituat maſculos ex ipſo teſtatore deſcendentes, per ea quæ ſcribit Decius conſil.ccclxxix.Requiſitus.col.ii.

CAVTELA XXIIII.

Quo remedio ſpes ſubſtitutionis conditionalis fiat tranſmiſsibilis ad hæredes.

SVMMARIVM.

1 *Subſtitutus moriẽs antequàm ſubſtitutionis caſus eueniat, ſpes ſubſtitutionis expirat,& non tranſmittit eam ad hæredes.*
Subſtitutio quælibet dicitur conditionalis. ibidem.
Conditionale ius non tranſmittitur ad hæredes. ibid.
2 *Conditionalia non tranſmittuntur,etiam ad deſcendentes teſtatoris.*
3 *Subſtitutionis ſpes ẽt deficiens quomodo tranſmittatur ad hæredes.*
4 *Subſtitutio ſuperſtitum & præmortuorum liberorum in ſtirpem facit,vt fratrum filii vna cuius patruo ſuccedant.*
5 *Subſtitutio facta per teſtatorem,vt locus ſemper ſit iuri trãſmittendi ad hæredes, operatur vt ſpes ſubſtitutionis nunquàm pereat.*
Fideicõmiſſum etiam non agnitum tranſmittitur ad hæredes. ibid.

1 SI SVBSTITVTVS † moriatur antequã substitutionis casus eueniat, spes substitutionis expirat, & non transmittitur ad hæredes, l. si ex pluribus ff. de su. & legi. l. si in personam. C. de fideicom. Bart. cõsi. xciiii. Pũctus quæstionis. lib. ii. & cõsi. cccxl. Dicta domina. & cõsi. ccccxxxiiii. Pũctus in fin. lib. iiii. & consi. cxv. Super isto. lib. v. Ratio est, quia substitutio qualibet dicitur cõditionalis, l. cohæredi. §. cohæres. ff. de vulga. & pup. & eius conditionale non transmittitur ad hæredes, l. si ita legatum. §. illi si volet. ff. de lega. i. l. i. §. sin autem sub. conditione. C. de cadu. tollen. Ful. cõsil. xiiii. In quæstione. & consi. 70. Proponitur. Alex. consi. xlix. Viso themate. col. fi. lib. vi. & cõsi. xxv. Quo ad vnũ. & cõs. cclii. Præclarè.
2 lib. vi. & Deci. cõsi. 435. In causa mihi. † Quod procedit etiam si hæredes substituti sint ex descendentibus testatoris, l. hæredes mei. §. cùm ita. ff. ad Treb. glos. valdè. not. in l. i. C. de his qui ante aper. tab. & ibi Bal. & idẽ Bar. in l. i. col. fi. ff. de leg. i. sequẽs. Cin. in l. i. C. cõmu. de le. Bal. in l. cũ ex filio. ff. de vulg. & pup. Corn. cõsi. ccxlviii. Circa hanc. lib. i. & Soci. consil. cxcvii. Circa præmissa. & gloss. in d. l. i. communiter approbatur, vt per Alex. in d. l. cùm ex filio. & improbatur gl. quæ contrarium sensit in l. is cui. ff. de actio. & oblig. vt patet ex alleg. per Deci. consi. cccxciiii. Pro vera. & consil. lv. Et ꝑ tenui. & Cur. cõsil. lxiii. Antiquissima. col. xvii. & cõsil. lxxv. Dominus Ludouicus. Soci. in l. i. ff. de vulg. & pupil. Ias. in l. si cui legetur. §. hoc autem. ff. de lega. i. & consil. 80. Iste casus. lib. i. Et procedit etiam si testator substituisset filios, & hæredes. vel. eorum præmortuorũ liberos, nec enim admittẽtur filii hæredis præmortui donec supersit aliquis ex filiis substitutis, & per not. in l. hæredes mei. §. fin. ff. ad Treb. vt per Alex. consi. xvi. Viso testamento. lib. vi. nisi. iure accrescendi hæreditatem habere possit filius substituti. l. qui patri. ff. de acqui. heredi. quod mirabile dicit Bal. consi. ix. Factum tale est. lib. ii. quod tamen limita, vt per Alexã. in dicta l. qui patri. & per Bal. consil. xxvi. Non credo. lib. iiii. & consi. 20. Viso processu
3 col. iii. lib. i. † Sed si testator velit spem substitutionis transire ad hæredes substituti, remedium est, quòd ita substitutio fiat videlicet, substituit Titium, & ejus liberos, & hæredes, vt colligitur ex scriptis per Bart. & alios Docto. in l. Gallus. §. etiã ff. de libe. & posthu. & Bald. consi. cclxvi. Proponitur. libro. v.

 † Et si

4 † Et si pluribus hęredibus institutis præmorienti sine liberis alios testator substituat, vt liberi præmortuorũ cùm superstitibus hęredibus admittãtur, ita scribatur, substituit superstites, & præmortuorum liberos in stirpẽ, vt p Soci. cõsi. lxix. Viso testamẽto. col. ii. lib. iii. & est admodũ æqua substitutio hæc, vt fratris filii vna cum patruo succedant, auth. cessante. C. de le. hære. vt per Ful. cõsi. xv. Proponitur. Secundum re-
5 medium est, † q testator decernat in substitutionibus à se factis locum fore iuri trãsmittẽdi ad hæredes. Nam potest facere testator, q id quod non est transmissibile trãsmittat. l. in cõditionibus. ff. de cõd. & demon. no. Bal. in l. si pater. q. 4. C. de inst. & sub. & in d. l. i. co. fi. C. de his q ant ape. tab. & Dec. d. consi. cccxcvii. & cõsi. cxvii. Visis cõsiliis. & cõs. cccccxciii. Viso testamento. Ias. consi. iiii. Dominus. lib. ii. & Ias. cõs. lii. Ioannes. col. fi. lib. iii. Sufficit etiam tacita volũtas testatoris, vt substitutionis spes transeat ad hæredes, quæ colligitur ex coniecturis, de quibus per Deci. consil. cccxcvii. Viso puncto. In fideicommisso autem cuius dies cessit in vita fideicõmissarii prædicta non sunt necessaria, nam illud etiam non agnitum transmittitur ad hęredes, l. cogi. § . idem. Mætianus. & l. apud. Iulianum. §. verum. ff. ad Trebel. & Bar. in l. cùm filiofamilias. q. vi. ff. de leg. i. cõsi. xiii. Ex facto proposito. in fi. & est cõmunis opin. vt patet ex dictis & allega. per Soci. tertium in d. l. cùm filiofamilias. col. antepen.

CAVTELA XXIIII.

Quo remedio hæres hæredis in substitutionibus comprehendatur.

SVMMARIVM.

1 *Hæres hæredis in substitutionibus quando comprehendatur.*
2 *Substitutus substituto an intelligatur substitutus instituto.*
3 *Hæredis appellatio an referatur etiam ad hæredes extraneos.*
Omnium appellatione nullus excluditur, ibidem.

1 SI TESTATOR † filiã instituerit in re certa eique si decesserit sine liberis substituerit vniuersalẽ hæredem, hæres hæredis nõ intelligitur substitutus, si adiectũ fuerit su prascriptũ, vel infrascriptũ, aut dictũ sit suũ hæredem, vt per Old. consi. xxi. Thema tale. & Doct. in l. qui liberis. §. hęc verba. ff. de vulg. & pup. fac. no. per Ale. in l. fi. C. de hę. insti. Ast

pater velit ex substitutione filios quoque hæredis admitti,
2 remediũ est. † ꝙ testator substituat hęredẽ eiusq; liberos, vt colligitur ex dictis per Alex.consi.clxxiii. Videtur.lib iii.& Cor.consi.clxxx.Multitudo quæsitorũ.lib.iiii.Hoc etiam remedio prouidetur ne euanescat substitutio hoc modo facta. Lucius hæres esto,& si sine liberis decesserit,substituo Semproniũ.Et si Sempronius sine liberis decesserit,substituo Caiũ.Nam mortuo Sempronio superstitibus eius liberis si moriaẽ Lucius sine filiis ad hæreditatẽ ex substitutione,neq; filii Sempronii admittẽtur,qui non sunt vocati,sed in conditione positi,l.Lucius.ff.de hær.insti.cum ibi no.per glo.& Doct.& latè per Curt.consil.lxiiii.Antiquissima.& Ias.in l.centurio. col.xxi.ff.de vulga.& pupil.vbi dicit hanc esse cõmunem opi. qđ melius explicabimus infra hoc tit.caut.xxxvi.neq; Caius secũdo loco substitutus hæreditatẽ habebit, quia deficit cõditio sub qua vocabaẽ.l.qui habebat.ff.de vul.& pu. & qđ dicit vltimo loco substitutũ subrogari per oĩa in locũ primi quando primus substitutus nõ admittitur. nõ procedit vbi impleta nõ est adiecta cõditio: vt per Alex.in l.cohęredi.in princi. ff.de vulg.& pup.& ita limitatur doctrina Bar.in l.quãdiu.ff. de acquir.hære.vt per Bal.consi.ccccxxviii.Quia in substitutione.lib.iiii.& ad comprobationem doctrinæ Bar.in dicta l. quandiu.vide scripta per Pau.de Cast.consi.cccxlix.Præsens dubium.& per Deci.consil.ccccxxvii.Licet in casu.in fin.vbi dicit opi.Bar.cõmuniter approbari.& consi.ccxxviii.Proponitur.Et licet Old.consi.ccxxvii. Testator.cõtrariam opi.tenuerit,tamẽ à doctrina Bar.non est recedendũ.vt dicidit Ias.
3 cõsi.cxxxii.Salomon.& cõsi.cxlviii.Nobilis.i.par.†Et quoniã hæredis appellatio ad extraneos quoque hæredes refert, l.in annalibus.C.de lega.& per Fulg.cõsi.xvii.Testator.Dubium oriẽ ex substitutione sic cõcepta.Titiũ hæredẽ instituo, & si decesserit sine filiis substituo Luciũ.& eius hæredes, vtrũ intelligãtur substituti etiam extranei hæredes Lucii.vt sensit Bar. in l.Gallus.§.etiam.col.ii.ff.de lib.& posth.argu.l.publius.in fi.de condi.& demonstra.& Pau.de Cast.consil.clxxxviii.Videtur dicendum.Articulus dubius est,nam multi contrariam sententiam sequuntur,vt patet ex dictis p Doct.in d.§.ettiã. & p Fulg.cõsil.lviii.Paterfamilias,& Bal.cõsi.cclxvi. Proponitur.lib.v.Sed si testator nolit ex substitutione vocari hære-

des extraneos dicat, substituit Lucium. eiusq; liberos. Quod si etiam hæredes extraneos substitui non dubiè admitti velit, scribat, substituit Lucium. eiusq; hæredes omnes, & quoscunque. Nam qui omnes vocat nullos excludere creditur, l. Iulianus. ff. de lega. 3. c. solitę. de maio. & obe. Et comprobatur hoc ex dictis, & alleg. per Deci. consi. ccxciiii. In testamēto Comitis.

CAVTELA XXV.

Quo remedio substitutus nō excludatur ob filios, qui momento post mortem patris vixerint.

SVMMARIVM.

1 *Substitutus vtrum excludatur ob filios hæredis qui momēto post patris mortem vixerint.*

Qualitas adiecta verbo refertur ad tempus verbi. ibid.

Omissus casus remanet in dispositione iuris communis. ibid.

2 *Clausula deficientibus liberis prolata sine præfinitione temporis, tempus omne complectitur.*

3 *Substitutio facta sub conditione si hæres decesserit sine filiis, euanescit existentibus filiis etiam non succedentibus.*

1 SVBSTITVTIO † sic facta si hæres scriptus sine liberis moriatur, expirat, si mortis tēpore scriptus hæres filios reliquerit, quāuis illi statim mortuo patre decesserint sine liberis, q̄a conditio substitutionis impleta nō est, Nā qualitas adiecta verbo, refertur ad tempus verbi. l. ex facto §. si quis autem. ff. ad Trebel. fac. l. in delictis, §. si extraneus. ff. de noxa. Præterea casus omissus remanet in dispositione iuris cōmunis, l. cōmodissimè. ff. de libe. & posth. & sufficit momēto liberos patri superuixisse ad exclusionem substituti. arg. l. ii. C. de posth. hære. insti. l. qui duos. ff. de reb. dub. & l. inter stipulantē. §. sacrā. ff. de ver. ob. vt p Doc. in c. i. §. q n etiā. Episc. vel Abbat. in vsi. feu. Old. cōsi. xxi. Thema tale est. Ful. cōsi. xlvi. Andreas. cū in hūc casū testator nō ꝓuiderit, l. quidā cùm filiū. ff. de hæ. insti. vt p Deci. cōsi. lxiii. Diligēter cōsyderatis. col. ii. cū alleg. per eū ibi, & cōsi. ccxviii. In casu. col. ii. & cōsi. cclxix. Consultus ab illustri. col. v. cōsi. ccxci. Visis. col. ii. & cōsi. cccxiiii. Viso eleganti cōsilio. co. ii. & ꝙ ita euanescat substitutio. tenent quoq; alii relati per Alex. cōsi. 40. Pōderatis his. libr. iii. & per Barba. in. c. Rainutius. col. 34. de testa.

Sed ne substitutio euanescat, remedium est, quod testator substituat liberos hæredis, & illis morientibus sine liberis aliu que velit substituat, vt colligitur ex scriptis per Corn.consi.cxlvi. In hac consultatione.col.i.lib.ii.& per Abb.cōsil. iiii.Venio ad primum.lib.i.& Deci.consi.lxiii.Pro tenui facultate.colū. ii.

2 Secundū remediū est; † quod substitutio fiat in defectum liberorum, vel deficiētibus liberis hæredis instituti, tunc enim quandocūque liberi hæredis defecerint ad hæreditatem vocabitur substitutus, vt per Soci, in l.solemus .ff.de conditio.& demon. Alex.consi.xliii.Consyderatis.col.iii.lib.3.& cōsi.cl. Super primo.co.iii.lib.vii.& Deci.cōsi.cccccxciiii.Viso testamento.colū.ii. Nam clausula illa deficiētibus liberis prolata sine præfinitione tēporis tēpus omne cōplectitur, l.i.§.generaliter.ff.de lega.præst.Zab.consil.xlix. Anno ab incarnatione col.iii.

3 Et sciendum est, † quod etiam filii qui volunt vel non possunt hæredes esse huiusmodi conditionem ad exclusionē substituti deficere faciunt, l.filiusfamilias.§. cūm quis.& illi Bart.ff.de leg.i. & per Deci.consil.383. Viso puncto.col.ii. quāuis Cuma.aliter senserit cōsil.cxxi. Gerardus quondam, Quare si testator velit eo casu substitutum nō excludi verba cōditionis, ita cōcipienda sūt si hæres scriptus decesserit sine liberis & hæredibus, per no.per Bar.in l.vt iurisiurandi.§.si liberi.ff.de oper.lib.& opi.hæc cōmuniter approbatur, vt patet ex alleg.& dictis per Iaso.consi.lvii. In causa mota.lib.i.

CAVTELA XXVI.

Quo remedio fideicommissum vires habeat etiam hæreditate non adita.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommissaria substitutio euanescit si hæres scriptus moriatur hæreditate non adita, limita vt ibi.*

2 *Fideicommissum ab hæredibus ab intestato repetitum censetur virtute clausulæ codicillaris.*

Aditio hæreditatis ex testamento non est necessaria, vbi est clausula codicillaris. ibidem.

Fideicommissa quando debentur hæreditate non adita. ibid.

3 *Fideicommissa, & legata omnia videntur repetita ab his qui sunt ab intestato successuri, licet ex testamento non adeatur hæreditas si testatoris iuramento confirmetur testamentum.*

4 *Donatio causa mortis non requirit hæreditatis aditionem.*

5 Fideicom-

5 *Fideicommissa debentur etiam hæreditate non adita per ab intestato successuros si sic fuerit à testatore dispositum.*

6 *Fideicommissario consulitur contra hæredes hæredis minoris qui decesserit hæreditate non adita.*

1 FIDEICMMISSARIA † substitutio euanescit si hæres scriptus moriatur hereditate non adita, l.ille.§. si de testamento.ff.ad Treb.ubi Docto.& Alex.cõs.i.col. 4.lib.i.Sed ne hoc modo fideicõmissum reddat inutile, remedium est ꝙ fiat substitutio cõpendiosa veluti si dicatur quandocũque hæres decesserit, Lucium substituo. Nã hærede scripto non adeunte vulgaris erit substitutio, & ex ea substitutus hæreditatem obtinebit, per no. per Docto. in l.centurio. ff. de vulg.& pup.& in l.precibus.C.de impube.& aliis substi.& in c.Rainutius.& c.Rainaldus.de testa.Bal.cõsil.ccccviii.Factũ tale est.lib.ii.Ale.consi.xxii.Visis.col.ii.lib.iii.Deci.cõsi.ccxxviii.In casu proposito. Calca. consi.cvi. Tradita sunt. Se-
2 cũdum remedium est. † ꝙ adiicatur clausula codicillaris per quam fideicommissum ab hæredibus ab intestato repetitum censetur, l.ex testamẽto.C.de fideic.Bar.in l.i.ff.de iure codi. & in auth.ex causa.C.de lib.prete. ita dicit Soc. cõsi.ccxviii. Consyderatis.co.iiii.cum allegatis per Ale.consi.iiii.Attẽtis narratis.col.ii.lib.vii. Intelligitur tamẽ facta repetitio sub eisdem conditionibus, ideo si testator ita substituerit si hæres decesserit sine filiis, & hæres scriptus cũ filiis decedat ante aditam hæreditatem, vi huius clausulæ hæreditatem fideicõmissarius non habebit, secundum Soci.in præallegato consil. ccxviii.col.v.Et est notandum ꝙ idẽ operatur clausula illa, videlicet voluit valere iure cuiuslibet vltimè voluntatis. Nam vltima voluntatis in genere reperitur.gl.& doct.in l.licet inter priuatos.C.de pact.& p Barb. in ru. de testa.fo.17.ver.3.
3 limita.Tertium remedium est, † ꝙ testator intamento confirmet testamentum, tunc.enim videntur fideicommissa & legata omnia repetita ab his qui successuri sunt ab intestato & vires habent, licet ex testamento non adeatur hæreditas, vt per Barb.in rub.de testamen.fol.18.ver.octauo limita argu.l.cùm pater.§.filius matrem.ff.de lega.ii.Quartum reme-
4 dium est † quòd adiiciatur clausula voluit etiam valere iure donationis causa mortis solenni modo vt sæpe ducuimus,

nam donatio causa mortis non requirit aditionem hæreditatis,l.i.ff. qui sin.manu. ad liber. peru. cum aliis allegatis per Barb.in rub.de testa.fo.18.ver.xx.limita.Quintum remediũ
5 est † q͛ testator disponat fideicommissa deberi etiam hęreditate non adita ex testamento per eos qui succedent ab intestato per not.per Bar.in l.pactum inter hæredes. ff. de pac.& sic concepta clausula non obstabunt dicta per Ang.in l. eam quam.C.de fideicom.& per Barb.in rub.de test.col.pe.illud
6 etiam notandum est † q͛ si hæres scriptus esset minor,qui non adita hæreditate decesserit fideicommissarius posset cogere minoris hæredes ad petendum restitutionem in integrũ aduersus hæreditatis aditionem non factam, & illa obtenta hæredes minoris hęreditatem adibunt, & fideicommissario restituent,& q͛ sit concedēda restitutio probatur in l.qui duos. & ibi per Bar.ff.de reb.dub. facit ad id l.Pantonius.ff. de acquir.hære.no.per Barto.& docto.in l.si infanti.C.de iur.delibe. & remedium hoc eo casu competere scribit Alex. in d. §.si de testamento.

CAVTELA XXVII.

Quo consilio vti debeat testator vt substituti admittantur quemadmodum succederent intestato.

SVMMARIVM.

1 *Substitutis agnatis,familia, seu stipite domus testatoris præferuntur remotioribus in gradu proximiores.*
Filii fratris an succedant vna cum patruo ex substitutionibus. ibi.
Successio ex testamento an reguletur secundum naturam successionis ab intestato. ibid.
2 *Successio vbi sit in capita erit in stirpes voluntate testatoris.*

1 SVBSTITVTIS † agnatis seu familia aut stipite domus testatoris proximiores in gradu remotioribus præferũtur,l.peto.§.fratre.ff.de leg.2. vt per Doct. in l.Gallus. §.quidã.ff.de lib. & posthu. & Barb. in c. Rainutius.col.24. de.test.& regula.§.cum filius. Inst.de.hęr. quæ ab intesta.in substitutione fideicommissaria non procedit, l.cùm ita.§.in fideicommisso.ff.de lega.ii.& licet ibi glo.dicat quandocunque qui sunt in gradu impari, æqualiter admittuntur vt fratrum filii cum patruis, non est putandum gl.sensisse id procedere in successione ex testamento, sed quando succeditur

ab inte-

ab intestato, nam gl. intelligenda est secundùm legem quam allegat, vt per Bar. in l. non solùm, §. liberationis verba. ff. de lib. leg. & videtur facienda distinctio, & differentia inter successionem testamentariam, & legalem, quia præsumitur ad proximiores maior affectio testatoris, vt patet ex dictis Bal. in d. §. in fideicommisso. & ex allegatis per Ale. consi. iiii. Pōderatis col. iii. lib. iiii. & consi. 129. Perspectis his. lib. v. & consi. 588. quòd concurrere. & consi. 137. Præclare. lib. i. & quòd in fideicommisso filius nō assumat locum patris sui dicit esse magis communem opin. Dec. consi. i. col. iii. & cōsi. ccxvii. In casu proposito. & consi. 299. In causa. & consi. ccccviii. In præsenti. in fin. vbi dicit ita per Rotam iudicatum fuisse Romæ. & consil. ccccxii. Viso eleganti, rationibus, & authoritatibus per eum relatis. Sed contrariam opinionem veriorem esse arbitror, quia successio, ex testamento regulatur ex natura successionis ab intestato per doctrinā Bar. in l. hæredes mei. §. cùm ita. ff. ad Trebel. & in l. vt iurisiurandi. §. si liberi. ff. de ope. lib. Doct. in l. Gallus. §. quidā. ff. de libe. & posth. Soc. cōsil. 90. Abundè. & Io. de Imo. in d. §. cùm ita. Præterea non videtur minor affectio aui ad nepotes quàm ad filios liberorū. ff. de ver. signi. & quòd fideicommissaria substitutione filius succedat in locum patris sui esse magis cōmu. opi. dicit Ale. consi. 26. Videretur. col. pen. lib. iii. & Ias. consi. clviii. Magnifica. col. ii. par. ii. † Quæstionis igitur tollendæ gratia cautus testator aperiat mentem suā. & si nolit nepotem pariter cum patruis ex substitutione vocari adiiciat verba hęc, salua gradus prærogatiua, ita vt remotiores non possint ex persona patris cum proximioribus in successione concurrere, aut testator substituat proximiores suos, l. cùm pater. §. hæreditatem. ff. de lega. ii. Bald. consi. 488. Casus talis est. lib. iii. Atsi contrarium velit declaret ex substitutione succedendum esse secundùm regulas successionis ab intestato. seu eo modo quo successuri essent ab intestato, & cessabit quæstio vbi testatoris manifestus erit sensus, vt colligitur ex dictis, & allegatis per Deci. d. consil. i. & consil. lxxix. Diligenter viso puncto, expedit quoque, quòd testator declaret vtrum velit succedi in capita, an vero in stirpes, potest enim testator etiam circa hoc immutare ius commune, vt per Alex. consi. lv. Perspectis his. col. ii. lib. iiii.

(margin number "2" beside the line "fica.col.ii.par.ii.† Quæstionis igitur")

CAVTELA XXVIII.

Quo remedio restitutioni, prælegata quoque, & fideicommissa ex fideicommissaria substitutione subiaceant.

SVMMARIVM.

1 *Legata prælegata, seu fideicommissa vtrum subiaceant restitutioni ex fideicommisso.*
2 *Quartæ deductione permiscentur omnia.*
Quartam fideicommissarius fideicommissario non detrahit. ibi.
3 *Impersonalis loquutio quid operatur.*

1 HAEREDITATEM † restituere rogatus quod in re legati vel fideicōmissi cœperit restituere, nō tenetur quia hereditatis appellatio neque ad legata, neque ad fideicommissa porrigitur, l. si Titius. ff. de lega. 3. Sed si testator velit substituto legata etiam & fideicommissa restitui, remedium est ꝙ testator roget heredem suum restituere simpliciter, ea quę ad eum ex testamento peruenerint, l. hæredes. §. cum ita. ff. ad Treb. vt per Bar. & Ale. in lege Marcellus. §. quidā. ff. ad Treb. & per Barto. consi. 245. Dominus Cato. Bald. consi. 94. Punctus quæstionis. in fi. lib. 2. & consi. 40. in legitima. lib. 4. Ale. consi. 33. Videtur super dicto lib. 4. Secundum
2 remedium est, † quòd testator vtatur verbis generalibus, veluti si ita roget, volo hæredem restituere quicquid acceperit, l. cùm virum. C. de fideicom. vt per Alex. in d. §. quidā. & Dec. consi. 80. Visis duobus. & consil. 86. Viso puncto. cum allegatis ibi per eum, & per Cor. consi. 105. Licet in hac. libr. 4. & de materia vide per Barto. in d. §. quidam. cuius doctrina communiter approbatur, vt dicit Ias. consil. 175. Egregius. 2. parte. & per Dec. d. consi. 80. & conf. 254. Viso puncto. & Ias. consi. 89. Agredior. libr. i. & verbis ita vniuersaliter conceptis tenebitur heres substituto restituere quicquid habuit, tam ex substitutione pupillari, quàm fideicommissaria detracta tamen hoc casu legitima, ac Trebellianica si prohibita non sit non solùm ex parte hæreditaria in qua ipse hæres fuerat institutus, verum etiam ex portionibus premortuorū cohęredum Omnia nanque permiscentur in deductione quartæ, l. in ratione. §. quod vulgò. ff. ad legem Falcid. secundùm Bal. consi. 101. In dicto testamento. l b. 4. cuius opi. nō

videtur

videtur tuta, quoniam fideicommiſſarius fideicommiſſario ſecundo quartam non detrahit. l.i.§. denique.ff. ad Treb. & ibi per Alex. præterquàm vbi hæres primo fideicommiſſario Trebellianicam non detraxit ſecundùm commu.opin. vt per Soci.tertium in l.cùm filiofa.parte 3.col.fi.ff.de leg.i. Tertiũ
3 remedium eſt,† ꝙ teſtator mandet hærede moriente ſine liberis ad proximiores liberè deuenire hæreditatem, & bona ſua imperſonaliter loquendo. tunc enim omnia comprehendentur quę fuerunt teſtatoris,& fideicommiſſo ſubiacebunt. Cu ma.conſi.3.Teſtator.arg.no.in l.Lucio,ff.de lega.2.

CAVTELA XXIX.

Quo remedio breuiloqua ſubſtitutio impuberibus facta etiam ſubſtitutionem fideicommiſſariam comprehendat.

SVMMARIVM.

1 *Subſtitutio breuiloqua facta impuberibus continet etiam fideicommiſſariam,ſi addatur clauſula codicillaris.*

2 *Clauſula, vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum, quid operatur.*

3 *Subſtitutio fideicommiſſaria continetur in ſubſtitutione breuiloqua propter compendioſam.*

1 SI teſtator † filios impuberes inſtituerit, eosq; inuicẽ ſubſtituerit,his verbis vulgaris, & pupillaris tantum ſubſtitutiones inter impuberes,inter puberes autem ſolum vulgaris factę cẽſentur,& ſi alter ſine liberis moriatur poſt pubertatem alter ex ſubſtitutione nõ ſuccedet.l, iam hoc iure.ff.de vul.& pup.vbi Bar.& ita dicit ſe cõſuluiſſe idem Bar. in l.hæreditatem.C.de impu.& al,ſubſt.Io.de Ana.cõſi.xlvi.Circa primum.& eſt cõmunis opi.vt dicit Iaſ. in l. Lucius.col.antepe.ff.de vul.& pu.licet affirmet ſtricto iure poſſe ſuſtineri,ꝙ fideicommiſſaria quoq; ſubſtitutio contineatur. Dicit tamen
2 non eſſe à cõmuni opin.recedendũ.† Sed vt breuiloqua ſubſtitutio adueniente pubertate in fideicõmiſſum conuertatur remedium eſt ꝙ adiiciatur clauſula codicillaris ita concepta ſi non valet,vel ualebit iure teſtamenti, valeat iure codicillorum. Hac enim clauſula adiecta poſt pubertatẽ ſubſtitutio valebit iure fideicõmiſſi. decedente aliquo ex cohæredibus

sine liberis,l.si frater.vbi hoc tenēt Raph.& Philip. Cor.C. de fideicom.quos refert & sequitur Soci.consi.6. In præsenti consultatione.lib.3. Sed si per verba præsenti temporis clausula hæc concipiatur,non operabitur hunc effectum,vt patet ex allegatis per Deci.consi.291. Visis & diligenter.col.2. Secundum & tutius remediū est, quòd testaror vtatur illis verbis substituit eos inuicem vulgariter, pupillariter,& per fidei commissum.Nam sic videtur etiā facta substitutio fideicommissaria in tempus mortis ei qui sine liberis decederet,vt per Fulg.consi.43.In primo.col.2.& Alexan.consi.208. Ponderatis.lib.6. & hoc operatur illud verbum per fideicōmissum, vt per Dec.consi.86.Viso puncto.col.i.remedium etiam est, ꝙ breuiloqua substitutio fiat verbo habente tractum futuri temporis cum commemoratione mortis, vt si testator dicat quandocūq; alter ex hæredibus decesserit sine liberis alterū superstitem substituo, tūc enim propter compendiosam etiā fideicommissaria substitutio cōtinetur,vt per doct.in d.l.Lucius.& ista est vera, & communis opinio, vt dicit Ias.consil. 134. In causa quæ.lib.i.

CAVTELA XXI.

Quo remedio mater filio impuberi non inutiliter substituat.

SVMMARIVM.

1 *Mater filio impuberi pupillariter substituere non potest. Mater filios in potestate non habet.ibid.*

2 *Legitima patitur temporis dilationem, quando mala mente non est adiecta dilatio.*

3 *Mater quando possit filio pupillariter substituere.*

1 MATER † filio impuberi pupillariter substituere non potest,quia fœminæ filios in potestate non habent.§. fœminæ.insti.de adop.iuncta l.morib.ff.de vul.& pu. Sed remediū est,ꝙ mater filio hæredi instituto substituat verbis obliqs.§.extraneo.inst.de pupil.subst.Cal.cōsi.11. Quia
2 substituit.de testa.Secundum remedium est,† ꝙ filius à matre instituatur in diem,hoc est cum ad pubertatem peruenerit,& alius substituatur, si pupillus hęres non erit.& ita substitutus hæreditatē habebit filio impubere decedente, simile cōsilium datum fuit à Iure consulto cùm pater vellet substi-

tuere

tuere filio emancipato.l.cùm ex filio.ff.de vul. & pup.& mater hoc modo substituens causam adiiciat,dicatque se ita instituere filiũ,ne vitæ filii successuri ab intestato moliãtur insidias.Sic non poterit cõqueri filius quasi præteritus interim sit.Nec dies ẽt quantum ad legitimã reiicietur cùm tempus non mala mente institutioni adiectũ sit,secundùm Alexã.& Ias.i.d.l.cùm ex filio.per.l.si patronus.§.si quis nõ mala mẽte.ff.de bon.liber.&.l.multi.ff.de libe.& posth.& ibi docto.

3 Tertium est remedium † ꝙ mater a principe impetret priuilegium substituendi pupillariter impuberi filio.arg.l.ex facto.cum ibi traditis per doct.ff.de vulg.& pup.

CAVTELA XXXI.

Quo remedio fideicommissarius nullam detractionem Trebellianicæ vel legitimæ patiatur.

SVMMARIVM.

1 *Quarta Trebellianica potest ab hærede rogato hæreditatem restituere,detrahi.*

Quartæ duæ quando detrahi possunt ibidem & nu.5.

2 *Quartæ detractionem quando fideicommissarius non patiatur.*

3 *Quartæ Trebellianicæ detractio prohiberi potest.nu.4.*

4 *Legitimæ detractio in restitutione hæreditatis ex fideicommissaria substitutione quo remedio cesset.*

7 *Quarta canonica ex legatis ad pias causas prohiberi non potest.*

1 HAERES † rogatus hæreditatẽ restituere ex senatusconsulto Trebelliano quartã retinere potest.§.sed quia stipulationes.inst.de fideicõ.hære.& si filius sit, vltra Trebellianica poterit detrahere legitimã, quando vtriusque quartæ detractio eodẽ tẽpore nõ cõcurrit.c.Rayn.&.c.Rainaldus.de testa.doct.in.l.quanquàm.C.ad leg.Fal.Bal.cõsil.cccclxxxviii.Factum super quo.lib.i.Bar.in.l.Papinianus.§.meminisse.ff.de inoffi.test.Fulg.cõsi.26.Stante statuto.cum allegatis per Alexan.in.l.in ratione.§.quod vulgo.ff.ad leg.Falci.& consi.43.Attenta.in fi.lib.2.vbi dicit ius deducendi quartam transire ad hæredes per text.in.l.quanquam.C.ad leg.Falci.& consi.142.Circa primam dubitationem.col.4.lib.2.& hæc est cõmunis opi.quã approbauit vsus mundi volentis in hoc stare canonibus,vt legitur inter consi.Bal.cõsi.cclxxxii.Quidã Ser Cola.& consi.ccclxxvii.Quidã Alex.

lib.3. † Sed si testator velit sine Trebellianicæ detractione hæreditatem ad fideicõmissarium peruenire, remedium est, ꝙ detractionem Trebellianicæ expressè prohibeat, quod facere potest.§.si verò expressim.in auth.de hær.& Falc.secundùm glo.in.d.§.sed quia stipulationes.in versi.liceat. Bar.in auth.sed cùm testator.C.ad leg. Falc. & opinio hæc ratione nõ caret,quia tex.in.§.si expressim. loquens in Falcid. est ad Trebellianicam extẽdendus. Nam per hoc ad ius commune reuertimur.l.verbis.ff.de verb.sig.& vbi reditur ad ius commune, lex noua et correctoria recipit extensionẽ gl. in.c.statutum.de præb.lib.vi.maximè vbi sublata significatione vocabuli casus de quo fit extẽsio cõprehenditur,glo. in cle.i.de ele.& appellationem Falcidiæ ad Trebellianicã porrigi certum est per not.in auth.vnde si parens.C.de inoffic.testa.& opinionẽ hãc cõmuniter approbari dicit Alex.in.l. Marcellus.ff.ad Treb.post Ioã.de Imo. ibi. & ꝙ ista sit cõis opinio dicit et Barba.consi.x. Illud.col.x.lib.4.& Ias.cõsi.84.Omissa.col.8.parte.i.& cõsi.146.Presupposito.2. parte.Et notandum est, †ꝙ si testator hæreditatem restitui mandauerit totam,vel integrã,vel pleno iure, vel vsus fuerit his verbis restituat omnia bona, vel residuum bonorum, aut quicquid ex bonis peruenerit videtur Trebellianicã prohibuisse per ea quæ no.glo.in.l.decem.ff.de fideic.liberta.quam singularem esse dicit Auge.ibi & Bal. in dicta auth. sed cùm testator.facit.l.fi.C.ad leg. Falc. & hoc approbat Alexã. in.l.centurio. col.22.ver.nota tamen.ff.de vulg.& pup.& consi.cci. Perspectis verbis.col.1.lib.6.& cõmunẽ sententiam hanc esse scribit idem Alex. consi.5. Circa primum. versi. bene facit.lib.3.fac.no.per Alex.cõsi.133.Super quæsitis. lib.v. & comprobatur ex aliis relatis per Corse. in tracta. de potesta. reg.q.73.§.2.licet contrarium teneat Lud.Rom.consi.75.Nescio. & consi.79. Totum fundamentum. & consi. ccxxxix. In re hac.& Feli.in.c.auditis.col.3.de præscri.& Ias.consi.84.Puto cum aliis allegatis ab eod.lib.i. Cautius tamen est geminare verba iubendo totam & integram hereditatem plenè restitui, per.l. si post manumissionem.ff. ad leg. falcid. &.l. Balista.ff. ad Treb.fac.no.per Alex. in.d.l. centurio. col.22. ver.no.tamen.& melius per Corn.consi. ccvii. De pluribus. col.3.ver.Posset quis instare.lib.2.Prohibuisse etiam Trebellianicam

Margin numbers: 2 (beside first line), 3 (beside "dum est, † ꝙ si testator").

Trebellianicam intelligitur testator prohibendo bona alienari, authen. sed in ea re. C. ad leg. falc. Zab. consi. 113. Respondeo. & Cors. d. q. 73. §. 1. col. 3. Nullum autem tutius remediũ est, quàm expressa prohibitio detrahendi Trebellianicam d. §. si verò expressim. vt per Ias. d. consi. 84. col. 10.
4 † Et ignorandum non est multos opinari, ꝙ prohibitio detractionis Trebellianicę inefficax sit, quando filius primi gradus rogatur hæreditatem alteri restituere, per l. iubemus. C. ad Trebel. & ibi hoc tenet Bald. & sequitur Alex. d. consi. 5. in fi. & communiter opi. hanc teneri scribit Ias. in d. l. Marcellus. & in consil. 99. Dominus. parte 2. vbi dicit non posse hoc casu fructus in Trebellianicam imputari ex expressa voluntate testatoris. Et Deci. consi. 81. In casu. col. 2. & consi. 299. Consultus. in fi. Quamuis Cors. d. q. 73. §. 1. col. 3. per allegata per eũ ibi dicat cõmunem opi. esse in cõtrariũ, & Alex. consi. 29. Perspectis. lib. 5. & Cor. consi. 22. In hac consultatione. col. 9. lib. 2. Dec. autẽ consi. 480. In casu. nititur opiniones ad concordiam reducere, vt videre poteris: & nolo te ignorare, ꝙ nouissimis temporibus Rota cùm iste casus ventilaretur corã ea, & dubitaretur an testator prohibere posset Trebellianicam in liberis primi gradus propter conflictum opinionũ noluit causam sententia decidere, sed litigãtes ad trãsigendum induxit, vt refert Cassiod. in titu. de testa. decisio. 4. vtrum Trebellianica.
5 † Vt autem etiam filius primi gradus duas quartas nõ detrahat, sed solam legitimã retineat melius remediũ est, ꝙ pater iubeat Trebellianicam in legitimã computari. potest enim testator facere per indirectũ, quod directo prohibere nõ posset. l. si debitor. cum ibi relatis per. Ale. ff. ad leg. Falc. & per Barb. in d. c. Rainutius. fol. 30. Item no-
6 tãdum est, quòd † filius rogatus hæreditatem restituere post mortem suã potest legitimã detrahere. l. ex tribus. & l. quoniam in prioribus. C. de inof. test. & ibi per Doc. & per Ful. cõsi. 19. Tertio principaliter. Sed vt in restitutione hæreditatis legitimæ detractio cesset, remediũ est, ꝙ testator roget filium etiam legitimam restituere, adiiciendo ꝙ si onere fideicommissi filius nõ sit contentus, tunc intelligatur, & sit tantùm in legitima institutus, & in residuo instituat, atq; substituat quos per fideicõmissum substituere proponebat. Nã si filius hæreditati se immisceat per approbationem testamẽti

non solùm legitimam, sed & bona sua propria, & non à patre habita fideicommissario dimittere tenetur. Si ita iusserit testator.l.cohæredi. §.cùm filiæ.cum gl.in ver. tenebuntur. ff.de vulg.& pup.l.ex facto.ff.ad Treb.l.Imperator.§.si centū.ff.de leg.ii.Deci.cōs.687.Visis & diligenter.Nec ob.consilium Deci.688.Ad confirmationem.col.3. vbi dicit filium non obstante approbatione testamenti posse legitimam detrahere. non respondetur, quod illud potest procedere quando testator non rogasset filium expressè restituere legitimā substituto. Confirmantur prædicta ex dictis per Cuma. consil. 25.Franciscus.& consi.52.Ad primum quæsitum. Sic igitur poterit testator hæreditatem integram ad suos posteros, vel agnatos deuoluere mortuo filio hærede instituto,& æquitatē habent remedia hæc, quoniam agnationi bona sunt quasi debita,& reipu.expedit bona agnatis deferri. Nam diuitiis familiarum dignitas conseruatur,l.1.§.si seruus.ff.de vent. inspi.in authen.de defen.ciui.circa prin. & in authent.vt omn. ob.iu.pro.§.i.fac.l.pietatis.C. de suspito. cum aliis allegatis
7 per Barba.in rubrica de successio.ab intestato.col.4.†Quarta autem canonica, quæ detrahitur ex legatis ad pias causas a testatore prohiberi non pōt.C.officii.de testa. & ibi Doct. Si tamen pius testator pia legata vellet integra præstari, remedium est, quod leget personis.& nō loco vel pro ornamentis ecclesiasticis,vt pro calice,patinis, vestibus, vel pro ecclesia reparanda,pro cruce,& fabrica ecclesiæ,vel aliorum piorum locorum,vel aliàs ad cultum diuinum.C.de his.cum ibi cōgestis per Barba.de testa. & Pau. de Cast.consi.242. Videtur mihi.

CAVTELA XV.

Quo remedio hæreditatis restitutio nunquam fideicommissario necessaria sit.

SVMMVRIVM.

1 *Fideicommissarius ante restitutam hæreditatē ius in re nō habet.*
2 *Possessionem fideicommissarius etiā uniuersalis per seipsum nan cisci non potest.*
Liberè quid significet.ibid.& nu.3.

1 FIDEICOMMISARIVS † ante restitutam hæreditatē ius in re nō habet.l.facta.&.l.restituta.ff. ad Treb. & ibi

& ibi docto.& pau.de Caſt.conſi.131.Viſo puncto.col.iiii.i. par.Cor.cõſi.201.Licet videatur.col.i.lib.i. nec authoritate propria poteſt bona hæreditaria capere, l.Paulus.ff.ad Trebellia.vbi Alexan.Bar.conſi.91.In quæſtione. & Alex.cõſil. 32.Viſo proceſſu.col.fi.ver. præterea dato.lib.3. cum aliis allegatis per Deci.conſi.438.Accuratè.vbi.tenet, quòd ſi propria authoritate fideicommiſſarius capiat bona priuatur iure
2 ſuo,argu.l.non eſt dubium.C.de lega.† Sed vt fideicommiſſarius non indigeat reſtitutione,& per ſeipſum poſſeſſionem rerum hæreditariarum nanciſci poſsit,remedium eſt,quòd ei in teſtamento detur licentia res apprehendendi propria authoritate ſecundùm Angel. & Alexan.in d.l. Paulus. per l. Titia.§.Lucius.ff.de lega.ii. Quod Iaſ.dicit eſſe ſignandum in repeti.l.nemo.ff.de lega.i.vbi dicit videri talem licentiam datam eſſe, ſi teſtator dixerit bona liberè deueniant,quoniã verbum liberè,facit non oportere licentiam requiri,c.quæ in eccleſiarum,cum ibi not.per Bald.de conſti.C.de multa.cum ibi.not.per Abb.de præben. quod confirmatur ex dictis per Barb.conſi.xl.Clemẽtiſsimi.col.xiii.lib.4.& Laur.Cal.con-
3 ſi.iii.ꝙ dictus dominus.col.2.Cautius tamẽ eſt, † ꝙ detur ad id expreſſa licentia vt tollatur quæſtio voluntatis teſtatoris, nam poſſet quis non ab re dubitare,an verbo illo liberè, intelligatur data poteſtas ſibi ius dicendi, vt per Cuma.conſil. 114.Antonius. colu.3. verbum nanque hoc liberè, non ſimpliciter accipitur, ſed reſtringitur ad alias leges de materia loquentes,c.2.de feud.iunctis not. per Bar.in l.i.§.præmittitur.ff.de aqua quoti.& per Deci. conſi.131.Reuocatur,col. 2.Magis tamen placet opin.contraria, quoniam legatarius, & fideicommiſſarius non ſolùm quando habent expreſſam licentiam à teſtatore,verum etiam ex coniectura voluntatis poſſunt res accipere propria authoritate, vt patet ex allegatis per Deci.conſi.318. Viſa. colum.i. Et ſi fideicommiſſa-
4 rius timeret aliquod impedimentum ſibi inferri in adipiſcenda poſſeſſione, poſſet implorare officium iudicis,vt manu militari impedimenta remoueat, quod iudex facere debet, ita tenet Bald.conſil.234.Veritas.lib.iii.argu.l.fin.ff.de offic. procura.Cæſa.& l.quibus diebus.ff.de conditione,& demonſtration.fac.not.per Bald.& Alexand.in l.ſi ſuper.C.de tranſactione.

CAVTELA XXXIII.

Quo remedio illegitimi comprehendãtur in relicto familiæ testatoris.

SVMMARIVM.

1 *Spurii non dicuntur de domo seu familia.*
Familiæ appellatio non porrigitur ad spurios.
2 *Spurii non admittuntur ad fideicommissum relictum familiæ seu stipiti domus, nisi appareat ex mente testatoris.*

1 NON † legitimè nati nequaquã familiæ & agnationis nomine cõtinentur. Instit. de leg. agn. suc. §. qui vulgò. Bart. in l. tutelas. de cap. dimi. cũ alleg. p Imo. & Alex. in l. ex facto. § si quis rogatus. ff. ad Treb. & p Doct. in l. fi. C. de verb. signi. ideo ad fideicommissum relictũ familiæ, seu stipiti domus vulgò concepti non admittentur, cùm non dicantur de domo secundùm iuris consonam interpretationẽ, Bar. in l. pronuntiatio. §. familiæ. ff. de verbo. signifi. Sed si testator
2 † illegitimè natos velit saltem in defectum legitimæ prolis admitti, remedium est, ꝙ id exprimat, & declaret. nam quando constat de mente testatoris etiam non legitimè nati vocabuntur ad fideicommissum relictum familiæ, vt no. per Bart. in d. l. tutelas. & Imol. & Alexan. in d. §. si quis rogatus & per Soci. consi. cii. Visis. col. iiii. lib. iii.

CAVTELA XXXIIII.

Quo remedio fideicommissarius ex codicillis consequi possit hæreditatem pupilli mortui integram, & sine detractione legitimæ.

SVMMARIVM.

1 *Pater, qui prius fecerat testamentum, non potest filio impuberi directam substitutionem pupillarem in codicillis facere, secus per fideicommissum.*
2 *Legitima non subiacet fideicommisso, potest tamen testator rogando successuros pupillo, vt etiam legitimam restituant.*

1 IMPVBERI † filio pater qui prius fecerat testamentũ, non potest in codicillis directam pupillarem substitutionem facere, sed p fideicommissum substituere potest, l. hæreditatẽ. C. de cod. & eo casu si filius fuerit rogatus post mortem, hæreditatem alteri restituere poterunt hæredes eius legitimam deducere, l. ex tribus. C. de inof. testa. Sed si testator

velit contra fideicommissarium ab hæredibus pupilli legiti-
2 mam non deduci, remedium est,† ꝙ nõ filius, sed successores eius rogẽtur hæreditatem restituere, tex. est no. in l. si fundũ, §. fi. ff. de leg. i. & ibi latè per Ias. post. Bar. & per Bal. cõsi. 39. Testator reliquit. lib. i. Paul. de Castr. consil. 187. In casu. præsenti. col. vlti. & per Corn. consil. 138. Nulli dubium. lib. iiii. & consil. clviii. Viso suprascripto. colum. penulti. lib. iii. & est communis opinio. vt per Iaso. in dicta l. ex tribus. planè in re dubia intelligitur fideicommissum iniunctum non filio, sed eius hæredi. arg. l. quoties. ff. de reb. dub. vt per Paul. de Castr. & Ias. in dicta. l. ex tribus. & Alex. consil. 67. Consyderatis. colũ. 2. & 3. lib. 3. & Ias. in l. cohæredi. §. cùm filiæ. ff. de vulgar. & pupil. & consil. 99. Dominus. parte. 2. cum relatis per eum, vbi dicit opin. hanc communem esse contra Bar. qui aliter sentit in l. cohęredi. §. cùm filiæ. ff. de vulga. & pupil.

CAVTELA XXXV.

Quo remedio hæres rogatus sub conditione restituere hęreditatem à legatariis cautionem petere impediatur.

SVMMARIVM.

1 *Hæres rogatus sub conditione hæreditatem restituere vtrum impediatur petere cautionem à legatariis.*

2 *Partem potest, qui totum potest.*

Legata pura an patiantur deductionem aliquam de consuetudine, si fideicommissum sit conditionale. ibid.

3 *Consuetudo an probetur per dictum Doctoris scribentis sic de consuetudine seruari.*

Doctori asserenti aliquid de consuetudine seruari quãdo credatr. ibi.

1 HAERES † cui alius substitutus est si decesserit sine liberis potest, vt quidã opinantur, quartam deducere de legatis, nõ expectato mortis euentu, sed Bar. tenet cõtrariũ, & dicit receptũ esse, ꝙ ratione cõditionalis fideicõmissi legatarii caueant de restituẽdo hæredi, si quid vltra Falcidiam eueniente conditione fideicommissi eos cœpisse constiterit, l. i. §. si legata. ff. si cui plus q̃ per l. Falc. & opi. hãc totus mundus seruat, vt post Bart. dicunt Paul. de Cast. & Ias. in l. Marcellus. §. idem Pomponius. ff. ad Trebellia. Sed si testator velit

occaſione fideicõmiſsi cõditionalis non grauari legatarios ad huiuſmodi cautionẽ præſtandam, remedium eſt, ꝙ teſtator legatariis, ſeu fideicõmiſſariis remittat. neceſsitatẽ cauendi, l.ii. C. vt in poſ. leg. vt ꝑ Iaſ. in l. nemo. col. vlti. ff. de lega. i.
2 Secundum remedium eſt:† ꝙ mandet legata integra, & ſine vlla diminutione perſolui. Nam ſi teſtator in totum poteſt quartæ deductionem prohibere, §. ſi verò expreſsim. in auth. de hæred. & falci. Facilius poterit ex parte minuere, l. videamus, §. iurare. ff. de in lit. iur. hęc de iure ſcripto procedũt. De conſuetudine autem ſeruatur, ꝙ vbi legata pura ſunt, & fideicommiſſum eſt conditionale, nihil de legatis detrahatur, & quarta tantùm deducatur ex bonis fideicommiſſario reſtituendis, & ita communiter ſeruari dicit Barba. conſi. lviii. Illud. col. ii. & iii. lib. iii. Vti tamen dicto remedio expedit, quia ſic legatarii releuantur ab onere probandi conſuetudinem.
3 quæ aliàs probanda eſſet,† quia non creditur Doctori dicẽti aliquid de conſuetudine ſeruari, vt patet ex dictis per Alex. in l. poſt dotem. ff. ſol. matrimo. & per Deci. conſi. 142. Et pro tenui. col. ii. & conſil. 185. Et pro tenui. in ſi. & conſi. ccccii. In cauſa col. fi. & conſi. 472. Teſtator. col. ii. Et licet ſecundùm quoſdam aſſertio Doctoris inducat præſumptionem, & transferat in partem aduerſam onus probãdi ſecundùm veriorem opinionem, & cõcluſionem hanc ſequitur idem Decius conſil. cccccli x. In caſu. & conſil. dcxciiii. Pro reſolutione. Hoc tamen procedit tantùm in Curia, in qua verſatus eſt Doctor ille, qui ſuis ſcriptis de re aliqua eſſe conſuetudinem atteſtatur, vt per Par. de Put. in tract. ſyndic. in verſ. Doctor, ſeu aduocatus. Alexan. conſil. v. Circa primum. col. vlti. lib. 3. & Deci. conſi. 472. Teſtator. colum. ii. Et hoc modò poſſet procedere dictum Barto. in repe. l. de quibus. col. 92. ff. de leg. & ita ſeruaui tam in generali Curia prouinciæ Marchiæ Anconitanæ dum ibi eſſem auditor, & locum tenens reuerendiſsimi D. domini Ioannis Cardinalis Tranenſis, tunc Legati iuſtiſsimi, optimique, eiusque prudẽtiſsimi, ac integerrimi vicelegati R. D. Bernardini Tempeſtiui, quàm in Rom. Curia, dum ibi eſſem locumtenens reuerendiſsimi D. Hieronymi Ghinuti, tunc generalis auditoris Cam. Apoſtoli. nunc Cardinalis meritiſsimi, re maturè diſcuſſa cum excellentibus earundem curiarum aduocatis.

Cautela

CAVTELA XXXVI.

Quo remedio positi in conditione vocati ex testamento censeantur.

SVMMARIVM.

1 *Conditionalis oratio non disponit.*
Filii positi in conditione censentur ex fideicommissa vocati. ibid.
2 *Masculorum expressio an fuerit filius hæredũ intelligi vocatos, ego fideicommisso in illa conditione, si decesserit absq; filiis masculis.*
Coniecturæ in fideicommissis habentur pro voluntate testatoris expressa.

SI PAVPER † filium hęredẽ instituat, eisq; si decesserit sine liberis substituat, liberi ex filio nõ cẽsentur vocati ex fideicõmisso ad hęreditatem aui, quia ea quæ sunt in cõditione in dispositione nõ sũt, l. si quis sub conditione. ff. si q̃s omis. cau. test. gl. in l. Lucius. ff. de hęr. inst. que cõmuniter approbatur, vt patet ex dictis & alleg. per Ias. in l. centurio. col. 21. ff. de vulg. & pup. & Ale. consil. 91. Põderatis his. col. iiii. lib. i. & consil. 184. Viso. col. v. lib. 2. Deci. consil. 242. In casu. Cur. consi. 74. Prima fronte. col. vi. cum seq. & cõsi. xlvi. Sæpe reuoluta. col. vi. & consil. 74. Antiquissima. Soci. cõsil. 104. Quoniam præsens. col. pe. & cõsi. 116. In causa filiorũ. co. i. lib. iii. & Ias. cõsi. 143. Dñs Augustinus. col. 4. par. i. & ꝙ hæc sit cõis opi. apparet etiã ex dictis & relatis ꝑ Cor. cõs. 27. De pluribus. col. ii. lib. ii. Sed in contraria sentẽtia videtur esse gl. in l. si filiusfamilias. §. cũ quis. ff. de le. i. & ꝙ liberi positi in cõditione cẽseantur ex fideicõmisso vocati. Bar. dicit esse magis cõem opi. rationibus & authoritatibus ab ipso relatis. cõsil. lv. Præclarè. col. vi. lib. 2. Sed si testator agnationi. consulẽdo velit liberos vocari ex substitutione ad succedendã omnẽ quæstionem, vt descendentes ex filio, & hęredes ex fideicom-
2 misso admittantur, remedium est, † ꝙ testator dicat, si hæres decesserit sine liberis masculis. nam illa vox masculi, facit videri liberos vocatos esse ex testamento. vt per Deci. consilio 318. In causa. Verum hoc remedium friuolum videtur propter friuolas rationes Decii, vt videre poteris, & contrarium tenet ipsemet Deci. consil. 291. Visis. & Ias. dicto consil. 143.
3 † Optimum remediũ est, ꝙ testator ipse expressim substituat filio instituto liberos ipsius hæredis, & si illi decesserint fine filiis, tunc substituat alium quẽ substituere velit, vt in verbis

nulla sit ambiguitas,& cesset quæstio voluntatis,l.ille.§.fi.ff. de leg.iii Sed & si ex coniecturis posset apparere testatorem voluisse vocare ex testamento ad fideicommissum filios positos in conditione,habenda erit pro expressa voluntas testatoris,vt patet ex alleg.per Soci.consi.77.In præsenti, col.iii. lib.i.faciunt ad hoc scripta per Cor.consil.74. Viso prolixo. & consi.cxlvi.In hac.lib.ii.

CAVTELA XXXVII.

Quo remedio hæres non perdat Trebellianicam ob omissionem inuentarii,& alienata non imputentur in quartam.

SVMMARIVM.

1 *Hæres rogatus alteri restituere hæreditatem tenetur inuentarium facere vt Trebellianicam non amittat.*

Inuentarium hæres si non faciat,perdit Trebellianicam. ibi.

2 *Inuentarii faciendi necessitatem remittere testator potest.*

Legitima non perditur omissione inuentarii. ibidem.

3 *Hæres si non fecerit inuentarium,tenet legatariis etiam vltra vires hæreditarias.*

1 HAERES † rogatus alteri restituere hæreditatē inuentarium facere cogitur,vt Trebellianicā nō amittat, §.si vero non fecerit,in auth.de hęr.& falci.qui text.generaliter de fideicommissariis loquens,vniuersalem quoque fideicommissarium comprehendit,l.i.§.generaliter.ff.de leg. præst.c.si Romanorum.xix.dist.Docto.in l.Marcellus.ff.ad Trebellia. & q̄ fideicommissarius qui non fecit inuentarium Trebellianicā perdat,tenent Old.consil. 134. Satis credo, & Barto. consil.li.Bonauentura .& consil. 234.Helena Mattarelli.si bi tamen contrarius.consil.2.Et eandem opi.sequitur Fulgo. consil.23.Humanissimè. & consil.xcvi. Pro decisione.Bald. consil.354.Ad euidentiam.libro.v.Pau.de Castr.consi,ccvii. Super primo.& Corn.consi.303.Plura.col.4.lib.i. & procedit opin.hæc etiam si hæres sit filius testatoris,vt per Bal.cōs. 403.In substitutione.lib.2.& Corn. consi.168. In hac consultatione.col.3. lib.3. vbi dicit hāc esse magis communem opinionem, idem dicit Deci. consil.236. Non parua difficultas.col.4.& Corn.consil.22. In hac consultatione. lib.ii. Eandem opinionem sequitur Barba.cōsil.146. Difficile.col. fi.lib.

ſi.lib.3. Sed ſi teſtator velit hæredi omiſsionem inuentarii
2 non nocere, remedium eſt, † ꝙ ipſe teſtator remittat hęredi neceſsitatem faciendi inuentariũ,l.fi.C.arb.tut.l.cũ tale.§.i. vbi Bald.& Imo.ff.de cond.& demon. Cor.conſi.29.In regno Hiſpaniæ.in fi.cùm allegatis per Deci.conſi.48. Viſa & iterum lecta.col.2.& Soci.conſil.li.Viſo teſtamento.lib. 3.& vti prædicto remedio proderit, ad tollendam litem inter fideicommiſſarium & hæredem, quoniam licet prædicta opinio dicatur communis per doctores ſupra relatos, valdè tamen dubia eſt,& de ea ſunt diuerſæ iuris interpretum ſententiæ,vt patet ex his,quę congerunt Docto. in d.l.Marcellus,& Alex.conſi.67. Viſis.lib.4. dicit communem opinionem eſſe, ꝙ hæres non amittat Trebellianicam, ſi inuentarium non fecerit,& quæſtio adeò ambigua eſt,vt deciſionem principis deſideret,vt dicit Ro.in ti.de teſta.deci.3. In eadẽ. in collectis per Caſsiad.De legitima côueniunt Doct.ꝙ omiſſione inuentarii nõ perdatur.gl.in auth.hoc amplius.C.de fideicom.Old.d.cõſi.134.Barto. in auth. ſed cùm teſtator.C. ad leg.Fal.&vide allegata per Corſ.in trac.de poteſt.regu.in materia Trebellianicę.q.53.ideo quantùm ad detractionem
3 legitimæ remedium prædictum non eſt neceſſarium. † Proderit quoque contra legatarios huiuſmodi remiſsio inuentarii,nam licet hæres non faciens inuentarium teneatur legatariis vltra vires hæreditatis,tamen teſtator poteſt prouidere,ne vltra vires patrimonii legata præſtentur,vt per Bald. conſi.220.Conſiderandum.lib.4.

CAVTELA XXXVIII.

Quo remedio reſtituere hæreditatem rogatus nihil fideicommiſſario ſeruare cogatur.

SVMMARIVM.

1 *Hæres rogatus per fideicommiſſum hæreditatem reſtituere poſt mortem ſuam quando poſsit alienare aliqua bona hæreditatis.*

Quartam ſaltem fideicommiſſario reſeruare compellitur hæres rogatus reſtituere poſt mortẽ quicquid ex hæreditate ſupererit, ibi.

2 *Alienandi poteſtatem dare poteſt teſtator hæredi rogato hæreditatem reſtituere.*

Diſponendi poteſtas qualis ſit.ibid.

Alienationis appellatione cõtinetur etiam diſpoſitio per teſtamẽtũ.

1 HAERES † rogatus per fideicommiſſum reſtituere hę reditatem poſt mortem ſuam, bona reſtitutioni ſubiecta, nō niſi in quibuſdam caſibus, lege permiſsis aliena re poteſt, authē. res quæ. C. cōmu. de leg. Sed & rogatus reſti tuere quicquid poſt eius mortem ſupererit omnia nō poterit alienare, ſed fideicommiſſario quartam reſeruare compellitur. auth. contra rogatus. C. ad Trebel. & quæſtio nō leuis eſt inter Doct. an eo modo grauatus in vltima voluntate poſsit diſponere citra quartam per l. Titius. ff. ad Trebellia. cum ibi traditis per Alexan. Sed ſi teſtator velit hæredi eſſe arbitriū alienandi, & diſponendi tam per actus inter viuos, quàm per
2 vltimam voluntatem, remedium eſt. † quòd ipſe teſtator in teſtamento det hæredi poteſtatem alienandi, & relinquendi bona, & de his diſponendi prout hæres ipſe voluerit. Nam poteſt teſtator hæredi talem poteſtatem dare, etiam in ſubuerſionem totius fideicommiſsi, cùm liberum fuerit teſtatori etiam non fideicommittere, l. ſi fundum. §. fina. ff. de lega. i. & poterit tunc hæres totū alienare, tam contrahendo, quàm legando, aut etiam hæredem inſtituendo, l. ſi quis prioris. §. cùm tamen. C. de ſecun. nup. Nam ibi verbum relinquēdi, ſignificat vltimam voluntatem, l. i. §. fin. ff. de tabu. exhiben. l. his verbis. ff. de hæredi. inſtituen. & ibi Docto. Poteſtas quoque diſponendi facit vt hæres poſsit bona quæ fuerunt teſtatoris in teſtamento relinquere, quoniam diſponendi facultas aptatur vltimæ voluntati. Alexan. poſt glo. in rubri. ff. ſolu. matrimo. co. iiii. & per Iaſ. conſi. li. Vertitur. colum. ii. & conſi. lii. Verè. & iuridicè. colum. ii. lib. ii. etiam ſi dictum eſſet quòd hæres diſponere poſsit in vita, quia cui permittitur alienatio multò magis diſpoſitio permittitur per viam vltimæ voluntatis, quia hæc fauorabilior eſt, gloſ. in l. quidam ita. §. ſi quis filium. in gloſ. magna. ff. ad Trebellia. Bartol. & Alexā. in l. à filio. ff. eodem tit. licet ſecus eſſet ſi quis in actu inter viuos ſibi reſeruaſſet poteſtatem diſponendi in vita, nam ratione ſubiectæ materiæ ſignificatio verbi diſponendi reſtringitur ad actum inter viuos, & ita intelligi poteſt Barto. conſil. 76. Pater filio. & Alexand. conſilio 14. Circa. lib. i. Cautius tamen eſt expreſſe ſeruare quod diximus: Confirmantur prædicta ex dictis per Iaſ. conſil. 130. Inſtitutio. parte ii.

De legatis. TITV. VI.

CAVTELA I.

Quo remedio adſcribens ſibi legatum pœnam falſi euitet, & relicti commodum conſequatur.

SVMMARIVM.

1 *Notarius adſcribens ſibi legatum incidit in crimen falſi.*
2 *Subſcriptio ſpecialis eſt efficacior generali.*
3 *Notarius poteſt ſibi, aut filio, aut patri adſcribere legatum in teſtamento nuncupatiuo.*

1 QVI † ſibi, vel patri in cuius poteſtate eſt legatum vel fideicommiſſum adſcripſerit, pœna legis Corne. de falſis tenetur, l.i.§.inter filium.ff.ad legem Corne. de fal.l.i.Senatuſconſulto.C.de his qui ſibi adſcri.in teſta. & relictum non ualet, l.ſi teſtator.C.eo.Bar. in conſil.lxi.Filiuſfami. Sed ut is qui ſibi, uel patri legatum, vel fideicõmiſſum adſcribit pœnam euitet, & relictum habeat, remedium eſt,
2 † ꝙ ſibi adſcribens per ſubſcriptionem teſtatoris ſpecialiter factam in calce ſcripturæ faciat ſibi relictum approbari. Generalis autem ſubſcriptio non ſufficiet, l.diuus.§.item ſenatus. & ibi Bar.ff.ad legem Corne.de fal. Sal.in d.l.ſi teſtator, cũ allegatis per Alex.conſi. cxlvii. Ponderatis his. col.ii.lib.ii.
3 Notandum tamen eſt † ꝙ in teſtamento nuncupatiuo põt notarius ſibi adſcribere, & valet legatũ, ut per Spe. in tit. de inſt.ædi.§.poſtremo.ver.itẽ excipitur.ratio differẽtię, illa ẽ, ꝙ qui ſibi adſcribit in teſtamẽto nũcupatiuo põt ſuã innocẽtiam probare per teſtes, q̃ audierint volũtatẽ teſtatoris, ut per Bal.in d.l.ii. & cõfirmatur opi. hæc ex dictis per Cum.con. lxxviii.Quidã fecit teſtamẽtũ. Cautius tamẽ eſt ſeruare cautelã prædictã ẽt in nũcupatiuo teſtamẽto, ut res in cõtrouerſiam nõ reuocetur.ſecũdum Bal.cõſi.xcvi. Factũ tale eſt lib. ii.vbi dicit eſſe etiam adulterinã ſcripturã quando pater adſcribit filio etiam in nuncupatiuo teſtamento, niſi filius eſſet emancipatus, l. ſi puberem.§.i.& ibi Doct.ff.ad legẽ corn.de fal.& Bal.conſ.420.Pręmittendum.li.ii.uel.proberetur ueritas ſcripturæ per teſtes, ut per Bal.cõſ.xcii. Diſpoſitio lib.v.

CAVTELA II.

Quo remedio sustineantur relicta, ab eo qui scriptus est hę res vniuersalis hæreditate non adita.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditate non adita nihil valet ex his, quæ in testamento scripta sunt.*

Legata viribus carent si non adeatur hæreditas. ibid.

2 *Institutio in re certa nō euanescit, si vniuersalis hæres non adierit hæreditate.*

Paria sunt non fuisse institutum & institutum non adire. ibid.

3 *Legata repetita videntur ab his, qui ab intestato succedunt virtute clausulæ codicillaris.*

4 *Donatio causa mortis valet quamuis non adeatur hæreditas. & supra de substi. caute. xxvi. num. 4.*

5 *Clausula omni meliori modo &c. facit vt relictis simpliciter subintelligatur clausula iure institutionis.*

6 *Legata debentur, etiam hæreditate non adita ex testamento: si sic dicatur à testatore.*

7 *Amicitia magna facit videri insertam testamento clausulam codicillarem in gratiam amici.*

Vltima voluntas in genere reperitur. ibid.

1 SI NEMO † hæreditatem adierit nihil valet ex his quæ in testamento scripta sunt. l. si nemo. ff. de test. tute. Lud. Rom. consi. 428. In terminis. Alex. consi. 198. Viso processu. col. vlt. li. 7. Sed vt hærede vniuersali scripto non adeun
2 te irrita legata non fiant, remedium est, † ꝙ res quas testator legaturus erat, relinquat institutionis titulo non legati, & si non omnibus saltem eis quos magis diligit, quia si vniuersalis hæres non adierit morte præuentus, vel repudiatione aut tempore exclusus ad eū, qui in re certa institutus est, hæreditas deuoluetur, quia paria sunt non fuisse institutum, & institutum non adire, l. 2. §. sed & si sint sui. ff. ad Tertu. nec alteri est impedimento, qui non succedit, l. si necem. §. si deportatus. ff. de bo. lib. Fulg. consi. 102. Præsupposito. col. 2. Et paria sunt ab initio non fuisse, & postea desinere. l. si quis sub conditione. ff. de testa. tute. & qui non adiuit hæreditatem habetur perinde ac si ab initio hæres scriptus non fuisset, l. 1. in princip. ff. de suis & legit. cum aliis allegatis per Bald. consi. 379. Thema. lib. 4. Et si ab initio nullus fuisset hæres scriptus

ptus ad institutum in re certa tota hæreditas pertineret.l.i.§. si ex fundo.ff.de hæredi.instituen.& Barba. in.c. Rainutius. col.63.de testa.& ꝙ hærede vniuersali non adeunte institutus in re certa ex asse sit hæres. Communis est opinio, vt testatur Alexan.in.l.quoties.C. de hære. insti. & instituto in re certa adeunte quoad omnia testamentum cõfirmabitur,vt per Alex.consi.58.Habita super narratis.col.i. lib.3. Secun-
3 dum remedium est,†quòd adiiciatur in testamento clausula codicillaris,per quam legata repetita videntur ab his, qui ab intestato succedunt.l.ex testamento.C.de fideicom. Bart.in l.i.ff.de iure codi.Idem quoque operatur iuramentum testatoris.l.cùm pater.§.filius.ff.de leg. ii. vt per Barba. in rubri. de testa.colum.66.in.8.limitatione. Tertium remedium est,
4 † quòd testator dicat ea,quæ disposuit velle valere etiam tanquam donationem causa mortis, nam donatio causa mortis valet, quamuis non adeatur hæreditas, ita sentit glo.in l.post legatum.§.qui mortis.ff.de his quibus vt indig. vt per Ioan.de Imol.in.l.fin.ff.de dona.causa mortis.& Alexan.in l.illud.col.2.C.de colla.cum allegatis per Barba. in rubri.de testamen.colum.67.in.20. limitatione. Oportet tamen legatarios esse præsentes, vel absentibus notarium stipulari, vel pacisci, quia donatio causa mortis nudum saltē pactum desiderat. vt per glo. in.l. cùm pater.§. Meuio.ff. de leg.2.& si legatariis absentibus clausula hæc adiiceretur, si nemo pro eis reciperet ad confirmationem relictorum aditio requireretur per no.per Bal.in.l.& si mortis.C.ad leg. Falci.& Ale.in
5 l.ii.col.2.ff.de leg.1.Quartum remedium est,†ꝙ testamēto inseratur clausula omni meliori modo quo firmius, & validius &c.Nam vis huius clausulæ facit. ꝙ ea quæ relicta sunt intelligantur relicta iure institutionis si aliter quouis modo inutilia redderentur,vt per Bald.in.l.quoties.col.2.C.fami. herc.Corne.consi.62. Aliàs consultus.col.1.&.2. lib.2.quē allegat & sequitur Soci.tertius in rub.ff.de leg.i. col.12.ver. Quibus adde.& faciunt allegata per me,supra de libe. insti. caute.i.versi. secūdum remedium. Quintum remedium est,
6 † ꝙ testator dicat relicta velle valere etiam hereditate non adita,quia testator potest disponere,ꝙ legata debeantur etiā si nemo ex testamento hæreditatem adierit,argumen.§.si verò expressim.in authen.de hære.& fal.Barto.in.l.nemo.ff.de

lega.i.

lega.l.Pau.de Caſ.conſil.389.Viſis dubiis. col. iiii. & per Ludo.Roma.conſil. 71. Viſis dubiis. Sed contrarium tenet Alex.in l.extraneũ.C.de hęre.inſti.quia §.ſi verò expreſsim. eſt exorbitans,& correctorius.& ideo nõ extendendus.l.præcipimus.C.de appel.c.quę à iure.de reg.iur.lib.vi. & eſt ſententia Oldr.in conſi.108.Titius veniens ad mortem. & comprobatur reprobatio dicti remedii ex his quæ ſcribit Barba. in rubr.de teſta.col.65.Sed notandum eſt ꝙ hoc remediũ eſt vtile,ſi teſtator dicat legata velle ſolui etiam ſi hæreditas non ſit addita ex teſtamento, quia tunc verba hæc habent vim clauſulæ codicillaris,per l.codicillis.§.fin.ff.de legat.ii. Secus eſt ſi diceret,ꝙ legata debeantur etiam hæreditate non adita, ita concludit Alex.in d.l.nemo.col.3.Eſt igitur caute concipienda hæc formula,vt ſemper adiiciatur verbum illud ex teſtamento. fac. not.per Barba.in d.rub.de teſta.col.pe.& vide quæ diximus ſupra de ſub.caut.26.fideicommiſſaria.Sextum
7 remedium eſt,†ꝙ teſtator dicat velle teſtamentum valere iure cuiuslibet vltimæ voluntatis,nam reperitur vltima voluntas in genere. glo.in l.licet.C.de pact.glo.in l.1. C. de codicil.& remedium hoc ſequitur Barb.in d.rub.de teſta. col.65. Quod ſi teſtamento nullam ex dictis clauſulis teſtator inſeruerit, & hæres ſcriptus hæreditatem non adiuerit vt legatarii conſequantur legata,remedium eſt, ꝙ probent Iudici ſe fuiſse teſtatori magna amicitia iunctos.Nã ardor liciti amoris habet vim clauſulæ codicillaris. glo.in l.in teſtamento.ff. de fideicom.liber.& in l.ſi iure.vbi Bald. C. de man.teſta. & Barb.in d.rub.de teſt.col.66.in 11.limitatione.& in c.requiſiſti.col.11.eod.titu.gl.in l.cohæredi.§.cùm filiæ.in verſi. voluit.& quæ ibi not.doc.ff.de vul.& pupil.

CAVTELA III.

Quo remedio legatum irreuocabile fiat.

SVMMARIVM.

1 *Legata poſſunt à teſtatore tam adimi quàm in alium transferri. Ambulatoria eſt voluntas teſtatoris vſque ad exitum vitæ ſupremum ibidem.*

2 *Contractus poteſt fieri etiam in teſtamento.*
Teſtandi facultas non tollitur per contractũ factum in teſtamẽto.

Legata

1 LEGATA † possunt à testatore tam adimi, quàm in alium trãsferri.l.si cui.ff. de adim.lega. Ambulatoria est enim voluntas testatoris vsq; ad vitæ supremũ exitũ.l. ꝙ si iterũ.eo.tit.Sed si testator sine spe ademptionis velit cuiquam rẽ legare, sibiq; facultatẽ mutandi propositũ tollere, remediũ est, ꝙ legatario, seu pro eo tabellioni stipulanti promittat legatũ non reuocare cum clausula, ꝙ si reuocetur res legata intelligatur, & sit tunc donata inter viuos, & vires ha-
2 bebit donatio. Nam † in testamento potest fieri contractus, vt not.in l.hæredes palam.§.si.ff.de testa.vbi hoc tenet Imo. de tali contractu iudicatur, vt de actu inter viuos, & nõ subiacet reuocationi. vt probatur in l.cùm quis decedens.§. codicillis.ff.de leg.3.cùm ibi not.per Bar. & per Bald.in l.si auia.
3 col.1.C.de iur.delib. Nec bonis moribus repugnat, ꝙ † vnam aliquam rem quis purè, vel sub conditione donet irreuocabiliter.l.1.ff.de don.l.possessionem.C. de reuo.don. Nam non tollitur per id libertas testandi iuxta l. stipulatio hoc modo concepta.ff.de verb.oblig.cùm in aliis rebus remaneat facultas faciendi testamentum.arg.l.cùm ita legatum.ff. de condi. & demon.& opinio hæc communiter approbatur vt patet ex dictis, & relatis per Lud.Roma.consl.171.Pro decisione.col. pen.& per Deci.consi.293.Viso testamento.col.2.

CAVTELA IIII.

Quo remedio legata re communi legatarius rem integram consequatur.

SVMMARIVM.

1 *Legata re communi legasse testator intelligitur partẽ suã tantum.*
2 *Suus, sua, suum, pronomen restringit legatum rei communis in parte tantum testatoris.*

1 RE † communi legata sæpe nascitur quæstio voluntatis vtrum testator totum, an partem suam reliquerit. & communis conclusio est partẽ suam testatorem reliquisse videri ẽt si fundus suis omnibus finibus, & iugerũ numero demonstratus esset, quia ea demõstrationis tantũ gratia expressa viderentur.l.Iulianus.§.si Titius.ff.de act.emp. secundùm Bal.in l.cùm alienam.col.vlt.ver.dubitatur etiam. C.de leg. Alex.& Soci.in l.serui electione.§.cùm fundus.ff.de le.1.Sed si testator totum fundum legare intendat ne legatum restrin

gatur

2 gatur ad partem testatoris,remedium est, † q legato adiiciatur verbum integritatem significans, veluti si testator dicat vineam totam,vel integram lego.argu.l.Iulianus.ff.de lega. 3.vt per Bar.in d.l.cùm alienam. & Abb.in c.filius. de testa. Sed tunc cauendum est ne apponatur pronomen suum, quia tali pronomine adiecto videretur tantum relicta portio testatoris,quamuis totus fundus fuisset finibus designatus. l.legata.§.fi.ff.de sup.legat.secundum Ias.in d.§.cùm fundus.Cautius tamen est, quòd testator indubitatis verbis declaret an partem suam,an verò totum fundum leget,& si totum fundũ legare velit, dicat lego fundum ita vt integer præstetur secundùm Bar.in l.Meuius.§. fundo. ff.de lega.2.fac. not.in l.decem.ff.de fideicom.libert.

CAVTELA V.

Quo remedio legatarius suum creditum cum legato compensare teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius quando tenetur compensare legatum cum suo credito.*
Legatum quando cum debito compensatur.ibidem.
2 *Compensatio legati ad creditũ fit,si constat ex voluntate testatoris.*
3 *Legatarius prohibitus plus petere tenetur indistinctè suum creditũ cum legato compensare. & nu.4.*
Compensatio non fit de quantitate ad speciem.ibid.

1 LEGATVM † cum debito necessario compensatur. veluti si lex municipalis vxore præmortua sine liberis deferat marito lucrum partis dotis,nã si vxor leget viro aliquã summam cõpensabitur legatum cũ lucro quod ex legis necessitate descendit.l.cùm dotē.§.si pater.ff.solu.mat. & ibi per doct.Bal.cõsi.58.in restitutione.lib.2. & per Pau.de Ca. cõnsi.62.Videtur dicendum.Fulg.consi.81.Testator.Et mulier eo casu quodãmodo debitrix,per legē facta intelligitur, cum ipsa, seu hæres eius teneatur non petere illam partem à qua potest exceptione repelli. per not. per glo.in l.si vnus.§. pactus. ff. de pact. Cum debito autem voluntario contracto facto hominis,ad id principaliter ordinato, legatũ nõ cõpensatur.l.i.§.sciendũ.C.de rei vxo.actio.per doct. in d.§.si pater.& in auth.præterea.C.vnde vir & vxor.Sed si testator ve
2 lit legatũ ēt cũ debito voluntario cõpensari, remediũ est, † q testator

testator compensationẽ fieri mandet, nã cõpensatio indistin ctè fiet si euidens sit testatoris mens cõpensari volentis. l.creditorẽ.ff.de leg.2. & fiet cõpensatio vsq; ad concurrentẽ legati quantitatem.l.ciuitatibus.§.fi.ff. de leg.i.Sed si testator velit legando extinguere solidum debitum acceptatione legati
3 subsequuta,remediũ est,† ꝙ testator prohibeat legatariũ occasione debiti aliquid exigere, vel petere ab hærede.l. Imperator.§.si centũ.ff.de leg.2.c.officii.de test.Bal.consi.84.Testamentum.lib.2. Pau.de Cast.consil.233. Licet ista.col.3. cum allegatis per Alex.in l.si cõpensandi.C.de hære.insti.& in d.§.si pater. Et supra dictum remedium necessarium est et in debito necessario, quando relinqueretur creditori species, aliter enim non fieret compensatio,vt per Bar. & alios doct. in l.huiusmodi.§.cùm pater.ff.de leg.i.& est communis opi. vt per Cor.consi.242.Circa primum. col.2.lib.i. Et expedit adiicere quòd testator relinquit pro omni eo,& toto quod legatarius ab hærede quomodolibet petere, vel exigere posset, vt per Corn.consi.115.Quanquàm videatur. lib.4. Sed & si
4 †testator iusserit legatarium stare tacitum,& contentum relicto & plus petere prohibuerit, intelligitur legatum factũ animo compensandi,secundùm Bal.in l.si adulta. C.de hær.act. & Cuma.consi.133. Dominus Nicolaus.

CAVTELA VI.

Quo remedio irreuocabilis reddatur confessio testatoris.

SVMMARIVM.

1 *Confessio testatoris habet vim legati tantum.*

2 *Confessio testatoris an intelligatur acceptata si legatarius sit præsens & taceat.*

3 *Confessio testatoris iuramento firmata fit irreuocabilis.*
Iuramento facit confessionem testatoris irreuocabilem & ius acquiri absenti.

4 *Confessio testatoris male ablatorum reuocari minimè potest: limita vt ibidem.*

1 CONFESSIO † in testamento facta non habet vim probationis,sed legati,l.qui vxori.ff. de auro & arg.lega.Bar.in l.cum quis decedens.§.codicillis.ff. de lega. 3.cum aliis allegatis per Cuman.consil. 37. Quidam legauit in fin.Quare potest testator talem cõfessionem ad libitũ

reuoca-

reuocare.l.4.ff. de adim.lega. Sed si testator velit confessionẽ
2 irreuocabilem facere, remedium est, † ꝙ is cui vtilis est cõfessio si præsens sit acceptet verbis expressis, & transibit confessio in actum inter viuos iuxta not. in l. hęredes palam. §.fi.ff. de testa. ideo non poterit reuocari. l. sicut. C. de actio. & obli. secundùm Bar. in d. §. codicillis. & Cuma. consil. 61. Petrus hæres. Pro absentibus autem potest Notarius stipulari. l. 3. vbi Bar. ff. rem pup. salu. for. c. quãquàm. de vsu. lib. 6. Et sciendum est non sufficere hoc casu præsentiam, & taciturnitatem eius, qui ex cõfessione sensurus est commodum, quoniam cõfessio vtriusque partis verba requirit, vt per Sali. in l. generaliter. C. de nõ nu. pec. & per Ias. in l. error. C. de iu. & fac. igno. Sed opin. hæc est rigida, quia in commodis taciturnitas est pro consensu. glo. in l. qui patitur. ff. mãd. ideo videtur ꝙ præsentia sine verbis sufficiat. glo. in l. hac scriptura. ff. de dona. Bal. consi. 488. In quodam. lib. 4. Secundum remedium est,
3 † quòd testator iuret ea quæ confitetur vera esse, & sic hæres venire non poterit contra confessionem testatoris iuramento corroboratam, auth. quod obtinet. C. de prob. d. §. codicillis. vbi Bar. & Abb. in c. fi. de suc. ab intest. Bal. consi. 14. Antonius. lib. 2. & cõsi. 262. Suadeo. lib. 3. Quinetiam ipse testator non poterit postea suam confessionem iuratam infringere, etiam si confessio facta esset non pręsente eo cui ex cõfessione acquiritur commodum, vt patet ex allegatis per Felin. in c. si cautio. col. 5. de fid. instr. quod tamen videtur limitandum, vt per Ias. consi. 36. In causa mota. lib. 3. Et ignorandũ
4 † non est circa confessionem male ablatorum in testamento factam prædicta remedia necessaria non esse, nam confessio male ablatorum reuocari non potest, vt per Angel. in d. §. codicillis. & per Barba. in c. Rainutius. col. 62. de testa. quatenus tamen confessio tenderet in damnum creditorum, vel in diminutionem legitimæ, filiorum confessio non valeret, per not. in l. qui testamentum. ff. de prob. cum aliis allegatis per Barb. in d. c. Rainutius. col. 63. & Alexand. consi. 57. Visa breui. lib. 5.

CAVTELA VII.

Quo remedio legatum non loco, sed personę vel collegio acquiratur.

Summa-

1 *Legatum factum capellæ seu Sacello, vtrum ei vel ecclesiæ debeat.*
2 *Collegia non improbata sunt legatorum capacia.*
Trebellianica de relicto ecclesiæ non detrahitur, secus de relicto personis, aut collegio, seu fraternitati. ibid.
3 *Loci contemplatione relictum intelligitur quando legatur personis cũ cõmemoratione loci.*

1 IN † ecce iis solent esse Sacella habẽtia collegia, quæ vulgo fraternitates appellant, quale est Sacellũ corporis Christi in ecclesia sancti Benedicti, oppidi Gualdi patriç meç, cui cùm testatrix quãdã pecuniç summã legasset, & dubitaretur vtrum ecclesia sancti Benedicti, an collegio, & societati corporis Christi legatum deberetur, respondi legatum ad ecclesiam non ad collegium pertinere. argu. l. statuæ. ff. de vsuf. cum ibi not. per Flor. & Inno. & Ioã. Andr. in c. cùm sup. de
2 caus. pos. & proprie. Quare † si testator velit collegio legatũ deberi, sit cautus vt leget ipsi collegio, nam collegium relictorum capax est, l. patet. §. Tusculanus. ff. de lega. iii. l. cùm senatus. de reb. dub. vbi Bar. & Docto. in l. i. C. de sacrosã. eccle. Multum enim inter est vtrũ leget loco. seu ecclesiæ, an verò personis, seu collegio ecclesiæ, nam relictum ecclesiæ vt pium non patitur deductionẽ quartç, secus est in relicto personis, collegio, seu fraternitati, ecclesiæ vt patet ex dictis per Lauren. Calc. consil. 2. Retento themate consi. 2. colũ. ii.
3 Et † si indefinitè legetur personis certi loci videtur relictum factum loci contemplatione secundùm Bar. in l. ciuibus. ff. de reb. dub. cuius opin. communiter approbatur, vt dicit Barba. consil i. colũ. 2. lib. iiii. De quo videre potes latius dicta per Docto. in c. requisisti, de testa. Quare cautius est, ꝙ testator expresse declaret loco, an collegio velit legatũ acquiri. Nam potest testator esse interpres mentis suæ, l. hæredes palam. §. si quid post. ff. de testa. & ibi Docto.

CAVTELA VIII.

Quo remedio possit testator dispositionem suã committere alterius voluntati.

SVMMARIVM.

1 *Legatum est inutile quod committitur alterius voluntati.*
Voluntati meræ alterius relictum committi non potest, nisi ad pias causas

causas.ibidem.

2 *Expressa nocent, non expressa non nocent.*

3 *Arbitrium boni viri quibus verbis demonstratur per testatorem. Voluntas libera pluribus modis demonstratur.ibid.*

4 *Legatarii declaratio & non legati substantia potest in voluntate alterius committi per testatorem.*

5 *Pecunia iussu testatoris eroganda per ministrum electum à testatore cuius sit, si minister ea non erogata moriatur.*

1 INVTILE † relicta est quod cõmittitur in meram voluntatem alterius, l.senatus.§.legatum.vbi glo.& Doct.ff.de lega.1.cum allegatis per Corn.consi.258.In hac consultatione.col.1.lib.1.nisi relictum factum sit in causam piam hoc enim casu valet cataptoria voluntas de iure canonico.c. cùm.tibi.de testamen. & est communis opinio, vt dicit Ias. consi.cx.Magnificus.libr.i.dummodo alio vitio non ruat testamentum, vt per Bal.consi.cxii.Quæritur.lib.iiii.Sed si testator velit legatum pendere à mera voluntate alterius vt le

2 gatum valeat remedium est, † ꝙ testator id non expressè faciat, sed tacitè legendo sub potestatiua conditione implenda ab illo, à cuius voluntate velit testator pendere legatum, veluti si ita dicat. Si Titius Capitoliũ ascenderit, centũ Sempronio lego. Nam hoc modo vale, legatum, & pendet à voluntate Titii, an Sempronio legatum debeatur, & tamen expressè non posset testator legati substantiam committere in alienam voluntatem, expressa nanque nocent, non expressa non nocent, l.si quis Sempronium.ff.de hære. institu.l.nõnun-

3 quàm.ff.de condi.& demon.Secũdum remedium est, ꝙ testator committat substantiam legati voluntati alterius per verba significãtia boni viri arbitrium, l.1.ff.de leg.1.& ibi Bart. & per Ang.in l.fi.C.de fideicõ. quẽ refert, & sequitur Barb. in c.cùm tibi.col.10.de testa.& est cõmunis opin.vt per Ab. cons.4.In quæstione.in fin.lib.2. Et verba quibus arbitrium boni viri significatur sunt hæc, videlicet, verbũ si placebit, videbitur, putauerit, æstimauerit. Secundùm conscientiam, secundùm discretionẽ. Illa autẽ quæ meram, & liberã voluntatem significant, sunt verbũ si voluerit, si ei libuerit, & alia de quibus per Doct.in l.fi sic.ff.de le.1.& per Abb.cõsi.110.In causa hospitalis.lib.2. Tertiũ remedium est, ꝙ testator in voluntatem alterius committat nõ substantiam legati, sed nominatio-

minationem personæ, quæ habitura sit cõmodum legati, l. vtrum.§.1.ff. de reb. dub.l.vnum ex familia.ff.de lega.2 Bar. in l.illa insti.ff. de hær.insti. & in l. captatoriæ.ff. de lega.2. Albe.de Rosa.in l.nulli.col.6.C.de Epis.& cler.Alex.& alii. Docto.in l.captatorias.C.de test.mili.Barb.in d.c. cùm tibi. col.6. Pet. de Anchar.cons.436.Primò igitur: Pau. de Cast. cons.143. In quæst.Abb.consi.11. Factum sic proponitur.& cõs. 110. In causa.lib.2.Alex.cõs.57. Perspectis.col.3.lib.2. & Lau. Calc. cons.107. In causa reuerendissimi. Et notandum est, quòd si testator mandauerit ab hęrede solui Titio mille, & ille rogatus sit eam summam erogare in causas ei à testatore in secreto dictas, & his recepta pecunia ante imple tam voluntatem defuncti moriatur, pecunia non redibit ad hæredem testatoris, sed erit hæredum Titii,l.pater.§.Tusculanus.ff.de leg.3. Sed si testator eo casu velit pecuniam restitui hæredi ipsius testatoris, remedium est, quòd testator declaret se velle vti nudo ministerio Titio,l.si quis Titio. & ibi Doc.ff.de leg.2.& per Cuma. cons. 107. Testator legauit.

CAVTELA IX.

Quo remedio ad ea quæ comprehendi non consueuerunt legatum mobilium porrigatur.

SVMMARIVM.

1 *Mobilium appellatione legatorum non continentur venalia, neque pecunia, neque nomina.*

Pecunia numerata non continetur legato auri vel argenti ibidem.

Legato generali non veniunt venalia. ibidem.

2 *Voluntas testatoris facit in legato comprehendi quæ non comprehenderentur propria significatione verborum.*

1 MOBILIVM † legato non continentur res quas testator venales habebat,l.generali.§. vxori. ff. de vsufru. leg. Item non comprehenduntur nomina debitorum quamuis debitores ad danda mobilia teneantur, quia nomina debitorũ sunt tertia species,& nõ annumerãtur mobilibus vel immobilibus vt no.Bart. i l.potest.ff.de au.tu.in l.mouentiũ.ff.de ver.obl.& Doct.i l.à Diuo Pio.§.in vẽditione. ff. de re iud.cũ relatis p Ias.cõs.5.Strenui.col.4.lib.3.vbi dicit hãc esse cõmunem opin. Itẽ legato mobiliũ nõ continentur pecuniæ, quas habebat testator non præsidii causas repositas, sed ad erogationem paratas, l.si chorus.§.1.ff.de.lega.3.etiam si

testator expresse argētū legasset.l.Quintus.§.an cui.vbi Bar. ff.de aur.& arg.leg.Item legato non cedent instrumenta nominum debitorū,quāuis testator leget alicui omnia quæ domi habeat,l.Caius.ff.de leg.ii. Item si legetur omne aurū & argentum legato non continetur numerata pecunia,l.cùm aurum.& ibi Bar.ff.de au.& arg.leg. Nam venalia generali legato non cedunt,l.pediculis.§.item cùm quæreretur.eo.titu. Abb.consil.cv.Ex processu.lib.i.& pecunia signata tanquam venalis habet.l.i.ff.de contrahē.emp. Sed in oibus præmissis casibus si testator velit ea legato mobilium contineri, remedium est,† ꝙ hoc exprimat secundùm Deci. consil.381. Visis his.nec enim est recedendū ab expressa voluntate testatoris.l.ex facto.ii.ff.de hær.insti.l.cùm quæstio.C.de lega.& ꝑ declaratione cōclusionis prædictæ,vide Ias.consi. 45.Spectabilis.par.i.vbi magis cōsyderatè loquitur meo iudicio quàm Deci.d.consi.361.Et quæ continētur appellatione mobiliū, vide per Old.cōsi.ccxix.Factum tale est.& Deci.cōsil.dcliii. Casus.& Ias.cōsi.193.Superuacuo.par.i.& d.cōsil.v.colū.3.

2

CAVTELA X.

Quo remedio animalia supernascentia cedant legato.

SVMMARIVM.

1 *Animalia super nascentia post testamentum, legato non cedunt.*

2 *Futura quando legato cedant.*

1 SI TESTATOR † leget equos suos non debetur fœtus æditus post testamentū, l.si ita.ff.de leg.iii. Sed vt capita armenti, seu gregis nata post testamentū legato cedant,
2 remediū est,† ꝙ testator vtatur noīe collectiuo legādo armētum equorū,vel gregem pecudum, & sic pertinebit ad legatarium futurum incrementum, vel pecus etiam viuo testatore natū,l.grege legato.vbi gl.Bar.& Alex.ff.de leg.i.faciūt quæ scribit Bald.consil.485. Qui legat.lib.iiii. Sed & si testator vtatur verbo generali,vel oratione indefinita vt comprehendantur in legato quæsita post testamentum, remedium est,ꝙ testator non dicat mea. sed quę mea erunt, l.nuper.& l.nomen.§.filio.ff.de leg.iii.& ibi Docto.

CAVTELA XI.

Quo remedio quo ad fructus rei legatæ consulatur legatario vel hæredi.

SVMMARIVM.

1 *Hæres non tenetur legatario restituere fructus bona fide pceptos.*
2 *Tẽpus dubio censetur adiectum in fauorẽ hæredis & non legatarii.*
Legatarius quando lucratur fructus. ibidem.

1 FRVCTVS † ante aliam hæreditatem, vel postea, sed bona fide perceptos hæres legatario restituere non tenetur secundùm gl. in l. Herennius. ff. de vsur. quem sequitur communis opi. vt dicit Alex. in l. si tibi homo. §. cum seruus ff. de leg. i. & in l. in fideicommissaria. ff. ad Treb. licet Bar. & Ang. in l. seruo legato. ff. eo. aliter sentiant. Sed vt legatarius vel fideicommissarius fructus etiam post testatoris obitum, & ante aditam hæreditatẽ perceptos habeat, remedium est,
2 † q̄ testator leget fundum cum commodis suis, tex. est cum glo. & ibi hoc sequitur Bar. in l. Lucius. i. ff. de lega. ii. & illam gl. notabilem dicit Alex. d. §. cùm seruus. vel leget rem & fructus, vt in verbis nulla sit ambiguitas. Hæres autem vt p aliquod temporis spatium lucretur fructus prædiorum legatorum, si cautus vt faciat sibi præfigi terminum ad soluendum relicta: nam si testator intra certum tempus, puta intra biennium a die mortis suæ legata solui mãdet, fructus ante diem percepti hæredis erunt, quoniam in dubio tempus censetur adiectum fauore hæredis, l. eum. qui. ff. de ann. l. si ita. §. pegasus. ff. de leg. 2. & ibi Docto. Zaba. consi. 133. Et primo ad primum.

CAVTELA XII.

Quo remedio possit testator facere q̄ legatarius possessionem rei legatæ possit propria authoritate nancisci.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius occupans rem legatam authoritate propria quando cadat à iure suo.*
2 *Hæres institutus etiam in re certa, potest possessionem rei authoritate propria nancisci.*
3 *Possessio transfertur in legatarium, si testator constituat se possidere nomine legatarii.*
4 *Licentia rei apprehendendæ authoritate propria potest à testatore dari fideicommissario, vt supra de substitu. cau. 22. nu. 3. & etiam legatario, vt supra de leg. cau. 12. nu. 4.*
Possessio potest accipi authoritate propria p legatarios & fideicom-

missario de licentia testatoris, & supra de testamen. ordi. caut. 3. & de lega. caute. 12.

1 LEGATARIVS † etiam si non vi sed clam occupet rem legatam cadit à iure suo, l. non est dubium. C. de leg. & ibi doct. quod specialiter inductũ est indebito ex causa lucratiua, ex vltima voluntate, cum in aliis vis expulsiua, vel compulsiua requiratur, vt sibi ius dicens cadat à iure suo ita communiter intelligitur, l. extat. ff. ꝙ met. cau. secundùm Ale. in d. l. non est dubiũ. Legatarius igitur priuatur iure suo, & incidit in l. si quis in tantã. C. vnde vi siue hęredem aliumve possessorẽ vi expulerit, siue non admittat reuertentem secundùm Cor. consi. 207. De pluribus. col. fi. lib. 2. per. l. clã possidere. §. fi. ff. de acq. pos. quod procedit si legatarius apprehendat rem post aditam hæreditatem non aliter, l. i. §. rediguntur. ff. quorum leg. vt per Lud. Rom. consi. 312. Circa propositam, cum allegatis per Dec. consi. 243. Vt clarior reddatur. col. fi. & consi. 424. Proponitur. col fi. Sed vt liceat legatario impunè rei relictæ possessionem apprehendere, re-
2 medium primũ est, † ꝙ res relinquatur titulo institutionis, quia hæres institutus etiam in rè certa potest possessionem propria authoritate nancisci per regulam, l. cùm hęredes. ff. de acq. pos. secundùm Bar. in l. ex facto. 2. ff. de hęr. inst. Cuius dictũ sequitur, & notabile reputat Alex. in l. quoties. col. 3. ff. de hær. inst. & Barba. in c. Rainutius. col. 63. de testa. & Deci. in l. fi. col. 7. C. de ędi. di. Adr. tol. Secũdum remedium
3 est, † ꝙ testator constituat se legatarii nomine possidere, vt ꝑ Ias. in rep. l. nemo. col. 9. ff. de leg. 1. potest nanque testator tradendo mortem pręuenire, l. Lucius. ff. de leg. 2. & constituendo se possidere nomine legatarii rem tradidisse cẽsetur. l. quod meo. ff. de acq. pos. gl. & Doct. in l. ab emptione. ff. de
4 pact. Tertium remedium est, † ꝙ testator det legatario licentiam apprehendendi rem propria authoritate, quod testator facere potest secundùm Alex. in d. l. quoties. & in d. l. non est dubium. per l. Titia testamento. §. Lucius. ff. de leg. 2. Cuma. consi. 61. Petrus hæres. Zabar. consi. 51. Titius condidit. col. vlt. cũ allegatis per Ias. in l. iustè possidet. col. pen. ff. de acqu. pos. & per Dec. consi. 418. Visa. col. 2. vbi dicit videri datam huiusmodi licentiam eo ipso ꝙ testator prohibet molestiam fieri legatario per ea quæ ipse allegat ibi.

CAVTELA XIII.

Quo remedio habeat ius eligendi vbi electionem legatarius non haberet.

SVMMARIVM.

1 *Electio est debitoris in alternatiuis.*
Electio cuius sit, hæredis an legatarii. ibid.
2 *Hæres est eadem persona cum defuncto.*
3 *Legatarius prius nominatus à testatore, præfertur aliis legatariis in eligendo.*

1 IN alternatiuis † est electio debitoris. l. plerunque. ff. de iur. dot. c. in alternatiuis. de reg. iu. li. vi. Quarè si testator leges Titio fundum, aut centum electio nō erit legatarii, sed hæredis. sed si testator velit legatarium habere facultatem eligendi, remedium est, quod verba exequutiua legati ad legatarium dirigat, quoniam electio ad eum pertinet, ad quē verba exequutiua diriguntur, l. Lucio. ff. de legat. 2. vbi hoc not. glo. & Barto. sequitur Ange. Are. in tracta. de testa. ver. item reliquit A. vestem. & Alexā. in l. qui duos. ff. de leg. 1. vbi dicit dictam gloss. esse singularem. Sit ergo cautus notarius, vt verba exequutiua dirigat in eum quem testator velit electionem habere. Sed & si verba essent ambigua, legatarius eliget, vt per Bar. in d. l. Lucio & per Alexan. in d. l. qui
2 duos. Cautius quoque erit, † quòd testator expressè optionem det legatario, vel hæredi, cui potius velit competere facultatem eligendi. §. optionis. Institu. de lega. & ff. de opti. lega. per totum. Sed si testator magis hęredi, quàm legatariis fauere velit, potest generaliter hæredi dare potestatem declarandi voluntatem ipsius testatoris, quià ad hæredem spectare æquum est, cùm sit eadem persona cum defuncto. authen. quod obtinet. C. de probatio. l. si quis à filio. §. si plures. ff. de lega. 1. cum relatis per Barb. in c. indicante. col. vi. de testam.
3 inter legatarios autem † vt in eligendo alius alii præferatur sufficit eum quem testator velit habere ius eligendi prius nominare, nam intelligitur prius nominatus habere ius eligendi l. quoties. ff. de vsuf. c. mandato. de præb. lib. 6. & Iaso. in l. legatū ff. de leg. 1. faciunt quæ de ordine scripturæ no. Fel. in c. cùm dilecta. ver. ordo scripturæ. de rescrip. & per Deci. consi. 609. Quæritur. in fi.

Quo consilio circa partium quantitatem tollatur ambiguũ.

SVMMARIVM.

1 *Hæredes grauati in legatis iudicantur à nominatione nominis proprii vel appellatiui an pro virilibus an pro hæreditariis portionibus teneantur.*

Nomen propriũ præmissum operatur diuisionẽ in partes viriles.ib.

2 *Legata soluenda per hæredes, pro hæreditariis portionibus testator declarare debet.*

3 *Cõiectura volũtatis defuncti sequenda est in distributione partiũ.*

1 MVLTVM † interest vtrum propriis, an verò appellatiuis nominibus onus soluendi legata hæredibus iniungatur, quia nominati appellatiuis nominibus pro hæreditariis portionibus, nominati aũt propriis nominibus, pro virilibus tenetur, l. si hæredes. ff. de leg. 1. l. Lucius. §. Meuio. ff. ad Treb. & l. turpia. §. fi. ff. de leg. 1. Sit ergo cautius notarius in scribendo testamentum, vt non temere, sed præcognita voluntate testatoris nominibus propriis, vel appellatiuis vtatur, prout magis per ea dispositio consonet voluntati testatoris, faciũt no. per Ang. Are. in tracta. de testa. in verb. B. & S. & ignorandũ nõ est, ꝙ si nomina propria, & appellatiua exprimantur præualent noia quæ pręcedunt, l. si seruus cõ
2 munis. ff. de stip. ser. † Optimum igitur erit remediũ ad tollẽdas huiusmodi difficultates, ne quis cõtra mentẽ testatoris grauius oneretur, ꝙ ipse testator declaret pro quibus partibus hæredes legata soluere debeant, quãdo ipsi sunt ex dispa ribus partibus instituti. Nã stabitur declarationi testatoris, vt per Deci. consi. 382. Verba testamenti. co. fi. Imprimis nãque attenditur voluntas testatoris, vt per Dec. consi. 412. Vi
3 so eleganti. Econtrario † quoque hæredes vocati ad commodum per nomina propria viriles partes habebunt, si per nomina hæredum pro portionibus hęreditariis admittuntur, l. quoties. ff. ad Treb. Sed si testator velit eos aliter ad partes admitti hoc exprimat, eius enim voluntas seruabitur. Nam sufficit etiam coniectura voluntatis, vt patet ex dictis per Alexan. & Ias. in l. legata inutiliter. §. fi. ff. de leg. 1. Et si alii propriis nominibus, alii vno, & appellatiuo nomine vocentur, vocati appellatiuo nomine omnes habentur pro vno, nisi testator.

ſtator per dictionem æque, vel per verbum in partes viriles aliter ſuam voluntatem declarauerit, l. interdum. ff. de hęre. inſti. & per Soc. in l. vtrum. §. fi. ff. de reb. dub. Fulg. conſi. 31. Ex facto proponitur. & Dec. conſi. 186. Diligenter. & conſi. 320. Dum legerem. col. 3.

CAVTELA XV.

Quo remedio poſsit facere teſtator quòd non ſit ius accreſcendi inter legatarios, vel hæredes.

SVMMARIVM.

1 *Ius accreſcendi eſt inter legatarios coniunctos.*
Soror legataria præfertur hæredibus in legato ſororis collegatarũ, mita, vt ibid.
2 *Legatarius non ſuccedit legatario iure accreſcendi in quantitate ſeparatim legata etiam ſi eorum nomine coniungantur.*
3 *Ius accreſcendi in legatis prohibere poteſt: ſecus inter hæredes. Legatum alimentorum natura taxatus eſt. ibid.*
4 *Inſtitutus hæres in certis rebus quando totam hæreditatem conſequetur contra teſtatoris voluntatem, etiã in foro poli. & nu. 6.*
5 *Hæres contentus eſſe iuſſus certis rebus reſiduum intelligitur rogatus per fideicommiſſum reſtituere.*

1 SI FILIABVS † vel neptibus teſtator legauerit aureos ducentos, altera defuncta priuſquàm dies legati ceſſerit, in parte ſororis mortuæ, ſoror altera hæredibus pręfertur, l. re cõiuncti. ff. de leg. 3. & §. his ita. C. de cad. tol. Nam noĩe collectiuo cõiunctio verbalis inducitur, & ex ea ius accreſcendi eſt inter coniuncto, l. qui quartam. §. fi. & ibi Bar. ff. de lega. 1. Bal. conſi. 419. Teſtator legauit. in fi. lib. 5. & cõſi. 395. Factum tale eſt. lib. 3. Sed ſi teſtator nolit eſſe inter filias ius accreſcendi, remediũ eſt, ꝙ ſeparatim eis relinquat, quia proculdubio ceſſat ius accreſcendi, ſi diſiunctim pluribus legetur, l. 1. ff. de vſuf. accreſcen. dummodo inter legata-
2 rios coniunctio realis nõ ſit. Secundum remediũ eſt, † (ſi nomina coniungantur) quòd quantitas diſiungatur, veluti ſi ita legeretur. Itẽ reliquit Zenobiæ, & Catherinæ aureos centum pro qualibet, quia non eſt locus iuri accreſcendi quando legatariis ſeparata quantitas legatur etiam ſi eorum nomina coniungantur, l. huiuſmodi. §. quibus ita. ff. de leg. 1. & hoc ibi tenet Bart. qui dicit ſæpius id vidiſſe in facto, & ſequitur ibi poſt alios Iaſo. & in d. l. re coniuncti. colum. 32.

3 Tertium remedium est,† quòd ius accrescendi testator prohibeat,nam potest ius accrescendi expresse prohibere testator,l.Lucius.§.quæ habebat.ff.ad Treb.Bar. in l.pater filiũ.co.vlt.2.lec.ff.de inof.test.Ange.Aret.in tract. de testa.ver. item inter dictos B & D prohibuit ius accrescendi cum allegatis per Barb.consf.71.illud in medio.lib.3.Et si vsufructus pluribus coniunctim legetur vt inter eos non sit ius accrescẽdi,satis est dicere legauit vsumfructum ad alimenta,l.dominus.§.1.ff.de vsufru. quia legatum alimentorum natura taxatum est.l.legatis.ff.de lega.3. & ius accrescendi taxatione perimitur.d.§.quæ habebat.Iaf.in d.l.qui quartam.§.fin.Et quod diximus testatorem posse prohibere ius accrescendi in

4 telligas hoc procedere in legatis.† Nam secus est inter hæredes.l.si quis ita hæres instituatur excepto fundo.ff.de hæred. instituen.& gl.in l.si seruus extero.eo.titu.& est communis opinio vt dicit Alexan.in l.si quis priore.col.fi.ff.ad Treb.& idem tenet in l.quoties. C.de hæred.instituen.& quòd hæc sit communis sententia patet ex relatis per Curt. consil. 75. Andræas.col.2. Adeò quod hæres institutus in certis rebus totam hæreditatem consequetur,non obstante prohibitione testatoris contra opin.Bart.in l.quoties.§.si duo.ff.de hære. instituen.& cõsi.156.Titius fecit testamentum. Et procedit hoc etiam in foro poli,vt per Fede.de Sen.consi.131. Casus talis est.Sed vt institutus in re certa cõtra voluntatem testa-

5 toris nõ habeat omnia bona defuncti.remedium est, † quòd testator in prohibitione iuris accrescendi addat verba hæc, videlicet,Et voluit dictum hæredem dictis rebus esse cõtentum.Sic enim residuum intelligitur rogatus restituere successuris ab intestato,l.peto.cũ ibi no.per Bar. ff.de leg.2. & idẽ operatur etiam clausula codicillaris vt per fideicommissum hęres intelligatur rogatus restituere his,qui ab intestato succedunt,arg.d.l.si quis priore.vt latius per Curt.d.consil.75. col.fi.Iaf.autem conatur sustinere opi. Barto.consi.8. Super duobus.col.9.lib.3.dicens communem opinionem esse cum Bart.Tutum tamen est vti dictis remediis ad controuersiam tollendã.Illud etiam scire expedit inter plures, quibus legatus est vsusfructus.vel omnium bonorũ, vel certi prædii esse ius accrescẽdi etiam post quæsitum vsumfructum,l.1.§.1.de vsufru.accr.Sed si testator velit nõ esse locũ iuri accrescendi

remedium est, quod leget vsumfructum pro alimentis, sic enim de vsufruct. & ibi gl. & doct. notant, quod dicit esse valdè notabile Abba. consi. 78. Circa primum. in fin. lib. 2.

CAVTELA XVI.

Quo remedio filiusfam. rem legatam, habere possit etiam cum emolumento fructuum, qui de iure patrisfamilias quærerentur.

SVMMARIVM.

1 *Vsusfructus aduentitiorum acquiritur patri.*
2 *Pater rerum filiofamilias donatarium fructus non acquirit contra voluntatem testatoris.*
3 *Pater etiam vbi nõ habet vsumfructum in bonis filij, habet saltim commoditatem nisi fuerit prohibitus à testatore.*

1 EX ADVENTITIIS † bonis filiorũ patri quæritur vsusfructus, l. cùm oportet. C. de bon. quę libe. Si quis aũt filiofa. legaturus sit prędium, & nolit vsumfructum ad patrem pertinere remediũ est, quod leget hac lege adiecta, vt ad patrem non pertineat vsusfructus, nam potest quilibet conditionem hanc addere. auth. excipitur. eo. tit. Quod etiam habet locum quantum ad legitimã si mater vel auus maternus sic relinqueret, quia dispositio hæc non iniuriã filii, sed commodum respicit. l. filiis matrẽ. vbi Bal. C. de inof. test. & hoc tenet Bal. cõsi. 168. Proponitur. & consi. 324. Omissis opinionibus. lib. 5. & gl. in auth. vt lice. mat. & au. in prin. in ver. participiũ. & ibi Ang. quorũ opin. verã puto, licet Bar. in contraria opin. fuerit in d. auth. excipitur. per tex. in d. auth. vt lice. mat. & aui. qui non obstat, nam tex. ille restringit libertatem donandi, vel relinquendi quantum ad legitimam filiis debitam, non autem ibi fit vlla prohibitio, quod in legitima non liceat ita filię prouidere, vt patet ex tex. Præterea inductio Bar. est per arg. à contrario sensu, quod non procedit vbicunque resultat absonus intellectus. glo. in l. 2. C. de cõd. insert. & in
2 c. 1. de ętat. & qual. lib. 6. Et notandum est, quod † non solùm potest hæc conditio adiici, ne patris vsusfructus quęratur. Verũ & gubernator rerum relictarum poterit quispiam a testatore constitui, si filiusfa. cui relinquitur minor fit. §. si verò & minores. in auth. vt lice. mat. & aui. quod seruandum censeo quando

quando pater luxui inseruiret, ne ipse potestate patria ad licentiã corrumpẽdi effundendiq; bona filii abutatur.l.fi.C.de
3 senten. pas.† Et quia in casibus in quibus patri non quæritur vsusfructus patet saltem bonorum filii commoditatem habet secundum Are. in.§.i.inst. per quas perso.nob.acq.quod dictũ sequitur,& singulare dicit esse Ias.in l.cũ filio.fa. col.31 ff.de leg.i. per l.fi.ff.de,vsufru.At si testator talem cõmoditatẽ patri acquiri nolit remedium est,quòd expresse prohibeat ne patris ex bonis quę ipse testator filiofa.relinquit,vsusfructus, seu aliqua commoditas acquiratur, vt per Aret.in d.§.i.

CAVTELA XVII.

In dote prælegan da quibus cõsiliis sit vtendum.

SVMMARIVM.

1 *Dos prælegata quæ commoda consequatur.*
2 *Dos certa quantitate expressa, quod prælegetur interest vxoris.*
3 *Expensæ factæ in dote recuperanda, non repetuntur ab hæredibus viri prælegantis dotem in certa quantitate.*

1 DOTE † pręlegata tollitur omnis exceptio nõ minuẽs dotem ipso iure.l.i. cum ibi traditis per Bart.ff.de dot. præle.& Aret. in.§.sed si vxori.insti.de lega.& per tale prælegatum aufertur hęredi beneficium dilationis anni dati à lege ad restitutionem dotis. dequo in. §.exactio.C. de rei vxo.actio.habet.n.prælegatum dotis cõmodum repræsentationis.vt per glo.in d.§.sed si vxori.Pau.de Cast. consi. 239. Primo videndum est. Et si testator nolit auferre hæredi commodum dilationis,sit cautus vt ipse diem præfigat restitutioni dotis,l.omnia.ff.de lega.i.dum tamen annum dilatio non excedat si testator nihil vltra dotem vxori relinquat. Vxor
2 †autem sit cauta. vt curet sibi dotem prælegari expressa certa quantitate dotis, alioquin ipsam oporteret probare quãta fuerit dos vt per Aret.in d.§.sed si vxori.vbi dicit hæc in practica esse menti tenenda, quia quotidiana sunt, & confirmantur prędicta ex his quæ tradũt doct.in l si prior.ff.solu.mat. post glo.ibi,quã Bar.dicit esse mirabilẽ,& per doct.in l.qui sic sti-
3 pulatur.ff.de verb.obli.† Aliud quoq; consequitur commodũ mulier si vir perleget dotẽ quantitate designata, nam si ita prælegeret, mille quæ habui in dotem vxori meæ lego, hæredes viri non poterunt deducere expensas, quas fecit vir in

recuperan-

recuperanda dote, vt per Salic. in l. si non designata. C. de fal. caus. adiect. leg. & per Ang. Aret. in tract. de testa. versi. item reliquit B. eius vxori. in fi. cum allegatis per eum ibi.

CAVTELA XXVIII.

Quibus remediis coniux ad secunda vota transiens euitet pœnas amissionis proprietatis rerum à coniuge præmortuo habitarum.

SVMMARIVM.

1 *Vidua conuolans ad secundas nuptias perdit dominium rerum, quas habuit à primo viro.*

2 *Mulier quando possit impunè secundo nubere.*

Nuptiæ secundæ, quomodo impunè contrahantur, ibidem.

3 *Iniuria, quæ fit filijs primi viri si mater conuolet ad secundas nuptias tollitur ipsorum consensu.*

Mulier mortuo viro nubit in domino. ibidem.

Iniuria non fit volenti. ibidem.

4 *Vidua consensu viri vel filiorum secundo nubens caueat intra annum nubere.*

5 *Pœna imposita viduæ secundo nubenti, militat etiam in viro.*

1 MVLIER † ad secundas nuptias transiens perdit dominium rerum, quas ex liberalitate primi viri consequuta est, & solam potestatem fruendi retinebit, illasq; filiis ex primo patrimonio genitis restituere cogitur. l. fœminæ. C. de sec. nup. vbi doct. & Soci. consi. lvi. Viso testamento. lib. 3.
2 Sed † si vir velit vxorem non perdere dominũ dictarũ rerũ, remediũ est, ꝙ ipse vir licẽtiam det vxori ad secũdas nuptias conuolare. Nam pœna secundo nubẽtibus imposita est, quia videtur inferri iniuria primo viro per secũdas nuptias. §. quia verò. in auth. de nupt. & nulla iniuria fit volenti. l. i. §. vsque adeò. ff. de iniur. secundùm Bal. in l. i. C. de sec. nup. vt p Lud. Rom. consi. 219. Ex themate consultationis & Dec. cõs. 620.
3 Casus de quo quæritur. col. 2. † Quòd si primus vir non dederit licentiam hanc vxori, cauta sit mulier ad secundas nuptias migrare volens, ꝙ procuret secundis nuptiis filiorũ consensum accedere, & sic non perdet ea, quæ habuit ex liberalitate primi viri, secundùm glo. in ver. copulantur. in auth. de non elig. sec. nub. quoniam iniuria quæ fit filiis primi viri si mater conuolet ad secundas nuptias tollitur eorum cõsensu.

§. soluto

§.soluta. in auth.de secun.nup.l.cũ donationis.C. de trãsic. & comprobãtur prędicta ex latius dictis per Ias.in l.ambigui tates.C.de indi.vid.tollen.& in d.l.filium quẽ habẽtem. col. fi.& con.53. In quæst.par.i. & per Deci.con.206. Quæritur & scire oportet dicta remedia necessaria esse, quia pœnę secundo nubentium inductæ fauore filiorum sublatę non sunt per dictũ illud Apostoli: *Mortuo viro mulier nubat in Domino.* c.pen.& fi.de secun.nupt.vbi hoc tenet Abba.& Corn. con. 21. Videtur.col.3.lib.1.Bart.& Deci.in l.1. C.de secũd.nup. Et est communis opi. vt ibi dicit Deci.& in con.87. Pro re
4 solutione.col.2.& consil.230. Proponitur, † Caueat tamen vidua ne sub prętextu huiusmodi consensus filiorum, vel licentiæ datæ à viro nubat intra annum luctus, nam hoc est contra bonos mores.d.l.1, & ideò licentia viri, vel filiorum cõsensus nõ prodesset.argu.l.si quis inquilinos.§.fi.ff.de leg. 1. vt per Ludo.d.conf.219.Ias.in d.l. filium. col.4.& Corn. d.consi.21.Licet quidam existiment hoc procedere de iure ciuili, secus autem esset de iure cano,gl.in d.l.1. cum aliis allegatis per Fede.de Seu.q.36. Casus talis est. Et notandũ est,
5 † quòd prędicta remedia sunt etiam vtilia viro ne perdat legata sibi in testamento vxoris,vel aliter ab eo donata, nam pœnæ binuborum tam mulieri, quàm uiro impositæ sunt, vt per glo.in d.l.fœminæ.§.illud.quam ibi Bart.approbat,& est communis opinio. vt dicit Deci.d.con.230. & consi.87.

CAVTELA XIX.

Quo remedio legatum etiam venalia comprælendat.

SVMMARIVM.

1 *Venalia non cedunt legato.*
Legatum non comprehendit venalia, quæ non sunt in domo.ibidem.
2 *Legato cedunt, quæ alias non compræhenderetur,si alia nulla sint, quæ legato cedere possint.*
3 *Venale triticum quando compræhendatur in legato.*
Negotiari non dicitur Dominus vendendo fructus, quos percipit ex propriis prædiis. ibidem.

1 TRITICO † quod est domi legato, triticum quod testator venale habebat legatario non debetur, etiam si omne

omne triticũ quod erat in domo repositum legasset testator, quia generalitas restringitur ex illa adiectione, quod in domo esset.l.ea tamẽ adiectio.ff.de legat.3.& venalia non censetur domi esse.l.generali.§.vxori.ff.de vsufr.leg.l. pediculis.§.
2 cum quereretur.ff. de aur.& arg.lega. Sed † si testator venale quoque triticum legato contineri velit, remedium est,ꝙ dicat, lego triticum omne quod quoquomodo domi esset.Bar. in d.§.vxori. Alexand.consi.118.In casu col.1.lib.5. Nã illa dictio quoquomodo, id operatur, & non sufficeret dicere omne triticum. Corn.cons.14.Circa primum.in fi.lib.1.vel testator dicat etiã venale, per l.seruos.§.fi.ff.de lega.3. Deci. cons.381. Visis his.Hæc tamen remedia necessaria nõ essent, vbi testator in domo vllum aliud frumentum quàm venale non haberet,nam tunc venale triticũ legato cederet.glo.in d. §.item cùm quereretur. quam ibi signandam, & menti tenendam dicit Bart.& sequitur Bal. in rub.& Pau. de Ca. &
3 Ias.in l.1.C. de. ver.signi. Cederet † quoq; legato triticum venale, quod percepisset testator ex prædiis suis, quia in frumento huiusmodi negotiari dominus nõ dicitur, vt p Abb 1. cons.6. Casus super quo lib.1.& ita tenet Deci. consi. 472. Testator.in fin.

CAVTELA XX.

Quo remedio vxor impediatur succedere viro in quarta, quam ei defert ius authentichorum.

SVMMARIVM.

1 *Vedua succedit in quarta parte bonorum viri, vel pro virili, quãdo matrimonium est sine dote, vel cum parua dote.*
Dos parua dicitur, quæ nõ sufficit ad alimoniam mulieris.ibidem.
2 *Quartam partem vxori debitam an testator prohibere possit.*
Testator vtrum possit prohibere, ne vxor habeat quartam, quæ defertur ei iure auth. præterea.C. vnde vir & vxor ibidem.
3 *Vxor non habet querelam inoficiosæ donationis.*

1 VXor † succedit in quarta parte bonorum viri, si liberi non sint vltra tres, aliàs succedit in virili portione, & legatũ factum cõiugi non tollit dictam successionem,sed cõputatur in partẽ. auth. preterea.C.vnde vir & vxor.& locũ habet dicta successio,quando matrimonium est sine dote,vel cum parua dote, vt ibi declarat Alex.& Ias.post alios docto. & dos

& dos intelligitur parua quādo non sufficeret ad alimoniam vxoris,& hæc est communis opinio vt patet ex dictis, & relatis per Barb.consi.74.Scripsit.lib.4. Quod procedit etiam si coniugi post acquisitionem huiusmodi quartæ superuenirent diuitiæ,quia post effectum consummatum cessante causa non cessat effectus,l.fi.ff.vnd.lib.vt latè per Deci.consi.24. Pro vi
2 rili.Sed si testator † velit per legatum ei factum vxorem quartam hanc petere non posse, remedium est, ꝙ legent adiecta clausula,ꝙ plus petere non possit. Nam potest testator prohibere detractionem huius quartæ, secundum Sali. in d. auth. præterea. Sed glo.aliter sentit in §.si verò expressim. in verb. hæredem.in auth.de hær.& falc.& cùm gl. videtur esse communis opi.vt patet ex relatis per Alex.in d.auth.præterea.& per doct.in l.si cùm dotem.§.si pater.ff.solu.mat.dum dicunt debitum descendens ex dispositione d.auth.esse necessarium. & confirmatur hoc ex dictis per Bald. in l. filium quem habentem.col.x.ver. deinde quæritur.C.fami.ercis. Secundùm
3 & tutius remedium est, † ꝙ testator liberis,vel agnatis donet inter viuos bona sua vsufructu sibi reseruato.l. quisquis.C.de dona.Nam vxor non habebit querelam inofficiosæ donationis.l.non vsque adeò ff.si quis à par.fuer.man. vt per Cor. & Deci.in d.auth. præterea. & comprobatur remedium hoc ex dictis per Soci.consi.108.In hac consultatione.vbi improbato primo remedio hoc secundùm sequitur, & confirmatur etiam remedium hoc ex dictis per Corn. consi. 178. In hac consultatione.lib.2.& Soc.consi.48.Capio primum,col.2.& humanè faciet testator si legem donationi adiiciat,vt donatarius vxorem donantis alat dum vidua erit.Nam æquitas suggerit vt ex viri fortunis vxor alimenta percipiat.l. si cùm dotem.§.finautem in sæuissimo.ff.solu.mat.

CAVTELA XXI.

Quo remedio iniungi possit onus ei qui ex testamento sentit inestimabile commodum.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius, qui commodum capit inestimabile puta libertatem grauari fideicommisso non potest.*

Honor oneri iniunctio commensurabilis esse oportet ibidem.

2 *Conditio implenda est ab eo, qui legati conditionalis velit consequi commodum.*

Fideicom-

1 FIDEICOMMISSVM.† ab eo relinqui nõ poteſt, qui commodum, ſed non pecuniarium ex teſtamento capit, ideo ſi ſeruo libertas, vel homini libero ius patronatus relinquatur, is fideicommiſſo inutiliter grauatur, quia onus honori iniũcto commenſurabile eſſe oportet, l. Imperator. ff. de leg. 1. 2. Libertas autem inæſtimabilis eſt, l. libertas. ff. de regul. Ius quoq; patronatus inæſtimabile eſt, l. naturalis. §. fi. ff. de preſcri. ver. vt per Soci. in l. filioſa. in princ. ff. de le. 1.
2 Sed † vt onus ei iniunctum cui commodum aliquod non pecuniarium datur valeat, remedium eſt, ꝙ iniungatur per viam conditionis, nam ſi legatarius voluerit commodum legati conſequi, oportebit eum conditionem implere, l. ſtatu liberos. ff. de ſtat. libe. vt per Iaſ. in d. l. cùm filioſa.

CAVTELA XXII.

Quo remedio legatum vtile ſit etiam ſi ius quod teſtator habet in re legata ipſius teſtatoris interitu finiatur.

SVMMARIVM.

1 *Legatum, licet ſit ex hoc inutile, tamen teſtator non intelligitur legaſſe, niſi ius, quod habebat in re, quamuis morte finiendũ ſit.*
2 *Inutiles actus voluiſſe multiplicare nemo præſumitur.*
Fideicommiſſum non poteſt ab eo relinqui, qui nullum commodum habiturus eſt ex teſtamento ibidem.

1 TESTATOR † rem legando ſimpliciter ius ſuum tantum legare præſumitur, etiam ſi tale ius extinguendum ſit morte ipſius, & per hoc legatũ reddatur inutile, veluti ſi leget prædium emphyteoticum per generationem finitam ad eccleſiam reuerſurum, l. quod in rerum. §. 1. ff. de lega. 1. & ibi hoc tenet Bar. cuius opi. dicit eſſe magis commune Alex. ibi, & Cor. conſ. 84. Videtur. col. 1. lib. 2. & licet contra opi. hãc plurimæ rationes faciant, attamen eam cõmuniter approbari dicit etiam Iaſ. conſ. 119. Spectabilis. 2. part. Sed ſi teſtator velit legatum omnino deberi, etiã ſi ius ſuũ per ipſius obitum expiraturum ſit, remedium eſt, ꝙ teſtator adiiciat clauſulam hanc videlicet, Et voluit teſtator omnia per eum relicta effectum habere, ſecundùm Alex. conſ. 9. Viſis, col. fi.
2 lib. 2. argu. l. 3. §. conditio. ff. de leg. 3. Eſt † etiam cautela, vt aliquod onus legatario iniungatur, per id enim cenſetur vo-

luisse testator legatum præstari, etiam si ius eius morte desineret, quia, non est credendum testatorem voluisse facere tot actus inutiles,l.3.ff.de mil.test.& fideicommissum nõ potest relinqui ab eo, qui nullum commodum est habiturus ex testamento, l. ab eo. C.de fideicom. vt per Alex. in d. cons. 9. col.5. Melius tamẽ esset, quòd testator circa tale relictum manifestius exprimeret mentem suam.

CAVTELLA XXIII.

Cautelæ quædam in legendis alimentis à testatore seruandæ.

SVMMARIVM.

1 *Alimentorum legatum non est multiplicabile, limita vt ibidem.*
Vsusfructus ius alienari non potest.ibidem.
2 *Legato fundo ad alimẽta,vel ad vsũ,intelligitur legata proprietas.*
Legatũ prædiũ pro alimẽtis differt à legatis alimẽtis ex prædio.ibi.
Legatum ad vsum: vel ad alimenta quam vim habeat.ibidem.

1 ALIMENTORVM † legatum multiplicabile nõ est, l.dominus.§.1.ff.de vsufru.l. libertis.ff.de ali. lega. Ideo si vir vxori alimenta legauerit,deinde filius, vel alius eidem aliméta relinquat,legatũ secundũ modicæ vtilitatis est. Sed si quis habenti ab alio alimenta velit legando commodum afferre, loco alimentorum quę legare proponebat leget vsumfrnctum alicuius fundi, sic legatarius habebit aliunde alimenta.& ex testamento vsumfructum capiet, cuius commoda poterit in alios vsus conuertere, vel donare,vel vendere,l.necessariò.§.fi.ff.de peri. & com. rei vendi. licet ipsum ius vsusfructus alienari non possit.§.finitur. Insti. de vsufru.
2 vbi Aret. Et † caueat testator qui legatario non proprietatẽ, sed vsum fundi legare velit, ne vtatur his verbis, videlicet,lego fundum ad vsum vel ad alimenta,vel (vt vulgò dicitur)ad gaudimentũ,quia his verbis intelligitur legata proprietas, l. donationes.§.species.ff.de dona.& ad hoc illum text.notabilem putat Bart.& ibi hoc sequitur Imol.& aliud est dicere, relinquo alimenta ex prædio, hoc enim legatum alimentorũ cõtinet,aliud est dicere lego prędium pro alimentis , vel vsu, vel ad alimenta. Nã hoc legatum etiam proprietatem continet. Bart.in l.4.ff.de alimen.leg. & ideo tale legatum transit ad hæredes legatarii,vt ibi per Bart. faciunt nota. per Imo.in l.apud Iulianũ.§.si quis alicui.ff.de leg.1.& p Alex.

consi.

consil.ccxiiii. Ponderatis uerbis.lib.vi.nisi testator aliis uerbis declaret, quod legatarius nihil ultra alimenta percipere debeat. Alex.consi.ccxxii. Visis uerbis.in fi.lib.ii.Roma.cons. ccccciii. Visis & diligenter,& Soci.cõsi.cii. Visis.co.v.lib.iii.

CAVTELA XXIIII.

Quo remedio legatum usufructus per alia relicta non intelligatur imminui.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius fundi, & legatarius vsusfructus eiusdem fundi ambo concurrunt in fructu, limita in nu.2.*

Vsusfructus est pars substantialis fundi. ibidem.

3 *Vxor usufructuaria quando concurrat cum legatarijs prædiorum in usufructu.*

Vsusfructus alteri relictus non minuitur p legatũ proprietatis.ib.

Proprietas separatur & distinguitur ab usufructu.

4 *Hæredes instituti pleno iure concurrent in usufructu cum uxore relicta usufructuaria omnium bonorum.*

1 SI ALTERI † fundus, alteri eiusdem fundi usufructus legatus sit, ambo in usufructu concurrent, & uterq; partem usufructus obtinebit, l.si alii. ubi tex.not.ff.de usuf. leg.Bal.consil.xxiii.Super alio.lib.ii.Pau.de Castr.cõs.238. Præfati Vannutius. Ratio est, quia usufructus est pars substantialis fundi. l.Meuius.§.fundo.ff.de leg.ii.l. qui usumfructum.ff.de uerb.oblig.Ias.in l.quod in rerum.§.i.ff.de leg.i.

2 Sed † si testator uelit usufructuarium integro usufructu gaudere, remedium est, quòd ipse fundum leget, sine diminutione usufructus alii relicti: nam si constet de contraria mente testatoris non habet locum dicta l.si alii. secundum commu

3 nem opinio.ut patet ex dictis Bart.ibi. Et quæ † diximus de fundo, dicenda sunt etiam in legato prædiorum: nam si testator pluribus leget quædam ex suis prædiis, & relinquat uxori usumfructũ suorum bonorum ad legatum usufructus alii legatarii cui relicta sunt prædia, cum uxore cõcurrent, ut per Bar.in l.Sẽpronio.ff.de usuf.leg.faciunt quæ scribit Bal. cõs. ccxiiii. Punctus.lib.v.& opi.hanc sequitur Alexã. consi.lvi. Perlectis. lib.iii. Sed si testator per legatum prædiorum nolit diminuere usumfructum uxoris, remediũ est, quod leget proprietatem prædiorũ, quia per legatum proprietatis non minuitur usufructus alteri relictus, d.l.Sẽpronio.ubi Bart. † Et

4

si vxore relicta vsufructuaria omnium bonorum hæredes instituātur pleno iure partem vsusfructus habebunt hæredes, vt per Alex.d.consf.56.Remedia autem cōtra hoc scripsimus supra de hære.instit.caut.4. Si testator.& vide quæ dicentur j.eo.caut.28. Generali.

CAVTELA XXV.

Quo remedio legata æstimatio rei etiam re perempta legatario debeatur.

SVMMARIVM.

1 *Legatario non debetur æstimatio legati per emphy.limita vt ibid.*
2 *Debitor quantitatis expressæ respectu alicuius speciei non liberatur etiam morte ipsius speciei.*

1 AEstimatio † speciei relicta si species pereat non debetur,l.quidam.§.si tibi.ff.de leg.1. Quare si cui equi æstimatio legata sit, mortuo equo legatarius æstimationem non poterit petere. Sed vt equo mortuo nihilominus
1 eius æstimatio legatario debeatur,remediū est, † q̃ æstimatio certa, & designata relinquatur,quia quando æstimatio est expressa, & taxata, debitor quantitatis respectu speciei perēpta specie non liberatur.l.vir vxori.vbi Bart.ff.de dot. præleg.& illum text. dicit esse valdè notabilem Alex.in l.Titię Textores.§.fin.ff.de lega.1.& ibi vide Paul. & Ias. reddentes rationem huiusmodi varietatis.

CAVTELA XXVI.

Consilium circa locum vbi res legata soluenda sit.

SVMMARIVM.

1 *Legata res debet legatario vbi legata est sumptibus hæredis.*
Legatum declaratur à mente testatoris.ibidem.

1 RES † legata vbi est, ibi solui debet, nisi tempore testamenti res esset in longinquo, tunc .n.suo sumptu hæres debet rem adducere, & legatario tradere,l. cùm seruus. ff. de leg.1.& ibi per Bar.Alex.& alios Doct. Sed si testator sumptum huiusmodi velit ad legatariū pertinere,id declaret. Nam potest circa hoc testator liberè disponere, & voluntas eius seruabitur,l.cum res.§.1.ff.de leg.1.& totū hoc pendet de mente & voluntate ipsius testatoris, & per Bal.consf.225. Ad euidentiam.lib.3 & Barb.in.c.indicante.col. 6. de testa. gl. in l.cùm hi.§.in causa.in ver.alteruter.ff. de transact. & vide Bal. consf.255. Confirmans lib.2.

CAVTELA XXVII.

Quo remedio actionem habeat contra debit orem, vel rei possessorem is cui legata est res debita testatori.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius non potest agere contra debitorem testatoris nisi prius actione cessa.*

2 *Legatario quæritur vtilis actio ex legato nominis vel actionis.*

3 *Cessio id operatur in nominibus debitorum, quod operatur traditio in rebus corporalibus.*

1 ACTIONE † non cessa non potest legatarius agere cõtra debitores si testator rem sibi debitam legauerit, l.apud Iulianum.§.Titius. ff.de leg. 1.Sed vt legatarius
2 contra debitorem agere valeat, remediũ est, † ꝙ ei nõ solùm res debita, verùm etiam & nomen debitoris, & actio legentur. Nam ex legato nominis vel actionis, vtilis actio legatario quæritur, l.ex legato.vbi Bal.& alii Doc.C.de lega.Ale.
3 Areti.& Ias.in d.§.Titius, Et si hoc † in testamento seruatũ non fuerit potest legatarius agere contra hæredem, vt ipse agat contra debitorem, l.si sic.§.fi.& ibi Bar.ff.de leg. 1. Põt ẽt testator legatario prçsenti, vel notario pro eo recipienti actiones suas cedere: nam cessio id operatur in nominibus debitorum quod operatur traditio in rebus corporalibus, & excessione transit in legatarium exercitum actionum, vt per Alex.in d.l.ex legato.faciunt scripta per Dec.consi.440. Viso eleganti consilio.

CAVTELA XXVIII.

Quo remedio per legatum totius non intelligatur derogatum legato partis.

SVMMARIVM.

1 *Generi per speciem derogatur.*

Pars integralis legata differt à legato totius respectu illius partis.ibidem.

2 *Voluntas testatoris sequenda est, vbi de ea constat.*

1 GENERALI † legato per legatum speciale derogatur l.vxoré.§.codicillis.& fœlicissimo.vbi Bar.ff.de leg. 3. c.generi de reg.iur.lib.6. & per legatũ partis integralis videtur recessum à legato totius respectu illius partis, l. cùm quæstio.C.de lega.Quare si testator aliũ hæredẽ faciat, alii

vsumfructũ omnium bonorũ relinquat,ab hęręditate exemptus videtur vsusfructus, & hæres in vsufructu cũ legatario non concurret.Dec.consi.607.Viso puncto.cum allegat.ibi per eum,aliud iuris est cũ alii legatur totũ integrale, & alii legatur pars substantialis,vt si alteri domus, & alteri eiusdẽ domus aliqua pars substantialis legetur, tunc in illa parte ambo legatarii concurrent,l.si alii.vbi Bar.ff.de vsufruct.leg. Sed si testator velit eum cui legatur pars substantialis integram partem habere,remediũ est, ꝙ ipse expresse disponat, ꝙ ille cui legatur huiusmodi pars substantialis eam integrã
2 habeat.† Nam cùm de voluntate constat, standum est dispositioni testatoris,l.cùm virum.C.de fideicom.& est communis opi.vt per Bar.in d.l.si alii.faciunt quæ superius diximus hoc tit.cau.24.si alii.

CAVTELA XXIX.

Quo remedio dominium rei legatæ transeat, vel non transeat recta via.

SVMMARIVM.

1 *Dominium rei legatæ transfertur in legatarium sine traditione, seu recta via.*

Hæredis res legata an transferatur sine suo consensu.ibid.

2 *Legatarius quando rei legatæ fieri dominus non potest sine traditione hæredis.*

1 DOMINIVM † rei legatæ sine rei traditione trasfertur,l.à Titio.ff.de furt.qđ procedit si res sit testatoris, secus est si sit hæredes.glo.in l.si hæredis seruus. ff. de leg.1.Sed vt quãdo res hæredis legatur,dominũ trãseat recta via in legatariũ,remediũ est, ꝙ res legetur cõsentiente hærede,& cõstituente se nomine legatarii possidere, vt probatur ex dictis per Bal.in l.1.col.5.C.com.de lega. & Ias.in d.l.si hæredis seruus.iunctis not.per Alex.& alios Doc.in l.quod meo.ff.de acqui.pos.& in l.ab emptione.ff.de pac. Solus aũt consensus hæredis non esset efficax ad transferendum dominium ipso iure,l.cùm quis decedẽs.cum ibi traditis per Bar.
2 ff.de lega.3.Quod si † testator leget rem suam,& ratione aliqua nolit in legatariũ dominium transire sine traditione hæredis,remedium est,quòd disponat legatarium non fieri dominium ante traditionẽ hæredis.l.Sempronius. ff.de vsufru.

lega

lega.Bal.in l.2.C.vt in pos.lega.& Ias.post Pau.de Ca.in l. nemo.ff.de lega.1.

CAVTELA XXX.

Quo remedio hæres iussus soluere debita, fideiusionis causa debitum soluere non cogatur.

SVMMARIVM.

1 *Hæres iussus soluere debitum ex causa fideiusionis solutum á principali debitore repetere non pot est: limita vt ibidem.*

2 *Coniecturis non est locus in certis.*

Principaliter, & vt principalem qui se obligat pro alio quomodo teneatur. ibid.

Fideiussor qui se obligauit vt principalem & principaliter, non iudicatur amplius fideiussor. ibidem.

3 *Testator legaturus etiam quod debebitur ex causa oritura post testamentum quomodo verba concipiet.*

Præteritum imperfectum subiunctiui modi significat etiam tempus futurum. ibidem.

Legatario non debentur superuenientia post testamentum. ibidem.

1 FIDEIVSSIONIS † causa debitum si testator solui mandet in specie, vel in genere iubendo hæredem debita soluere, hæres soluere tenetur, & solutum repetere à principali debitore nõ põt, l. si fideiussor. & ibi Bal. ff. de leg. 1. Quod procedit quando proprium debitum aliquod testatoris non appareret, arg. l. fundus qui locatus. ff. de fund. instru. & l. quibus diebus. x. dominus. ff. de condi. & demon. aliàs secus esset. vt per Doct. in d. l. si fideiussor. vbi Ale. post Bal. dicit opi. hanc veram esse, dictum Bal. cõmuniter impro
2 bari. Sed † quia durum videtur hæredem quod pro alio soluet non posse repetere, fit cautus testator, vt quando mãdat debita solui euidenter exprimat se intelligere de debitis, ad quæ soluenda suo nomine, & vt principalis tenetur, vt in certis nõ sit locus cõiecturis, l. ille aut ille. §. cũ in verbis. ff. de leg. 2. Et fit etiam cautus, vt adiiciat ad quæ tenetur suo nomine, & vt principalis, & pro se, & suá causa. Nã per illa verba ad quæ tenetur suo noĩe, & vt principalis nõ satis esset cõsultũ hæredi si testator pro alio (vt fieri solet) se principaliter, & vt principalẽ obligasset. Nam hoc casu fideiussor per omnia iudicatur vt principalis, vt tenent Pet. Cin. & alii Docto. in auth. præsente. C. de fide. quos refert, & sequitur Ale.

quando pater luxui inferuiret, ne ipse poteſtate patria ad licẽtiã corrumpẽdi effundendiq; bona filii abutatur.l.fi.C.de
3 ſenten. paſ.† Et quia in caſibus in quibus patri non quæritur vſusfructus patet ſaltem bonorum filii commoditatem habet ſecundum Are. in.§.i.inſt. per quas perſo.nob.acq.quod dictũ ſequitur,& ſingulare dicit eſſe Iaſ.in l.cũ filio.fa. col.3 1 ff.de leg.i. per l.fi.ff.de,vſufru. At ſi teſtator talem cõmoditatẽ patri acquiri nolit remedium eſt,quòd expreſſe prohibeat ne patris ex bonis quę ipſe teſtator filiofa.relinquit,vſusfructus, ſeu aliqua commoditas acquiratur, vt per Aret.in d.§.i.

CAVTELA XVII.

In dote prælegan'da quibus cõſiliis ſit vtendum.

SVMMARIVM.

1 *Dos prælegata quæ commoda conſequatur.*
2 *Dos certa quantitate expreſſa, quod prælegetur intereſt vxoris.*
3 *Expenſæ factæ in dote recuperanda, non repetuntur ab hæredibus viri prælegantis dotem in certa quantitate.*

1 DOTE † prælegata tollitur omnis exceptio nõ minuẽs dotem ipſo iure.l.i. cum ibi traditis per Bart.ff.de dot. præle.& Aret. in.§.ſed ſi vxori.inſti.de lega.& per tale prælegatum aufertur hęredi beneficium dilationis anni dati à lege ad reſtitutionem dotis. dequo in. §.exactio.C. de rei vxo.actio.habet.n.prælegatum dotis cõmodum repreſentationis.vt per glo.in d.§.ſed ſi vxori.Pau.de Caſt.conſi. 239. Primo videndum eſt. Et ſi teſtator nolit auferre hæredi commodum dilationis,ſit cautus vt ipſe diem præfigat reſtitutioni dotis,l.omnia.ff.de lega.i.dum tamen annum dilatio non excedat ſi teſtator nihil vltra dotem vxori relinquat. Vxor
2 †autem ſit cauta. vt curet ſibi dotem prælegari expreſſa certa quantitate dotis, alioquin ipſam oporteret probare quãta fuerit dos vt per Aret.in d.§.ſed ſi vxori.vbi dicit hæc in practica eſſe menti tenenda, quia quotidiana ſunt, & confirmantur prędicta ex his quæ tradũt doct.in l ſi prior.ff.ſolu.mat. poſt glo.ibi,quã Bar.dicit eſſe mirabilẽ,& per doct.in l.qui ſic ſti-
3 pulatur.ff.de verb.obli.† Aliud quoq; conſequitur commodũ mulier ſi vir perleget dotẽ quantitate deſignata, nam ſi ita præleget, mille quæ habui in dotem vxori meæ lego, hæredes viri non poterunt deducere expenſas, quas fecit vir in

recuperan-

recuperanda dote, vt per Salic. in l. si non designata. C. de fal. caus. adiect. leg. & per Ang. Aret. in tract. de testa. versi. item reliquit B. eius vxori. in fi. cum allegatis per eum ibi.

CAVTELA XXVIII.

Quibus remediis coniux ad secunda vota transiens euitet pœnas amissionis proprietatis rerum à coniuge præmortuo habitarum.

SVMMARIVM.

1 *Vidua conuolans ad secundas nuptias perdit dominium rerum, quas habuit à primo viro.*

2 *Mulier quando possit impunè secundo nubere.*

Nuptiæ secundæ, quomodo impunè contrahantur, ibidem.

3 *Iniuria, quæ fit filijs primi viri si mater conuolet ad secundas nuptias tollitur ipsorum consensu.*

Mulier mortuo viro nubit in domino. ibidem.

Iniuria non fit volenti. ibidem.

4 *Vidua consensu viri vel filiorum secundo nubens caueat intra annum nubere.*

5 *Pœna imposita viduæ secundo nubenti, militat etiam in viro.*

1 MVLIER † ad secundas nuptias transiens perdit dominium rerum, quas ex liberalitate primi viri consequuta est, & solam potestatem fruendi retinebit, illasq; filiis ex primo patrimonio genitis restituere cogitur. l. fœminæ. C. de sec. nup. vbi doct. & Soci. consi. lvi. Viso testamento. lib. 3.

2 Sed † si vir velit vxorem non perdere dominũ dictarũ rerũ, remediũ est, ꝙ ipse vir licẽtiam det vxori ad secũdas nuptias conuolare. Nam pœna secundo nubẽtibus imposita est, quia videtur inferri iniuria primo viro per secũdas nuptias. §. quia verò. in auth. de nupt. & nulla iniuria fit volenti. l. i. §. vsque adeò. ff. de iniur. secundùm Bal. in l. i. C. de sec. nup. vt p Lud. Rom. consi. 219. Ex themate consultationis & Dec. cõs. 620.

3 Casus de quo quæritur. col. 2. † Quòd si primus vir non dederit licentiam hanc vxori, cauta sit mulier ad secundas nuptias migrare volens, ꝙ procuret secundis nuptiis filiorũ consensum accedere, & sic non perdet ea, quæ habuit ex liberalitate primi viri, secundùm glo. in ver. copulantur. in auth. de non elig. sec. nub. quoniam iniuria quæ fit filiis primi viri si mater conuolet ad secundas nuptias tollitur eorum cõsensu.

§. soluto

§.soluta. in auth.de secun.nup.l.cũ donationis.C. de trãsic. & comprobãtur prędicta ex latius dictis per Ias.in l.ambiguitates.C.de indi.vid.tollen.& in d.l.filium quẽ habẽtem. col. fi.& con.53. In quæst.par.i. & per Deci.con.206. Quæritur & scire oportet dicta remedia necessaria esse, quia pœnę secundo nubentium inductæ fauore filiorum sublatę non sunt per dictũ illud Apostoli: *Mortuo viro mulier nubat in Domino.* c.pen.& fi.de secun.nupt.vbi hoc tenet Abba.& Corn. con. 21. Videtur.col.3.lib.1.Bart.& Deci.in l.1. C.de secũd.nup. Et est communis opi. vt ibi dicit Deci.& in con.87. Pro re
4 solutione.col.2.& consil.230. Proponitur, † Caueat tamen vidua ne sub prętextu huiusmodi consensus filiorum, vel licentiæ datæ à viro nubat intra annum luctus, nam hoc est contra bonos mores.d.l.1. & ideò licentia viri, vel filiorum cõsensus nõ prodesset.argu.l.si quis inquilinos.§.fi.ff.de leg. 1. vt per Ludo.d.consi.219.Ias.in d.l. filium. col.4.& Corn. d.cons.21.Licet quidam existiment hoc procedere de iure ciuili, secus autem esset de iure cano,gl.in d.l.1. cum aliis allegatis per Fede.de Seu.q.36. Casus talis est. Et notandũ est,
5 † quòd prędicta remedia sunt etiam vtilia viro ne perdat legata sibi in testamento vxoris,vel aliter ab eo donata, nam pœnæ binuborum tam mulieri, quàm uiro impositæ sunt, vt per glo.in d.l.fœminæ.§.illud,quam ibi Bart.approbat,& est communis opinio. vt dicit Deci.d.con.230. & cons.87.

CAVTELA XIX.

Quo remedio legatum etiam venalia compræhendat.

SVMMARIVM.

1 *Venalia non cedunt legato.*
Legatum non comprehendit venalia, quæ non sunt in domo.ibidem.
2 *Legato cedunt, quæ alias non compræhenderetur, si alia nulla sint, quæ legato cedere possint.*
3 *Venale triticum quando compræhendatur in legato.*
Negotiari non dicitur Dominus vendendo fructus, quos percipit ex propriis prædiis. ibidem.

1 TRITICO † quod est domi legato, triticum quod testator venale habebat legatario non debetur, etiam si omne

omne triticũ quod erat in domo repositum legasset testator, quia generalitas restringitur ex illa adiectione, quod in domo esset.l.ea tamẽ adiectio.ff.de legat.3.& venalia non censetur domi esse.l.generali.§.vxori.ff.de vsufr.leg.l. pediculis.§.
2 cum quęreretur.ff. de aur.& arg.lega. Sed † si testator venale quoque triticum legato contineri velit, remedium est,ꝙ dicat, lego triticum omne quod quoquomodo domi esset.Bar. in d.§.vxori. Alexand.consi.118.In casu col.1.lib.5. Nã illa dictio quoquomodo, id operatur, & non sufficeret dicere omne triticum. Corn.consi.14.Circa primum.in fi.lib.1. vel testator dicat etiã venale, per l.seruos.§.fi.ff.de lega.3. Deci. consi.381. Visis his.Hæc tamen remedia necessaria nõ essent, vbi testator in domo vllum aliud frumentum quàm venale non haberet,nam tunc venale triticũ legato cederet.glo.in d. §.item cùm quęreretur. quam ibi signandam, & menti tenendam dicit Bart.& sequitur Bal. in rub.& Pau. de Ca. &
3 Ias.in l.1.C. de. ver.signi. Cederet † quoq; legato triticum venale, quod percepisset testator ex prædiis suis, quia in frumento huiusmodi negotiari dominus nõ dicitur, vt ꝑ Abb 1. consi.6. Casus super quo lib.1.& ita tenet Deci. consi. 472. Testator.in fin.

CAVTELA XX.

Quo remedio vxor impediatur succedere viro in quarta, quam ei defert ius authentichorum.

SVMMARIVM.

1 *Vedua succedit in quarta parte bonorum viri, vel pro virili, quãdo matrimonium est sine dote, vel cum parua dote.*
Dos parua dicitur, quæ nõ sufficit ad alimoniam mulieris.ibidem.
2 *Quartam partem vxori debitam an testator prohibere possit.*
Testator virum possit prohibere, ne vxor habeat quartam, quæ defertur ei iure auth. præterea.C. vnde vir & vxor ibidem.
3 *Vxor non habet querelam inoficiosæ donationis.*

1 VXor † succedit in quarta parte bonorum viri, si liberi non sint vltra tres, aliàs succedit in virili portione, & legatũ factum cõiugi non tollit dictam successionem,sed cõputatur in partẽ. auth. prȩterea.C.vnde vir & vxor.& locũ habet dicta successio,quando matrimonium est sine dote,vel cum parua dote, vt ibi declarat Alex.& Ias.post alios docto. & dos

& dos intelligitur parua quãdo non sufficeret ad alimoniam vxoris, & hæc est communis opinio vt patet ex dictis, & relatis per Barb.consi.74.Scripsit.lib.4. Quod procedit etiam si coniugi post acquisitionem huiusmodi quartæ superuenirent diuitiæ, quia post effectum consummatum cessante causa non cessat effectus, l.fi.ff.vnd.lib.vt latè per Deci.consi.24. Pro vi
2 rili. Sed si testator † velit per legatum ei factum vxorem quartam hanc petere non posse, remedium est, ꝙ legent adiecta clausula, ꝙ plus petere non possit. Nam potest testator prohibere detractionem huius quartæ, secundum Sali. in d. auth. præterea. Sed glo.aliter sentit in §.si verò expressim. in verb. hæredem.in auth.de hær. & falc. & cùm gl. videtur esse communis opi.vt patet ex relatis per Alex.in d.auth.præterea.& per doct.in l.si cùm dotem.§.si pater.ff.solu.mat.dum dicunt debitum descendens ex dispositione d.auth.esse necessarium. & confirmatur hoc ex dictis per Bald. in l. filium quem habentem.col.x.ver. deinde quæritur.C.fami.ercis. Secundùm
3 & tutius remedium est, † ꝙ testator liberis, vel agnatis donet inter viuos bona sua vsufructu sibi reseruato.l. quisquis.C.de dona. Nam vxor non habebit querelam inofficiosæ donationis.l.non vsque adeò ff.si quis à par.fuer.man. vt per Cor. & Deci.in d.auth. præterea. & comprobatur remedium hoc ex dictis per Soci.consi.108.In hac consultatione.vbi improbato primo remedio hoc secundùm sequitur, & confirmatur etiam remedium hoc ex dictis per Corn. consi. 178. In hac consultatione.lib.2.& Soc.consi.48.Capio primum,col.2. & humanè faciet testator si legem donationi adiiciat, vt donatarius vxorem donantis alat dum vidua erit. Nam æquitas suggerit vt ex viri fortunis vxor alimenta percipiat.l. si cùm dotem.§.sin autem in sæuissimo.ff.solu.mat.

CAVTELA XXI.

Quo remedio iniungi possit onus ei qui ex testamento sentit inestimabile commodum.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius, qui commodum capit inestimabile puta libertatem grauari fideicommisso non potest.*

Honor oneri iniuncto commensurabilis esse oportet ibidem.

2 *Conditio implenda est ab eo, qui legati conditionalis velit consequi commodum.*

Fideicom-

1 FIDEICOMMISSVM. † ab eo relinqui nõ poteſt, qui commodum, ſed non pecuniarium ex teſtamento capit, ideo ſi ſeruo libertas. vel homini libero ius patronatus relinquatur, is fideicommiſſo inutiliter grauatur, quia onus honori iniũcto commenſurabile eſſe oportet, l. Imperator. ff. de leg. 2. Libertas autem inæſtimabilis eſt, l. libertas. ff. de regul. Ius quoq; patronatus inæſtimabile eſt, l. naturalis. §. fi. ff. de præſcri. ver. vt per Soci. in l. filioſa. in princ. ff. de le. 1.
2 Sed † vt onus ei iniunctum cui commodum aliquod non pecuniarium datur valeat, remedium eſt, ꝙ iniungatur per viam conditionis, nam ſi legatarius voluerit commodum legati conſequi, oportebit eum conditionem implere, l, ſtatu liberos. ff. de ſtat. libe. vt per Iaſ. in d. l. cũm filioſa,

CAVTELA XXII.

Quo remedio legatum vtile ſit etiamſi ius quod teſtator habet in re legata ipſius teſtatoris interitu finiatur.

SVMMARIVM.

1 *Legatum, licet ſit ex hoc inutile, tamen teſtator non intelligitur legaſſe, niſi ius, quod habebat in re, quamuis morte finiendũ ſit.*
2 *Inutiles actus voluiſſe multiplicare nemo præſumitur.*
Fideicommiſſum non poteſt ab eo relinqui, qui nullum commodum habiturus eſt ex teſtamento ibidem.

1 TESTATOR † rem legando ſimpliciter ius ſuum tantum legare præſumitur, etiam ſi tale ius extinguendum ſit morte ipſius, & per hoc legatũ reddatur inutile, veluti ſi leget prædium emphyteoticum per generationem finitam ad eccleſiam reuerſurum, l. quod in rerum. §. 1. ff. de lega. 1. & ibi hoc tenet Bartcuius opi. dicit eſſe magis commune Alex. ibi, & Cor. conſ. 84. Videtur. col. 1. lib. 2. & licet contra opi. hãc plurimæ rationes faciant, attamen eam cõmuniter approbari dicit etiam Iaſ. conſ. 119. Spectabilis. 2. part. Sed ſi teſtator velit legatum omnino deberi, etiã ſi ius ſuũ per ipſius obitum expiraturum ſit, remedium eſt, ꝙ teſtator adiiciat clauſulam hanc videlicet, Et uoluit teſtator omnia per eum relicta effectum habere, ſecundum Alex. conſ. 9. Viſis, col. fi.
2 lib. 2. argu. l. 3. §. conditio. ff. de leg. 3. Eſt † etiam cautela, vt aliquod onus legatario iniungatur, per id enim cenſetur vo-

luisse testator legatum præstari, etiam si ius eius morte desineret, quia, non est credendum testatorem voluisse facere tot actus inutiles, l.3.ff.de mil.test.& fideicommissum nō potest relinqui ab eo, qui nullum commodum est habiturus ex testamento, l. ab eo. C.de fideicom. vt per Alex. in d. cons. 9. col.5. Melius tamē esset, quòd testator circa tale relictum manifestius exprimeret mentem suam.

CAVTELLA XXIII.

Cautelæ quædam in legandis alimentis à testatore seruandæ.

SVMMARIVM.

1 *Alimentorum legatum non est multiplicabile, limita vt ibidem.*
Vsusfructus ius alienari non potest.ibidem.
2 *Legato fundo ad alimēta, vel ad vsū, intelligitur legata proprietas.*
Legatū prædiū pro alimētis differt à legatis alimētis ex prædio.ibi.
Legatum ad vsum: vel ad alimenta quam vim habeat.ibidem.

1 ALIMENTORVM † legatum multiplicabile nō est, l.do minus.§.1.ff.de vsufru.l. libertis.ff.de ali. lega. Ideo si vir vxori alimenta legauerit, deinde filius, vel alius eidem alimēta relinquat, legatū secundū modicæ vtilitatis est. Sed si quis habenti ab alio alimenta velit legando commodum afferre, loco alimentorum quę legare proponebat leget vsumfrnctum alicuius fundi, sic legatarius habebit aliunde alimenta.& ex testamento vsumfructum capiet, cuius commoda poterit in alios vsus couuertere, vel donare, vel vendere, l.necessariò.§.fi.ff.de peri. & com. rei vendi. licet ipsum ius vsusfructus alienari non possit.§.finitur. Insti. de vsufru.
2 vbi Aret. Et † caueat testator qui legatario non proprietatē, sed vsum fundi legare velit, ne vtatur his verbis, videlicet, lego fundum ad vsum vel ad alimenta, vel (vt vulgò dicitur) ad gaudimentū, quia his verbis intelligitur legata proprietas, l. donationes.§.species.ff.de dona.& ad hoc illum text.notabilem putat Bart.& ibi hoc sequitur Imol.& aliud est dicere, relinquo alimenta ex prædio, hoc enim legatum alimentorū cōtinet, aliud est dicere lego prędium pro alimentis, vel vsu, vel ad alimenta. Nā hoc legatum etiam proprietatem continet. Bart.in l.4.ff.de alimen.leg. & ideo tale legatum transit ad hæredes legatarii, vt ibi per Bart. faciunt nota. per Imo.in l.apud Iulianū.§.si quis alicui.ff.de leg.1.& p Alex.
cons.

consil.ccxiiii.Ponderatis uerbis.lib.vi.nisi testator aliis uerbis declaret, ꝙ legatarius nihil ultra alimenta percipere debeat. Alex.consi.ccxxii. Visis uerbis.in fi.lib.ii.Roma.cons. cccccciii.Visis & diligenter,& Soci.cõsi.cii.Visis.co.v.lib.iii.

CAVTELA XXIIII.

Quo remedio legatum usus fructus per alia relicta non intelligatur imminui.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius fundi, & legatarius vsusfructus eiusdem fundi ambo concurrunt in fructu, limita in nu. 2.*

Vsusfructus est pars substantialis fundi. ibidem.

3 *Vxor usufructuaria quando concurrat cum legatarijs prædiorum in usufructu.*

Vsusfructus alteri relictus non minuitur p legatũ proprietatis.ib.

Proprietas separatur & distinguitur ab usufructu.

4 *Hæredes instituti pleno iure concurrent in usufructu cum uxore relicta usufructuaria omnium bonorum.*

1 SI ALTERI † fundus,alteri eiusdem fundi usus fructus legatus sit,ambo in usufructu concurrent, & uterq; partem ususfructus obtinebit,l.si alii. ubi tex.not.ff.de usuf. leg.Bal.consil.xxiii.Super alio.lib.ii.Pau.de Castr.cõs.238. Præfati Vannutius. Ratio est,quia ususfructus est pars substantialis fundi.l.Meuius.§.fundo.ff.de leg.ii.l. qui usumfructum.ff.de uerb.oblig.Ias.in l.quod in rerum.§.i.ff.de leg.i.
2 Sed † si testator uelit usufructuarium integro usufructu gaudere,remedium est,quòd ipse fundum leget,sine diminutione ususfructus alii relicti:nam si constet de contraria mente testatoris non habet locum dicta l.si alii. secundum commu
3 nem opinio.ut patet ex dictis Bart.ibi.Et quæ † diximus de fundo,dicenda sunt etiam in legato prædiorum:nam si testator pluribus leget quædam ex suis prædiis, & relinquat uxori usumfructũ suorum bonorum ad legatum ususfructus alii legatarii cui relicta sunt prædia,cum uxore cõcurrent,ut per Bar.in l.Sẽpronio.ff.de usuf.leg.faciunt quæ scribit Bal. cõs. ccxiiii.Punctus.lib.v.& opi.hanc sequitur Alexã. consi.lvi. Perlectis. lib.iii. Sed si testator per legatum prædiorum nolit diminuere usumfructum uxoris, remediũ est, ꝙ leget proprietatem prædiorũ,quia per legatum proprietatis non minuitur ususfructus alteri relictus,d.l.Sẽpronio.ubi Bart.† Et
4

si vxore relicta vsufructuaria omnium bonorum hæredes in stituātur pleno iure partem vsusfructus habebunt hæredes, vt per Alex.d.conf.56.Remedia autem cōtra hoc scripsimus supra de hære.instit.caut.4. Si testator.& vide quæ dicentur j.eo.caut.28. Generali.

CAVTELA XXV.

Quo remedio legata æstimatio rei etiam re perempta legatario debeatur.

SVMMARIVM.

1 *Legatario non debetur æstimatio legati per emphy.limita vt ibid.*
2 *Debitor quantitatis expressæ respectu alicuius speciei non liberatur etiam morte ipsius speciei.*

1 AEstimatio † speciei relicta si species pereat non debetur,l.quidam.§.si tibi.ff.de leg.1. Quare si cui equi æstimatio legata sit, mortuo equo legatarius æstimationem non poterit petere. Sed vt equo mortuo nihilominus
1 eius æstimatio legatario debeatur,remediū est, † φ æstimatio certa, & designata relinquatur,quia quando æstimatio est expressa, & taxata, debitor quantitatis respectu speciei perēpta specie non liberatur.l.vir vxori.vbi Bart.ff.de dot. præleg.& illum text. dicit esse valdè notabilem Alex.in l.Titię Textores.§.fin.ff.de lega.1.& ibi vide Paul. & Ias. reddentes ratio nem huiusmodi varietatis.

CAVTELA XXVI.

Consilium circa locum vbi res legata soluenda sit.

SVMMARIVM.

1 *Legata res debet legatario vbi legata est sumptibus hæredis.*
Legatum declaratur à mente testatoris.ibidem.

1 RES † legata vbi est, ibi solui debet, nisi tempore testamenti res esset in longinquo, tunc .n.suo sumptu hæres debet rem adducere, & legatario tradere,l. cùm seruus. ff. de leg.1.& ibi per Bar.Alex.& alios Doct. Sed si testator sumptum huiusmodi velit ad legatariū pertinere,id declaret. Nam potest circa hoc testator liberè disponere, & voluntas eius seruabitur,l.cum res.§.1.ff.de leg.1.& totū hoc pendet de mente & voluntate ipsius testatoris, & per Bal.conf.225. Ad euidentiam.lib.3 & Barb.in.c.indicante.col. 6. de testa. gl. in l.cùm hi.§.in causa.in ver.alteruter.ff. de transact. & vide Bal. conf.255. Confirmans lib.2.

CAVTELA XXVII.

Quo remedio actionem habeat contra debitorem, vel rei possessorem is cui legata est res debita testatori.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius non potest agere contra debitorem testatoris nisi prius actione cessa.*

2 *Legatario quæritur vtilis actio ex legato nominis vel actionis.*

3 *Cessio id operatur in nominibus debitorum, quod operatur traditio in rebus corporalibus.*

1 ACTIONE † non cessa non potest legatarius agere cõtra debitores si testator rem sibi debitam legauerit, l.apud Iulianum.§.Titius. ff.de leg.1.Sed vt legatarius
2 contra debitorem agere valeat, remediũ est, † ꝙ ei nõ solùm res debita, verùm etiam & nomen debitoris, & actio legentur. Nam ex legato nominis vel actionis, vtilis actio legatario quæritur, l.ex legato.vbi Bal.& alii Doc.C.de lega.Ale.
3 Areti.& Iaſ.in d.§.Titius, Et si hoc † in testamento seruatũ non fuerit potest legatarius agere contra hæredem, vt ipse agat contra debitorem, l.si sic.§.fi.& ibi Bar.ff.de leg. 1. Põt ẽt testator legatario prꝗsenti, vel notario pro eo recipienti actiones suas cedere: nam cesſio id operatur in nominibus debitorum quod operatur traditio in rebus corporalibus, & excesſione transit in legatarium exercitum actionum, vt per Alex.in d.l.ex legato.faciunt scripta per Dec.consi.440. Vi so eleganti consilio.

CAVTELA XXVIII.

Quo remedio per legatum totius non intelligatur derogatum legato partis.

SVMMARIVM.

1 *Generi per speciem derogatur.*

Pars integralis legata differt à legato totius respectu illius partis.ibidem.

2 *Voluntas testatoris sequenda est, vbi de ea constat.*

1 GENERALI † legato per legatum speciale derogatur l.vxorẽ.§.codicillis.& fœlicisſimo.vbi Bar.ff.de leg.3. c.generi de reg.iur.lib.6. & per legatũ partis integralis videtur recesſum à legato totius respectu illius partis, l. cùm quæstio.C.de lega.Quare si testator aliũ hæredẽ faciat, alii

lega.Bal.in l.2.C.vt in pos.lega.& Ias.post Pau.de Ca.in l. nemo.ff.de lega.1.

CAVTELA XXX.

Quo remedio hæres iussus soluere debita, fideiussionis causa debitum soluere non cogatur.

SVMMARIVM.

1 *Hæres iussus soluere debitum ex causa fideiussionis solutum á principali debitore repetere non pot est: limita vt ibidem.*

2 *Coniecturis non est locus in certis.*

Principaliter, & vt principalem qui se obligat pro alio quomodo teneatur. ibid.

Fideiussor qui se obligauit vt principalem & principaliter, non iudicatur amplius fideiussor. ibidem.

3 *Testator legaturus etiam quod debebitur ex causa oritura post testamentum quomodo verba concipiet.*

Præteritum imperfectum subiunctiui modi significat etiam tempus futurum. ibidem.

Legatario non debentur superuenientia post testamentum. ibidem.

1 FIDEIVSSIONIS † causa debitum si testator solui mandet in specie, vel in genere iubendo hæredem debita soluere, hæres soluere tenetur, & solutum repetere à principali debitore nō pōt, l.si fideiussor.& ibi Bal. ff.de leg. 1.Quod procedit quando proprium debitum aliquod testatoris non appareret, arg.l.fundus qui locatus. ff.de fund. instru.& l. quibus diebus. x. dominus.ff.de condi. & demon. aliàs secus esset.vt per Doct.in d.l.si fideiussor. vbi Ale.post Bal.dicit opi.hanc veram esse, dictum Bal.cōmuniter impro

2 bari.Sed † quia durum videtur hæredem quod pro alio soluet non posse repetere, sit cautus testator, vt quando mādat debita solui euidenter exprimat se intelligere de debitis, ad quæ soluenda suo nomine,& vt principalis tenetur, vt in certis nō sit locus cōiecturis, l.ille aut ille.§.cū in verbis. ff. de leg.2.Et sit etiam cautus, vt adiiciat ad quæ tenetur suo nomine,& vt principalis, & pro se,& suā causa.Nā per illa verba ad quæ tenetur suo noīe,& vt principalis nō satis esset cōsultū hæredi si testator pro alio (vt fieri solet) se principaliter,& vt principalē obligasset.Nam hoc casu fideiussor per omnia iudicatur vt principalis, vt tenent Pet.Cin.& alii Docto.in auth.pręsente.C.de fide.quos refert, & sequitur Ale.

consi.23.In causa exequutionis.co.pen.lib.4.& Ias.cōsi.58. Mihi quoque.lib.3.de quo vide allegata per Barb.consi. 86. Magnus.lib.4.Dec.consi.268.Conclusio. & per Ias. sibiipsi contrarium consi.133.Præsupponitur.col.vlt.2.par. Et prædicta obliuioni danda nō sunt, vt verum intelligas circa q. motam per gl.in ver.fideiussorem.in auth.de fideiuss.in prin.

3 † Illud etiam notandū est, ꝙ si creditor leget debitori quicquid debet,& deberet,quamuis verbum præteriti imperfecti subiunctiui modi significet etiā tempus futurū vt per Bar.in l.1.ff.de iur.codi.tamen hoc legato non continebitur debitū tempore mortis ex causa, quæ post testamentū superuenit, arg.l.quod Seruius.cū ibi no.per doc.ff.de cōdi.ob cau. sed si testator velit legare etiam quod debebitur ex causa oritura post testamentum, ita verba concipiantur legauit quicquid debet,aut debebit ex causa præterita vel futura, vt colligitur ex dictis per fulg.consi.37. Quidam.

CAVTELA XXXI.

Quo remedio legatarius non obstante præscriptione possit petere rem legatam.

SVMMARIVM.

1 *Vsucapio, & præscriptio sunt inducta bono publico.*
Legatarius quomodo possit petere rem legatam non obstante conscriptione.ibid.
2 *Pactum prælati locantis ad nouem annos cum pacto quòd finito tempore locatio renouetur, non valet.*
3 *Præscriptio tolli potest pacto.*

1 VSVCAPIO † & præscriptio bono publico inductæ sunt,l.1.ff.de vsuc.proinde non pōt testator disponere, ꝙ legatarii possint ab hęrede legata exigere,præscriptione aliqua non obstante,l.ius publicum.ff.de pac.l.ꝙ de bonis.
2 §.1.ff.ad legē Falc.Sed † vt legatario non obstet præscriptionis exceptio remedium est,ꝙ testator toties rem leget,quoties esset completa præscriptio.Nam potest ius extinctū suscitare testator obligationem repetendo.Et sic finis vnius obligationis erit principium alterius.l.sicut in annos.ff.quibus mod.vsusfru.amit.Cautelam hanc docet Bar.in l.nemo. co. vlt.ff.de leg.1.quem sequitur.Bal.in l.2.C.vt in possess. leg. Floria.in l.si vsusfructus.ff.quibus mod.vsufr.amit. & Vero

nen.

nen.caute.65.In multis.Nec obstant ea quæ contra opi.hãc allegat Iaso.in d.l.nemo.dum dicit repetitionẽ obligationis tendẽtem in fraudem legis inutilem esse, sicut pactum quod finita tertia generatione emphyteosis renouari debeat, vel pactum prælati locantis ad nouem annos prædium ecclesiæ, ita ꝙ post nouem annos ad alios nouem annos renouetur lo catio.§.neque.in authen. de non alienan. Nam respondetur
3 † ꝙ prælatus non habet potestatem liberam disponendi de rebus ecclesiæ,c.nulli.de reb.eccl.nõ alie. Priuatis autem rerum suarum libera est alienatio,l.non vsque adeò.ff.si à par. quis manu.fue.Et ideo potest testator ius deperditũ repetere in beneficium legatarii etiam in infinitũ, l. fideicommissa. §.si quis decem.ff.de leg.3.& ibi Bar. & cõprobatur dictum remedium ex dictis per Barba.consi. 27. Clementissimum. col.vlt.lib.4.vbi dicit cõmnnem opi.esse ꝙ pacto possit præscriptio tolli,quam opi.sequitur idem Barb.cõsi. 51. Scripsit lib.1.& consi.53.lib.2.de quo tamen vide scripta per Dec.in l.nã & postea.§.si his.ff.de iureiur. & in l.petens. C.de pac. & Fel.in rub.de præscrip.col.pen.& vlti.

CAVTELA XXXII.

Quo remedio legatum rei alienæ vires habeat.

SVMMARIVM.

1 *Aliena si legentur quibus & quando debeantur.*
Amicitia magna iuri sanguinis exequatur.ibid.
2 *Legatum rei alienæ scienter à testatore factum valet saltim in æstimatione.*
3 *Legatarius quomodo consequitur legatum rei alienæ ab hærede qui sit coniunctior testatori.*

1 ALIENAE rei legatũ † inutile est, nisi coniunctæ personæ legetur,vel testator sciat rem suã non esse,& hoc à legatario probetur,§.non solùm Instit. de leg.l.cùm alienã.vbi Doct.C.eo.ti.Ab.cõsi.45.Videtur.lib.2. Vel nisi testator leget valdè amico.quoniã magna amicitia iuri sanguinis exequatur.l.cùm allegas. C.de cast.pec.li.12.gl.in c. requisisti.& ibi Abb.de test.& p.Ias.in l.si res obligata.ff.de
2 leg.1. Sed si † testator velit de viribus legati dubitari nõ posse,remedium est, quod legãdo dicat scire se rẽ alienam esse, Sic enim efficax erit legatum, & hęres euictionis periculo astringetur,l.si donum.§.de euictione.vbi Docto.ff.de leg.1.
& est

& est communis opinio vt dicit Alexā in d.l. cùm alienam. respondens ad c.filius.de testa.ꝙ ille tex.procedit in re ecclesiæ,cuius alienatio difficilis est.c.sine exceptione.12.q.2.vel d.c.filius debet interpretari secundùm ius ciuile,vt si legatū rei alienæ sit factum à sciente,licet non valeat in damnū domini,cui res sita debet à legatario, vel ab hærede possessore restitui, legatario tamen æstimatio solui debeat ab hærede, vt sentit gl.in d.c.filius.& comprobatur ex dictis ibi per Barbā.col.4.
3 Et notandum est,† quòd si testator leget rem alienam coniuncto,si hæres sit coniunctior,vt puta si sit filius testatoris legatū soluere non tenetur,arg.l.cùm acutissimi.C. de fideic.& l.si vnquàm.C.de reuo.don. vt per Bal.in d.l.cū alienam.Sed vt legatarius possit legatum consequi,remediū est,ꝙ faciat articulū,& probet,ꝙ ipse legatarius erat à testatore valde delictus,& benemeritus de testatore, & ꝙ verisimile est, ꝙ testator etiā habens filium sic merenti,& dilecto relinquere voluerit rem legatam, vel æstimationē eius,si legatarius rem habere non posset,hoc probato legatarius obtinebit.faciunt no.per Bar.in l.fi.ff.de hære.institu.in prin. & alia ad id allegata per Barba.in d.c.filius.col.vlt.& Iaso.in l. si res obligata.ff.de legatis.1. & vide infra hoc titu. cautela. 37.Res alienas.

CAVTELA XXXIII.

Quo remedio ab hypotheca, quam habent legatarii & seruitute,restantia hæredi prædia liberentur.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius habet hypothecam in bonis defuncti.*
2 *Legato prædio debetur via,seruitus viæ debetur prædio legato.ibi.*

1 HYPOTHECAM † legatarius habet in bonis testatoris,l.1.C. commu.de lega. Sed si testator velit prædia aliqua esse libera à vinculo hypothecæ,remediū est, ꝙ testator disponat ea hypothecæ nō subiacere.gl.in l.2. C.vt in possess.lega.quam sequūtur Bal.& Sal.ibi & Bar.& Iaf. in rep.l.nemo.ff.de leg.1.
2 Item † notandum est,ꝙ si cui legetur prædiū rusticum,vel vrbanum, hæres debet pati legatarium ire,& agere per alia prædia, nam legato prædio debetur via.

l.testatrix

l.testatrix.vbi Pau.de Ca. ff.si ser.ven.Ideo in legatis nõ est in vsu clausula illa cum accessibus, & egressibus suis &c. vt per Bar.in l.binas.ff.de ser.vrb.præd. Sed si testator velit hæredem liberas ædes habere, remedium est, ꝙ hoc disponat. arg.l.in re mandata. C.mand.l.in vendendo.ff.de cõtrahen. emp.vt per Bal.consi.24.Quidam Vannes.lib.5.

CAVTELA XXXIIII.

Consilium in remissione iniuriarum à testatore seruandum.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriam remittens quando intelligatur remittere odium & omnem actionem.*

Testator caueat à verbis generalibus.ibid.

2 *Testator non consequitur veniam peccatorum à Deo, nisi remiserit iniurias.*

1 INIVRIARVM†plenam remissionem faciem intelligitur, & odium,& omnem actionem remisisse.Bal.in.c.1. §.iniuria.de pa.iur. firman. Quare si testator iniuriam passus ab aliquo velit ei pacem facere, & offensam testamento remittere salua tamen actione iniuriarum ad id quod interest, sit cautus vt iniuriam simpliciter remittat.gl.in c.si canonici.ver.damus.de offic.ordi.lib 6.& comprobatur hoc ex dictis per Bar.& Alex.in l.si tibi.§.quædam.ff.de pact. & Ias. in l.huiusmodi.§.ædes.ff.de leg.1.& caueat testator à verbis generalibus.quæ possent comprehendere etiam remissionẽ
2 actionis secundum Alex.in d.§.quædam.Et sint† cauti testatores volentes à Deo consequi veniam peccatorum, vt ipsi non verbo tantùm, sed iniurias corde remittant, non enim aliter à Deo suorum delictorũ remissionem,& veniam exorabunt,quia scriptum est: *Si non dimiseritis hominibus peccata eorum,nec pater vester cælestis dimittet vobis peccata vestra.* Matthæi 6. Actionem autem iniuriarum remittere nõ est opus, & potest quisque emendationem iniuriæ petere secundùm ordinem iustitiæ, c.si illis.23.q.4.vt per Ioan. de Tur. Crema.in c.si quis contristatus.90.distin.

CAVTELA XXXV.

Quo remedio legatario conditionem implere offerente non habeatur conditio pro impleta.

Summa-

SVMMARIVM.

1 *Conditio implenda per legatarium habetur pro impleta, si stat per hæredem quominus impleatur.*

2 *Legatarius quando teneatur adimplere conditionem iniunctam sibi habitare legata, vel non habita.*

3 *Hæredi quomodo cōsulitur, qui oblatam à legatario pecuniam causa conditionis implendæ semel accipere recusauit.*

1 CONDITIO † à legatario implenda pro impleta habetur, si stet per hæredem quominus impleatur. l. iure ciuil. ff. de condit. & demō. c. cùm stat. de reg. iur. lib. 6. Quare si legetur Titio fundus, si hæredi centum dederit, potest legatarius fundum petere si semel obtulerit centū hæredi, & ille accipere recusauerit, nec legatarius iterum offerre, vel soluere cogitur. arg. l. si quis hæredē. C. de insti. & substi.
2 sub condi. fact. vt quidā arbitrantur. Sed † si testator per oblationem semel factam velit hæredem conditionis cōmodo nō carere, qui semel obtulerit, & conditionem implere paratus fuerit, remedium est, ꝙ ipse disponat per vnam interpellationem, & oblationem non debere intelligi cōditionem impletam esse, nisi quantùm ad actionem consequendam, & ꝙ legatarius re habita, vel non habita semper teneatur adimplere conditionem iniunctam, & parendum erit voluntati testatoris, l. in cōditionibus. ff. de condi. & demō. Bar. in l. vter ex fratribus. ff. de cōdi. inst. Soci. in d. l. iure ciuili. Ias. in rep. l. ne
3 mo. ff. de leg. 1. Deci. in l. iure ciuili. ff. de reg. iur. † Et notādū est ꝙ licet conditio habeatur pro impleta, quādo stat per hæredem, tamē secundùm veriorē opinionē habet hæres exceptionē, & legatariū pōt exceptione repellere, si non impleat conditionem. l. cui fundus. & ibi doct. ff. de condi. & demon. & per Soc. in d. l. iure ciuili. & per Dec. in d. regu. iure ciuili. in fin. quod tene menti, vt scias consulere hæredi, qui oblatam à legatario pecuniam causa conditionis implendæ semel accipere recusauit.

CAVTELA XXXVI.

Remedium quo filia quantitatem dotis bis non possit exigere.

SVMMARIVM.

1 *Dos si soluta sit à patre viuo, nihilominus filia petere poterit legatam sibi quantitatem.*

Filia

Filia non potest petere quantitatem legatam ultra dotem habitam,
2 *Legatum dotis factum in codicillis in maiori quantitate quàm fuerit in testamento an sit ibidem.*

1 FILIA † cui pater in testamento mille reliquerit, & cuius viro superuiuens promissam dotem soluerit, nihilhominus legatam quantitatem ab hæredibus exigere poterit secundùm Bar. in l. Lucius. 1. ff. de leg. 2. quia potest augeri. l. pe. C. de don. ant. nup. Sed si pater nolit filiam ita duplicatam dotem habere, remedium est, ꝙ in testamento, quod ei legat in dotem ita relinquat, videlicet, pro ea maritanda vt finita causa legati legatum quoq; finiatur. l. libertis. 2. ff. de alim. leg. & in opinione hac est Bart. in d. l. Lucius Sed reme-
2 dium hoc non est tutum, † quoniam opi. Bar. communitèr improbatur, & posset filia petere quatenus plus esset in legato, vt per Alex. & Ias. in l. huiusmodi. §. si pater. ff. de leg. 1. & in l. filia. C. de leg. Ad vitandam tamen quæst. non erit inutile, ꝙ pater in testamento, vel superuiuens dum promittit dotem pro filia, declaret ꝙ vna summa in alteram cõputetur, vt docet Ias. in simili in l. triticum. ff. de ver. obli. Idem quoq; seruandum est, quando prius in testamento pater filiæ reliquit certam quantiatem, & postea codicillis maiorem summam relinquat, vt per Cuma. cons. 17. Sine disputatione. Bal. cons. 140. Casus. & consi. 163. Cuidam puellæ. lib. 5.

CAVTELA XXXVIII.

Quo remedio contra dominum rei legatæ, qui legato consensit legatarius habeat actionem.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius contra quem agat, quando testator legauit rem alienam consentiente domino.*
Aliena re legata legatarius habet actionem, si dominus rei consenserit ibidem.
2 *Pacto testatoris quæritur actio legatarijs.*
Legatarius quodammodo hæres in re legata censetur. ibidem.
3 *Hæres cogitur cedere actionem legatario contra dominum rei legatæ à testatore.*

1 RES † alienas expedit domino consentiente relinquere, l. sicut. §. venditionis. ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. facit tex. in & c. 1. qđ ibi no. Bal. de prohi. feud. alien. per

Fede.

Fede. Nam ex tali consensu consequitur legatarius retentionem licet ex hoc non possit agere contra dominum rei, qui cōsensit cui nihil testator legauit.l.ab eo.C.de fideicō.l. cùm
2 quis decedens.& ibi Bar.ff.de leg.3. Sed † vt legatarius contra dominum rei actionem habeat, remediū est, ꝙ dominus rei non simpliciter testatori consentiat,verum etiam illi nomine legatarii stipulanti promittat soluere rem legatā, quia ex testatoris pacto legatariis actio quæritur. Nam legatarius quodammodo hæres in re legata cęnsetur,l.id tempus.§.1.ff. de vsuca.iuncta.l.1.C.vt ab hære.& con.hær.& l.si tibi §.pactus.cum ibi not.ff. de pact. Et ꝙ ex promissione domini facta testatori legatarius agere possit,tenent Bar.& Alex. in l. nemo.ff.de leg.1.& cōprobat opinionem hanc Ias.in l. si fun
3 dum per fideicommissum.col.8.ff. de lega.1. Sed † si cautela hæc in testamento fuerit omissa, remedium quo rem legatam legatarius consequatur,est ꝙ ipse agat contra hæredem. l.si duos.§.pen.ff.de leg.1. & hæres vel cedet actionem contra dominum rei legatę,qui legato cōsensit,vel ipse aget contra eundem. Habet enim hæres contra illum, qui consensit actionem mandati.l.1.& 2.ff.mand. & comprobantur prædicta per Bar.consi.211.Quidam sibi filius. Pau.de Cast.cōsi. 240.Circa primum. & Ias.consi.13. Casus talis.lib.1.

CAVTELA XXXVIII.

Quo remedio ad hęredes legata cōditionalia transmittantur.

SVMMARIVM.

1 *Conditio si impleta non fuerit in vita legatarij, legatū non transmittitur.*

2 *Testator facere potest ꝙ non trāsmissibile trāsmittatur ab hærede.*

3 *Conditio quando fit per dictionem si, vel hac conditione quando modum & quando conditionem significat.*

1 SI LEGATARIVS † conditione pendente decedat, quamuis postea cōditio extiterit, hæres legatarii lucrum legati non habebit, quia conditionale legatum non transmittitur ad hæredes.l.1.§. sinautem.C. de cadu.tol.glo.in.§. ex conditionali.insti.de verb.ob.Abb.cōsi.85.Duo vt morē. lib.1.Bal.consi.28. Super primo lib. 2. & consi.410. Lucas. lib.3. Sed vt legatum habeat hæres legatarii quandocunque impleta

impleta conditio fuerit. remedium est, ꝙ testator hoc dispo-
a nat. Nã † potest testator facere, ꝙ non trãsmissibile ad hære-
des trãsmittatur secundũ Bal.in c.Cumana.de elect.& Ias.in
l.nemo.in rep.col.9.ver.item ꝙ legatum.ff. de leg. 1. per l.1.
C.vt action.ab hęre.& cont.hæ.cũ aliis allegatis per eundem
Ias.in l. testandi.colũ. vlti.C.de testa.fac.dicta supra de sub.
cau.23.si substitutus. Et trãsmissibile fiet legatum ad hære-
des si testator leget hoc modo, Lego Titio, & hęredibus eius,
secundùm Bal.conf.93.super dictis pũctis,lib.2.& conf. 180
3 Domina Ioanna.lib.3. Et notandum est, † quòd si testator
velit suspendere legatum in aliquem futurum euentum. & fa
cere legatum conditionale, si relinquat ita dicendo sub con-
ditiõe hac,&c. non erit legatum conditionale,nam huiusmo
di verbo non conditio sed modus significatur.l. Meuia. ff. de
manu. testa.l.2.§.fi.ff. de dona. Bald.in l. ea conditione. ff.
de condi.& demon.Bart. in l. quidus diebus. §. Termilius.
col.2.ff.eo.& conf.4. Factum. Sed vt legatum conditionale
reddatur, testator vtatur dictione si, quia dictio hæc si, facit
propriam, & veram conditionem, vt per glos. & Bar. in.l.1.
ff. de condi.& demon.& Ias.conf.162. In causa contradictio
nis. col.4.parte.1.

CAVTELA XXXIX.

Quo remedio dispositio valeat si post mortem vxoris a-
lio hęrede instituto ipsa vxor vsufructuaria relinquatur.

SVMMARIVM.

1 *Vsusfructus si relinquatur vxori & post eius mortem alius hæres instituatur ei an valeat legatum.*

Principium non potest res capere ab eo momento, quo debet desinere. ibidem.

Notariorum imperitia mundus destruitur. ibidem.

2 *Vxor relicta vsufructuaria singulorum prædiorum, an habeat integrum vsumfructum etiam viuis filijs.*

Hæres idem est quòd dominus. ibidem.

3 *Legata valent etiam hæreditate non adita ex testamento, si testator id voluierit.*

4 *Casta viuere dicitur etiam illa quæ in matrimonio est.*

5 *Vxor cui legatum est si vidua remanserit cõsequitur legatũ etiam si secundo nupserit sufficit conditionem momento extitisse.*

Si vxori

1 SI Vxori † vsusfructus omnium bonorum relinquatur, & post vxoris mortem Titius hæres instituatur, legatum vsusfructus videtur inutile, quia ante aditam hæreditatem dies vsusfructus legati non cedit. §. in nouissimo. C. de cadu.tol. & cùm ante mortẽ vxoris non possit adiri hæreditas, quia hæreditas potest dari sub die incerto, nec reiicitur dies vt no.gl.in.§.hæres.in ver.ex certo. Insti.de hæredi.insti. Fede. de Sen.consi.56. Dominæ Franciscæ. Frustra videtur relictus vsusfructus vxori in tempus quo vsumfructum habere definet, si hæreditatis aditio expectetur, l. Titio cùm moriatur.ff.de vsusfru.facit glo.in l.qui filio.ff.de hæredi. insti. & ibi Ange.tenet hoc legatum esse inualidũ, & sequitur Alex. in l.extraneum.C.de hęre.insti. Quæstio est dubia, & de apicibus iuris, vt dicunt Doct.in d.l. extraneum. Alex.tamen in cons.58. Habita super narratis.lib.3.tenet legatum valere ita etiam tenet Lud.Roma.cons.71. Visis dubiis.ita etiam seruari in practica dicit Bal.in l.id quod pauperibus.C.de Episc.& cler.opinionem hanc sequuntur etiã Bal.Pau.de Cast. & Ias.in l.si filiusfa.ff.de libe.& posthu.vbi dicit Ias. imprudẽtia notariorum eiusmodi difficultates nasci, subiungens ex tabellionum imperitia mundum destrui, ex sentẽtia Bal.cõs. 6. Viso testamento.lib.4.& secundum Bal.cons.26. Videtur dicendum.lib.5. Conditio post mortem respicit finem vsusfructus, sed interim testator vult hæredem proprietatem habere, ita vt si hæres scriptus pręmoriatur transmittat ad hæredes, nec hoc casu habet locum, l.hęres meus.ff. de conditione

2 & demon. Vt autem † vxor sine controuersia vsumfructũ habeat, remedium est, quòd nõ simpliciter vsufructuaria relinquatur, adiiciatur hæres. Nam si vxor heres, & vsufructuaria relinquatur, & alius ei post mortem substituatur vxor erit hęres in solidum, l.si quis ita hære.ff.de hęre. insti.etiam si filii communes supersint, vt per Bal.cons.82. Viso puncto.lib.4. & institutio, vel substitutio aliorum in fideicommissum resoluetur, secundũ Ang.in l.filius à patre.ff. de lib.& posthu. & Salic.in d.l.extraneum.& hoc casu hæres vxoris retinebit quartam.l.quanquàm.C.ad leg.Falci. secundùm Deci. cons. 278. Non leuis perplexitas. & Ale. cons.162. Circa lib. 2. Idem Iuris erit si vxor domina, & vsufructuaria relicta fuerit, quia hęres idem est, ꝙ dominus, l. item Mela.§.legis.ff.ad legem

legem Aquir §.fi.Instit.de hære.quali.& diffe.Deci. consi.
3 607.Viso puncto.col.1.Secundum remedium est,ꝙ † vxore omnium bonorum vsufructuaria relicta,alius non post mortem vxoris, sed simpliciter hæres instituatur, quo adeunte confirmabitur legatum vsufructus,per d.§.in nouissimo.secundum Deci.d.consi.278.l.si nemo.ff.de testa.tut. & l. testamento manumissus.ff.de manumis.test.Alex.d.consi.58. & Ias.in d.l.extraneum.Est & aliud remedium videlicet, ꝙ testator disponat legata ex suo testamento deberi etiam hæreditate non adita ex testamento per no.per Bar.in l.nemo. ff.de leg.1.& Paul.de Cast.consi.389.Visis dubiis.col.4.Et
4 nota † ꝙ si testator leget vsumfructum,vel aliud vxori donec castè,& honestè vixerit,si mulier transeat ad secunda vota non perdit legatum, quia quæ est in matrimonio castè viuere dicitur,l.mulier.§.cùm proponeretur.ff.ad Treb. c. Nicena.31.di. & ideo cautela est, ꝙ legetur donec honestè & vidua vixerit, l.fina.C.de indict.vid.tol. cautelam hanc tradit Bar in d.l.fin.& in authen.hoc locum.C. si secun. nupt. mul.& in d.§.cùm proponeretur. Verùm quia opin. Barto. communiter reprobatur,& tenetur ꝙ etiam si sub conditione si castè vixerit leget vir vxori, vxor legatum amittat secundas nuptias contrahendo,vt per Ias.in d.l.fin.non est curandum de cautela Barto.& §. cùm proponeretur. procedit in relicto à patre filię sub conditione si castè vixerit. & multum interest vtrum à patre, an a marito sub tali conditione legetur,vt in d.l.fin.declarat Iason.Si tamen quęstionis tollendæ causa vtaris remedio Bart. nil nocebit. Et notandum
5 est, † ꝙ relictum vxori si vidua remanserit debetur,quamuis vidua transeat ad secundas nuptias, sufficit enim conditionem momento extitisse vt debeatur legatums l.si quis hęredem.C.de condi.inst.Sed vt legatum non debeatur secundo nubenti,remediũ est,ꝙ ita legetur. Si vel donec,& quandiu in viduitate permanserit,vt per Bald.consi.42. Præmittendum est.lib.5.

CAVTELA XL.

Quo remedio statuto prohibente alienari immobilia in alienigenas, possit exterus ex testamento consequi prędium testatoris.

si vxore relicta vsufructuaria omnium bonorum hæredes in stituãtur pleno iure partem vsusfructus habebunt hæredes, vt per Alex.d.conf.56.Remedia autem cõtra hoc scripsimus supra de hære.instit.caut.4. Si testator.& vide quæ dicentur j.eo.caut.28. Generali.

CAVTELA XXV.

Quo remedio legata æstimatio rei etiam re perempta legatario debeatur.

SVMMARIVM.

1 *Legatario non debetur æstimatio legati per emphy.limita vt ibid.*
2 *Debitor quantitatis expressæ respectu alicuius speciei non liberatur etiam morte ipsius speciei.*

1 AEstimatio † speciei relicta si species pereat non debetur,l.quidam.§.si tibi.ff.de leg.1. Quare si cui equi æstimatio legata sit, mortuo equo legatarius æstimationem non poterit petere. Sed vt equo mortuo nihilominus
1 eius æstimatio legatario debeatur,remediũ est, † ꝙ æstimatio certa, & designata relinquatur,quia quando æstimatio est expressa, & taxata, debitor quantitatis respectu speciei perẽpta specie non liberatur.l.vir vxori.vbi Bart.ff.de dot. præleg.& illum text. dicit esse valdè notabilem Alex.in l.Titię Textores.§.fin.ff.de lega.1.& ibi vide Paul. & Ias. reddentes ratio nem huiusmodi varietatis.

CAVTELA XXVI.

Consilium circa locum vbi res legata soluenda sit.

SVMMARIVM.

1 *Legata res debet legatario vbi legata est sumptibus hæredis.*
Legatum declaratur à mente testatoris.ibidem.

1 RES † legata vbi est, ibi solui debet, nisi tempore testamenti res esset in longinquo, tunc .n.suo sumptu hæres debet rem adducere, & legatario tradere,l. cùm seruus. ff. de leg.1.& ibi per Bar.Alex.& alios Doct. Sed si testator sumptum huiusmodi velit ad legatariũ pertinere,id declaret. Nam potest circa hoc testator liberè disponere, & voluntas eius seruabitur,l.cum res.§.1.ff.de leg.1.& totũ hoc pendet de mente & voluntate ipsius testatoris, & per Bal.conf.225. Ad euidentiam.lib.3.& Barb.in.c.indicante.col. 6. de testa. gl. in l.cùm hi.§.in causa.in ver.alteruter.ff. de transact. & vide Bal. conf.255. Confirmans lib.2.

Cautela

CAVTELA XXVII.

Quo remedio actionem habeat contra debitorem, vel rei possessorem is cui legata est res debita testatori.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius non potest agere contra debitorem testatoris nisi prius actione cessa.*

2 *Legatario quæritur vtilis actio ex legato nominis vel actionis.*

3 *Cessio id operatur in nominibus debitorum, quod operatur traditio in rebus corporalibus.*

1 ACTIONE † non cessa non potest legatarius agere cõtra debitores si testator rem sibi debitam legauerit, l.apud Iulianum.§.Titius. ff.de leg.1.Sed vt legatarius
2 contra debitorem agere valeat, remediũ est, † ꝙ ei nõ solùm res debita, verùm etiam & nomen debitoris, & actio legentur. Nam ex legato nominis vel actionis, vtilis actio legatario quæritur, l.ex legato.vbi Bal.& alii Doc.C.de lega.Ale.
3 Areti.& Ias.in d.§.Titius, Et si hoc † in testamento seruatũ non fuerit potest legatarius agere contra hæredem, vt ipse agat contra debitorem, l.si sic.§.fi.& ibi Bar.ff.de leg. 1. Põt ẽt testator legatario pręsenti, vel notario pro eo recipienti actiones suas cedere: nam cessio id operatur in nominibus debitorum quod operatur traditio in rebus corporalibus, & excessione transit in legatarium exercitum actionum, vt per Alex.in d.l.ex legato.faciunt scripta per Dec.consi.440. Viso eleganti consilio.

CAVTELA XXVIII.

Quo remedio per legatum totius non intelligatur derogatum legato partis.

SVMMARIVM.

1 *Generi per speciem derogatur.*

Pars integralis legata differt à legato totius respectu illius partis.ibidem.

2 *Voluntas testatoris sequenda est, vbi de ea constat.*

1 GENERALI † legato per legatum speciale derogatur l.vxorẽ.§.codicillis.& fœlicissimo.vbi Bar.ff.de leg. 3: c.generi de reg.iur.lib.6. & per legatũ partis integralis videtur recessum à legato totius respectu illius partis, l. cùm quæstio.C.de lega. Quare si testator aliũ hæredẽ faciat, alii

vſumfructũ omnium bonorũ relinquat,ab hæreditate exemptus videtur vſusfructus, & hæres in vſufructu cũ legatario non concurret. Dec.conſi.607. Viſo puncto.cum allegat.ibi per eum,aliud iuris eſt cũ alii legatur totũ integrale, & alii legatur pars ſubſtantialis,vt ſi alteri domus, & alteri eiuſdẽ domus aliqua pars ſubſtantialis legetur, tunc in illa parte ambo legatarii concurrent,l.ſi alii.vbi Bar.ff.de vſufruct.leg. Sed ſi teſtator velit eum cui legatur pars ſubſtantialis integram partem habere,remediũ eſt, ꝙ ipſe expreſsè diſponat, ꝙ ille cui legatur huiuſmodi pars ſubſtantialis eam integrã
2 habeat.† Nam cùm de voluntate conſtat, ſtandum eſt diſpoſitioni teſtatoris,l.cùm virum.C.de fideicom.& eſt communis opi.vt per Bar.in d.l.ſi alii.faciunt quæ ſuperius diximus hoc tit.cau.24.ſi alii.

CAVTELA XXIX.

Quo remedio dominium rei legatæ tranſeat, vel non tranſeat recta via.

SVMMARIVM.

1 *Dominium rei legatæ transfertur in legatarium ſine traditione, ſeu recta via.*

Hæredis res legata an transferatur ſine ſuo conſenſu.ibid.

2 *Legatarius quando rei legatæ fieri dominus non poteſt ſine traditione hæredis.*

1 DOMINIVM † rei legatæ ſine rei traditione trasfertur,l.à Titio.ff.de furt.qđ procedit ſi res ſit teſtatoris, ſecus eſt ſi ſit hæredes.glo.in l.ſi hæredis ſeruus. ff. de leg.1.Sed vt quãdo res hæredis legatur,dominũ trãſeat recta via in legatariũ,remediũ eſt, ꝙ res legetur cõſentiente hærede,& cõſtituente ſe nomine legatarii poſsidere, vt probatur ex dictis per Bal.in l.1.col.5.C.com.de lega. & Iaſ.in d.l.ſi hæredis ſeruus.iunctis not.per Alex.& alios Doc.in l.quod meo.ff.de acqui.poſ.& in l.ab emptione.ff.de pac. Solus aũt conſenſus hæredis non eſſet efficax ad transferendum dominium ipſo iure,l.cùm quis decedẽs.cum ibi traditis per Bar.
2 ff.de lega.3.Quod ſi † teſtator leget rem ſuam,& ratione aliqua nolit in legatariũ dominium tranſire ſine traditione hæredis,remedium eſt,quòd diſponat legatarium non fieri dominium ante traditionẽ hæredis.l.Sempronius. ff.de vſufru. lega

lega.Bal.in l.2.C.vt in pos.lega.& Ias.post Pau.de Ca.in l. nemo.ff.de lega.1.

CAVTELA XXX.

Quo remedio hæres iussus soluere debita, fideiussionis causa debitum soluere non cogatur.

SVMMARIVM.

1 *Hæres iussus soluere debitum ex causa fideiussionis solutum á principali debitore repetere non potest:limita vt ibidem.*

2 *Coniecturis non est locus in certis.*

Principaliter, & vt principalem qui se obligat pro alio quomodo teneatur. ibid.

Fideiussor qui se obligauit vt principalem & principaliter, non indicatur amplius fideiussor.ibidem.

3 *Testator legaturus etiam quod debebitur ex causa oritura post testamentum quomodo verba concipiet.*

Præteritum imperfectum subiunctiui modi significat etiam tempus futurum.ibidem.

Legatario non debentur superuenientia post testamentum.ibidem.

1 FIDEIVSSIONIS † causa debitum si testator solui mandet in specie, vel in genere iubendo hæredem debita soluere, hæres soluere tenetur, & solutum repetere à principali debitore nō pōt, l.si fideiussor.& ibi Bal. ff.de leg. 1. Quod procedit quando proprium debitum aliquod testatoris non appareret, arg.l.fundus qui locatus. ff.de fund. instru.& l. quibus diebus. x. dominus.ff.de condi. & demon. aliàs secus esset.vt per Doct.in d.l.si fideiussor.vbi Ale.post Bal.dicit opi.hanc veram esse, dictum Bal.cōmuniter impro

2 bari.Sed † quia durum videtur hæredem quod pro alio soluet non posse repetere, fit cautus testator, vt quando mādat debita solui euidenter exprimat se intelligere de debitis, ad quæ soluenda suo nomine,& vt principalis tenetur, vt in certis nō sit locus cōiecturis, l.ille aut ille.§.cū in verbis. ff. de leg.2.Et fit etiam cautus, vt adiiciat ad quæ tenetur suo nomine,& vt principalis, & pro se,& suā causa.Nā per illa verba ad quæ tenetur suo noīe,& vt principalis nō satis esset cōsultū hæredi si testator pro alio (vt fieri solet) se principaliter,& vt principalē obligasset.Nam hoc casu fideiussor per omnia iudicatur vt principalis, vt tenent Pet.Cin.& alii Docto.in auth.pręsente.C.de fide.quos refert, & sequitur Alex.

consi.23.In causa exequutionis.co.pen.lib.4.& Iaſ.cōſi.58. Mihi quoque.lib.3.de quo vide allegata per Barb.conſi. 86. Magnus.lib.4.Dec.conſi.268:Concluſio. & per Iaſ. ſibiipſi contrarium conſi.133.Præſupponitur.col.vlt.2.par. Et prædicta obliuioni danda nō ſunt, vt verum intelligas circa q. motam per gl.in ver.fideiuſſorem.in auth.de fideiuſ.in prin.

3 † Illud etiam notandū eſt, ꝙ ſi creditor leget debitori quicquid debet,& deberet,quamuis verbum præteriti imperfecti ſubiunctiui modi ſignificet etiā tempus futurū vt per Bar.in l.1.ff.de iur.codi.tamen hoc legato non continebitur debitū tempore mortis ex cauſa, quæ poſt teſtamentū ſuperuenit, arg.l.quod Seruius.cū ibi no.per doc.ff.de cōdi.ob cau. ſed ſi teſtator velit legare etiam quod debebitur ex cauſa oritura poſt teſtamentum, ita verba concipiantur legauit quicquid debet,aut debebit ex cauſa præterita vel futura, vt colligitur ex dictis per fulg.conſi.37. Quidam.

CAVTELA XXXI.

Quo remedio legatarius non obſtante præſcriptione poſſit petere rem legatam.

SVMMARIVM.

1 *Vſucapio, & præſcriptio ſunt inducta bono publico.*
Legatarius quomodo poſſit petere rem legatam non obſtante conſcriptione.ibid.
2 *Pactum prælati locantis ad nouem annos cum pacto quòd finito tempore locatio renouetur,non valet.*
3 *Præſcriptio tolli poteſt pacto.*

1 VSVCAPIO † & præſcriptio bono publico inductæ ſunt,l.1.ff.de vſuc.proinde non pōt teſtator diſponere, ꝙ legatarii poſſint ab hęrede legata exigere,præſcriptione aliqua non obſtate,l.ius publicum.ff.de pac.l.ꝙ de bonis.
2 §.1.ff.ad legē Falc.Sed † vt legatario non obſtet præſcriptionis exceptio remedium eſt,ꝙ teſtator toties rem leget,quoties eſſet completa præſcriptio.Nam poteſt ius extinctū ſuſcitare teſtator obligationem repetendo.Et ſic finis vnius obligationis erit principium alterius,l.ſicut in annos.ff.quibus mod.vſusfru.amit.Cautelam hanc docet Bar.in l.nemo. co. vlt.ff.de leg.1.quem ſequitur.Bal.in l.2.C.vt in poſſeſ. leg. Floria.in l.ſi vſusfructus.ff.quibus mod.vſufr.amit. & Vero

nen.

nen.caute.65.In multis.Nec obstant ea quæ contra opi.hãc allegat Iaso.in d.l.nemo.dum dicit repetitionẽ obligationis tendẽtem in fraudem legis inutilem esse, sicut pactum quod finita tertia generatione emphyteosis renouari debeat, vel pactum prælati locantis ad nouem annos prædium ecclesiæ, ita ꝙ post nouem annos ad alios nouem annos renouetur locatio.§.neque.in authen. de non alienan. Nam respondetur

3 † ꝙ prælatus non habet potestatem liberam disponendi de rebus ecclesiæ,c.nulli.de reb.eccl.nõ alie.Priuatis autem rerum suarum libera est alienatio,l.non vsque adeò.ff.si à par. quis manu.fue.Et ideo potest testator ius deperditũ repetere in beneficium legatarii etiam in infinitũ,l. fideicommissa. §.si quis decem.ff.de leg.3.& ibi Bar. & cõprobatur dictum remedium ex dictis per Barba.consi. 27. Clementissimum. col.vlt.lib.4.vbi dicit cõmnnem opi.esse ꝙ pacto possit præscriptio tolli,quam opi.sequitur idem Barb.cõsi. 51. Scripsit lib.1.& consi.53.lib.2.de quo tamen vide scripta per Dec.in l.nã & postea.§.si his.ff.de iureiur. & in l.petens. C.de pac. & Fel.in rub.de præscrip.col.pen.& vlti.

CAVTELA XXXII.

Quo remedio legatum rei alienæ vires habeat.

SVMMARIVM.

1 *Aliena si legentur quibus & quando debeantur.*
Amicitia magna iuri sanguinis exequatur.ibid.

2 *Legatum rei alienæ scienter à testatore factum valet saltim in æstimatione.*

3 *Legatarius quomodo consequitur legatum rei alienæ ab hærede qui sit coniunctior testatori.*

1 ALIENAE rei legatũ † inutile est, nisi coniunctę personæ legetur,vel testator sciat rem suã non esse,& hoc à legatario probetur,§.non solùm Instit. de leg.l.cùm alienã.vbi Doct.C.eo.ti.Ab.cõsi.45.Videtur.lib.2. Vel nisi testator leget valdè amico.quoniã magna amicitia iuri sanguinis exequatur.l.cùm allegas. C.de cast.pec.li.12.gl.in c. requisisti.& ibi Abb.de test.& p.Ias.in l.si res obligata.ff.de

2 leg.1. Sed si † testator velit de viribus legati dubitari nõ posse,remedium est, quod legãdo dicat scire se rẽ alienam esse, Sic enim efficax erit legatum, & hęres euictionis periculo astringetur,l si donum.§.de euictione.vbi Docto.ff.de leg.1.

& est

& est communis opinio vt dicit Alexã in d.l. cùm alienam. respondens ad c.filius.de testa.ꝗ ille tex.procedit in re ecclesiæ,cuius alienatio difficilis est.c.sine exceptione.12.q.2.vel d.c.filius debet interpretari secundùm ius ciuile,vt si legatũ rei alienæ sit factum à sciente,licet non valeat in damnũ domini,cui res sua debet à legatario, vel ab hærede possessore restitui, legatario tamen æstimatio solui debeat ab hærede, vt sentit gl.in d.c.filius.& comprobatur ex dictis ibi per Barbã.col.4.Et notandum est,† quòd si testator leget rem alie-
3 nam coniuncto,si hæres sit coniunctior,vt puta si sit filius testatoris legatũ soluere non tenetur,arg.l.cùm acutissimi.C. de fideic.& l.si vnquàm.C.de reuo.don. vt per Bal.in d.l.cũ alienam.Sed vt legatarius possit legatum consequi,remediũ est,ꝗ faciat articulũ,& probet,ꝗ ipse legatarius erat à testatore valde dilectus,& benemeritus de testatore, & ꝗ verisimile est, ꝗ testator etiã habens filium sic merenti,& dilecto relinquere voluerit rem legatam, vel æstimationẽ eius,si legatarius rem habere non posset,hoc probato legatarius obtinebit.faciunt no.per Bar.in l.fi.ff.de hære.institu.in prin. & alia ad id allegata per Barba.in d.c.filius.col.vlt.& Iaso.in l. si res obligata.ff.de legatis.1. & vide infra hoc titu. cautela. 37.Res alienas.

CAVTELA XXXIII.

Quo remedio ab hypotheca, quam habent legatarii & seruitute,restantia hæredi prædia liberentur.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius habet hypothecam in bonis defuncti.*
2 *Legato prædio debetur via,seruitus viæ debetur prædio legato.ibi.*

1 HYPOTHECAM † legatarius habet in bonis testatoris,l.1.C. commu.de lega. Sed si testator velit prædia aliqua esse libera à vinculo hypothecæ,remediũ est, ꝗ testator dispõnat ea hypothecæ nõ subiacere.gl.in l.2. C.vt in possess.lega.quam sequũtur Bal.& Sal.ibi & Bar.& Ias. in
2 rep.l.nemo.ff.de leg.1.Item † notandum est,ꝗ si cui legetur prædiũ rusticum,vel vrbanum, hæres debet pati legatarium ire,& agere per alia prædia, nam legato prædio debetur via.

l.testatrix

l.testatrix.vbi Pau.de Ca. ff.si ser.ven.Ideo in legatis nõ est in vsu clausula illa cum accessibus, & egressibus suis &c. vt per Bar.in l.binas.ff.de ser.vrb.præd. Sed si testator velit hæredem liberas ædes habere, remedium est, ꝙ hoc disponat. arg.l.in re mandata. C.mand.l.in vendendo.ff.de cõtrahen. emp.vt per Bal.consi.24.Quidam Vannes.lib.5.

CAVTELA XXXIIII.

Consilium in remissione iniuriarum à testatore seruandum.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriam remittens quando intelligatur remittere odium & omnem actionem.*

Testator caueat à verbis generalibus.ibid.

2 *Testator non consequitur veniam peccatorum à Deo, nisi remiserit iniurias.*

1 INIVRIARVM† plenam remissionem faciem intelligitur, & odium,& omnem actionem remisisse.Bal.in.c.1. §.iniuria.de pa.iur. firman. Quare si testator iniuriam passus ab aliquo velit ei pacem facere, & offensam testamento remittere salua tamen actione iniuriarum ad id quod interest, sit cautus vt iniuriam simpliciter remittat.gl.in c.si canonici.ver.damus.de offic.ordi.lib 6.& comprobatur hoc ex dictis per Bar.& Alex.in l.si tibi.§.quædam.ff.de pact. & Ias. in l.huiusmodi.§.ædes.ff.de leg.1.& caueat testator à verbis generalibus.quæ possent comprehendere etiam remissionẽ
2 actionis secundum Alex.in d.§.quædam.Et sint† cauti testatores volentes à Deo consequi veniam peccatorum, vt ipsi non verbo tantùm, sed iniurias corde remittant, non enim aliter à Deo suorum delictorũ remissionem,& veniam exorabunt,quia scriptum est: *Si non dimiseritis hominibus peccata eorum,nec pater vester cælestis dimittet vobis peccata vestra.* Matthæi 6. Actionem autem iniuriarum remittere nõ est opus, & potest quisque emendationem iniuriæ petere secundùm ordinem iustitiæ, c.si illis.23.q.4.vt per Ioan. de Tur. Crema.in c.si quis contristatus.90.distin.

CAVTELA XXXV.

Quo remedio legatario conditionem implere offerente non habeatur conditio pro impleta.

Summa-

SVMMARIVM.

1 *Conditio implenda per legatarium habetur pro impleta, si stat per hæredem quominus impleatur.*

2 *Legatarius quando teneatur adimplere conditionem iniunctam sibi habitare legata, vel non habita.*

3 *Hæredi quomodo cõsulitur, qui oblatam à legatario pecuniam causa conditionis implendæ semel accipere recusauit.*

1 CONDITIO † à legatario implenda pro impleta habetur, si stet per hæredem quominus impleatur. l.iure ciuil.ff.de condit.& demõ.c.cùm stat.de reg.iur.lib.6. Quare si legetur Titio fundus, si hæredi centum dederit, potest legatarius fundum petere si semel obtulerit centũ hæredi, & ille accipere recusauerit, nec legatarius iterum offerre, vel soluere cogitur.arg.l.si quis hæredẽ.C.de insti. & substi. 2 sub condi.fact.vt quidã arbitrantur.Sed † si testator per oblationem semel factam velit hæredem conditionis cõmodo nõ carere, qui semel obtulerit, & conditionem implere paratus fuerit, remedium est, ꝙ ipse disponat per vnam interpellationem, & oblationem non debere intelligi cõditionem impletam esse, nisi quantùm ad actionem consequendam, & ꝙ legatarius re habita, vel non habita semper teneatur adimplere conditionem iniunctam, & parendum erit voluntati testatoris, l.in cõditionibus.ff.de condi.& demõ. Bar.in l.vter ex fratribus.ff.de cõdi.inst.Soci.in d.l.iure ciuili.Ias.in rep.l.ne 3 mo.ff.de leg.1.Deci.in l.iure ciuili.ff.de reg.iur.† Et notãdũ est ꝙ licet conditio habeatur pro impleta, quãdo stat per hæredem, tamẽ secundùm veriorẽ opinionẽ habet hæres exceptionẽ, & legatariũ põt exceptione repellere, si non impleat conditionem.l.cui fundus.& ibi doct.ff.de condi. & demon. & per Soc.in d.l.iure ciuili.& per Dec.in d.regu.iure ciuili. in fin.quod tene menti, vt scias consulere hæredi, qui oblatam à legatario pecuniam causa conditionis implendæ semel accipere recusauit.

CAVTELA XXXVI.

Remedium quo filia quantitatem dotis bis non possit exigere.

SVMMARIVM.

1 *Dos si soluta sit à patre viuo, nihilominus filia petere poterit legatam sibi quantitatem.*

Filia

Filia non potest petere quantitatem legatam ultra dotem habitam.
2 *Legatum dotis factum in codicillis in maiori quantitate quàm fuerit in testamento an sit ibidem.*

1 FILIA † cui pater in testamento mille reliquerit, & cuius viro superuiuens promissam dotem soluerit, nihilhominus legatam quantitatem ab hæredibus exigere poterit secundùm Bar. in l. Lucius. 1. ff. de leg. 2. quia potest augeri, l. pe. C. de don. ant. nup. Sed si pater nolit filiam ita duplicatam dotem habere, remedium est, quod in testamento, quod ei legat in dotem ita relinquat, videlicet, pro ea maritanda vt finita causa legati legatum quoque finiatur. l. libertis. 2. ff. de alim. leg. & in opinione hac est Bart. in d. l. Lucius Sed reme-
2 dium hoc non est tutum, † quoniam opi. Bar. communiter improbatur, & posset filia petere quatenus plus esset in legato, vt per Alex. & Ias. in l. huiusmodi. §. si pater. ff. de leg. 1. & in l. filia. C. de leg. Ad vitandam tamen quæst. non erit inutile, quod pater in testamento, vel superuiuens dum promittit dotem pro filia, declaret quod vna summa in alteram côputetur, vt docet Ias. in simili in l. triticum. ff. de ver. obli. Idem quoque seruandum est, quando prius in testamento pater filiæ reliquit certam quantiatem, & postea codicillis maiorem summam relinquat, vt per Cuma. cons. 17. Sine disputatione. Bal. cons. 140. Casus. & consi. 163. Cuidam puellæ. lib. 5.

CAVTELA XXXVIII.

Quo remedio contra dominum rei legatæ, qui legato consensit legatarius habeat actionem.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius contra quem agat, quando testator legauit rem alienam consentiente domino.*
Aliena re legata legatarius habet actionem, si dominus rei consenserit ibidem.
2 *Pacto testatoris quæritur actio legatarijs.*
Legatarius quodammodo hæres in re legata censetur. ibidem.
3 *Hæres cogitur cedere actionem legatario contra dominum rei legatæ à testatore.*

1 RES † alienas expedit domino consentiente relinquere, l. sicut. §. venditionis. ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. facit tex. in & c. 1. quæ ibi no. Bal. de prohi. feud. alien. per

Fede.

& dos intelligitur parua quãdo non sufficeret ad alimoniam vxoris, & hæc est communis opinio vt patet ex dictis, & relatis per Barb.consi.74.Scripsit.lib.4. Quod procedit etiam si coniugi post acquisitionem huiusmodi quartæ superuenirent diuitiæ, quia post effectum consummatum cessante causa non cessat effectus, l.fi.ff.vnd.lib.vt latè per Deci.consi.24. Pro vi
2 rili. Sed si testator † velit per legatum ei factum vxorem quartam hanc petere non posse, remedium est, ꝙ legent adiecta clausula, ꝙ plus petere non possit. Nam potest testator prohibere detractionem huius quartæ, secundum Sali. in d. auth. præterea. Sed glo.aliter sentit in §.si verò expressim. in verb. hæredem.in auth.de hær.& falc.& cùm gl. videtur esse communis opi.vt patet ex relatis per Alex.in d.auth.præterea.& per doct.in l.si cùm dotem.§.si pater.ff.solu.mat.dum dicunt debitum descendens ex dispositione d.auth.esse necessarium. & confirmatur hoc ex dictis per Bald. in l. filium quem habentem.col.x.ver. deinde quæritur.C.fami.ercisc. Secundùm
3 & tutius remedium est, † ꝙ testator liberis, vel agnatis donet inter viuos bona sua vsufructu sibi reseruato.l. quisquis.C.de dona.Nam vxor non habebit querelam inofficiosæ donationis.l.non vsque adeò ff.si quis à par.fuer.man. vt per Cor. & Deci.in d.auth. præterea. & comprobatur remedium hoc ex dictis per Soci.consi.108.In hac consultatione.vbi improbato primo remedio hoc secundùm sequitur, & confirmatur etiam remedium hoc ex dictis per Corn. consi. 178. In hac consultatione.lib.2.& Soc.consi.48.Capio primum,col.2. & humanè faciet testator si legem donationi adiiciat, vt donatarius vxorem donantis alat dum vidua erit. Nam æquitas suggerit vt ex viri fortunis vxor alimenta percipiat.l. si cùm dotem.§.sinautem in sæuissimo.ff.solu.mat.

CAVTELA XXI.

Quo remedio iniungi possit onus ei qui ex testamento sentit inestimabile commodum.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius, qui commodum capit inestimabile puta libertatem grauari fideicommisso non potest.*

Honor oneri iniuncto commensurabilis esse oportet ibidem.

2 *Conditio implenda est ab eo, qui legati conditionalis velit consequi commodum.*

Fideicom-

1 FIDEICOMMISSVM.† ab eo relinqui nō potest, qui commodum, sed non pecuniarium ex testamento capit, ideo si seruo libertas. vel homini libero ius patronatus relinquatur, is fideicommisso inutiliter grauatur, quia onus honori iniūcto commensurabile esse oportet, l. Imperator. ff. de leg.1.2. Libertas autem inæstimabilis est, l. libertas. ff. de regul. Ius quoq; patronatus inæstimabile est, l. naturalis. §. fi. ff. de prǽscri. ver. vt per Soci. in l. filiosa. in princ. ff. de le. 1.
2 Sed † vt onus ei iniunctum cui commodum aliquod non pecuniarium datur valeat, remedium est, ꝙ iniungatur per viam conditionis, nam si legatarius voluerit commodum legati consequi, oportebit cum conditionem implere, l. statu liberos. ff. de stat. libe. vt per Ias. in d. l. cùm filiosa,

CAVTELA XXII.

Quo remedio legatum vtile sit etiam si ius quod testator habet in re legata ipsius testatoris interitu finiatur.

SVMMARIVM.

1 *Legatum, licet sit ex hoc inutile, tamen testator non intelligitur legasse, nisi ius, quod habebat in re, quamuis morte finiendū sit.*
2 *Inutiles actus voluisse multiplicare nemo præsumitur.*
Fideicommissum non potest ab eo relinqui, qui nullum commodum habiturus est ex testamento ibidem.

1 TESTATOR † rem legando simpliciter ius suum tantum legare præsumitur, etiam si tale ius extinguendum sit morte ipsius, & per hoc legatū reddatur inutile, veluti si leget prædium emphyteoticum per generationem finitam ad ecclesiam reuersurum, l. quod in terum. §. 1. ff. de lega. 1. & ibi hoc tenet Bar. cuius opi. dicit esse magis commune Alex. ibi, & Cor. cons. 84. Videtur. col. 1. lib. 2. & licet contra opi. hāc plurimæ rationes faciant, attamen eam cōmuniter approbari dicit etiam Ias. cons. 119. Spectabilis. 2. part. Sed si testator velit legatum omnino deberi, etiā si ius suū per ipsius obitum expiraturum sit, remedium est, ꝙ testator adiiciat clausulam hanc videlicet, Et uoluit testator omnia per eum relicta effectum habere, secundùm Alex. cons. 9. Visis, col. fi. lib. 2. argu. l. 3. §. conditio. ff. de leg. 3. Est † etiam cautela, vt
2 aliquod onus legatario iniungatur, per id enim censetur vo-

luisse testator legatum præstari, etiam si ius eius morte desineret, quia, non est credendum testatorem voluisse facere tot actus inutiles,l.3.ff.de mil.test.& fideicommissum nō potest relinqui ab eo, qui nullum commodum est habiturus ex testamento, l. ab eo. C.de fideicom. vt per Alex. in d. consl. 9. col.5. Melius tamē esset, quòd testator circa tale relictum manifestius exprimeret mentem suam.

CAVTELLA XXIII.

Cautelæ quædam in legandis alimentis à testatore seruandæ.

SVMMARIVM.

1 *Alimentorum legatum non est multiplicabile, limita vt ibidem.*
Vsusfructus ius alienari non potest.ibidem.
2 *Legato fundo ad alimēta, vel ad vsū, intelligitur legata proprietas.*
Legatū prædiū pro alimētis differt à legatis alimētis ex prædio.ibi.
Legatum ad vsum: vel ad alimenta quam vim habeat.ibidem.

1 ALIMENTORVM † legatum multiplicabile nō est, l.do minus.§.1.ff.de vsufru.l. libertis.ff.de ali. lega. Ideo si vir vxori alimenta legauerit, deinde filius, vel alius eidem alimēta relinquat, legatū secundū modicæ vtilitatis est. Sed si quis habenti ab alio alimenta velit legando commodum afferre, loco alimentorum quę legare proponebat leget vsumfrnctum alicuius fundi, sic legatarius habebit aliunde alimenta. & ex testamento vsumfructum capiet, cuius commoda poterit in alios vsus couuertere, vel donare, vel vendere, l.necessariò.§.fi.ff.de peri. & com. rei vendi. licet ipsum ius vsusfructus alienari non possit.§.finitur. Insti. de vsufru.
2 vbi Aret. Et † caueat testator qui legatario non proprietatē, sed vsum fundi legare velit, ne vtatur his verbis, videlicet, lego fundum ad vsum vel ad alimenta, vel (vt vulgò dicitur) ad gaudimentū, quia his verbis intelligitur legata proprietas, l. donationes.§.species.ff.de dona.& ad hoc illum text.notabilem putat Bart.& ibi hoc sequitur Imol.& aliud est dicere, relinquo alimenta ex prædio, hoc enim legatum alimentorū cōntinet, aliud est dicere lego prędium pro alimentis, vel vsu, vel ad alimenta. Nā hoc legatum etiam proprietatem continet. Bart.in l.4.ff.de alimen.leg. & ideo tale legatum transit ad hæredes legatarii, vt ibi per Bart. faciunt nota. per Imo.in l.apud Iulianū.§.si quis alicui.ff.de leg.1.& p Alex.
consi.

consil.ccxiiii. Ponderatis uerbis.lib.vi.nisi testator aliis uerbis declaret, quod legatarius nihil ultra alimenta percipere debeat. Alex.consi.ccxxii. Visis uerbis.in fi.lib.ii.Roma.cons. cccccciii. Visis & diligenter,& Soci.cõsi.cii. Visis.co.v.lib.iii.

CAVTELA XXIIII.

Quo remedio legatum usufructus per alia relicta non intelligatur imminui.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius fundi, & legatarius vsusfructus eiusdem fundi ambo concurrunt in fructu, limita in nu.2.*

Vsusfructus est pars substantialis fundi. ibidem.

3 *Vxor usufructuaria quando concurrat cum legatarijs prædiorum in usufructu.*

Vsusfructus alteri relictus non minuitur p legatũ proprietatis.ib.

Proprietas separatur & distinguitur ab usufructu.

4 *Hæredes instituti pleno iure concurrent in usufructu cum uxore relicta usufructuaria omnium bonorum.*

1 SI ALTERI † fundus, alteri eiusdem fundi usufructus legatus sit, ambo in usufructu concurrent, & uterq; partem usufructus obtinebit, l.si alii. ubi tex.not.ff.de usuf. leg.Bal.consil.xxiii.Super alio.lib.ii.Pau.de Castr.cõs.238. Præfati Vannutius. Ratio est, quia usufructus est pars substantialis fundi.l.Meuius.§.fundo.ff.de leg.ii.l. qui usumfructum.ff.de uerb.oblig.Ias.in l.quod in rerum.§.i.ff.de leg.i.
2 Sed † si testator uelit usufructuarium integro usufructu gaudere, remedium est, quòd ipse fundum leget, sine diminutione usufructus alii relicti: nam si constet de contraria mente testatoris non habet locum dicta l.si alii. secundum commu
3 nem opinio.ut patet ex dictis Bart.ibi. Et quæ † diximus de fundo, dicenda sunt etiam in legato prædiorum: nam si testator pluribus leget quædam ex suis prædiis, & relinquat uxori usumfructũ suorum bonorum ad legatum usufructus alii legatarii cui relicta sunt prædia, cum uxore cõcurrent, ut per Bar.in l.Sẽpronio.ff.de usuf.leg. faciunt quæ scribit Bal. cõs. ccxiiii.Punctus.lib.v.& opi.hanc sequitur Alexã. consi.lvi. Perlectis. lib.iii. Sed si testator per legatum prædiorum nolit diminuere usumfructum uxoris, remediũ est, quod leget proprietatem prædiorũ, quia per legatum proprietatis non mi-
4 nuitur usufructus alteri relictus, d.l.Sẽpronio.ubi Bart. † Et

si vxore relicta vsufructuaria omnium bonorum hæredes ίη stituãtur pleno iure partem vsusfructus habebunt hæredes, vt per Alex.d.cons.56.Remedia autem cõtra hoc scripsimus supra de hære.instit.caut.4. Si testator.& vide quæ dicentur j.eo.caut.28. Generali.

CAVTELA XXV.

Quo remedio legata æstimatio rei etiam re perempta legatario debeatur.

SVMMARIVM.

1 *Legatario non debetur æstimatio legati per emphy.limita vt ibid.*
2 *Debitor quantitatis expressæ respectu alicuius speciei non liberatur etiam morte ipsius speciei.*

1 AEstimatio † speciei relicta si species pereat non debetur,l.quidam.§.si tibi.ff.de leg.1. Quare si cui equi æstimatio legata sit, mortuo equo legatarius æstimationem non poterit petere. Sed vt equo mortuo nihilominus
1 eius æstimatio legatario debeatur,remediũ est, † quod æstimatio certa, & designata relinquatur,quia quando æstimatio est expressa, & taxata, debitor quantitatis respectu speciei perẽpta specie non liberatur.l.vir vxori.vbi Bart.ff.de dot. prælég.& illum text. dicit esse valdè notabilem Alex.in l.Titię Testores.§.fin.ff.de lega.1.& ibi vide Paul. & Ias. reddentes rationem huiusmodi varietatis.

CAVTELA XXVI.

Consilium circa locum vbi res legata soluenda sit.

SVMMARIVM.

1 *Legata res debet legatario vbi legata est sumptibus hæredis.*
Legatum declaratur à mente testatoris.ibidem.

1 RES † legata vbi est, ibi solui debet, nisi tempore testamenti res esset in longinquo, tunc .n.suo sumptu hæres debet rem adducere, & legatario tradere,l. cùm seruus. ff. de leg.1.& ibi per Bar.Alex.& alios Doct. Sed si testator sumptum huiusmodi velit ad legatariũ pertinere,id declaret. Nam potest circa hoc testator liberè disponere, & voluntas eius seruabitur,l.cum res.§.1.ff.de leg.1.& totũ hoc pendet de mente & voluntate ipsius testatoris, & per Bal.cons.225. Ad euidentiam.lib.3 & Barb.in.c.indicante.col. 6. de testa. gl. in l.cùm hi.§.in causa.in ver.alteruter.ff. de transact. & vide Bal. cons.255. Confirmans lib.2.

Cautela

CAVTELA XXVII.

Quo remedio actionem habeat contra debitorem, vel rei possessorem is cui legata est res debita testatori.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius non potest agere contra debitorem testatoris nisi prius actione cessa.*

2 *Legatario quaeritur vtilis actio ex legato nominis vel actionis.*

3 *Cessio id operatur in nominibus debitorum, quod operatur traditio in rebus corporalibus.*

1 ACTIONE † non cessa non potest legatarius agere cõtra debitores si testator rem sibi debitam legauerit, l.apud Iulianum.§.Titius. ff.de leg. 1. Sed vt legatarius
2 contra debitorem agere valeat, remediũ est, † ꝙ ei nõ solùm res debita, verùm etiam & nomen debitoris, & actio legentur. Nam ex legato nominis vel actionis, vtilis actio legatario quaeritur, l. ex legato. vbi Bal. & alii Doc. C. de lega. Ale.
3 Areti. & Ias. in d. §. Titius, Et si hoc † in testamento seruatũ non fuerit potest legatarius agere contra haeredem, vt ipse agat contra debitorem, l. si fit. §. fi. & ibi Bar. ff. de leg. 1. Põt ẽt testator legatario prçsenti, vel notario pro eo recipienti actiones suas cedere: nam cessio id operatur in nominibus debitorum quod operatur traditio in rebus corporalibus, & ex cessione transit in legatarium exercitum actionum, vt per Alex. in d. l. ex legato. faciunt scripta per Dec. consi. 440. Viso eleganti consilio.

CAVTELA XXVIII.

Quo remedio per legatum totius non intelligatur derogatum legato partis.

SVMMARIVM.

1 *Generi per speciem derogatur.*

Pars integralis legata differt à legato totius respectu illius partis. ibidem.

2 *Voluntas testatoris sequenda est, vbi de ea constat.*

1 GENERALI † legato per legatum speciale derogatur l. vxorẽ. §. codicillis. & foelicissimo. vbi Bar. ff. de leg. 3: c. generi de reg. iur. lib. 6. & per legatũ partis integralis videtur recessum à legato totius respectu illius partis, l. cùm quaestio. C. de lega. Quare si testator aliũ haeredẽ faciat, alii

lega.Bal.in l.2.C.vt in pos.lega.& Ias.post Pau.de Ca.in l. nemo.ff.de lega.1.

CAVTELA XXX.

Quo remedio hæres iussus soluere debita, fideiussionis causa debitum soluere non cogatur.

SVMMARIVM.

1 *Hæres iussus soluere debitum ex causa fideiussionis solutum á principali debitore repetere non potest: limita vt ibidem.*

2 *Coniecturis non est locus in certis.*

Principaliter, & vt principalem qui se obligat pro alio quomodo teneatur. ibid.

Fideiussor qui se obligauit vt principalem & principaliter, non iudicatur amplius fideiussor. ibidem.

3 *Testator legaturus etiam quod debebitur ex causa oritura post testamentum quomodo verba concipiet.*

Præteritum imperfectum subiunctiui modi significat etiam tempus futurum. ibidem.

Legatario non debentur superuenientia post testamentum. ibidem.

1 FIDEIVSSIONIS † causa debitum si testator solui mandet in specie, vel in genere iubendo hæredem debita soluere, hæres soluere tenetur, & solutum repetere à principali debitore nō pōt, l.si fideiussor.& ibi Bal. ff.de leg. 1. Quod procedit quando proprium debitum aliquod testatoris non appareret, arg.l.fundus qui locatus. ff.de fund. instru.& l. quibus diebus. x. dominus.ff.de condi. & demon. aliàs secus esset.vt per Doct.in d.l.si fideiussor. vbi Ale.post Bal.dicit opi.hanc veram esse, dictum Bal.cōmuniter impro-

2 bari. Sed † quia durum videtur hæredem quod prō alio soluet non posse repetere, sit cautus testator, vt quando mādat debita solui euidenter exprimat se intelligere de debitis, ad quæ soluenda suo nomine, & vt principalis tenetur, vt in certis nō sit locus cōiecturis, l.ille aut ille. §.cū in verbis. ff. de leg.2. Et sit etiam cautus, vt adiiciat ad quæ tenetur suo nomine, & vt principalis, & pro se, & sua causa. Nā per illa verba ad quæ tenetur suo noīe, & vt principalis nō satis esset cōsultū hæredi si testator pro alio (vt fieri solet) se principaliter, & vt principalē obligasset. Nam hoc casu fideiussor per omnia iudicatur vt principalis, vt tenent Pet.Cin.& alii Docto.in auth.præsente.C.de fide.quos refert, & sequitur Ale.

consi.23.In causa exeqqutionis.co.pen.lib.4.& Ias.cõsi.58. Mihi quoque.lib.3.de quo vide allegata per Barb.consi. 86. Magnus.lib.4.Dec.consi.268.Conclusio. & per Ias. sibiipsi contrarium consi.133.Præsupponitur.col.vlt.2.par. Et prædicta obliuioni danda nõ sunt, vt verum intelligas circa q. motam per gl.in ver.fideiussorem.in auth.de fideius.in prin.
3 † Illud etiam notandũ est, ꝙ si creditor leget debitori quicquid debet,& deberet,quamuis verbum præteriti imperfecti subiunctiui modi significet etiã tempus futurũ vt per Bar.in l.1.ff.de iur.codi.tamen hoc legato non continebitur debitũ tempore mortis ex causa, quæ post testamentũ superuenit, arg.l.quod Seruius.cũ ibi no.per doc.ff.de cõdi.ob cau. sed si testator velit legare etiam quod debebitur ex causa oritura post testamentum, ita verba concipiantur legauit quicquid debet,aut debebit ex causa præterita vel futura, vt colligitur ex dictis per fulg.consi.37. Quidam.

CAVTELA XXXI.

Quo remedio legatarius non obstante præscriptione possit petere rem legatam.

SVMMARIVM.

1 *Vsucapio, & præscriptio sunt inducta bono publico.*
Legatarius quomodo possit petere rem legatam non obstante conscriptione.ibid.
2 *Pactum prælati locantis ad nouem annos cum pacto quòd finito tempore locatio renouetur,non valet.*
3 *Præscriptio tolli potest pacto.*

1 VSVCAPIO † & præscriptio bono publico inductæ sunt,l.1.ff.de vsuc.proinde non põt testator disponere, ꝙ legatarii possint ab hęrede legata exigere,præscriptione aliqua non obstate,l.ius publicum.ff.de pac.l.ꝙ de bonis.
2 §.1.ff.ad legẽ Falc.Sed † vt legatario non obstet præscriptionis exceptio remedium est,ꝙ testator toties rem leget,quoties esset completa præscriptio.Nam potest ius extinctũ suscitare testator obligationem repetendo.Et sic finis vnius obligationis erit principium alterius,l.sicut in annos.ff.quibus mod,vsusfru.amit.Cautelam hanc docet Bar.in l.nemo. co. vlt.ff.de leg.1.quem sequitur.Bal.in l.2.C.vt in posses. leg. Floria.in l.si vsusfructus.ff.quibus mod.vsufr.amit. & Vero

nen.

nen.caute.65.In multis.Nec obstant ea quæ contra opi.hāc allegat Iaso.in d.l.nemo.dum dicit repetitionē obligationis tendētem in fraudem legis inutilem esse, sicut pactum quod finita tertia generatione emphyteosis renouari debeat, vel pactum prælati locantis ad nouem annos prædium ecclesiæ, ita ꝙ post nouem annos ad alios nouem annos renouetur locatio.§.neque.in authen. de non alienan. Nam respondetur
3 † ꝙ prælatus non habet potestatem liberam disponendi de rebus ecclesiæ,c.nulli.de reb.eccl nō alie.Priuatis autem rerum suarum libera est alienatio,l.non vsque adeò.ff.si à par. quis manu.fue.Et ideo potest testator ius deperditū repetere in beneficium legatarii etiam in infinitū, l. fideicommissa. §.si quis decem.ff.de leg.3.& ibi Bar. & cōprobatur dictum remedium ex dictis per Barba.consi. 27. Clementissimum. col.vlt.lib.4.vbi dicit cōmunem opi.esse ꝙ pacto possit præscriptio tolli,quam opi.sequitur idem Barb.cōsi. 51. Scripsit lib.1.& consi.53.lib.2.de quo tamen vide scripta per Dec.in l.nā & postea.§.si his.ff.de iureiur. & in l.petens. C.de pac. & Fel.in rub.de præscrip.col.pen.& vlti.

CAVTELA XXXII.

Quo remedio legatum rei alienæ vires habeat.

SVMMARIVM.

1 *Aliena si legentur quibus & quando debeantur.*

Amicitia magna iuri sanguinis exequatur.ibid.

2 *Legatum rei alienæ scienter à testatore factum valet saltim in æstimatione.*

3 *Legatarius quomodo consequitur legatum rei alienæ ab hærede qui sit coniunctior testatori.*

1 ALIENAE rei legatū † inutile est, nisi coniunctę personæ legetur,vel testator sciat rem suā non esse,& hoc à legatario probetur,§.non solùm Instit. de leg.l.cùm alienā.vbi Doct.C.eo.ti.Ab.cōsi.45.Videtur.lib.2. Vel nisi testator leget valdè amico.quoniā magna amicitia iuri sanguinis exequatur.l.cùm allegas. C.de cast.pec.li.12.gl.in c. requisisti.& ibi Abb.de test.& p.Ias.in l.si res obligata.ff.de
2 leg.1. Sed si † testator velit de viribus legati dubitari nō posse,remedium est, quod legādo dicat scire se rē alienam esse, Sic enim efficax erit legatum, & hęres euictionis periculo astringetur,l si donum.§.de euictione.vbi Docto.ff.de leg.1.

& est

& est communis opinio vt dicit Alexã in d.l. cùm alienam. respondens ad c.filius.de testa.ꝙ ille tex.procedit in re ecclesiæ,cuius alienatio difficilis est.c.sine exceptione.12.q.2.vel d.c.filius debet interpretari secundùm ius ciuile,vt si legatũ rei alienæ sit factum à sciente,licet non valeat in damnũ domini,cui res sua debet à legatario, vel ab hærede possessore restitui, legatario tamen æstimatio solui debeat ab hærede, vt sentit gl.in d.c.filius.& comprobatur ex dictis ibi per Bar
3 bà.col.4.Et notandum est,† quòd si testatot leget rem alienam coniuncto,si hæres sit coniunctior,vt puta si sit filius testatoris legatũ soluere non tenetur,arg.l.cùm acutissimi.C. de fideic.& l.si vnquàm.C.de reuo.don. vt per Bal.in d.l.cũ alienam.Sed vt legatarius possit legatum consequi,remediũ est,ꝙ faciat articulũ,& probet,ꝙ ipse legatarius erat à testatore valde dilectus,& benemeritus de testatore, & ꝙ verisimile est, ꝙ testator etiã habens filium sic merenti,& dilecto relinquere voluerit rem legatam, vel æstimationẽ eius,si legatarius rem habere non posset,hoc probato legatarius obtinebit.faciunt no.per Bar.in l.fi.ff.de hære.institu.in prin. & alia ad id allegata per Barba.in d.c.filius.col.vlt.& Iaso.in l. si res obligata.ff.de legatis.1. & vide infra hoc titu. cautela. 37.Res alienas.

CAVTELA XXXIII.

Quo remedio ab hypotheca, quam habent legatarii & seruitute,restantia hæredi prædia liberentur.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius habet hypothecam in bonis defuncti.*
2 *Legato prædio debetur via,seruitus viæ debetur prædio legato.ibi.*

1 HYPOTHECAM † legatarius habet in bonis testatoris,l.1.C. commu.de lega. Sed si testator velit prædia aliqua esse libera à vinculo hypothecæ,remediũ est, ꝙ testator disponat ea hypothecæ nõ subiacere.gl.in l.2. C.vt in possess.lega.quam sequũtur Bal.& Sal.ibi & Bar.& Ias.in
2 rep.l.nemo.ff.de leg.1.Item † notandum est,ꝙ si cui legetur prædiũ rusticum,vel vrbanum, hæres debet pati legatarium ire,& agere per alia prædia, nam legato prædio debetur via.

l.testatrix

l.testatrix.vbi Pau.de Ca. ff.si ser.ven.Ideo in legatis nõ est in vsu clausula illa cum accessibus, & egressibus suis &c. vt per Bar.in l.binas.ff.de ser.vrb.præd. Sed si testator velit hæredem liberas ædes habere, remedium est, ꝙ hoc disponat. arg.l.in re mandata. C.mand.l.in vendendo.ff.de cõtrahen. emp.vt per Bal.consi.24.Quidam Vannes.lib.5.

CAVTELA XXXIIII.

Consilium in remissione iniuriarum à testatore seruandum.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriam remittens quando intelligatur remittere odium & omnem actionem.*

Testator caueat à verbis generalibus.ibid.

2 *Testator non consequitur veniam peccatorum à Deo, nisi remiserit iniurias.*

1 INIVRIARVM† plenam remissionem faciem intelligitur, & odium,& omnem actionem remisisse.Bal.in.c.1. §.iniuria.de pa.iur. firman. Quare si testator iniuriam passus ab aliquo velit ei pacem facere, & offensam testamento remittere salua tamen actione iniuriarum ad id quod interest, sit cautus vt iniuriam simpliciter remittat.gl.in c.si canonici.ver.damus.de offic.ordi.lib 6.& comprobatur hoc ex dictis per Bar.& Alex.in l.si tibi.§.quadam.ff.de pact. & Ias. in l.huiusmodi.§.ædes.ff.de leg.1.& caueat testator à verbis generalibus.quæ possent comprehendere etiam remissionẽ
2 actionis secundum Alex.in d.§.quædam.Et sint† cauti testatores volentes à Deo consequi veniam peccatorum, vt ipsi non verbo tantùm, sed iniurias corde remittant, non enim aliter à Deo suorum delictorũ remissionem,& veniam exorabunt,quia scriptum est: *Si non dimiseritis hominibus peccata eorum,nec pater vester cœlestis dimittet vobis peccata vestra.* Matthæi 6. Actionem autem iniuriarum remittere nõ est opus, & potest quisque emendationem iniuriæ petere secundùm ordinem iustitiæ, c.si illis.23.q.4.vt per Ioan. de Tur. Crema.in c.si quis contristatus.90.distin.

CAVTELA XXXV.

Quo remedio legatario conditionem implere offerente non habeatur conditio pro impleta.

Summa-

SVMMARIVM.

1 *Conditio implenda per legatarium habetur pro impleta, si stat per hæredem quominus impleatur.*

2 *Legatarius quando teneatur adimplere conditionem iniunctam sibi habitare legata, vel non habita.*

3 *Hæredi quomodo cõsulitur, qui oblatam à legatario pecuniam causa conditionis implendæ semel accipere recusauit.*

1 CONDITIO † à legatario implenda pro impleta habetur, si stet per hæredem quominus impleatur. l. iure ciuil. ff. de condit. & demõ. c. cùm stat. de reg. iur. lib. 6. Quare si legetur Titio fundus, si hæredi centum dederit, potest legatarius fundum petere si semel obtulerit centũ hæredi, & ille accipere recusauerit, nec legatarius iterum offerre, vel soluere cogitur. arg. l. si quis hæredẽ. C. de insti. & substi.
2 sub condi. fact. vt quidã arbitrantur. Sed † si testator per oblationem semel factam velit hæredem conditionis cõmodo nõ carere, qui semel obtulerit, & conditionem implere paratus fuerit, remedium est, ꝙ ipse disponat per vnam interpellationem, & oblationem non debere intelligi cõditionem impletam esse, nisi quantùm ad actionem consequendam, & ꝙ legatarius re habita, vel non habita semper teneatur adimplere conditionem iniunctam, & parendum erit voluntati testatoris, l. in cõditionibus. ff. de condi. & demõ. Bar. in l. vter ex fratribus. ff. de cõdi. inst. Soci. in d. l. iure ciuili. Ias. in rep. l. ne
3 mo. ff. de leg. 1. Deci. in l. iure ciuili. ff. de reg. iur. † Et notãdũ est ꝙ licet conditio habeatur pro impleta, quãdo stat per hæredem, tamẽ secundùm veriorẽ opinionẽ habet hæres exceptionẽ, & legatariũ põt exceptione repellere, si non impleat conditionem. l. cui fundus. & ibi doct. ff. de condi. & demon. & per Soc. in d. l. iure ciuili. & per Dec. in d. regu. iure ciuili. in fin. quod tene menti, vt scias consulere hæredi, qui oblatam à legatario pecuniam causa conditionis implendæ semel accipere recusauit.

CAVTELA XXXVI.

Remedium quo filia quantitatem dotis bis non possit exigere.

SVMMARIVM.

1 ***Dos si soluta sit à patre viuo, nihilominus filia petere poterit legatam sibi quantitatem.***

Filia non potest petere quantitatem legatam ultra dotem habitam.

2 *Legatum dotis factum in codicillis in maiori quantitate quàm fuerit in testamento an sit ibidem.*

1 FILIA † cui pater in testamento mille reliquerit, & cuius viro superuiuens promissam dotem soluerit, nihilhominus legatam quantitatem ab hæredibus exigere poterit secundùm Bar. in l. Lucius. 1. ff. de leg. 2. quia potest augeri. l. pe. C. de don. ant. nup. Sed si pater nolit filiam ita duplicatam dotem habere, remedium est, ꝙ in testamento, quod ei legat in dotem ita relinquat, videlicet, pro ea maritanda vt finita causa legati legatum quoq; finiatur. l. libertis. 2. ff. de alim. leg. & in opinione hac est Bart. in d. l. Lucius Sed reme-
2 dium hoc non est tutum, † quoniam opi. Bar. communitèr improbatur, & posset filia petere quatenus plus esset in legato, vt per Alex. & Ias. in l. huiusmodi. §. si pater. ff. de leg. 1. & in l. filia. C. de leg. Ad vitandam tamen quæst. non erit inutile, ꝙ pater in testamento, vel superuiuens dum promittit dotem pro filia, declaret ꝙ vna summa in alteram cōputetur, vt docet Ias. in simili in l. triticum. ff. de ver. obli. Idem quoq; seruandum est, quando prius in testamento pater filiæ reliquit certam quantiatem, & postea codicillis maiorem summam relinquat, vt per Cuma. consi. 17. Sine disputatione. Bal. consi. 140. Casus. & consi. 163. Cuidam puellæ. lib. 5.

CAVTELA XXXVIII.

Quo remedio contra dominum rei legatæ, qui legato consensit legatarius habeat actionem.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius contra quem agat, quando testator legauit rem alienam consentiente domino.*

Aliena re legata legatarius habet actionem, si dominus rei consenserit ibidem.

2 *Pacto testatoris quæritur actio legatarijs.*

Legatarius quodammodo hæres in re legata censetur. ibidem.

3 *Hæres cogitur cedere actionem legatario contra dominum rei legatæ à testatore.*

1 RES † alienas expedit domino consentiente relinquere, l. sicut. §. venditionis. ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. facit tex. in & c. 1. qđ ibi no. Bal. de prohi. feud. alien. per

Fede.

Fede. Nam ex tali consensu consequitur legatarius retentionem licet ex hoc non possit agere contra dominum rei, qui cōsensit cui nihil testator legauit.l.ab eo.C.de fideicō.l.cùm
2 quis decedens.& ibi Bar.ff.de leg.3. Sed † vt legatarius contra dominum rei actionem habeat, remediū est, ꝙ dominus rei non simpliciter testatori consentiat,verum etiam illi nomine legatarii stipulanti promittat soluere rem legatā, quia ex testatoris pacto legatariis actio quæritur. Nam legatarius quodammodo hæres in re legata cęnsetur,l.id tempus.§.1.ff. de vsuca.iuncta.l.1.C.vt ab hære.& con.hær.& l.si tibi §.pactus.cum ibi not.ff. de pact. Et ꝙ ex promissione domini facta testatori legatarius agere possit,tenent Bar.& Alex. in l. nemo.ff.de leg.1.& cōprobat opinionem hanc Ias.in l. si fun
3 dum per fideicommissum.col.8.ff. de lega.1. Sed † si cautela hæc in testamento fuerit omissa, remedium quo rem legatam legatarius consequatur,est ꝙ ipse agat contra hæredem. l.si duos.§.pen.ff.de leg.1. & hæres vel cedet actionem contra dominum rei legatę,qui legato cōsensit,vel ipse aget contra eundem. Habet enim hæres contra illum, qui consensit actionem mandati.l.1.& 2.ff.mand. & comprobantur prædicta per Bar.consi.211.Quidam sibi filius. Pau.de Cast.cōsi. 240.Circa primum. & Ias.consi.13. Casus talis.lib.1.

CAVTELA XXXVIII.

Quo remedio ad hęredes legata cōditionalia transmittantur.

SVMMARIVM.

1 *Conditio si impleta non fuerit in vita legatarij, legatū non transmittitur.*

2 *Testator facere potest ꝙ non trāsmissibile trāsmittatur ab hærede.*

3 *Conditio quando fit per dictionem si, vel hac conditione quando modum & quando conditionem significat.*

1 SI LEGATARIVS † conditione pendente decedat, quamuis postea cōditio extiterit, hæres legatarii lucrum legati non habebit, quia conditionale legatum non transmittitur ad hæredes.l.1.§. sinautem.C. de cadu.tol.glo.in.§. ex conditionali.insti.de verb.ob.Abb.cōsi.85.Duo vt moré. lib.1.Bal.consi.28. Super primo lib.2. & consi.410. Lucas. lib.3. Sed vt legatum habeat hæres legatarii quandocunque impleta

impleta conditio fuerit. remedium est, quod testator hoc dispo-
2 nat. Nā † potest testator facere, quod non trāsmissibile ad hæredes trāsmittatur secundū Bal.in c.Cumana.de elect.& Iaf.in l.nemo.in rep.col.9.ver.item quod legatum.ff. de leg. 1. per l.1. C.vt action.ab hęre.& cont.hær.cū aliis allegatis per eundem Iaf.in l. testandi.colū. vlti.C.de testa.fac.dicta supra de sub. cau.23.si substitutus. Et trāsmissibile fiet legatum ad hæredes si testator leget hoc modo, Lego Titio, & hęredibus eius, secundùm Bal.conf.93.super dictis pūctis, lib.2.& conf. 180
3 Domina Ioanna.lib.3. Et notandum est, † quòd si testator velit suspendere legatum in aliquem futurum euentum. & facere legatum conditionale, si relinquat ita dicendo sub conditiōe hac, &c. non erit legatum conditionale, nam huiusmodi verbo non conditio sed modus significatur.l. Meuia. ff. de manu. testa.l.2.§.fi.ff. de dona. Bald.in l. ea conditione. ff. de condi.& demon.Bart. in l. quidus diebus. §. Termilius. col.2.ff.eo.& conf.4. Factum. Sed vt legatum conditionale reddatur, testator vtatur dictione si, quia dictio hæc si, facit propriam, & veram conditionem, vt per glos. & Bar. in.l.1. ff. de condi.& demon.& Iaf.conf.162. In causa contradictionis. col.4.parte.1.

CAVTELA XXXIX.

Quo remedio dispositio valeat si post mortem vxoris alio hęrede instituto ipsa vxor vsufructuaria relinquatur.

SVMMARIVM.

1 *Vsusfructus si relinquatur vxori & post eius mortem alius hæres instituatur ei an valeat legatum.*

Principium non potest res capere ab eo momento, quo debet desinere. ibidem.

Notariorum imperitia mundus destruitur.ibidem.

2 *Vxor relicta vsufructuaria singulornm prædiorum, an habeat integrum vsumfructum etiam viuis filijs.*

Hæres idem est quòd dominus. ibidem.

3 *Legata valent etiam hæreditate non adita ex testamento, si testator id voluierit.*

4 *Casta viuere dicitur etiam illa quæ in matrimonio est.*

5 *Vxor cui legatum est si vidua remanserit cōsequitur legatū etiam si secundo nupserit sufficit conditionem momento extitisse.*

Si vxori

legem Aquir §.fi.Instit.de hære.quali.& diffe.Deci. consi.
3 607.Viso puncto.col.1.Secundum remedium est,ꝙ † vxore omnium bonorum vsufructuaria relicta,alius non post mortem vxoris, sed simpliciter hæres instituatur, quo adeunte confirmabitur legatum vsufructus,per d.§.in nouissimo.secundum Deci.d.consi.278.l.si nemo.ff.de testa.tut. & l. testamento manumissus.ff.de manumis.test.Alex.d.consi.58. & Ias.in d.l.extraneum.Est & aliud remedium videlicet, ꝙ testator disponat legata ex suo testamento deberi etiam hæreditate non adita ex testamento per no.per Bar.in l.nemo. ff.de leg.1.& Paul.de Cast.consi.389.Visis dubiis.col.4.Et
4 nota † ꝙ si testator leget vsumfructum,vel aliud vxori donec castè,& honestè vixerit,si mulier transeat ad secunda vota non perdit legatum, quia quæ est in matrimonio castè viuere dicitur,l.mulier.§.cùm proponeretur.ff.ad Treb. c. Nicena.31.di. & ideo cautela est, ꝙ legetur donec honestè & vidua vixerit,l.fina.C.de indict.vid.tol. cautelam hanc trâdit Bar in d.l.fin.& in authen.hoc locum.C. si secun. nupt. mul.& in d.§.cùm proponeretur. Verùm quia opin. Barto. communiter reprobatur,& tenetur ꝙ etiam si sub conditione si castè vixerit leget vir vxori, vxor legatum amittat secundas nuptias contrahendo,vt per Ias.in d.l.fin.non est curandum de cautela Barto.& §. cùm proponeretur. procedit in relicto à patre filię sub conditione si castè vixerit. & multum interest vtrum à patre, an a marito sub tali conditione legetur,vt in d.l.fin.declarat Iason.Si tamen quęstionis tollendæ causa vtaris remedio Bart. nil nocebit. Et notandum
5 est, † ꝙ relictum vxori si vidua remanserit debetur,quamuis vidua transeat ad secundas nuptias, sufficit enim conditionem momento extitisse vt debeatur legatum l.si quis hęredem.C.de condi.inst.Sed vt legatum non debeatur secundo nubenti,remediũ est,ꝙ ita legetur. Si vel donec,& quandiu in viduitate permanserit,vt per Bald.consi.42. Præmittendum est.lib.5.

CAVTELA XL.

Quo remedio statuto prohibente alienari immobilia in alienigenas, possit exterus ex testamento consequi prędium testatoris.

SVMMARIVM.

1 *Statuto prohibere alienari immobilia in alienigenas an possit exterus ex testamento consequi prædium testatoris.*

2 *Mixtus casus non comprehenditur sub simplici prohibitione.*

3 *Statum prohibens in alienigenam fieri rei alienationem an prohibeat legare in testamento.*

4 *Alienatione prohibita per statutum non intelligitur prohibita hæredis institutio.*

Institutio facta de eo qui non potest emere in territorio valet. ibidē.

1 SI STATVTVM † ciuitatis prohibeat prædia vendi exteræ gentis hominibus, & testator hæredi mandet vt alienigenæ prædium vendat, prędiū ille ex venditione hæredis habere non poterit, quia nō ex vltima voluntate, sed ex contractu inter viuos legatarius rem acquirere videretur, in legato enim non est nisi ipsa venditio, gl. in l. in æstimationi
2 bus. ff. de pe. hęre. facit l. si fideiussor. §. ti. ff. de leg. 1. † Sed vt prædium exterus soluto pretio acquirat, remedium est, ꝙ hæres rogetur illi prædium dare si certā summā soluerit. Nam sic prædium ex legato acquiritur, & pecunia datur gratia cōditionis implēdæ. l. quod cōditionis. ff. de do. cauf. mor. quod procedit nō dubiè si legatarius minus iusto pretio gratia conditionis implendę soluere debeat. Nam tunc negari non potest quin in parte legatarius sit, & casus mixtus non comprehenditur in exorbitanti statuto, l. vim passam. §. præscriptio-
3 ne. ff. de adult. Et† si statutū prohibeat in alienigenam alienari immobilia, & testator velit, prædium alienigenæ legare, remedium est, ꝙ leget præcipiendo ꝙ legatarius prædium vendat, & pretium sibi habeat. per no. per gl. in c. 1. in ver. domū. de relig. domi. lib. 6. l. filiusfamilias. §. si quid. & ibi Bar. ff. de leg. 1. & Bal. in l. cùm quęstio. C. de leg. ita determinat Baib. in rub. de reb. eccl. non alienan. vbi id latius discussum vide-
4 re poteris. † Posset quoque testator in alienigenam transferre dominium prædiorum instituendo eum hæredem: nam per prohibitionem alienationis in homines alterius territorii non intelligitur hæredis institutio prohiberi, gl. in l. 1. in versi. loca. C. non lic. hab. metr. lib. 11. & gl. illam cōmendat, & sequitur Fulg. consi. 215. in primo. Faciunt alleg. per Alexan. consi. 155. Visis & accuratè. lib. 2. & Iaf. cōsi. 101. Super præmissa. & consi. 120. Domina Dorothea. lib. 1.

Cautela

CAVTELA XLI.

Quo remedio hæres non priuetur hæreditate quamuis monitus legata non soluerit.

SVMMARIVM.

1 *Hæres bis monitus si legata non soluerit, hæreditate priuatur.*
2 *Executor datus in testamento an excuset hæredem legata non soluentem.*
3 *Pœna legis euanescit per pœnam impositam à testatore.*

1 HAERES † bis à iudice monito si per annum in legatorum solutione cessauerit, ab hæreditate cadit. authe, hoc amplius. C. de fideicō. cum ibi no. per gl. & Doct. & Bald. consi. 346. Quando quis. lib. 4. & per Pau. de Castr. cōsi. 165. In facto isto. Sed pro hærede ne propter moram in soluendis legatis hæreditate priuetur, remedium est secun-
2 dùm Bar. in d. auth. hoc amplius. † ꝙ in testamento detur executor, per l. mulcta. ff. de condi. & demon. & in eadē opin. fuit etiam consulendo idem Bar. consi. 137. Statuto communis Gualdi. Quod est verum quando hæres sine executore non possit soluere, aliàs secus secūdùm Bal. & Ias. in d. auth. hoc amplius. argu. l. si vt certo. §. pen. commo. Tutius reme-
3 dium est, † ꝙ hæres pœnam aliquam leuem sibi curet imponi per testatorem, si soluere legata cessauerit, quia per pœnam impositā à testatore pœna legis euanescit, l. si fundum sub conditione §. Stichum. & ibi not. ff. de leg. 1. & l. 1. §. 1. ff. de pœn. lega. 1. §. item si ita. ff. ad leg. Falci. vbi probatur in vltimis voluntatibus fieri nouationem per appositionem pœnæ, vt per Alex. in l. ita stipulatus. colū. pen. ff. de verb. oblig. Melius tamen remedium est, ꝙ testator ipse ad soluenda legata, & implendam voluntatem ipsius, tempus prolixius præfigat hæred. árg. l. diem. ff. de leg. 2.

CAVTELA XLII.

Quo remedio vsufructuarius, & alii legatarii teneantur, vel non teneantur ad soluendum æs alienum, & quo remedio Falcidiæ non sit locus.

SVMMARIVM.

Debita soluenda sunt ab hærede, & non à legatarijs. ibidem.
1 *Actiones hæreditariæ à creditoribus cōtra hæredē sunt mouendæ.*
Institutus in rebus certis non tenetur ad solutionem æris alieni. limita. vt ibidem.

Aes alienum regulariter incumbit hæredi. ibidem.

2 *Legatarij non tenentur contribuere ad debita cum hærede, nisi iusserit testator.*

3 *Hæres quando potest detrahere Falcidiam de legatis.*

4 *Bona dicuntur deducto ære alieno.*

Legatum partis hæreditatis habet annexa onera. ibidem.

5 *Legatū partis hæreditatis, qū non cōtinet onera ex mēte testatoris.*

6 *Vsusfructuarius omnium bonorum, an teneatur ad onera aliena.*

7 *Hæres an possit alienare bona hæreditaria in præiudicium vsufructuarij.*

1 CVM † hæreditas ære alieno, & legatis exinanitur, hæres nullum, vel modicum lucrum sentit. Nā ipse hęres debita soluere cogitur, cùm legatum merā vtilitatem legatariis afferat, l. si hæreditatē. ff. mand. l. quoties. C. de hę. insti. & l. fi. C. de hær. act. Bal. cōsi. 21. Super primo. lib. 2. qđ procedit etiā si legatum capiatur iure institutionis, d. l. quoties. Bald. consi. 57. Si pater. li. 3. Institutus enim in rebus certis non tenetur ad solutionē ęris alieni, nisi tm̄ sit æs alienum vt eo detracto nihil superſit, tunc enim inutilis est institutio in re certa, l. ex facto proponebatur. ff. de hær. insti. & ibi Doct. & Bal. cōsi. 126. Si testator. li. 3. Regulariter āt ones æris alieni hæredi incumbit, l. 1. C. si cer. pe. Sed pro hærede vt legatarii ad debitorum solutionē cōtribuere teneātur, remediū
2 est, † ꝙ expresse testator prouideat, ꝙ legatarii pro modo commodi debita soluere teneantur. l. Imp. §. si centum. ff. de leg. 2. vt per Lud. Rom. consi. 189. Stante primo quæsito. Potest
3 † autē hæres detrahere Falcidiā de legatis, l. 1. ff. ad leg. Fal. Sed pro legatariis, remedium est, ꝙ testator expressim prohibeat detractionem Falcidiæ, §. si verò expressim. in authē. de hær. & Falc. vt per Dec. consi. 257. Quæritur. Item sciēdum
4 est, † ꝙ si testator alicui etiā sub nomine legati relinquat partē hæreditatis, intelligitur reliquisse cum oneribus hæreditariis. l. si quis seruū. §. fi. cū l. seq. vbi Bar. & Doct. ff. de lega. 2. Sed si testator velit ꝙ is cui portionem hæreditatis legat, legatū habeat sine onere soluēdi debita, remedium est, ꝙ leget partem suarū rerū non sub nomine hæreditatis, sed sub nomine bonorū, & ita scribatur. Legauit Sempronio quartam partem suorum bonorum, tunc legatarius non tenebitur ad aliqua onera, quia bona intelliguntur deducto ære alieno, l.

subsigna

ſubſignatum.§.bona.& l.princeps bona.vbi Bart.ff.de verb. ſigni.& in opinione hac reſidet Bar.in d.l. ſi quis ſeruum.§. fi.& in l.fina.ff.de vſufru.lega.& Alex. conſi.138. Præclarè. in fi.lib.1. Et nota, ꝙ cautius eſt legare partem bonorũ mobilium, & immobilium, quàm bonorum ſimpliciter, vt per Deci.conſi.387. vbi declarat eſſe magnam inter hæc differẽtiam. Nam certæ partis bonorum quoad effectum continet onera, & non minus habet in effectu legatarius partis hæreditatis, quam legatarius partis bonorum. Nã ſi legetur pars hæreditatis, etiam legatarius vt æri alieno ſatisfaciat, poterit conueniri. Sed ſi legetur pars bonorum minuetur legatũ per æs alienum, Ipſe tamen hæres cõuenietur a creditoribus, vt per Pau.de Caſtr.in d.l.ſi quis ſeruum.§.fin.Si verò legetur pars mobilium, & immobilium, erit legatum certarum rerũ, quod non minuetur ære alieno: vt dicit Deci. conſil.237.In caſu propoſito.col.2.& in d.cõl.387. Per ea quæ ibi allegat.

5 Secundum remedium eſt, † ꝙ teſtator leget partem hæreditatis, ſeu bonorum cum expreſſione, quòd integram partem corporum habeat legatarius · nec legatum diminuatur quoquo modo per hæreditaria debita. Nam legatum tale nõ continet onera ẽt ſi non ex expreſſa voluntate, ſed tm̃ ex cõiectura mentis teſtatoris poſſit apparere teſtatorem voluiſſe integram partem ære alieno non diminutam legatario aſſignari per doctrinam Alex. in l.cogi.§. non omnis.circa fin. ff.ad Treb.quod dictum commẽdat vt ſingulare, & ſequitur

6 Iaſ.conſi.64.In primis videretur.col.3.lib.1. Et † ſi cui legetur vſusfructus omnium bonorum onus æris alieni ſpectabit ad vſumfructuarium, ſecundum Bar.in d.l.fi.ff.de vſufru. leg.Sed in contrarium facit d.l.1.C. ſi cert. peta.& l.2.C.de hęre.actio.& ex dictis per Iaſ.in l.1.col.3.& 4.ff.ad Treb.& per Soci.conſi.131.In præſenti.col.6.& per Deci.conſ.485. Caſus.in fi.patet contra Bart.eſſe cõem opi.& idem comprobatur ex his quę ſcribit Barb.cõſ.63.Illud.lib.3. Nam creditoribus debet ſatiſfacere hęres de bonis hæreditariis, vt per Paul.de Caſtr.in l.fi.§.ſin autem æs alienum.C.de bon.quæ

7 liber.Cautela igitur † erit pro hærede ad diminuendũ vſumfructum propter æs alienũ ſi aliter ſolui non poteſt, ꝙ pro ſatisfactione vendat bona mobilia, & immobilia antequã illa vſufructuario tradat & tãto minorẽ vſumfructũ habebit vſu-

fructuarius,l.vsufructu bonorum.ff.ad le.Fal. & ibi Alex.& Bal.consi.87.Super primo lib.5.& Paul.de Cast.consi.335. In causa quæ vertitur. col.6.& ista est communis conclusio quicquid dicat Bart.in d.l.fi.vt dicit Deci.consi.620.Casus. de quo in fi.Quæstionis tamen tollendæ causa bonum esset testatorem declarare testamento per quem velit satisfieri creditoribus,maximè quando alii relinquitur vsusfructus omnium bonorum , & aliis post mortem vsufructuarii hæres instituitur,tunc enim est magis incertum contra quem exercendæ sint hæreditariæ actiones. Nam sunt qui putant hæreditati dandum esse curatorem, contra quem creditores agãt, l.1.ff.de cur.bo.dan.vt per Matth. not.5. & potest circa hoc testator liberè decernere, quia totum hoc pendet a voluntate ipsius,vt per Soci.d.consi.131.

CAVTELA XLIII.

Cautela adhibenda in legato vsusfructus ne videatur legata proprietas.

SVMMARIVM.

1 *Vsusfructus finitur morte.*

Vxor vsufructuaria prohibita ne alienet dicitur domina rerũ. ibi.

2 *Alienationis prohibitio facit videri legatam esse proprietatem.*

1 Vsufructuario † moriente extinguitur vsusfructus,§. finitur.Instit.de vsufr. quod non procedit quando testator prohibet ne vsufructuarius rem alienet. Nam ex hoc intelligitur legata proprietas,l.Proculus.ff.de vsufr.Quando ergo testator legat vxori vsumfructum omnium bonorũ,vel vsufructuariam relinquit certarum rerum,sit cautus,ne adiiciat prohibitionem,ꝙ alienare res non possit.Nam tali prohibitione adiecta vxor rerum domina fieret,vt decidit Bald. in d.l.Proculus.cuius decisionem sequitur, & singularem dicit Ludo.Roma.consi.206.Licet de communi. & Barb.consil.20.Clementissimum.col.4.lib.4.& Soci. consi.210. Satis
2 anceps.An si testator † amplius ius quàm ex legato vsusfructus competat vsufructuarium habere velit,remedium est,ꝙ hoc disponat:nam si tacita voluntas admittitur , multo magis expressa seruabitur,d.l.Proculus.Cuman.consi.120.Ser. Petrus.

Cautel-

CAVTELA XLIIII.

Quo remedio prohibitus legare alicui possit illi relinquere.

SVMMARIVM.

1 *Legati verbum etiam vniuersitati adiectum, non habet vim institutionis.*

Legandi significatio hodie nõ refertur ad institutionẽ hæredis. ibi.

2 *Hæres institui poterit, cui donatio fieri non potest.*

1 APPELLATIONE † legati institutio quoque hæredis olim continebatur, l. verbis. ff. de verb. sign. Nam verbum lego, latiorem habebat significationem quam hodie habeat, & vsu mutata est significatio huius verbi · nam nunc non propriè continetur hæredis institutio appellatione legati, & sunt distincta hæc uocabula: vt patet ex tit. de hære. insti. & de leg. adeò ꝙ verbum lego, etiã vniuersitati adiectum, non habet vim institutionis, l. mulier. §. fi. ff. ad Treb. & ideo Bar. in l. centurio. ff. de vul. & pup. & Bal. in l. quoties C. de hęre. insti. sentiunt, ꝙ verbum lego, sit obliquum, licet in l. 12. tabu. esset commune. d. l. verbis. & est cõmunis opin. vt post Alex. & Ias. affirmat Soci. tertius. ff. de leg. 1. in rubri. col. 12. vers. circa secundùm caput. In materia igitur exorbitanti, & correctoria, vbi sit stricta interpretatio, legati appel-
2 latio non complectitur institutionem hæredis. Et ideo † si statutum prohibeat maritum vxori donare, vel legare, si maritus velit vxori relinquere, cautela est, ꝙ eam in aliqua portione hęredẽ instituat. non autem leget, vt per Corn. consi. 185. Aliquando diu. lib. 1. & Fulgo. consi. 215. In primo vbi declarat hoc procedere etiã si statutũ prohibeat legari, vel aliquo alio modo relinqui, quoniam verbum generale debet restringi secundum præmissam speciem, vt prohibitio relinquendi referatur ad fideicommissa donatione causa mortis, & aliàs species vltimæ voluntatis præter institutionem hæredis, arg. l. fi. cui dulcia. ff. de vin. trit. oleo leg.

CAVTELA XLV.

Quo remedio legata nominatim ab aliquo eo non succedente ab aliis hæredibus debeantur.

SVMMARIVM.

1 *Repetitio legatorum ab instituto, quando censeatur facta à substituto vel coniunctio.*

2 *Legata ab instituto quãdo repeti a censeantur à substitutio. ibidē.*

1 RELICTA † nominatim ab instituto non censentur repetita à substituto, vel coniuncto,l. si plures.ff.de lega.3.l.Celsus.§.pen.ff. de le.2. Fulg. cons.92. Antonius. et speciale est in legato ad pias causas vt relictum ab aliquo ex hæredibus nominatim debeatur etiam à substituto,vel cōiuncto vt patet ex dictis der Bar.in l.libertis,§.fi.ff.de aliuē. le.& Dec.cons.182. In casu.col.2.& per Bart.& Alex. in l.

3 1.§. id quod ex substitutione.ff.ad legem falcid. Sed si † testator velit relicta etiam à substituto,vel coniuncto persolui, remedium est, ꝙ in testamento testator adiiciat repetitionem legatorum, mandans omnia relicta præstari tam ab institutis, quàm substitutis, & coiunctis. Nā repetitionem legatorū potest facere testator, & voluntas eius seruatur,etiam si appareat ex cōiecturis tantum,l.licet. vbi doct.ff.de leg.1.

CAVTELA XLVI.

Quo remedio testator legans prædium emphyteoticum sine consensu domini non cadat à iure suo, & legatum vires habeat.

SVMMARIVM.

1 *Legatum, est donatio quædam.*
Emphyteota legās prædiū sine cōsensu domini,cadit à iure suo. ibi.
Emphyteota vtrum possit donare ius emphyteoticum etiam domino non requisito. ibi.

2 *Clausula, saluo iure domini, quam vim habeat.*

3 *Legatarius non potest acquirere possessionem rei emphyteoticæ sine domini consensu.*

1 LICET † legatum donatio quædam sit,l. legatum.ff.de le.2.& enphyteota ius emphyteoticum donare possit, et nō requisito domino,secundùm gl.in l.fi.in ver.aliis vendere.C.de iu.emphy.& comprobetur gl. communiter à doct.vt dicit Alex.in l.si domus.§.fi.ff.de lega.1.& cons.90. Super eo.in fi.lib.4. &cōs.189 Viso & mature.col.3.lib.2. Quoniam non eadem ratio est donandi, & vendendi,l. nec adiecit.ff.pro soc. Si tamen testator prædiū emphyteoticum simpliciter leget, priuatur iure suo. vt per Bart.in d.l. si domus.§.fin.& per Abb. consil.74. Duo principalia.lib.1. Nā testator videtur legando male vti rē sibi in emphyteusim

data,

data cùm ex eo paretur legatario causa contra dominum per scribendi.authen.qui rē.C.de sacrosan. eccle.vt per Bal.in l. ædem.col.1.C.loca.& in c.1.§.donare.qua.ol.feu. alie.pot. & in l.vsufructu.ff.sol.ma. Nam & quod non iure relinquitur vsucapi potest pro legato,l.fi.ff.pro lega. & rationē hanc nō videtur cōsiderasse Bald. qui fuit i opinione cōtraria. cōs. 160. Quæritur.lib.3.& communis oppinio est emphyteotam donare vel legare non posse:vt per Card.Floren.in c.potuit.de loca.& Ias.in d.l.domus.§.fi.col.5. vers. ego pro ista

2 opinione. Sed † ne testator legando rem enphyteoticam cadat à iure suo remedium est,quòd prędium vt emphyteoticū leget reseruato & saluo iure habentis directum dominiū , vt patet ex allegatis per Alex. in d.§.fin.col.2. &.3. cons. 187. In hac causa.col.4.lib.2.& addatur, ita tamen, ꝗ traditio ab hærede nōn fiat antequàm dominus consenserit, nōn aliter nec alio modo, & sic legatum erit ualidum, & testator non priuabitur iure suo: vt per Bal. in c. cumana.de elect. cum aliis relatis per Cur.cons.8. Viso instrumento.& per Deci.

3 cōs.160. In causa monasterii. col.2.&.3. Et † postmodùm cauendùm erit ne legatarius ab hærede in possessionem inducatur sine consensu domini, per hoc enim tres enphyteotica rediret ad dominum.l.fi.cùm ibi latè traditis per Ias.col.21. & per Alex.cons. 119. Visis narratis.lib.3. Et si tempus pateretur, cautius esset, ante testamentum & legatum habere consensum directi domini secundùm Alex.in d.§.fi.Sic enim omnis dubitatio tolleretur. Nam Bar. & alii quorū magna est authoritas contra communem opinio.tenent,in locis relatis per Alex.in d.§.fin.

CAVTELA XLVII.

Quo remedio valeant conditiones adiectæ legato facto ecclesiæ constructæ, vel construendæ.

SVMMARIVM.

1 *Legatum factum ecclesiæ cō conditione,quòd descendentes sui habeant iùs patronatus, vel quòd in ecclesia celebrentur tot missæ. vel quòd beneficium conferatur his tantum, qui sunt de consanguinitate sua quas vires habeat.*

Ecclesiæ legatum factum quas conditiones reyciat, et quomodo consensu Episcopi confirmetur.

Modi impossibiles de iure adiecti legato facto ecclesiæ .ibdem.

Ius

2 *Ius patronatus vel aliqua conditio in donatione vel fundatione, a licuius ecclesiæ quomodo relinquatur.*

3 *Dotatio ecclesiæ cum aliqua conditione melius fit coram Episcopo.*

1 SI † legimus prædia pro ecclesia construenda, vel etiam legentur ecclesiæ iam constructæ ea condictione adiecta, ꝙ ius patronatus pertineat ad posteros suos, & præsentatus institui debeat nõ ab Episcopo, sed ab alio inferiore, nõ valet adiectio cõditionis, & vt impossibilis à iure reiicit: vt per Abb. in c. præterea. ij. de iur. patro. & in c. requisiti. col. pen. de test. & similiter non potest disponere testator, ꝙ electio, & prouisio de presbytero deputando ad regimẽ ecclesiæ pertineat ad suos hæredes. Ab. in c. sacrosancta. de elect. Item nõ potest testator legato onus adiicere, ꝙ presbyter certum missarum numerum dicere teneatur. vt per Abb. in c. significatum. de præb. Item non potest testator adiicere cõditionem, ꝙ benefitium illis tantùm, qui sunt de sua consanguinitate conferatur, vt per Iaco. de Zocchis. in c. cùm dilectus. de con sue. Et si testator adiiceret, ꝙ si ipsius voluntas seruata non fuerit, tunc legatum habeatur pro non legato, & bona legata transferantur ad aliquem pium locum, non valet adiectio pœnæ, & adẽpio, seu translatio legati quia reiicitur pœnalis clausula quoties adiicitur dispositioni impossibili, l. quod de bonis. §. 1. ff. ad leg. Falcid. Nam qui non potest disponere, minus potest dispositioni pœnã adiicere, l. Seius & Augerius. ff. eo. tit. & cùm principale non valet accessoria clausula viribus caret, l. non dubium. C. de legib. l. si homo mortuus. ff. de verb. obl. §. fi. Insti. de lega. cum aliis allegatis per. Rot. deci. 868. Factum tale est. in anti. & per Lud. Rom. cons. 177. Licuit ipsi notario. & per Felin. in c. cũ venerabilis. col. 10. de

2 excep. † Sed quum quis fundat ecclesiam, vel ecclesiæ funda tæ dotem legat, ita ꝙ sui descendentes non solùm habeant ius patronatus, & alia quæ de iure ex simplici ordinatione ipsius habere non possunt, vt puta fructus vacantis ecclesiæ vel portionem fructuum, si contingeret eos ad inopiam vergere, & aliæ leges, & conditiones legato adiectæ seruentur, remedium est, ꝙ leget sub conditione hac, si Episcopus consenserit, & approbauerit omnia disposita per ipsum testatorẽ: nam conditio hæc nõ est impossibilis, neq; improbata potest enim Episcopus in initio fundationis, vel dationis dotis 3

consen-

consentire reseruationibus, legibus, modis, & cõditionibus quibuscunque.d.c.cum dilectus.cum gl.in ver. constitutum. de consue.& ibi Io.And.Abb.& alii Doct.c. generali.cũ gl. in ver.fundatione.de elect.lib.6.Barb.conf.23.Scripsit Propheta.col.13.lib.1.c.præterea.2.cũ ibi not. per Abb. de iur. patro.& in c.olim.de restit.spolia. vbi tenet de consensu Episcopi posse reseruari hęredibus fundatoris aliquod seruitiũ, vel temporale commodum ab ecclesia prętandum. Cautius
3 † tamen faciet testator si viuens ante testamentum,vel post, obtineat per Episcopum ordinari super omnibus reseruationibus,conditionibus,& oneribus adiiciẽdis, seu adiectis fundationi ecclesię vel legato dotis,supplicando,vt ipse Episcopus velit reseruationes,& conditiones huiusmodi apponere: & obseruari mandare. Actus enim fundari debet de consensu patroni in persona Episcopi,vt patet ex allegatis per Cęsa.Lamb.in tract.de iur.patro. lib.1.par.1.q.9.vbi prolixius hanc materiam explicat.

CAVTELA XLVIII.

Quo remedio possit testator hæredem morosum legatariis obligare ad interusurium persoluendum.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius non potest vsuras ab hærede moroso consequi etiam ordinatione testatoris.*
Interesse non potest à testatore taxari, potest tamen testator facere quod interesse declaretur iuramento legatarij moram passi.
2 *Argumentum valet à contractu ad vltimam voluntatem.*
Iuramento legatarij stari potest super interesse ob moram hæredis mandante testatore.ibid.
3 *Interesse si fuerit iniquè declaratum a legatario, potest redigi per iudicem ad honestum modum.*

1 NON † dubium est testatorem posse pœnam imponere hæredi differenti adimplere voluntatem ipsius testatoris.§.fi.inst.de leg.l.1.& ibi Doct.C. de his quę pœn. no.Bar.in l.vxorē.§.hæres.ff.de le.3.Alex.cõf.52. Viso testamẽto Bartholomei.lib.2.Deci.cõs 683. Consultationẽ. Nõ tamen potest testator præcipere hęredi,ꝙ si non soluerit pecuniam legatam intra certum tempus, ex mora singulis annis seu

nis seu mensibus legatario soluat certam quantitatē, vt puta decem in singula centum, cum sint vsuræ hodie penitus prohibitæ, c.consuluit. & c.si.de vsur. & nō valeat adiectio pœnæ pecuniariæ, quando adiicitur dationi quantitatis vl tra legitimū modum vsurarum, l. Iulianus. §. idemq; Papi nianus. ff. de act. empt. l. cum allegas. C. de vsur. iuncta l. 3. §. fi. ff. de an. leg. vt per Bar. in l. pœnā. ff. de his quę pe. no. & pe. Barba. consi. 56. Scribitur. lib. 2. Et quamuis ēt de iure canonico vsura tanquàm interesse post moram in vtroque foro iuste peti possit, vt per gl. & Doct. in c. conquestus. de vsur. tñ id quod interest taxari non potest ab initio ad certam summam antequam debeatur, vt patet ex allegatis per Deci. consi. 39. Iuridicā. nisi fortè is cui solutio facienda sit, solitus sit negotiarii vt per Alex. consi. 200. Perspectis nar
2 ratis. lib. 6. Sed † vt legatario secūdum eius arbitrium satisfacere teneatur hæres, & soluere quātum legatarius interesse æstimauerit, remediū est, ꝙ testator decernat contra hæredem qui fuerit in mora interesse declarari posse verbo, & iuramento ipsius legatarii. Nā declaratio eius quod interest committi potest arbitrio creditoris. vt per Bar. in l. fin. ff. de prçt. stipu. & est communis opi. vt dicit Ias. in l. iusiurandū quod ex conuentione. ff. de iureiuran. Et licet Doctores loquantur de contrahentibus, tamen idem erit in dispositione testatoris. Nam optimū est argumentum a contractu ad vltimam voluntatem, l. si seruum. §. eum qui chirographū. ff. de lega. 1 Curt. cons. 27. Magnificus vir. col. vlt. l. cum pater. §. mensæ negotium. ff. de leg. 2. & ibi not. Bar. cum allegatis
3 per Deci. cons. 79. Visis duobus. col. 4. Verum † si legatarius cui data sit a testatore talis potestas iniquè arbitretur, poterit hæres reclamare, & Iudex corriget, & declarationem a legatario immoderate factam ad honestum modum rediget. arg. l. si libertus. ff. de op. lib. & opinionem hanc tenet Bar. in d. l. fi. & alii, quos refert Ias. in d. l. iusiurandum. Sed ne legatarius de periurio notari possit, cautus sit, vt antequàm ipse declaret faciat per Iudicem taxari summam intra quā possit iurare, nam præcedene iudicis taxatione omnino condēnabitur hæres in quantitate intra summam taxatam, a legatario declarata authen. hodie. C. de iudi. cum allegatis per Alex. consi. 37. Viso & opportune. col. vlt. lib. 2.

Cautela

CAVTELA XLIX.

Quo remedio vxor relicta vsufructuaria habeat integros fructus etiam superstitibus filiis.

SVMMARIVM.

1 *Vxor relicta vsufructuaria domina & massaria non habet integros fructus sed alimenta tantum superstitibus liberis communibus.*

2 *Vsusfructus singularium prædiorum vxoris an sit integer propter existentiam filiorum.*

1 VXOR † relicta vsufructuaria Domina,& massaria omnium bonorum in vita filiorum,habet alimenta tantũ. vt per Bart.in auth.hoc locum.C.si secun.nup.mul. & in l.Titia.§.fi.ff.de leg.2.& consi.243. Fuit quidam.col.vlt. & consi.170.Petrus maioli.Bal.consi.459.Quidam instituto.lib.1.cum aliis relatis per Ias.consi.65.Spectabilis.li.1.& procedit hoc etiam si vxor esset relicta hæres in vita sua, & per Deci.consi.278. Non leuis perplexitas,vel si vsufructuaria in solidum relicta esset,vt patet ex allegatis per Ias. cõsi.
2 90.Non minus.parte 1.Verùm † si testator vxorem velit habere fructus omnium bonorum, remedium est, ꝙ expressè hoc caueat,nam totum facit voluntas testatoris,l.ex facto.2. ff.de hære.insti.ita decidũt Paul.de Castr.consi.387. Quòd vxor.& Alex.consi.214.Ponderatis verbis.col.fi.lib.6. cum allegatis per Deci.consi.413.Visa.colũ.1.& consi.620. Casus de quo,col. pen. Posset etiam testator, singularium prædiorum vsumfructum. vxori relinquere, & ita eorum vsumfructum integrum vxor haberet.vt per Bar.in d.l.Titia.§.fi. versi.secundo aduerte. & Bald. consi.120. Nicolas Tuderti. lib.3.

CAVTELA L.

Cautela seruanda circa relationem adiectiuorum ad substantiua:

SVMMARIVM.

1 *Legatum annulorum factum vxori eius causa paratorum quomodo intelligatur.*

Adiectiuum positum post plura substantiua refertur tantum ad ea quæ referri potest salua ratione recti sermonis.ibidem.

Sermonis recti ratio habenda est.ibidem.

Si vic'

1 SI VIR † vxori leget annulos, & indumentum omne eius causa factum & paratum, si intendat solùm annulos relinquere quos vxoris causa parauit, sit cautus, vt non dicat simpliciter factum, seu paratum, sed adiiciat & factos, & paratos: nam adiectiuum positum post plura substantiua ad illa tantum refertur, ad quæ referri potest salua ratione recti sermonis. l. Plautius. ff. de auro & arg. lega. & per Corn. consi. 218. Videtur in hoc. lib. 4. & hoc exempli gratia positum aliis similibus casibus adaptabis. l. non solùm. §. qui primipilum. ff. de executio tuto.

CAVTELA LI.

Quo remedio legatum dotis ex conditionali vertatur in purum.

SVMMARIVM.

1 *Dotis legatum est conditionale fit tamen purum voluntate testatoris.*

2 *Dictio statim aut purè quid importat.*

1 SI PVELLAE † pro dote certa quantitas ab extraneo relinquatur non poterit virgo legatum petere antequàm nubat, & si decedat ante nuptias ad hæredes relicti compendium non transmittet, quia tale relictum conditionem habet, videlicet, si nuptiæ sequantur. l. stipulationem. ff. de iur. dot. & prædictam opi. tenet Bar. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condi. & demon. & eius opinio vera est, nisi probetur in contrarium fuisse communem vsum loquendi tempore testamenti, vt per Bar. consi. 200. Quæritur. de legatis.
2 Sed † si testator velit relictum dotis esse purum, remedium est, quod adiiciat legato aduerbium purè, aut statim, vel equipollens, quia totum hoc à voluntate testatoris pendet, vt per Barto. & Paul. de Cast. in d. §. Titio genero. & remedium hoc comprobatur ex his quæ scribit Corn. consi. 219. Licet claram. lib. 4.

CAVTELA LII.

Cautela seruanda quando pater filio studenti prælegare vult sumptus.

SVMMARIVM.

1 *Studenti si prælegetur expensæ studij quid intelligatur legatum.*

2 *Filius qui studere cœperat in vita patris, an teneatur de proprio complere studium post patris obitum.*

Si pater

1 SI pater † filio prælegat expensas librorum, nō intelligitur testator legasse pretium librorū, sed expensas circa illos, vt in vehendo compaginandove factas. l. quibus diebus. §. quidam. ff. de cond. & dem. cum alle gatis per Alex. cō sil. 20. Requisitus. col. 1. lib. 5. Sic ergo cautus filius vt sibi faciat prælegari expensas studii, tūc legato cedit quicquid quacūque ratione studii occasione impensum est, per l. at si quis. §. funeris. ff. de relig. secundum Bart. & Soci. in d. §. quidam.
2 & Alex. cons. 77. Capio primum. col. 2. lib. 4. Et † sciendū est, ꝙ filius qui studere cœperat in vita patris tenetur de proprio subire studii expensas post patris obitum faciendas, secundū Bar. in l. 1. §. nec castrense. col. vlti. ff. de colla. bono. Ideo sit cautus filius studens vt curet ꝙ pater in suo testamento iubeat expensas studii fieri debere communi sumptu cohæredum, vt per Alex. d. consi. 77. col. 2. & 4.

CAVTELA LIII.

Quo remedio legatum mobilium contineat quasque res mobiles debitas testatoris.

SVMMARIVM.

1 *Debitorum nomina non continentur in legato mobilium.*
2 *Testatoris voluntas in testamento multum operatur.*
3 *Fructus nondum à solo separati continentur in legato mobilium.* 3
Animalia continentur in legato mobilium. ibidem.
4 *Supellectilium appellatione quæ contineantur.*
Massaritiarum nomine quæ contineantur. ibidem.

1 NOmina † debitorum non continentur in legato mobilium, quia nomina sunt tertia species, l. à diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iud. & per Bart. in l. potest. ff. de auth. tuto. & in l. mouentium. ff. de verb. sign. Zab. cōs. 51. Ad
2 primū. in fi. † Sed vt res mobiles testatori debitæ legato mobilium cedant, remedium est, ꝙ hoc declaret testator, quia in vltimis voluntatibus totū facit voluntas testatoris. l. ex facto proponebatur. ff. de hær. insti. faciunt no. per gl. Bar. Alex. & Ias. in l. si quis in fundi vocabulo. ff. de leg. 1. & l. librorum. §. quod tamen Cassius. ff. de leg. 3. & Deci. cōs. 381. Visis his. in
3 fi. Et notandum est † ꝙ legatum mobilium continet fructus etiam nōdum separatos a solo, quamuis adhuc immobilium naturam retineant cum sint pars soli. l. fructus. ff. de rei. uendi.

di. Nã in legatis destinatio inspicitur, & destinatione inter mobilia fructus huiusmodi annumerandi sunt,l. cętera.§.fi. de leg.1.& ibi Doct.vt per Pau.de Cast.consi.237. Videtur dicendum. Item legato mobilium animalia quoq; continentur.l.1.in prin.ff.de rei vendi.Dec.consi.653.Casus in prin.

4 Quod si † testator tantum legare intendat instrumenta domestica,quæ ad vsum patrisfa.parata sunt,non dicat lego mobilia,sed supellectilia,seu(vt vulgari verbo vtar)massaricias. Et in hoc legato continebuntur lecti,culcitræ,archę,scanna, & huiusmodi, non autem legatum hoc complectetur vestes. d.l.si quis in fundi vocabulo.& ibi Alex.& Ias. col.4.versic. 4.nota.nec animalia comprehendet, vt per Bart. in l.1.ff.de sup.lega.Nam solum quod olim nomine supellectilis significabatur,hodie vulgari massariciarum nomine continetur, secundum Bar.in d.l.1. & Ias.in d.l.si quis in fundi vocabulo.& Abb.consi.88.Casus in facto.lib.2.

CAVTELA LIIII.

Quo remedio transmittat legatum præmoriens legatarius, cui soluendum erat, quum ad ætatem legitimam peruenisset.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius cui soluendum erat qnum ad ætatem legitimã peruenisset præmoriens,quomodo transmittat legatum.*

2 *Dies incertus conditionem facit.*

1 SI cui † legetur cum ad ætatem legitimã peruenerit, & is antea moriatur, hæredes eius legati cõmodum nõ habebunt, quia conditionale legatũ est,l.si cui. §.1.ff. de leg. 1. Sed vt legatum huiusmodi transmittat legatarius ad hæredes,remediũ est,ꝙ legatum detur purè,& exequutio, ac solutio differatur legando simpliciter, deinde dicatur ꝙ legatum soluatur cum peruenerit legatarius ad ætatem legitimam.l. ex his.C.quau.di.lega.ced.vt per Doct.in d.§.1.& Soci.in l.

2 Publius.§.Titia,ff.de condi.& demon.Hoc † tñ remediũ nõ prodesset, quando solutio differretur in diem non omnimòdo euenturum. Nam si testator leget Lucillæ centum, quæ ei solui mandet cum nupserit, si Lucilla priusquã nubat moriatur,hęredes eius legati petitionem non habebunt. l. cum testator.

teſtator. C. de mã. teſta. vt per Ang. & Alexã. in l. Saturninus. ff. ad Treb. Cautela eſt igitur, ꝙ teſtator volẽs legatum tranſmitti hoc expreſsè diſponat, poteſt enim teſtator tranſmiſsibile facere, quod de iure non tranſmittitur ad hæredes. Bald. in c. Cumana. de elect. & ꝑ Iaſ. in l. nemo. col. ix. ff. de lega. i.

CAVTELA LV.

Quo remedio eccleſiæ poſt teſtamentum conſtructæ, ſi annuum relictum ſit eccleſiis participes ſint legati.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiæ conſtructæ poſt teſtamentum an admittantur ad annuum legatum factum eccleſyis.*

2 *Legari poteſt etiam iys qui nondum ſunt in rerum natura.*

Diſpoſitio facta in gratiam eorum qui adhuc in rerum natura non exiſtunt dicitur habere vires. ibidem.

1 AD ANNVVM † relictum omnibus eccleſiis non admittũtur eccleſiæ poſt mortẽ teſtatoris cõſtructæ, ſicut de poſthumis dicitur, l. qui filiabus. ff. de leg. i. facit cle. literas. de reſcript. glo. in c. cùm capella. de priuil. Bal. & alii Docto. in dicta l. qui filiabus. Et procedit hoc etiam quãtùm ad eccleſias viuo teſtatore conſtructas poſt teſtamentum, vt
2 per Ale. ibi. † Sed ſi teſtator velit ad legatum annuum admitti eccleſias, etiam poſt teſtamentum, vel teſtatoris obitum cõſtructas, remedium eſt, quòd teſtator id exprimat legando eccleſiis conſtructis, & conſtruendis, vt per Docto. in d. l. qui filiabus. Nam vires habet diſpoſitio facta in gratiam eorum, qui adhuc in rerum natura non exiſtunt, vt per Zaba. & Abbat. in c. ad audientiam. ii. de eccle. ædi. & in clemen. literas. co. iii. verſic. venio ad tertium. de reſcrip. & Bar. in l. ſeruos. ff. de ali. lega. quod procedit in his tantùm, quæ præſentiam ſeu conſenſum de præſenti non requirunt, c. Abbate. de re iudic. libr. vi. iuncta glo. in l. illud. C. de ſacroſan. eccle.

CAVTELA LVI.

Quo remedio is cui alimenta ſub modo legantur à probationis incommodo releuetur.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius cui ſunt legata alimenta, non cogitur cohabitare cum hærede.*

gatum, aliàs non duraturum, l. qui concubinam. §. vxori. ff. de leg. iii. cum ibi not. per Bart. l. illis libertis. & ibi Bart. ff. de cō di. & demon. & per Bal. consi. cxl. Casus talis est. lib. v.

CAVTELA LVII.

Quo remedio legatum duraturum centum anni fiat sempiternum, vel vsusfructus legatus non finiatur capitis diminutione, vel morte.

SVMARIVM.

1 *Legatum annuum finitur spatio centum annorum,*
Legem, quam velit, quilibet rei suæ potest imponere. ibidem.
2 *perpetuum quantum temporis significat.*
3 *Vsusfructus homini relictus morte, & capitis diminitione finitur.*
4 *Vsusfructus quando transeat ad hæredes vsufructuarij.*

1 SI VSVS FRVCTVS † ciuitati, vel ecclesiæ relinquatur centum annorum spatio legatū finitur, l. si vsusfructus, & ibi glo. ff. de vsufr. leg. idē iuris est in annuo legato, vt per Bart. in l. penul. ff. de annuis lega. Sed si testator velit legatum sempiternum esse, remedium est, quòd dicat & voluit dictum legatum perpetuo, & sine vlla temporis præfinitione durare. Nam potest quilibet rei suæ legem quam velit imponere, l. si ita quis. §. ea. l. ff. de ver. obli. l. si quis ita. C. de pact. inter empt. & vendi. Et remedium hoc comprobatur ex dictis per Barba. consi. xx. Clementissimum. libr. ii. & cōmo
2 dum est ita verba concipere. Nam † ex eo solo ꝙ testator diceret legatum perpetuum esse velle, non esse sublata quæstio voluntas testatoris, Nam, vox hæc perpetuum secundum opin. quorundam non significat tempus maius centum annis, vt per Bartol. in dicta l. si vsufructus. & in. l. annua. §. Titia. ff. de ann. lega. & Deci. cōsil. ccclxxviii. Viso motiuo in fin. Alii aliter accipiunt significationem dictionis prædictæ. Nam sentiunt perpetuū significare in huiusmodi legato tempus nō finitum, sed sempiternū, per d. l. si vsufructus. in qua sententia contra communem opin. residet Barba. in. c. de his. colū. ix. de testamen. vbi exponit quot modis accipiatur verbum illud.
3 perpetuum. Vsufructus † autem homini relictus morte, & capitis dimunutione finitur, l. i. ff. quib. modis vsufruct. amitta. Sed ne vsufructus capitis diminutione pereat, remediū datur per Iureconsultum in l. sicut in annos. ff. eod. tit. videlicet

vt dicatur quoties ille fuerit amissus ex integro vsumfructum
4 do, lego. Et † ne morte finiatur vsusfructus, remedium est quòd testator vsumfructum hæredi quoque legatarii leget, l. repeti. ffeod. tit. Nam transit vsusfructus ad hæredes, si hoc actum fuerit, l. antiquitas. C. de vsufruct. Bar. cons. xcvi. Dico partes iudicis.

CAVTELA LVIII.

Quo remedio intelligatur repetita conditio.

SVMMARIVM.

1 *Conditio quomodo intelligitur repetita.*
2 *Qualitas vni legato adiecta in aliis repetita censetur.*
Repetitio conditionis quando facta intelligatur. ibidem.
3 *Voluntas testatoris etiam tacita sufficit ad tollendas repetitiones.*
4 *Conditio in testamento lata, & codicillis adempta in alios transferendo quando intelligatur repetita.*

1 SI VXOR † suorum bonorum vsumfructum testator leget donec vidua vixerit, deinde eidem lectum quoq; relinquat in posteriore legato nō intelligitur repetita cōditio. arg. l. qui fundum. ff. de contrahē. emp. vt colligitur ex doctrina Bar. in l. in repetendis. ff. de lega. iii. & in con. xxxix. Cola reliquit. Bal. cōsi. cliii. Quidam testator. lib. v. & Cuma. cō
2 silio xxii. Testator. Sed vt † conditio intelligatur repetita in omnibus legatis vxori factis, remedium est, ꝙ omnia relinquantur eadem oratione sub vno verbo. Nam quando plura eadem oratione legantur, qualitas alii legato adiecta in aliis repetita censetur. l. Seiæ. §. Caio. ff. de fun. instru. vt patet ex dictis per Barto. in d. l. in repetendis. & in d. con. xxxix. & consi. xxvii. Visa facti narratione Bald. consil. lviii. In restitutione. lib. ii. & Pau. de Cast. consi. lxviii. visō pūcto supra scripto. & consil. lxxvi. Viso dicto puncto. in fin. Cuman. consil. xxxiiii. Pater vxori. consil. xlvi. Pater filiis. & consil. xlvii. Testator. Fulg. cons. xl. Dominus testator. & Alex. cons. lxvi. Vi
3 so testamento. lib. iii. † Quod si testator sub vna oratione plures res legauerit, & velit conditionem quantum ad rem aliquam ex legatis non intelligi repetitam. vt repetitio excludatur, remedium est, ꝙ id testator declaret. Nam sufficit etiam tacita voluntas testatoris ad repetitiones tollendas, l. licet. ff. de lega. i. & per Ioan. de Ana. consil. viii. Viso puncto. in fi. & Abb. consil. xl. Venio ad primum. col. ii. lib. i. Animaduertat

4 † quoque testatur in transferendis legatis in testamento sub conditione factis, dum codicillis illla adimit & in alios transfert, vt conditionem declaret an uelit intelligi repetitã, quod in dubio præsumitur. l. legatum sub cõditione. ff. de adi. leg. Nan in hoc quoque voluntatem ipsius testatoris amplectimur, vt per Bald. consi. ccxxxii. Proponitur. lib. v.

CAVTELLA LIX.

Quo remedio locus, & modus soluendi legata causa taxationis intelligantur adiecti.

SVMMARIVM.

1 *Hæres tenetur ad solutionem integri legati, percipiẽdi ex aliquo fundo, licet minus ex fundo ipso percipiatur.* 1

Locus ex cuius fructibus legata soluenda sunt, vtrũ demõstrationis gratia, an vero taxationis, cùm intelligatur adiectus. ibidem.

2 *Modus soluendi legata quãdo texationis gratia censeatur adiectus.*

1 SI TESTATOR † alicui pro alimẽtis legauerit decẽ annua, illaque solui mandauerit ex certo fundo, tenetur hæres ad solutionẽ integri legati, licet minus ex fundo percipiatur, quia locus gratia demonstrationis, non autẽ taxationis causa censetur adiectus. l. quidam. ff. de leg. i. Bart. in l. Lucius. ff. de alimen. leg. cum aliis allegatis per Deci. cõs. 2 clxxxviii. In controuersia. col. i. Sed † si testator velit ne hæres grauetur soluere vltra reditus fundi, remedium est, quod locum, & modum soluendi, ralictaque ipsa eadem oratio cõplectatur, vt si dicat testator: Lego Titio annua decem ex fructibus fundi Seiani, nam oratio vna complectens etiam locũ & modum solutionis faciendæ, facit ea videri gratia taxationis apponi, & quatenus sit in fructu legatum deberi. l. si quis seruum. §. si quis legauerit. & l. Lucius. §. ciuibus. ff. de legat. ii. l. nomen debitori. §. vni ex hæredibus. ff. de leg. iii. Paul. de Castar. cõsi. li. Quia exceptiones. colum. ii. Rota decision. de cclxix. Lego pro anniuersario. in antiq. ad quam tanquam ad fontem recurrendum esse dicit Caccial. in tract. de pensio. q. xvi. Felin. in c. ad audientiam ii. co. vi. de rescript. & Deci. consil. cccxxiiii. Consuluit.

CAVTELA LX.

Quo remedio hæres hæredis locũ primi heredis assumat

& quo consilio ad successores non transeat legatum alicui sub nomine dignitatis.

SVMMARIVM.

1 *Legata res ad vitam legatarii mortuo legatario redit ad hæredem testatoris.*

Hæredis appellatio solùm complectitur illum, qui testamento legi potest. ibidem.

2 *Hæredis appellatione quando veniat hæredis hæres. supra de substitu. caute. xxiiij. nu. 1. & 2.*

3 *Legatum animum rectori ecclesiæ factum sub nomine dignitatis transit ad eius successorem.*

Legatum simpliciter relictum si sit iterabile, & respiciat pietatem vel publicam causam censetur annum. ibid.

1 SI FVNDVS † Titio legetur quoad vixerit, & additũ sit ꝙ post mortem Titii fundus ad in frascriptum hæredẽ reuertatur, si scriptus hæres ante Titiũ moriatur, fundus penes hæredes Titii legatarii permanebit, & hæres hæredis testatoris fundum vendicare non poterit, secundum Alexan. consi. clxxiii. Visa facti. lib. v. quia fideicommissum hoc cõditionale censetur, l. hæres meus. ff. de cond. & demon. & consequenter non transmittitur ad hæredem. l. in causæ. §. Pomponius. ff. de min. l. i. §. sin autem sub conditione. C. de cadu. tol. Nec obstat ꝙ hæredis appellatio hæredem quoque hæredis comprehẽdere soleat, l. in annalibus. C. de lega. Quia hoc nõ procedit vbi dictum esset hæredem infrascriptum, vel suprascriptum, quia tunc hæredis appellatio solum cõplectitur illũ qui testamẽto legi põt, vt per Bar. in l. qui liberis. §. hæc ver-
2 ba. ff. de vulg. & pup. Sed † vt hæres hæredis ammittatur, remediũ est, ꝙ simpliciter Titio legetur donec vixerit, sic enim relicto facto post Titii mortem nõ solum testatoris primus hæres, sed & hæres hæredis ipso iure fundi dominium nancisci-tur, l. fi. cum gl. in vers. remanentibus. C. de lega. quia per hęc verba ad nullũ ex in hæredibus præcipuè relatio habita videtur secundum Pau. de Cast. & Alex. in d. l. fi. Sed, & si diceretur, in testamento, ꝙ post mortẽ legatarii res deuoluatur ad hæredes infra scriptos & eorum hæredes omnis quæstio cessaret manifestissimis verbis sublato ambiguo voluntatis, l. il-
3 le. §. fi. ff. de lega. iii. † Illud etiã notãdũ est, ꝙ si quid annuum alicui sub nomine dignitatis aut officii relinquatur succes-

sori

ctori quoque in dignitate, vel officio legatum præstari oportebit, ideo si annuum relinquatur rectori ecclesiæ relictum erit perpetuum. Sed si testator velit legatum finiri morte rectoris, adiiciat verba hæc, videlicet, quoad vixerit, per not. per Docto.in l.annua.§.i,ff.de snnuis lega.& per Bald.consi, cxxvi.Factum sic proponitur. lib.v.& per docto.in c.requisisti.de testamen. item sciendum est, legatum simpliciter relictum si sit iterabile, & respiciat pietatem, vel publicam causam, censeri annuum,l.legatum. & ibi Bartol. & l. penulti.ff. de annuis legatis. Sed si testator aliud sentiat, sit cautus vt legatum limitet ad vnam præstationem. Nam standum est in hoc limitationi ipsius testatoris: vt per Soci. consil. xlviii. Eleganter.lib.iii.

CAVTELA LXI.

Quo remedio solutionem recipiens non perdat legatum sub conditione hac si non petierit creditum.

SVMMARIVM.

1 *Vxor, cui aliquid legatum fuit sub conditione hac, si dotem non petierit, si dotem ab hærede etiam sponte soluente recipiat, cadit à legato.*

Petere intelligitur etiam is, qui ea quæ soluuntur spõte recipit.ibid.

2 *Exigere est ab inuito extorquere.*

SI MARITVS † uxori aliquid leget sub conditione hac, si dotem non petierit, & mulier solutionem ab hærede sponte soluente recipiat, videtur defecta conditio, & carebit uxor rebus legatis, quia solutionem recipiens similis est petenti, l.amplius.ff.rem rat,hab.secundum Bar.ibi,& ita facile erit hæredi circumuenire vxorem defuncti, solutionem do-
2 tis imprudenter acceptură. Sed † ne vxor huic captioni subiaceat, remedium est, quòd testator vtatur verbo exegerit, quia exigere est ab initio extorquere, l. fideicommissa.§.si rem.ff. de lega.iii. Aliqui sentiunt q̃ solutionem accipiẽdo petitione non præcedente mulier nõ perdat legatum, vt per Bald.in l.i. C.de his quæ pœn.nom. Ang. Are.in tracta. de testa. ver.& dotes suas non petierit. Cautius tamen faciet mulier, si antequàm solutionem recipiat, offerat se paratam accepto ferre, l.mulieri.ff.de conditio.& demon. Nam si oblatione hac non

obstante hęres soluat, mulier erit tuta, quasi hęres renuntiaue rit iuri suo. l.iudex.ff. de min.secundum Ang.in d.l.amplius.

CAVTELA LXII.

Quo remedio legatum factum religiosis mendicantibus cum onere ædificandi ecclesiam robur assumat.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiam nouam religiosi mendicantes construere nequeunt sine authoritate pontificis.*

Legatum locis religiosis mendicantibus cum onere ædificandi ibi ecclesiam an valeat.ibid.

2 *Legatarius incapax prædij potest consequi pretium.*

SI FVNDVS † Religiosis mendicantibus cũ onere ędificandi in eo ecclesiam relinquatur onus hoc tanquã impossibile reiicitur, quia locus nouus ab eis sine authoritate Papæ construi non potest, c.i. de relig.domi.& c.i.de excessi.præla.lib.vi.& fundum religiosi non habebunt, cùm sint incapaces, c.exiit qui seminat.de verb.sign.eo.lib. ita colligitur ex doctrina Barto.in l.apud Iulianum.§.constat.ff.de leg. 2 i.& Bal.in auth.ingressi.col.pe.C.de sacrosan.eccl. Vt † autẽ legatum inutile non sit, remedium est, ꝙ testamento adiiciatur ꝙ si dicta conditio impleri non possit, fundus vendatur, & pretium in vsum eorundem religiosorum conuertatur, quod fieri potest per glo.in d.c.i.de relig.domi.lib.vi.facit tex.iuncta glo, in l.si quis inquilinos.ff.de lega.i.secundùm Alexan. in d.§.constat.cum aliis ibi per eum relatis, & in consil.ix.Visis.col.iiii.versi.præterea.lib.ii.& cautelã hanc tradidit Bald. in l.cùm quæstio. in fi. C.de lega. & sequitur Barb. in rubri. de rebus eccl.non alienan.col.vi. in v.limitatione. & per not. per eum ibi, & per Docto. in d.§.constat. videtur quod incapax immobilium non suo vitio possit capere pretium rei, ideo videtur, quòd cautela hæc non ius immutet, sed quæstionem, & controuersiam tollat.

CAVTELA LXIII.

Quo remedio legari possit monacho, ita vt commodi particeps non sit Abbas

SVMMARIVM.

1 *Vsusfructus monacho quomodo cautè relinquatur.*

2 *Monacho vsusfructus potest relinqui temporaliter quandiu Abbas ei non fecerit quæstionem super eo.*

Monachus ipse capax est legati alimentorum:

Alimenta monacho relinqui possunt ita vt illa ipse, & non Abbas percipiat. ibidem.

1 PATER † vel alius qui monacho velit relinquere vsum fructũ, & prouidere ne in eo ab Abbate ei molestia inferatur, si leget sub pœna quòd priuetur relicto, si Abbas aliquam molestiam inferat, pœnæ adiectio non valet, quia turpe est arctare Abbatem ne possit monacho imperare, secundùm Imol. post Barto. in l. Lucius. §. tres hæredes. ff. ad Treb.
2 c cùm ad monasterium. de stat. regu. Sed † cautela est, quòd non sub pœna, sed temporaliter legetur quandiu ei Abbas non mouerit quæstionem secundùm domin. Bald. in l. i. C. de his quæ pœn. nomi. faciunt not. per Bar. in auth. excipitur. C. de bonis quæ libe. & per Abb. consi. lxiii. Vt veritas. lib. ii. Se-
3 cũdum remedium est, † quòd monacho relinquatur annuum nomine alimentorum, ita quod Abbas se non ingerat circa illud, l. seruo alieno. cum glos. ff. de leg. i. Bar. in d. §. tres hære des. & Bal. in authen. licet. de Episc. & clerici. l. seruos. ff. de ali. & cib. leg. Abb. consi. xliiii. Ad decisionem. lib. ii.

CAVTELA LXIIII.

Quo remedio valeat legatum si minus relinquatur filiæ si monasterium ingrediatur quàm si nupserit.

SVMMARIVM.

1 *Legatum factum filiæ in minori quantitate, si monasterium ingrediatur vtrum valeat.*

Causa religionis est fauorabilior nuptiis. ibidem.

2 *Benefacere nemo compellitur.*

Filia minus relinqui potest, si monasterium ingressa fuerit quàm si nupserit. ibid.

3 *Aequitati naturali sufficit niti, vbi lex deficit.*

1 VIRGO † cui legata sunt cẽtũ si nupserit, & si non nupserit relicta sunt solùm quinquaginta, centum consequetur quamuis religionem ingrediatur, quia si reiicitur cõditio, qua quis retrahitur à nuptiis, l. quoties. ff. de condit. &

demon.multò magis reiicienda est conditio, qua quis retrahitur à vita contemplatiua. §. sed hoc præsenti. in auth. de sanctis.Epis. opinionem hanc sequitur Io.An.in rub. de stat. mona.Bar. in l.ii.ff.de his quæ pœn.nomi. Ias. in auth. si qua mulier. C.de sacrosan.eccl.Alexan.consil.cxxi.Viso themate. col.iiii.lib.ii.& consil.xxxv.Super contentis. col.iii.lib.iii. cũ relatis per Deci.consi. dclxxxiiii. In testamento Bernardini,
2 & ibi dicit opinionem hanc communem esse.Sed si † testator velit dispositionem suam vires habere, remedium est, quòd testator expresse declaret filiam non posse consequi centum, nisi matrimonium contraxit, & si monasterium ingressa fuerit non possit petere, nisi quinquaginta. Nam seruanda est voluntas testatoris, quando de illa apertè constat. §.disponat.in authenti. de nup.l.in conditionibus.ff.de condi. & demon. & quilibet rei suæ potest quam velit legem imponere,l.quoties. C.de don.quæ sub mod.c.verum.de cõdi.appo. & quilibet re. suæ est moderator, & arbiter.l. sed & si lege.§.consuluit.ff.de peti.hære.l.in re mandata.C.manda.l.Meuius.ff.de condit. & demon.glo.in l.i.C.de inof.testa.& æquum non est, ꝙ monasterium habeat bona testatoris inuiti, id est, illa centum quæ relicta sunt si virgo nuberet, quia inuitus nemo cogitur bene facere.c.de Iudæis.xlv.distinctio.c. ad fidem. xxiii.q.v.& ista verior est,& magis communis opi.vt scribit Dec. post relatos per eum consi.ccccxix. Viso eleganti consilio. colum.ii. & in hac opinione sunt quamplurimi, quos refert Ias. consi. xliii, Ioannes.col.v.lib.iii.vbi dicit, ꝙ totus mundus sequitur hanc
3 opinionem.Secundum† & tutius remedium est, ꝙ testator dicat, relinquo mulieri quinquaginta, & illi qui eam vxorem duxerit relinquo alia quinquaginta pro augmento dotis. Sic monasterium non poterit capere quod non est relictum mulieri. sed illi qui eam duceret vxorem,l. Titio.§.i.ff.de condi. & demon.cautelam hãc tradit Bar.in d.l.ii.ff.de his quæ pœn. nomi.& cautelæ prædictæ adiuuantur naturali æquitate, quia minus sufficit religionem profitentibus, quàm in sæculo manentibus, satis est niti naturali æquitati, l.scire oportet.§.sufficit.ff.de excu.tu.vt per Ias.d.consi.xliii.col.v.

CAVTELA LXV.

Quo remedio vxor vti debeat quæ secundo viro velit relinquere

quere plus quàm liberis ex primo matrimonio genitis.

SVMMARIVM.

1 *Vxor non potest secundo viro plus relinquere quam reliquerit alicui ex liberis primi matrimonij.*

2 *Mater potest filijs ex secũdo matrimonio natis plus relinquere quã natis ex primo.*

VXOR † non potest de bonis suis relinquere secundo viro vltra quàm relinquat vni ex libris ex primo matrimonio genitis. l. hac edictali. C. de secun. nupt. & ibi Doc. Ideo nõ valet legat quatenus vxor plus leget secundo coniugi: vt per Fulg. consi. xcvii. Antonius transiens. & Abb. consil. cxvii. videtur primo. libr. ii. Bald. consil. cv. Quædam domina. libr. ii. & Alexan. consil. clviii. Circa primum. libr. v. sed si vxor habeat filios etiam ex secundo matrimonio, 2 remedium est, † quòd relinquat filiis secundi matrimonii, & non patri. Nam potest mulier plus reliquere filiis ex secundo viro procreatis. §. penulti. in authent. de nupt. Bal. cõsil. xi. Casus talis est. col. vlt. lib. iii. nec fit fraus legi si legatũ sequatur eius personam, cuius potest, & filii ex secundo matrimonio capiant quantum iuris ratio permitrit, l. si seruus communis meus. in princip. & in fin. ff. de stipul. seruo. ita tenet Bald. in d. l. hac euictali. col. iii. & in. l. i. q. ii. C. de inoffic donat. Et efficatius erit hoc remedium. si relicto modum testatrix adiiciat, videlicet, quòd patri non acquiratur vsusfructus rerum eisdem liberis relictarum, vt per paui. de Cast. consil. clxxi. viso casu. col. vlti. argu. not. per Bart. in l. Gallus §. quid si is. ff. de libe. & posthu.

CAVTELLA LXVI.

Quo remedio menti testatoris verborum propria significatio semper cedat?

SVMMARIVM.

1 *Verbis in re dubia seruiẽdum est, nec licet à propria significatione recedere.*

2 *Consuetudo testatoris præfertur consuetudini regionis.*

3 *interpretatio voluntatis testatoris ex quibus fiat. ibidem.*

Voluntas verbis præferenda est. ibidem.

Testatoris voluntas quibus modis interpretatur. ibidem.

In re

1 SI VIR † vxori leget annulos, & indumentum omne eius causa factum & paratum, si intendat solùm annulos relinquere quos vxoris causa parauit, sit cautus, vt non dicat simpliciter factum, seu paratum, sed adiiciat & factos, & paratos: nam adiectiuum positum post plura substantiua ad illa tantum refertur, ad quæ referri potest salua ratione recti sermonis. l. Plautius. ff. de auro & arg. lega. & per Corn. consi. 218. Videtur in hoc. lib. 4. & hoc exempli gratia positum aliis similibus casibus adaptabis. l. non solùm. §. qui primipilum. ff. de executio. tuto.

CAVTELA LI.

Quo remedio legatum dotis ex conditionali vertatur in purum.

SVMMARIVM.

1 *Dotis legatum est conditionale fit tamen purum voluntate testatoris.*

2 *Dictio statim aut purè quid importat.*

1 SI PVELLAE † pro dote certa quantitas ab extraneo relinquatur non poterit virgo legatum petere antequàm nubat, & si decedat ante nuptias ad hæredes relicti compendium non transmittet, quia tale relictum conditionem habet, videlicet, si nuptiæ sequantur. l. stipulationem. ff. de iur. dot. & prædictam opi. tenet Bar. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condi. & demon. & eius opinio vera est, nisi probetur in contrarium fuisse communem vsum loquendi temporè testamenti, vt per Bar. consi. 200. Quæritur. de lega

2 tis. Sed † si testator velit relictum dotis esse purum, remedium est, ꝙ adiiciat legato aduerbium purè, aut statim, vel equipollens, quia totum hoc à voluntate testatoris pendet, vt per Barto. & Paul. de Cast. in d. §. Titio genero. & remedium hoc comprobatur ex his quæ scribit Corn. consi. 219. Licet claram. lib. 4.

CAVTELA LII.

Cautela seruanda quando pater filio studenti prælegare vult sumptus.

SVMMARIVM.

1 *Studenti si prælegetur expensæ studij quid intelligatur legatum.*

2 *Filius qui studere cœperat in vita patris, an teneatur de proprio complere studium post patris obitum.*

Si pater

1 SI pater † filiq prælegeet expensas librorum, nō intelligi tur testator legasse pretium librorū, sed expensas circa il los, vt in vehendo compaginandove factas. l. quibus diebus. §. quidam. ff. de cond. & dem. cum alle gatis per Alex. cō sil. 20. Requisitus. col. 1. lib. 5. Sic ergo cautus filius vt sibi faciat prælegari expensas studii, tūc legato cedit quicquid quacūque ratione studii occasione impensum est, per l. at si quis. §. funeris. ff. de relig. secundum Bart. & Soci. in d. §. quidam.

2 & Alex. cons. 77. Capio primum. col. 2. lib. 4. Et † sciendū est, ꝙ filius qui studere cœperat in vita patris tenetur de proprio subire studii expensas post patris obitum faciendas, secundū Bar. in l. 1. §. nec castrense. col. vlti. ff. de colla. bono. Ideo sit cautus filius studens vt curet ꝙ pater in suo testamento iubeat expensas studii fieri debere communi sumptu cohæredum, vt per Alex. d. consi. 77. col. 2. & 4.

CAVTELA LIII.

Quo remedio legatum mobilium contineat quasque res mobiles debitas testatoris.

SVMMARIVM.

1 *Debitorum nomina non continentur in legato mobilium.*

2 *Testatoris voluntas in testamento multum operatur.*

3 *Fructus nondum à solo separati continentur in legato mobilium.*
Animalia continentur in legato mobilium. ibidem.

4 *Supellectilium appellatione quæ contineantur.*
Massaritiarum nomine quæ contineantur. ibidem.

1 NOmina † debitorum non continentur in legato mobilium, quia nomina sunt tertia species, l. à diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iud. & per Bart. in l. potest. ff. de auth. tuto. & in l. mouentium. ff. de verb. sign. Zab. cōs. 51. Ad

2 primū. in fi. † Sed vt res mobiles testatori debitæ legato mobilium cedant, remedium est, ꝙ hoc declaret testator, quia in vltimis voluntatibus totū facit voluntas testatoris. l. ex facto proponebatur. ff. de hær. insti. faciunt no. per gl. Bar. Alex. & Ias. in l. si quis in fundi vocabulo. ff. de leg. 1. & l. librorum. §. quod tamen Cassius. ff. de leg. 3. & Deci. cōs. 381. Visis his. in

3 fi. Et notandum est † ꝙ legatum mobilium continet fructus etiam nōdum separatos a solo, quamuis adhuc immobilium naturam retineant cum sint pars soli. l. fructus. ff. de rei. uendi.

di. Nā in legatis destinatio inspicitur, & destinatione inter mobilia fructus huiusmodi annumerandi sunt, l. cętera. §. fi. de leg. 1. & ibi Doct. vt per Pau. de Cast. consi. 237. Videtur dicendum. Item legato mobilium animalia quoq; continentur. l. 1. in prin. ff. de rei vendi. Dec. consi. 653. Casus in prin.
4 Quod si † testator tantum legare intendat instrumenta domestica, quæ ad vsum patrisfa. parata sunt, non dicat lego mobilia, sed supellectilia, seu (vt vulgari verbo vtar) massaricias. Et in hoc legato continebuntur lecti, culcitræ, archę, scanna, & huiusmodi, non autem legatum hoc complectetur vestes. d. l. si quis in fundi vocabulo. & ibi Alex. & Ias. col. 4. versic. 4. nota. nec animalia comprehendet, vt per Bart. in l. 1. ff. de sup. lega. Nam solum quod olim nomine supellectilis significabatur, hodie vulgari massariciarum nomine continetur, secundum Bar. in d. l. 1. & Ias. in d. l. si quis in fundi vocabulo. & Abb. consi. 88. Casus in facto. lib. 2.

CAVTELA LIIII.

Quo remedio transmittat legatum præmoriens legatarius, cui soluendum erat, quum ad ætatem legitimam peruenisset.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius cui soluendum erat quum ad ætatem legitimā peruenisset præmoriens, quomodo transmittat legatum.*
2 *Dies incertus conditionem facit.*

1 SI cui † legetur cum ad ætatem legitimā peruenerit, & is antea moriatur, hæredes eius legati cōmodum nō habebunt, quia conditionale legatū est, l. si cui. §. 1. ff. de leg. 1. Sed vt legatum huiusmodi transmittat legatarius ad hæredes, remediū est, ꝙ legatum detur purè, & exequutio, ac solutio differatur legando simpliciter, deinde dicatur ꝙ legatum soluatur cum peruenerit legatarius ad ætatem legitimam. l. ex his. C. quan. di. lega. ced. vt per Doct. in d. §. 1. & Soci. in l.
2 Publius. §. Titia. ff. de condi. & demon. Hoc † tñ remediū nō prodesset, quando solutio differretur in diem non omnimodo euenturum. Nam si testator leget Lucillæ centum, quæ ei solui mandet cum nupserit, si Lucilla priusquā nubat moriatur, hęredes eius legati petitionem non habebunt. l. cum testator.

testator. C. de mã. testa. vt per Ang. & Alexã. in l. Saturninus. ff. ad Treb. Cautela est igitur, ꝙ testator volẽs legatum transmitti hoc expressè disponat, potest enim testator transmissibile facere, quod de iure non transmittitur ad hæredes. Bald. in c. Cumana. de elect. & ꝑ Ias. in l. nemo. col. ix. ff. de lega. i.

CAVTELA LV.

Quo remedio ecclesiæ post testamentum constructæ, si annuum relictum sit ecclesiis participes sint legati.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiæ constructæ post testamentum an admittantur ad annuum legatum factum ecclesijs.*

2 *Legari potest etiam ijs qui nondum sunt in rerum natura.*
Dispositio facta in gratiam eorum qui adhuc in rerum natura non existunt dicitur habere vires. ibidem.

1 AD ANNVVM † relictum omnibus ecclesiis non admittũtur ecclesiæ post mortẽ testatoris cõstructæ, sicut de posthumis dicitur, l. qui filiabus. ff. de leg. i. facit cle. literas. de rescript. glo. in c. cùm capella. de priuil. Bal. & alii Docto. in dicta l. qui filiabus. Et procedit hoc etiam quãtùm ad ecclesias viuo testatore constructas post testamentum, vt
2 per Ale. ibi. † Sed si testator velit ad legatum annuum admitti ecclesias, etiam post testamentum, vel testatoris obitum cõstructas, remedium est, quòd testator id exprimat legando ecclesiis constructis, & construendis, vt per Docto. in d. l. qui filiabus. Nam vires habet dispositio facta in gratiam eorum, qui adhuc in rerum natura non existunt, vt per Zaba. & Abbat. in c. ad audientiam. ii. de eccle. ædi. & in clemen. literas. co. iii. versic. venio ad tertium. de rescrip. & Bar. in l. seruos. ff. de ali. lega. quod procedit in his tantùm, quæ præsentiam seu consensum de præsenti non requirunt, c. Abbate. de re iudic. libr. vi. iuncta glo. in l. illud. C. de sacrosan. eccle.

CAVTELA LVI.

Quo remedio is cui alimenta sub modo legantur à probationis incommodo releuetur.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius cui sunt legata alimenta, non cogitur cohabitare cum hærede.*

gatum, aliàs non duraturum, l. qui concubinam. §. vxori. ff. de leg. iii. cum ibi not. per Bart. l. illis libertis. & ibi Bart. ff. de cō di. & demon. & per Bal. consi. cxl. Casus talis est. lib. v.

CAVTELA LVII.

Quo remedio legatum duraturum centum anni fiat sempiternum, vel vsusfructus legatus non finiatur capitis diminutione, vel morte.

SVMMARIVM.

1 *Legatum annuum finitur spatio centum annorum,*
Legem, quam velit, quilibet rei suæ potest imponere. ibidem.
2 *perpetuum quantum temporis significat.*
3 *Vsusfructus homini relictus morte, & capitis diminitione finitur.*
4 *Vsusfructus quando transeat ad hæredes vsufructuarij.*

1 SI VSVS FRVCTVS † ciuitati, vel ecclesiæ relinquatur centum annorum spatio legatū finitur, l. si vsusfructus, & ibi glo. ff. de vsufr. leg. idē iuris est in annuo legato, vt per Bart. in l. penul. ff. de annuis lega. Sed si testator velit legatum sempiternum esse, remedium est, quòd dicat & voluit dictum legatum perpetuo, & sine vlla temporis præfinitione durare. Nam potest quilibet rei suæ legem quam velit imponere, l. si ita quis. §. ea. l. ff. de ver. obli. l. si quis ita. C. de pact. inter empt. & vendi. Et remedium hoc comprobatur ex dictis per Barba. consi. xx. Clementissimum. libr. ii. & cōmo
2 dum est ita verba concipere. Nam † ex eo solo ꝙ testator diceret legatum perpetuum esse velle, non esse sublata quæstio voluntas testatoris, Nam, vox hæc perpetuum secundum opin. quorundam non significat tempus maius centum annis, vt per Bartol. in dicta l. si vsufructus. & in. l. annua. § Titia. ff. de ann. lega. & Deci. cōsil. ccclxxviii. Viso motiuo in fin. Alii aliter accipiunt significationem dictionis prædictæ. Nam sentiunt perpetuū significare in huiusmodi legato tempus nō finitum, sed sempiternū, per d. l. si vsufructus. in qua sententia contra communem opin. residet Barba. in. c. de his. colū. ix. de testamen. vbi exponit quot modis accipiatur verbum illud.
3 perpetuum. Vsufructus † autem homini relictus morte, & capitis dimunutione finitur, l. i. ff. quib. modis vsufruct. amitta. Sed ne vsufructus capitis diminutione pereat, remediū datur per Iureconsultum in l. sicut in annos. ff. eod. tit. videlicet

vt dicatur quoties ille fuerit amissus ex integro vsumfructum
4 do, lego. Et † ne morte finiatur vsusfructus, remedium est quòd testator vsumfructum hæredi quoque legatarii leget, l. repeti.ffeod.tit. Nam transit vsusfructus ad hæredes, si hoc actum fuerit, l.antiquitas.C.de vsufruct.Bar.cons.xcvi.Dico partes iudicis.

CAVTELA LVIII.

Quo remedio intelligatur repetita conditio.

SVMMARIVM.

1 *Conditio quomodo intelligitur repetita.*
2 *Qualitas vni legato adiecta in aliis repetita censetur.*
Repetitio conditionis quando facta intelligatur. ibidem.
3 *Voluntas testatoris etiam tacita sufficit ad tollendas repetitiones.*
4 *Conditio in testamento lata, & codicillis adempta in alios transferendo quando intelligatur repetita.*

1 SI VXOR † suorum bonorum vsumfructum testator leget donec vidua vixerit, deinde eidem lectum quoq; relinquat in posteriore legato nō intelligitur repetita cōditio. arg. l.qui fundum.ff.de contrahē.emp. vt colligitur ex doctrina Bar.in l.in repetendis.ff.de lega.iii.& in con. xxxix. Cola reliquit. Bal.cōsi.cliii.Quidam testator.lib.v.& Cuma.cō
2 silio xxii.Testator.Sed vt † conditio intelligatur repetita in omnibus legatis vxori factis, remedium est, ꝙ omnia relinquantur eadem oratione sub vno verbo. Nam quando plura eadem oratione legantur, qualitas alii legato adiecta in aliis repetita censetur.l.Seiæ.§.Caio.ff.de fun.instru.vt patet ex dictis per Barto.in d.l.in repetendis.& in d.con. xxxix.& consi.xxvii. Visa facti narratione Bald.consil.lviii.In restitutione.lib.ii.& Pau.de Cast.consi.lxviii. viso pūcto supra scripto.& consil.lxxvi.Viso dicto puncto. in fin. Cuman.consil. xxxiiii.Pater vxori.consil.xlvi.Pater filiis.& consil.xlvii.Testator.Fulg.cons.xl.Dominus testator.& Alex.cons.lxvi.Vi
3 so testamento.lib.iii.† Quod si testator sub vna oratione plures res legauerit, & velit conditionem quantum ad rem aliquam ex legatis non intelligi repetitam. vt repetitio excludatur, remedium est, ꝙ id testator declaret. Nam sufficit etiam tacita voluntas testatoris ad repetitiones tollendas, l.licet.ff. de lega.i.& per Ioan.de Ana. consil.viii.Viso puncto.in fi.& Abb.consil.xl.Venio ad primum.col.ii. lib.i. Animaduertat

quoque

4 † quoque testatur in transferendis legatis in testamento sub conditione factis, dum codicillis illla adimit & in alios transfert, vt conditionem declaret an uelit intelligi repetitã, quod in dubio præsumitur. l. legatum sub cõditione. ff. de adi. leg. Nan in hoc quoque voluntatem ipsius testatoris amplectimur, vt per Bald. consi. ccxxxii. Proponitur. lib. v.

CAVTELLA LIX.

Quo remedio locus, & modus soluendi legata causa taxationis intelligantur adiecti.

SVMMARIVM.

1 *Hæres tenetur ad solutionem integri legati, percipiẽdi ex aliquo fundo, licet minus ex fundo ipso percipiatur.*

Locus ex cuius fructibus legata soluenda sunt, vtrũ demõstrationis gratia, an vero taxationis, cùm intelligatur adiectus. ibidem.

2 *Modus soluendi legata quãdo texationis gratia censeatur adiectus.*

1 SI TESTATOR † alicui pro alimẽtis legauerit decẽ annua, illaque solui mandauerit ex certo fundo, tenetur hæres ad solutionẽ integri legati, licet minus ex fundo percipiatur, quia locus gratia demonstrationis, non autẽ taxationis causa censetur adiectus. l. quidam. ff. de leg. i. Bart. in l. Lucius. ff. de alimen. leg. cum aliis allegatis per Deci. cõs.

2 clxxxviii. In controuersia. col. i. Sed † si testator velit ne hæres grauetur soluere vltra reditus fundi, remedium est, quòd locum, & modum soluendi, ralictaque ipsa eadem oratio cõplectatur, vt si dicat testator: Lego Titio annua decem ex fructibus fundi Seiani, nam oratio vna complectens etiam locũ & modum solutionis faciendæ, facit ea videri gratia taxationis apponi, & quatenus sit in fructu legatum deberi. l. si quis seruum. §. si quis legauerit. & l. Lucius. §. ciuibus. ff. de legat. ii. l. nomen debitori. §. vni ex hæredibus. ff. de lega. iii. Paul. de Castar. cõsi. li. Quia exceptiones. colum. ii. *Rota* decisione. cclxix. Lego pro anniuersario. in antiq. ad quam tanquam ad fontem recurrendum esse dicit Caccial. in tract. de pensio. q. xvi. Felin. in c. ad audientiam ii. co. vi. de rescript. & Deci. consil. cccxxiiii. Consuluit.

CAVTELA LX.

Quo remedio hæres hæredis locũ primi heredis assumat

& quo consilio ad successores non transeat legatum alicui sub nomine dignitatis.

SVMMARIVM.

1 *Legata res ad vitam legatarii mortuo legatario redit ad hæredem testatoris.*

Hæredis appellatio solùm complectitur illum, qui testamento legi potest. ibidem.

2 *Hæredis appellatione quando veniat hæredis hæres. supra de substitu. caute. xxiiij. nu. 1. & 2.*

3 *Legatum annuum rectori ecclesiæ factum sub nomine dignitatis transit ad eius successorem.*

Legatum simpliciter relictum si sit iterabile, & respiciat pietatem vel publicam causam censetur annum. ibid.

1 SI FVNDVS † Titio legetur quoad vixerit, & additū sit ꝙ post mortem Titii fundus ad in frascriptum hæredē reuertatur, si scriptus hæres ante Titiū moriatur, fundus penes hæredes Titii legatarii permanebit, & hæres hæredis testatoris fundum vendicare non poterit, secundum Alexan, consi. clxxiii. Visa facti. lib. v. quia fideicommissum hoc cōditionale censetur, l. hæres meus. ff. de cond. & demon. & consequenter non transmittitur ad hæredem. l. in causæ. §. Pomponius. ff. de min. l. i. §. si autem sub conditione. C. de cadu. tol. Nec obstat ꝙ hæredis appellatio hæredem quoque hæredis comprehēdere soleat, l. in annalibus. C. de lega. Quia hoc nō procedit vbi dictum esset hæredem infrascriptum, vel suprascriptum, quia tunc hæredis appellatio solum cōplectitur illū qui testamēto legi pōt, vt per Bar. in l. qui liberis. §. hæc verba. ff. de vulg. & pup. Sed † vt hæres hæredis ammittatur, remediū est, ꝙ simpliciter Titio legetur donec vixerit, sic enim relicto facto post Titii mortem nō solum testatoris primus hæres, sed & hæres hæredis ipso iure fundi dominium nancisci- tur, l. fi. cum gl. in vers. remanentibus. C. de lega. quia per hęc verba ad nullū ex in hæredibus præcipuè relatio habita videtur secundum Pau. de Cast. & Alex. in d. l. fi. Sed, & si diceretur, in testamento, ꝙ post mortē legatarii res deuoluatur ad hæredes infra scriptos & eorum hæredes omnis quæstio cessaret manifestissimis verbis sublato ambiguo voluntatis, l. il-
3 le. §. fi. ff. de lega. iii. † Illud etiā notādū est, ꝙ si quid annuum alicui sub nomine dignitatis aut officii relinquatur succes-

sori

tori quoque in dignitate, vel officio legatum præstari oportebit, ideo si annuum relinquatur rectori ecclesiæ relictum erit perpetuum, Sed si testator velit legatum finiri morte rectoris, adiiciat verba hæc, videlicet, quoad vixerit, per not. per Docto.in l.annua.§.i,ff.de snnuis lega.& per Bald.consi, cxxvi.Factum sic proponitur. lib.v.& per docto.in c.requisisti.de testamen. item sciendum est, legatum simpliciter relictum si sit iterabile, & respiciat pietatem, vel publicam causam,censeri annuum,l.legatum. & ibi Bartol. & l. penulti.ff. de annuis legatis. Sed si testator aliud sentiat, sit cautus vt legatum limitet ad vnam præstationem. Nam standum est in hoc limitationi ipsius testatoris: vt per Soci. consil. xlviii. Eleganter.lib.iii.

CAVTELA LXI.

Quo remedio solutionem recipiens non perdat legatum sub conditione hac si non petierit creditum.

SVMMARIVM.

1 *Vxor, cui aliquid legatum fuit sub conditione hac, si dotem non petierit, si dotem ab hærede etiam sponte soluente recipiat, cadit à legato.*

Petere intelligitur etiam is, qui ea quæ soluuntur spōte recipit. ibid.

2 *Exigere est ab inuito extorquere.*

SI MARITVS † uxori aliquid leget sub conditione hac, si dotem non petierit, & mulier solutionem ab hærede sponte soluente recipiat, videtur defecta conditio, & carebit uxor rebus legatis, quia solutionem recipiens similis est petenti, l.amplius.ff.rem rat,hab.secundum Bar.ibi, & ita facile erit hæredi circumuenire vxorem defuncti, solutionem do-
2 tis imprudenter accepturā. Sed † ne vxor huic captioni subiaceat, remedium est, quòd testator vtatur verbo exegerit, quia exigere est ab initio extorquere, l. fideicommissa.§.si rem.ff. de lega.iii. Aliqui sentiunt ꝙ solutionem accipiēdo petitione non præcedente mulier nō perdat legatum, vt per Bald.in l.i. C.de his quæ pœn.nom. Ang. Are.in tracta. de testa. ver.& dotes suas non petierit. Cautius tamen faciet mulier, si antequàm solutionem recipiat, offerat se paratam accepto ferre, l.mulieri.ff.de conditio.& demon. Nam si oblatione hac non

obstante hęres soluat, mulier erit tuta, quasi hęres renunciauerit iuri suo. l. iudex. ff. de min. secundum Ang. in d. l. amplius.

CAVTELA LXII.

Quo remedio legatum factum religiosis mendicantibus cum onere ædificandi ecclesiam robur assumat.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiam nouam religiosi mendicantes construere nequeunt sine authoritate pontificis.*

Legatum locis religiosis mendicantibus cum onere ædificandi ibi ecclesiam an valeat. ibid.

2 *Legatarius incapax prædij potest consequi pretium.*

SI FVNDVS † Religiosis mendicantibus cũ onere ędificandi in eo ecclesiam relinquatur onus hoc tanquã impossibile reiicitur, quia locus nouus ab eis sine authoritate Papæ construi non potest, c. i. de relig. domi. & c. i. de excessi. prælа. lib. vi. & fundum religiosi non habebunt, cùm sint incapaces, c. exiit qui seminat. de verb. sign. eo. lib. ita colligitur ex doctrina Barto. in l. apud Iulianum. §. constat. ff. de leg. i. & Bal. in auth. ingressi. col. pe. C. de sacrosan. eccl. Vt † autẽ
2 legatum inutilẽ non sit, remedium est, ꝙ testamento adiiciatur ꝙ si dicta conditio impleri non possit, fundus vendatur, & pretium in vsum eorundem religiosorum conuertatur, quod fieri potest per glo. in d. c. i. de relig. domi. lib. vi. facit tex. iuncta glo. in l. si quis inquilinos. ff. de lega. i. secundùm Alexan. in d. §. constat. cum aliis ibi per eum relatis, & in consil. ix. Visis. col. iiii. versi. præterea. lib. ii. & cautelã hanc tradidit Bald. in l. cùm quæstio. in fi. C. de lega. & sequitur Barb. in rubri. de rebus eccl. non alienan. col. vi. in v. limitatione. & per not. per eum ibi, & per Docto. in d. §. constat. videtur quod incapax immobilium non suo vitio possit capere pretium rei, ideo videtur, quòd cautela hæc non ius immutet, sed quæstionem, & controuersiam tollat.

CAVTELA LXIII.

Quo remedio legari possit monacho, ita vt commodi particeps non sit Abbas

Summa

SVMMARIVM.

1 *Vsusfructus monacho quomodo cautè relinquatur.*

2 *Monacho vsusfructus potest relinqui temporaliter quandiu Abbas ei non fecerit quæstionem super eo.*

Monachus ipse capax est legati alimentorum:

Alimenta monacho relinqui possunt ita vt illa ipse, & non Abbas percipiat. ibidem.

1 PATER † vel alius qui monacho velit relinquere vsum fructũ, & prouidere ne in eo ab Abbate ei molestia inferatur, si leget sub pœna quòd priuetur relicto, si Abbas aliquam molestiam inferat, pœnæ adiectio non valet, quia turpe est arctare Abbatem ne possit monacho imperare, secundùm Imol. post Barto. in l. Lucius. §. tres hæredes. ff. ad Treb.

2 c cùm ad monasterium. de stat. regu. Sed † cautela est, quòd non sub pœna, sed temporaliter legetur quandiu ei Abbas non mouerit quæstionem secundùm domin. Bald. in l. i. C. de his quæ pœn. nomi. faciunt not. per Bar. in auth. excipitur. C. de bonis quæ libe. & per Abb. consi. lxiii. Vt veritas. lib. ii. Se-

3 cũdum remedium est, † quòd monacho relinquatur annuum nomine alimentorum, ita quod Abbas se non ingerat circa illud, l. seruo alieno. cum glos. ff. de leg. i. Bar. in d. §. tres hæredes. & Bal. in authen. licet. de Episc. & clerici. l. seruos. ff. de ali. & cib. leg. Abb. consi. xliiii. Ad decisionem. lib. ii.

CAVTELA LXIIII.

Quo remedio valeat legatum si minus relinquatur filiæ si monasterium ingrediatur quàm si nupserit.

SVMMARIVM.

1 *Legatum factum filiæ in minori quantitate, si monasterium ingrediatur vtrum valeat.*

Causa religionis est fauorabilior nuptiis. ibidem.

2 *Benefacere nemo compellitur:*

Filia minus relinqui potest, si monasterium ingressa fuerit quàm si nupserit. ibid.

3 *Aequitati naturali sufficit niti, vbi lex deficit.*

1 VIRGO † cui legata sunt cẽtũ si nupserit, & si non nupserit relicta sunt solùm quinquaginta, centum consequetur quamuis religionem ingrediatur, quia si reiicitur cõditio, qua quis retrahitur à nuptiis, l. quoties. ff. de condit. &

quere plus quàm liberis ex primo matrimonio genitis.

SVMMARIVM.

1 *Vxor non potest secundo viro plus reliquere quam reliquerit alii cui ex liberis primi matrimonij.*

2 *Mater potest filijs ex secũdo matrimonio natis plus relinquere quã natis ex primo.*

VXOR † non potest de bonis suis relinquere secundo viro vltra quàm relinquat vni ex libris ex primo matrimonio genitis. l. hac edictali. C.de secun. nupt. & ibi Doc. Ideo nõ valet legat quatenus vxor plus leget secundo coniugi: vt per Fulg.consi.xcvii. Antonius transiens.& Abb. consil. cxvii. videtur primo.libr.ii.Bald. consil.cv. Quædam domina.libr.ii.& Alexan.consil.clviii. Circa primum.libr.v. sed si vxor habeat filios etiam ex secundo matrimonio, 2 remedium est, † quòd relinquat filiis secundi matrimonii, & non patri. Nam potest mulier plus reliquere filiis ex secundo viro procreatis.§.penulti.in authent. de nupt.Bal.cõsil.xi. Casus talis est.col.vlt.lib.iii. nec fit fraus legi si legatũ sequatur eius personam, cuius potest, & filii ex secundo matrimonio capiant quantum iuris ratio permitrit, l. si seruus communis meus. in princip. & in fin.ff.de stipul.seruo.ita tenet Bald. in d.l. hac euictali.col.iii.& in.l.i.q.ii.C.de inoffic donat. Et efficatius erit hoc remedium. si relicto modum testatrix adiiciat, videlicet, quòd patri non acquiratur vsusfructus rerum eisdem liberis relictarum, vt per paul.de Cast. consil.clxxi.viso casu.col.vlti.argu.not.per Bart.in l. Gallus §. quid si is.ff.de libe. & posthu.

CAVTELLA LXVI.

Quo remedio menti testatoris verborum propria significatio semper cedat?

SVMMARIVM.

1 *Verbis in re dubia seruiẽdum est, nec licet à propria significatione recedere.*

2 *Consuetudo testatoris præfertur consuetudini regionis.*

3 *interpretatio voluntatis testatoris ex quibus fiat.ibidem.*

Voluntas verbis præferenda est.ibidem.

Testatoris voluntas quibus modis interpretatur. ibidem.

1 IN RE DVBIA † verbis seruiendum est, nec licet à propria significatione recedere.l. si alii.ff.de vsufru.lega.l.non aliter.ff.de lega.iii.Sed quia testatores plerunq; abusiuè loquuntur, & significatio verborum voluntati testatoris non consonat,adiuuanda est voluntas testatoris,ne vis verborum potior sensu existat.l.iii.C.de libe.præte.Quare si quando testator aliud senserit, q̃ verba significent, vel verba sint dubia vt voluntas eius cõseruetur,remedium est, quòd testator det cui velit facultatem declarandi ambiguas quæstiones, & omnia dubia, quæ ex testamento nascentur.l. Theopompus. cũ
2 ibi not.per Bar.ff.de dot. prælega. Quòd † si testater hoc nõ fecerit, tunc remediũ erit, quòd, probetur, quid testator senserit: nam probata voluntate testatoris, à propria vocabuli significatione recedimus, vt per Bart. in.l.in ambiguo.ff.de re.dub.d.l.non aliter, cum relatis per deci.consi.cccxvii.Visis,col.i.& consi.ccclxii.Præsens.& consil.ccexcix. Cõclusio planè voluntas testatoris probari poterit, non solum ex his, que testamenti tempore dicta sunt. verum etiam ex dictis,& gestis extra actum testandi.l. hæredes palam.§.si quid post. cum ibi not. per glo.& docto.ff.de testa.Bar.in.l.cum proponeretur.ff.de lega.ii. & in.l. si quis in fundi vocabulo.ff.de legat.i. & sufficit etiam priuata scriptura ipsius defuncti ad declarandam voluntatem eius.glos. in.l. qui concubinam.§. cum ita.in versi.in tabulis.ff.de lega.iii: vt per Bat.in.l.alimẽta.ff.de alimen.lega.& Deci.consi.cccliiii.Iuridicas.in fi. Et approbandam voluntatem declaratoriam sufficient duo testes,vt per Bart.in d.§.si quid post.& Barba. cõsil.xxix.illud lib.iiii. & Soci. consi.xxxvii.viso testamento.col.iii.lib.iii.& ad interpretandam voluntatem defuncti, coniectura etiam fit ex consuetudine regionis, & ex communi vsu loquendi.l. librorum.§.quod tamen Cassius.ff. de legat.iii. vel consuetudine ipsius patrisfa.d.§.si quid post.Bar.in.l.Labeo.ff.de sup. lega. Deci.consi.dclxxxv.In casu proposito. Prius tamen inspicitur cõsuetudo ipsius testatoris,quàm religionis.l.ex vsu ff.de vin.tri.vel ol.lega.Fulgo.cõsi.ccxxxi.In quodam instrumento.Item interpretatio fit ex lege, quia voluntas talis fuisse præsumitur.qualis esse debuit.l. ex facto.ff. de vulg.& pup. Bar.in.l.hæredes mei.§.cùm ita.ff.ad Tre.& in.l. vt iurisiurãdi.§.si liberi:ff.de ope.lib.Item ex bono,& æquo.l.in his ubi

Bald.

Bal.ff.de cond.& demon.Item ex vitatione absurdi.l.fur.§ pactus.ff.de his qui no.infa.Item ex publica vtilitate, glo.in l.si ita scriptum.ff.de lega.ii.l.si quis in graui.§.hi quoque ff. ad Silla.vt latius per Laur.Calc.consil.xlviii.Viso dicto. col. vi. cum sequenti.Item ex vicinitate scripturæ, quia scripturæ pars per partem aliam declaratur.l.si.seruus.§.fi.& l.qui filia bus.vbi Docto.ff.de lega.i.l.vtrum.ff.de pet.hære.Deci.cõsi. xv.Diligenter consideratis.col.iii.

CAVTELA LXVII.

Quo remedio non inutiliter legetur iuspatronatus Episco pi non habito consensu tempore testamenti.

SVMMARIVM.

1 *Iuspatronatus legari non potest sine consensu sui episcopi.*
2 *Cõsensus alicuius vbi requirit in actu sufficit interuenire post factũ*
3 *Legatum deficiens mista consyderatione legantis & legatarii nunquam conualescit.*
Laicus est incapax iuris spiritualis ibidem.
Inualidum ab initio tractu temporis non firmatur. ibidem.
4 *Legatum iurispatronatus valet sub conditione hac si Episcopo consenserit.*

1 PATRONVS†sine consensu sui põtificis in priuatam personã ius patronatus transferre non põt.c. nullus. & c. illud. vbi abb.& alii.Doct.de iurepatro.Et ideo iuspatronatus priuato legari non potest, vt per abb. in sua disputa.incip.Augerio. col.ix.Sed vt valeat legatum, sit cautus testator, vt habeat consensum Episcopi prius, quàm leget, tunc enim valebit legatum, vt patet ex relatis per Cæs. Lamb.in tracta. de iure patro.lib.i.parte.ii.q.vi.princ. & eandem quæst.arti.ii.vbi dicit hanc esse communem opi.†Sed vt
2 conualescat legatum iurispatronatus, non habito tempore testamenti consensu Episcopi, remedium est, quod post testa mentum viuo testatore obtineatur consensus Episcopi, nam potest consensus superioris interuenire post legatum in vita testatoris.arg.c.cura.& c.suggestum.de iure patro.& c.si qua de rebus. xii.q.ii.& c.quod autem.de elect.c.cùm vos. de his quæ fiunt à præla.l.fina.C.ad Macedo.Nam iuris regula est, ꝙ vbi in actu requiritur consensus alicuius sufficit consensum

sum interuenire post factum, vt per Abb. & Cardi. in d.c.cura. & in d.c. suggestũ cum congestis per Ces. Lãb. in d. tracta lib.i.par.ii.q.i.prin.art.vi. Post mortẽ autem testatoris huiusmodi consensum in damnum hœredis frustra legatarius obtineret. argu.c.quamuis. & c.si pro te. de præb.lib.{vi.l.si.ff.cõmu.prædi. Nam quod inutiliter legatur apud hæredem remanet.l. in metallum.ff.de his quæ pro non script. hab.l.non intelligitur.§.si quis palam.ff.de iur.fisc.Bar.in.l. hæredẽ.c. de his quib.vt indi. Ideo post ius quæsitum honestum nõ est, ꝙ ab Episcopo ius auferatur.hæredi.c.super eod.cum ibi traditis per Doct. de rescri.per Feli.in c.causam quæ. ver. interpretatio priuilegii. eo.tit.& in hac opinione fuit Abb. in.c.cùm seculum.col.vlti. de iur.patro. & in d.disputatio. Augerio.& Roch.in tract.de iur patr.in ver. pro eo ꝙ Diocesani consensum.q.ii.col.vlti. contrarium tenet Rot.de. dccclxxiii. Quidam laicus.in antiq.& alii quos refert. Cæs.Lamb.in d.tract. lib.i.part.ii.q.i.prin.ar..xvii. Sed contra Rotam bis fuisse iu

3 dicatum refert ibi dictus Cæs. Mihi † verior videtur opinio. ꝙ capacitas laici superueniens ex consensu Episcopi præstito post obitum testatoris non det vires legato iurispatronatus, quia legatum quando deficit mista consyderatione legãtis & legatarii, nunquam conualescit, l.i.cum ibi not.per Bar. col.ii.ff. de reg. Cato. vbi dicit, ꝙ omnino inualidum est legatum factum spurio, licet post testamentum legitimetur, adeò ꝙ stricto iure fortè nec viuo testatore per superuenientem consensum cõfirmatus legatũ iurispatronatum. Laicus enim est incapax iuris spiritualis.c. Causam. de prescri. & de iure patronatus iudicandum est, vt de iure spirituali. arg.l.quæ religiosis.ff.de rei vendi.& c.quanto. de iudi. cum ibi notatis per Feli. post alios Doct. ex quibus aparet laicum esse incapacẽ iurispatronatus, licet illud obtinere possit ex gratia. Et cõsequenter legatum est inutile consyderata iucapacirate legatarii. Est quoque inutile consyderata impotentia legantis. Nã testator donare non potest laico iuspatronatus, c.i.de iurepatro.lib.vi.& legatum est species donationis, l. legatum.ff.de lega.ii. facit d.c. nullus. & alia supra in principio allega. Sed

4 † vt legatum iurispatronatus non dubiè vires assumat à superueniente consensu Episcopi etiã post mortem testatoris, remedium est, ꝙ legatum fiat sub conditione si Episcopus cũ

senserit.

ſenſerit. Nam regula Catoniana ad relicta ſub conditione nõ pertinet.l.i.& l.placet.& ibi Bar.ff.de regu. Cato.l.intercidit. ff.de condi.& demon.& per Bart.& Soci.in l.ſi cognatis.ff.de reb.dub.l.in tempus.& ibi Doƈto.ff.de hære.inſtitu.

DE TVTORE, ET ESEQVVTORE TESTAMENTI. TIT. VII.

CAVTELA I.

Quo remedio agnati in tutela matri præferantur, & quo remedio debitor, vel creditor pupulli eius tutelam poſſit aſſumere.

SVMMARIVM.

1 *Mater in tutela filiorum præfertur omnibus agnatis.*
Mater præfertur in tutela fratribus cũ quibus pariter ſuccedit.ibid.
2 *Tutor teſtamentarius præfertur matri.*
3 *Debitor vel creditor pupilli non poteſt eſſe tutor, limita vt ibidem.*

1 MATER † omnibus cognatis in filiorum tutela præfertur. auth. matri, & auiæ. C. quando mul. offic. tute. fun. pot. quod procedit etiam ſi ſtatuto propter agnatos à ſucceſſione filiorum mater excludatur, quia in matre non habet locum regula, ꝙ ad eundem tutela & hæreditas deferatur, de qua in auth.ſicut hæreditas. C.de leg.tut. Nam regula hæc fallit in matre, quæ ordine ſucceſſionis non ſeruato admittitur ad tutelã. Nam mater præfertur in tutela fratribus, cum quibus pariter ſuccedit: vt per Sali.in d.auth.matri, & auiæ. & per Corn.conſil.ci. Licet videatur. libr.iii. Sed
2 † ſi teſtator vxorem ineptam videat, & velit illam non poſſe aſſumere filiorum tutelam, remediũ eſt, ꝙ ipſe in teſtamento de alio tutore prouideat, quia tutorem dãdo matrem à tutela poteſt teſtator excludere, cùm matri tutores teſtamentarii præferãtur.§.ex his.in d.auth eſt.de hæred.ad inteſt.ven.& ꝑ Doƈt.in auth.matri & auiæ.Bal.conſi.cccviii.Teſtator in teſtamento.lib.ii.& Corn.in pręallegato conſi.ci.& Curt.cõſi. xlvii.Super controuerſia.in prin.Item † notandum eſt, quòd debitor,

debitor, vel creditor pupilli non potest esse tutor. auth. minoris. C. qui dar. tut. vel cur. Sed si testator velit debitorẽ, aut creditorem posse tutelam gerere, remedium est, ꝙ ipse in testamento dicat se scire eum, quem dat tutorem, debitorem, vel creditorem, & idoneum tutorem esse. Nam fide tutoris, à testatore scienter approbata, tam debitor, quàm creditor tutor esse poterit. argu. §. i. insti. de sat. tut. vt per Bar. in d. auth. minoris. & consi. cxlviii. Quæstio ista.

CAVTELA II.

Quo remedio tutor possit liberari à necessitate rationis reddendæ.

SVMMARIVM.

1 *Tutor cogitur reddere rationẽ suæ administrationis: limita vt ibid.*
2 *Rationis reddendæ necessitas à testatore remissa quid operetur.*
Dolus futurus remitti non potest: & in nu. seq.
3 *Lagatum liberationis ab administratione tutelæ quid operatur.*
4 *Conditio impleri non potest in persona hæredis.*

1 ADMINISTRATIONIS † suæ rationem tutor reddere cogitur, tam eorum quæ fecit cùm facere non deberet, quàm eorum quæ non fecit, cùm eum facere oporteret. l. i. ff. de tute. & ratio. distra. Sed si testator uelit tutorẽ nõ teneri ad rationes reddendas, remediũ est, ꝙ vetet à tutore rationes exigi. l. quidam decedens. ff. de admi. tut. Sed nihilominus de his, quæ dolo commisit, rationem reddere tenebitur: vt ibi per doct. & per Curt. consi. xxix. In regno. in fi.
2 Sed † si testator velit ita liberare tutorem, vt nullo modo ad reddendas rationes astringatur, remediũ est secundùm quosdam, vt tutori legetur omne id, in quo tutelæ occasione illum condẽnari contigerit, per l. si quis rationes. ff. de libe. lega. Verius est, ꝙ remedium hoc non defendat tutorem ab his, quæ dolo fecerit, quia dolus futurus remitti non potest. l. si vnus. §. illud. ff. de pact. Et ꝙ hoc remedium non prosit quantùm ad gesta per dolum, & restitutionem reliquorum, patet ex dictis per Sali in l. cùm necessitatem. C. de fideic. & Alex. consi. lxii. Serenissimus. lib. iiii. & consi. clxiiii. Præsuppono. lib. v. & Curt. consil. lxvii. Sapienter. versi. capio. secundùm quod est consilium Barb. & Deci. cõsi. cccxlix. Consuluit. in fi. cũ allegatis per eos, & per Soci. consi. lxxiii. Difficultatẽ. col. v. & vii. lib.

lib.iii.& est cõis opi.vt dicit Barb.consil.48. Clementissimi. eo.iii.lib.ii.& Daci.cõsi.clxxviii.In causa.Proderit tamẽ præ dictũ remediũ tutori, ne possit ex culpa cõueniri,vel ex dolo
3 presumpto, vt per Deci.d.consil.clxxviii.Sed† posset testator. (vt quidãputãt)per indirectũ liberare tutorẽ a dolo futuro, vt si mãdet hæredi ꝙ tutorẽ liberet ab omni eo , in quo appa ruerit tutorẽ ex administratione tutelæ obligatum esse. Tũc enim videtur etiam dolus remissus,ac etiã remissa intelligit necessitas restituendi reliqua.vt per Barto.in l.Aurelio.§.Caius.col.iii.ver.quæro quando fit liberatio in vltima volũtate. ff.de lib.leg.& in hac opi.est Ang.& Din.quos refert Barba. consi.iiii.Illud in medium.lib.iiii.Tu tene contrarium,ꝙ nec directe,nec indirecte possit remitti dolus futurus in vltima volõtate,secũdum Bart.in d.§.Caius.col.vlt.ver.quid si relinquitur liberatio, vbi declarat ea quæ supra dixerat procedere,qñ relinquitur liberatio ab administratione præterita , & hoc sequit,& multis rationibus cõprobat Barb.in d.cõsil.iiii. vbi dicit tale legatũ solum operari,ꝙ tutor non teneatur reddere scrupulosam ratione administrationis tutelę , & cõprobatur etiã hoc ex dictis per Ias.cõsi.xiiii.Nobilis.lib.iii.Et notandum est,†ꝙ legatũ factũ tutori de omni eo, in quo ipsum
4 ratione tutelæ condẽnari contingeret , non proderit hęredi tutoris,qui mortuo tutore cõdẽnatus fuerit ad reddendã rationem,quoniã conditio impleri nõ potest in persona hæredis,l.qui Romæ.§.Augerius.& ibi Doc.ff.de ver.obi.Quare lacius concipienda sunt verba, vt dicatur in quo ipsum tutorem vel hæredem eius condemnari contingat. Sic enim conceptis verbis etiam hæres legati commodũ sentiet , & faciũt scripta per Fulg.consi.ciii. Notabilis vir.

CAVTELA. III.

Quo remedio tutor non compellatur , vel compellatur inuentarium, vel librum rationum facere , & qũo aduersus hæc minoribus succurratur.

SVMMARIVM.

1 *Tutor qui repertorium nõ fecerit, vt suspectus defuncto à tutela remouetur.*

Tutor tenetur facere inuẽtariũ & librum rationum.ibid. & nu.3

2 *Inuentariũ facere tutor cogitur, nec sufficit à testatore remitti ni-*

si prohibeatur fieri.

4 *Tutor cogitur per iudicem facere inuentarium & librum rationũ ex causa, non obstante prohibitione & remissione testatoris.*

Iudex ex causa potest venire contra testatoris dispositionem. ibidem.

1 TVTOR† qui repertoriũ non fecerit de furto suspectus est, §. sancimus. in auth. de hęr. & Fal & notatur in famia, l. fi. C. de arb. tutel. & in carcere causam dicere debet. l. iii. §. tutores. ff. de suspect. tu. Remouetur a tutela vt suspectus, d. l. fi. Itẽ cõtra eũ in litẽ iuratur. l. tutor qui repertoriũ ff. de admi. tu. & per Lud. Ro. cõsi. 128. Quo ad primũ. & Ful.
2 consi. cxcvi. Ad id. Sed si† testator velit ab his incõmodis liberare tutorẽ, remediũ est ꝙ ipse testator tutori remittat necessitatẽ inuẽtarium faciendi, qđ testator facere potest. d. l. fi. C. de arb. tu. vt per Pau. & Ias. in l. nemo. ff. de leg. i. & addat etiã prohibitio, ne tutor inuẽtariũ faciat. Nam vt tutor releuetur a necessitate prædicta, oportet ꝙ testator ꝓhibeat inuẽtarium fieri. d. l. fi. Et in hoc etiam peritissimi errant, putantes solam remissionẽ sufficere, nõ consyderantes prohibitionem necessariã esse, vt per Spe. in ti. de tut. §. generaliter. ver. hoc autẽ notandũ. qđ est memorię cõmẽdãdũ, vt dicit Are. in. §. præterea etiã. col. 28. ver. vidẽdũ restat de tutore. inst.
3 de excep. & Sal. in d. l. fi. Et cũ† tutoris officio incũbat vltra inuẽtariũ facere etiã librũ rationũ, quo nõ facto contra tutorem iuratur in litẽ, l. i. §. officio. ff. de tuto. & rat. distra. Cor. consi. cxcvi. Ad euidentiam. in fi lib. iii. Ias. cõsi. iii. Circa primum. par. i. Deci. cõsi. cx. Vere. Vt liberetur tutor etiam a necessitate cõficiendi librũ huiusmodi, remediũ est, ꝙ testator liberet tutorem ab obligatione faciẽdi librum rationũ, vt per
4 Fulg. cõsi. 25. Spectabilis. col. ii. Sed pro pupillo † vt non obstante prohibitione testatoris, tutor inuentarium & librum rationũ facere compellatur, remediũ est, ꝙ imploretur officium iudicis. Nam comperto, ꝙ prohibitio & remissio inuẽtarii & libri rationum damnosa sit pupillo, iudex (spreto testatoris præcepto) ad faciendum inuentariũ tutorem cogere poterit. argu. l. in confirmando. ff. de confir. tut. vt per Bart. in d. l. nemo. colũ. 3. & Deci. cõsi. cccxxlix. Consuluit. col. ii. Potest enim iudex ex causa venire contra dispositionem testatoris, & consulere vtilitati impuberis. l. i. ff. vbi pupil. educ. deb. Bald. consi. 229. Viso testamento. lib. iiii.

Cautela

CAVTELA IIII.

Quo remedio mater moriens possit prouidere, ne bona materna impuberi tutor legitimus vel testamentarius administret.

SVMMARIVM.

1 *Tutor dari non potest habenti tutorem.*

Pupillo habenti tutorē ex patris testamento, nō potest alius dari tutor etiā ex matris prouisione nolenti cū bona sua gubernare. ibi.

2 *Mater moriens quomodo possit prouidere ne tutor testamētarius, vel legitimus administret bona quæ ipsa relinquit pupillo.*

3 *Quartam Trebellianicam non deducit ille qui scriptus est hæres gratia fideicomissarii.*

4 *pater quomodo prouideri potest, vt post pubertatem filij bona sua non dilapidentur.*

1 PVPILLO † habenti tutorem ex testamento patris, non poterit alius tutor dari, etiam ex prouisione & nominatione matris volentis tutorē testamētariū bona materna gubernare nō posse. Quoniā habēti tutorē, tutor dari nō
2 potest. §. interdum. Instit. de curato. Sed remediū est, † ꝙ mater quem velit tutorem dare, hæredem instituat, & roget, vt filio ipsius testatricis, cum is ad pubertatem venerit, hæreditatē plene restituat. Ita enim scriptus hæres erit nudo nomine & administrabit quandiu filius erit impubes, & facto puberi hęreditatem restituet. Hoc remedium seruatum fuit à propinqua Pollidii, vt est casus singularis in l. in fideicom-
3 missi. §. cum Pollidius. ff. de vsur. & in dicto casu hæres † institutus restituet hæreditatē cum fructibus perceptis, & quartam Trebellianicam non deducet. vt per glos. in l. in fideicōmissaria. §. fi. in ver. in fideicommissum cadit. ff. ad Treb. quā sequitur & existimat singularem Imol. in l. cū filio. col. vlti. ff. de lega. i. & opinionem glo. sequuntur etiam Alexan. & alii relati ab eo in dicto §. final. & ex dictis ibi per eum apparet quoties quis institutus est heres ad vtilitatem alterius, & rogatus restituere hæreditatē ei, cui testator prouidere voluit non posse Tribellianicam detrahi, & dicit ibi Alex. hoc esse bene notādum. Mater autem vtens hac cautela exprimat se ita testamentum facere, vt melius filio consulatur hærede scripto administrante bona, dum filius sit impubes, & testatrix mandet interni pupillo alimenta præstari ex fructibus

hæreditatis. Et cum vndique talis prouisio sit profutura filio non rumpetur testamentum præteritione pupilli, l. mul-
4 ti. cum ibi traditis per Doct. ff. de lib. & posth. Simile † quoq; remedium adhiberi potest a parentibus, vt post pubertatem filii bona nō dilapidentur, sed ab aliquo idoneo administrentur, l. Lucius. §. Meuia. ff. ad Treb.

CAVTELA V.

Quo remedio tollatur quæstio, vbi pupilla educari debeat.

SVMMARIVM.

1 *Pupilla vbi, & in quo loco sit educanda.*
Iudex non potest à volūtate testatoris recedere nisi ex causa. ibidem.

1 INTER TVTOREM, † & coniunctos pupillæ diuitis sæpe cōtrouersia nascitur de loco, vbi pupilla educari debeat, & totum hoc iudicis arbitrio committitur, l. i. ff. vbi pup. edu. deb. l. i. C. eo. & ibi Doct. & pulchre per Bal. cō. 487. Ser Franciscus. lib. v. Ad tollendam huiusmodi quæstionem, remediū est, ꝙ ipse testator in suo testamento decernat vbi, & apud quos pupilla debeat educari. Nam voluntas testatoris seruanda est. & ab ea non recedit iudex, nisi ex causa, dicta l. i. ff. vbi pupil. educat. deb. vt per Soci. consi. cxxxiii. Circa primum. Et de materia hac vide per Iaso. consil. xcix. Magnificus. lib. ii. & consi. lix. Statuto. col. pe. lib. iii. & consil. cxxxii. in ii. Parte.

CAVTELA VI.

Quo remedio possit prouidere testator, quod per exequutores tantum a se deputatos relicta soluantur & sua voluntas præcise seruetur.

SVMMARIVM.

1 *Exequutor testamentarius per annum negligens exequendi potestate priuatur.*
2 *Testator potest prorogare tempus exequutoribus a lege datum.*
3 *Substitutus exequutor, potest a testatore dari primo exequutori in causa negligentiæ.*
4 *Pecunia legata ad aliquod opus pium, an possit conuerti in aliū vsū*
Voluntas testatoris præcise seruanda est, & commutari non potest. ibidem.

Si ex

1 SI EXEQVVTOR † testamentarium per annuũ in exequendo sit negligẽs, exequẽdi potestate priuatur. l. nulli. C. de Epis. & cle. c. nos quidẽ. C. tua nos. & c. si hæredes. de testamẽ. Sed si testator nolit per, quam per exequutores à se deputatos suam dispositionem adimpleri, remedium
2 est, † quod testator legale tempus datum ad exequẽdum suo arbitrio proroget. Potest nanque testator disponere, ꝙ exequutori nullus terminus labatur. Bald. in l. i. colũ. vlt. ff. de lega. i. & in l. nulli. c. de episcop. & cleric. & cõsi. ccci. Constitutio patriarchalis. lib. ii. Anch. consi. cccxcvi. Ore tenus. Abb. in d. c. nos quidem. col. ii. & Bar. in c. Ioannes. in fin. testa. Et si testator mãdet delegata solui, quãdo exequutori placuerit, exequutori viuenti non labetur terminus. arg. l. sed si ante. ff. ad Treb. cum aliis aleg. per Bald. consi. ccxvii. Testator. lib.
3 ii. Secũdum remedium est, † quod exequutori testator alium substituatur in exequutionis officio. l. & hæredibus. ff. de leg. ii. vt si prior exequutor intra annum, vel intra tẽpus ab ipso testatore præfixum nõ exequutus fuerit, tunc substitutus exequatur, prouisio testatoris cessare faciet prouisionem legis, l. si fundum. §. Stichum. ff. de lega. i. & ibi gloss. Bald. Imol. & Ias. Confirmantur prædicta ex allegatis per Barb. in dicto c. nos quidem. colum. fi. Non tamen posset testator exquutori ipsummet exequutorẽ substituere, vt patet ex allegatis per Barba. in c. tua nobis. colũ. viii. de testa. nec dicat testator substituẽdo exequutorem, exequutori, si primus fuerit negligẽs, sed substituat simpliciter, vt supra concepta sunt verba, vt per Barba. in dicto c. tua nos. col. viii. faciunt nota. per Barto. in l.
4 liberto. §. Lucius. ff. ve annu. lega. † vbi dat cautelam, quod testator prouideat, quid fieri debeat de pecuniis ad opera pia legatis, si intra terminum ab eo statutum volũtas sua impleta non fuerit. Sic in opus aliud contra voluntatem ipsius pecunia legata non poterit conuerti, vt per Bart. in l. legatum. ff. de vsufr. leg. & de hoc est tex. in l. si testamentũ. C. de testa. & vide Barba. in d. c. nos quidem. col. ii. vbi sequitur opin. hanc nisi ex magna causa Papa faceret commutationẽ ex potestate absoluta, iuxta cle. quia cõtingit. de relig. domi. de episcopo, & Legato de latere, non oportet dubitari an habeat talem potestatem, cùm sit de reseruatis Papæ, vt per Barba. ibidem, & consi. xxiii. Et quidem viso puncto. lib. i.

CAVTELA VII.

Quo remedio possit facere testator. quod eius voluntas exequutionem habeat nutu eorum, qui exequutores esse non possunt.

SVMMARIVM.

1 *Frater ordinis minorũ sancti Francisci testamentarius exequutor esse non potest etiam de licentia sui superioris.*

2 *Exequutor qui non potest esse non prohibetur exequenti consulere.*

3 *Religiosus ordinis minorum licet exequutor esse non possit, tamẽ habere potest ex testamento facultatem nominandi & eligendi.*

1 RELIGIOSVS† ordinis minorum sancti Francisci etiã de licentia superioris sui testamentarius exequutor esse non põt.cle.exiui de Paradiso.§.cũque.de ver. sig. vt per Socin.consi.xvii.Supradicta, in fi.lib.i.Sed si testator velit suam dispositione adimpleri cura, & opera alicuius religiosi dicti ordinis, remedium est, ꝙ alius exequutor constituatur ea conditione, vt nihil sine consilio illius religiosi facere possit. Nam dare consilium exequentibus vltimas defunctorum voluntates, Regulę dicti ordinis non repugnant, d.
2 clemen.exiui.§.verum.Scire † tamen oportet, quod valerent facta ab exequutore non habito consilio religiosi, qui nõ poterat esse exequutor, l. quidam decedens.cum ibi no.per Bart. ff.de administr.tuto.& in l.i.§.si plures.ff.de exerc.action.& Alexand.consi.lvii. Perspectis.colum.iii.lib.ii. remedium tamen est, quod testator irritet gesta sine consilio religiosi, vt
3 per Soci.consi.ii.Circa presentem. Cautius† autem remediũ est, quod testator det religioso potestatem nominandi,& eligendi personas, & loca quibus sit dandum, quod testator dari voluit per exequutores. Nam qui exequutor testaméti esse non potest, habere potest ex testamento facultatem nominandi,& eligendi,l. cum pater.§.hæreditaté. & ibi hoc tenẽt Bartol.ff.de lega.ii.Bald.in authẽt.ingressi. C.de sacrosanct. eccle.Salice.in l.i.C.de hæredi.instit. Ancha.cõsi.cciii.Circa primum.& Alexan.dicto cõsil.lvii.Faciunt dicta per Petr.de Anchar.consi.ccccxxxvii.Primo igitur.& Abb.consi.xi. Factum sic se habet.& consi.cx.In causa.libro.ii. Aliqui tamen contrarium tenent,quorum opinio de iure verior videtur, vt patet ex allegatis per Barba.in cap.tua nobis.columm.iiii.

& v. de test. Sed Bar. opinio videtur communior. De aliis religiosis quomodo exequutores constitui possunt, vide per Lu do. Roma. consi. 469. Quo ad primum.

CAVTELA VIII.

Quo remedio possit quilibet exequutor sine alio exequi.

SVMMARIVM.

1 *Exequutor vnus sine alio non poterit exequi, nisi altero mortuo.*
2 *Exequutor vnus sine alio poterit exequi, quando sunt insolidum constituti.*

1 SI PLVRES † fuerit exequutores testamento dati, alius sine alio non poterit exequi, nisi eorum aliiquis sit mortuus, aut in remotis degat, vel exequi nolit c. religio-
2 sus. §. fi. de test. lib. 6. Sed † si testator velit aliũ sine alio exequi posse remedium est, quod testator exequntoribus insolidum det licentiam exequendi, argumen. d. §. fina. à contrario señsu facit, c. si duo de procura. lib. 6. §. dispo nat in authenti. de nup. c. vltima voluntas. 13. q. 2. & opi. hanc tenet Spe. in titũlo de instr. ædi. §. nunc vero aliqua. ver. notãdum quoque & Soci. cõs. xi. Circa pręsenté & Laur. Calc. cõsi. cii. Pro parte.

CAVTELA IX.

Quo remedio exequutor possit agere, & procuratorem constituere ante litem contestatam.

SVMMARIVM.

1 *Exequutor testamentarius regulariter agere non potest contra debitores testamentarios, neque contrà hæredem.*
2 *Testator potest dare facultatem exequutori agendi contra debitores & contra hæredem, procuratoremque faciendi.*
Exequutor quando possit agere et procuratorem constituere. ibidem.

1 EXEQVVTOR † testamentarius regulariter non potest agere contra debitores hæreditarios. l. Lucius. §. Meuia cũ ibi not. ff. ad Trebellia. & vbi agere potest antequam litem contestetur procurratorem facere nõ potest. l. neque. C. de procu. Specu. in tit. de instr. ædi. §. nunc vero aliqua. nu. 24. & contra hæredem quoque agere non poterit, nisi sit exequutor ad pias causas, vt per Bal. in [l. id quo pauperibus. q. v. & vi. C. de Episco. & cler & Alexan. consi. xcix. Viso
2 & considerato in fin. libr. ii. Sed † vt exequutor possit ad libitum etiam lite non contestata procuratorem facere, &

contra hęredem, & debitores agere, remedium est, ꝙ testator det illi potestatem agendi, procuratorémque constituendi, per not. per glo. & Doct. in cle. religiosus de proc. & per Zab. in clem. 1. q. 13. de testa.

CAVTELA X.

Quibus remediis exequutor possit vendere, vel possessionem capere propria authoritate, & seipsum prohibeatur eligere.

SVMMARIVM.

1 *Exequutor alienare bona non potest, nisi à testatore sit ei data potestas.*

2 *Exequutor debet hæredem prius requirere, si uelit alienare bona propter facultatem sibi concessam.*

3 *Hæres ad impediendum potestatem exequutoris poterit offerre se paratum uendere & de pretio satisfacere.*

Exequutor potest à testatore habere potestatem accipiendi, & alienandi bona authoritate propria. ibidem.

4 *Eligere si ipsum poterit, se indigeat ille, cui data est facultas aliquid distribuendi inter pauperes.*

1 QVANDO † alius scriptus est hæres non potest exequutor bona distrahere vt satisfaciat creditoribus, & legatariis. l. alio. ff. de alim. lega. nec sine decreto iudicis poterit vẽdere immobilia hæredis minoris, l. i. ff. de reb.
2 eo. Sed, vt possit, remedium est, † ꝙ testator exequutori det alienãdi potestatem liberã gl. in l. prædiũ. C. quando decre. opus non est. Specu. in titu. de instr. ædi. §. nunc vero aliqua. q. 31. & Alexan. consi. lxii. Visa facti. lib. ii. Nõ tamẽ poterit exequutor per licentiã hanc sibi datam vendere non requisito prius hærede, quia hoc bonefidei non conuenit. l. prohibere. §. clam. ff. quod vi aut clam. l. creditor. C. de distr. pigno. & à potestate alteri data, dolus intelligitur sẽper exclusus. l. creditor. §. Lucius. ff. man. vt per Bar. in d. l. alio. col. v. & per Ale
3 xan. dicto consi. lxii. † Ideo cautus hæres ad impediendã potestatem exequutoris poterit protestari, & offerre separatum vendere, & pretio satisfacere, vt ibi per Bar. vel si certe rei velit venditionem hæres impediri, remedium est ꝙ dicat, & indicet aliam rem esse, quam vendi magis expediat. arg. l. magis puto. § ne passim. ff. de reb. eo. Et si uili pretio exequutor sit paratus aliquid vendere, potest hęres sibi consulere indicando

cando aliũ esse, qui rem iusto pretio empturus sit, & protestã do, ꝙ debeat facere licitationẽ, arg. l. si fine. §. i. ff. de mino. Ex his apparet, quòd hærede inuito & ad satisfaciendum parato, exequutor bona alienare non potest. Et ideo non est sequenda opin. Bal. consi. ccclxxx. Super eo. lib. 4. dum dixit ad alienationem faciendam ab exequutore non esse necessarium vocari hæredem. Et prædicta procedunt, nisi amplior potestas exequutori à testatore tributa sit: ut per Bar. in d. l. alio. col. fi. Potest etiam testator exequutori dare potestatem accipiendi bona hæreditatis propria authoritate, l. Titia cum testamento. §. Lucius: ff. de lega. 2. cum aliis allegatis per Soc. cõsi.
4 xi. Circa præsentem. lib. i. Et † ex dictis ibi per eũ habes, ꝙ exequutor constitutus à testatore ad distribuendum bona inter pauperes poterit eligere seipsum, si indigeat. ar. l. præses: C. de serui. & aqua. & Esaię c. lviii: *Carnem tuam ne despexeris.* Sed si testator velit aliorum, & non exequutorum commodis cedere, quæ inter pauperes distribuenda relinquit, sit cautus ut prohibeat exequutores ne in propriam vtilitatem quicquam vertant ex bonis inter pauperes distribuendis, vel id moderetur arbitrio suo. Nam seruandum erit quod ipse decreuerit. §. disponat. in authen. de nup. c. cum *Martæ.* de celeb. mis. vt per Soci. in d. consi. xi.

CAVTELA XI.

Quo remedio ille, qui ditatus est ex malè partis possit animæ suæ caute consulere, & prouidere, ne per restitutionem male quæsitorum filii ad inopiam redigantur, & quo consilio vtendum sit, vt dictum morientis fidem in iudicio faciat.

SVMMARIVM.

1 *Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum.*
Exequutor à testatore constitui potest ad restituendum ablata. ibi.
2 *Doctoris authoritas in iure canonico præferẽda est authoritati theologi in his, quæ pertinent ad moralem philosophiam.*
Ius canonicum principaliter tendit ad interpretationem iuris diuini in dubiis pertinentibus ad philosophiam moralem. ibidem.
3 *Pater in restitutionẽ male ablatorum quomodo possit cõsulere filiis, & animæ suæ.*

Dolus

Dolus omnis præteritus remitti põt, et supe r eo recte trãsigitur. ibi.
Bona incerta qualiter interpretentur. ibidem.
4 *Nemo præsumitur immemor salutis æternæ.*
Morientis dictum quantam fidem faciat in iudicio ibidem.
5 *Testis examinari potest etiam ille, qui sit in extremis vitæ cõstitutus. testari minus est, quam testificari. ibidem.*

1 PECCATVM † non dimittitur nisi restituatur ablatũ. de reg. iur. lib. 6. Sit igitur cautus testator consulens animæ suæ, vt mandet turpiter quæsita restitui, & ad id exequutorem constituat. Potest enim exequutor a testatore constitui ad restituendum ablata, & turpia lucra, vt per Anch. in c. ii. de testa libr. vi. Barba. in c. tua nobis. colum. vi. de testa.
2 Et † quia poterit suboriri controuersia inter exequutorem, & hæredem, & dubitari quid quantumue restituendum sit, expedit ꝙ testator mandet stari declarationi alicuius Doctoris iuris canonici super omnibus dubiis, quæ possent nasci circa huiusmodi restitutionem faciendam argumen. l. Theopompus. ff. de dot. prçle. Nam iudicio Doctoris magis quam Theologi standum est in his, quę pertinent ad dubia conscientiæ, quoniam scientia iuris canonici principaliter tendit ad interpretandum ius diuinum, in dubiis casibus pertinentibus ad Philosophiam moralem, vt per glos. in princip. decret. cum aliis allegatis per Alexã. in consi. 1. col. 3. lib. ii. & per Deci. consi. 3. Diligenter considerati. Et ne in dilectione Doctoris dissensus sit inter exequutorem & hæredem (faciles enim sunt homines ad dissentiendum. l. item si vnus. §. fi. ff. de arbi.) Vtile est ꝙ testator ipse nominet vnum, vel plures Doctores, quibus standum sit, vel det potestatem cuipiam alteri nominandi, & eligendi Doctores. Potest nanque testator facultatem huiusmodi alte i da. e. l. cum quidam. cum ibi not. per Docto. ff. de lega. ii. cum allegatis supra de lega. caut.
3 viii. inutile. Et † si pater ex restitutione turpiter quæsitorum videat filios redigendos esse in paupertatem, vt simul consulat animæ suę, & prouideat ne filii laborent inopia, remediũ est, ꝙ super huiusmodi lucris & male ablatis, quorum restitutio faciẽda sit certis personis transigat, cũ his quibus restitutio facienda est, vel cũ maiore parte ipsorũ de soluendo partem aliquam vsurarum facta remissione residui cõmuni consensu eorum, l. & suũ. §. fi. ff. de pact. Nã potest super vsuris, & super

& super omni dolo præterito transigi, & pacisci.l.si vnus.§.il lud.ff.eo.ti.Bald.consi.285. Consyderato puncto. lib.ii. Si verò restitutio faciēda sit personis incertis, vel in longinquo loco commorantibus, compositionem & transactionem faciat cum Episcopo, uel procuret ꝙ Episcopus intuitu pietatis partē eius quod erat restituendum, vel totum pie condonat filiis ipsius obligati ad restituendum. Et probantur prædicta per ea quæ scribunt Doctores in capit.cùm tu. de vsur. & in capite, quàm sit.de Iudæis.& per Bald.in c.i.§.furtum.de pact. iur.fir.& Barb.in cap.Rainutius.col.lxii.de testa.& per Zab. in cle.i.q.viii.de vsur. Et ante cōpositionem expedit vti cautela tradita per Federic.de Sen.consil.cliiii. In quæstione. ex cuius dictis colligitur posse fieri monitionem per publica edicta, vt si qui sunt, qui quicquam possint repetere compareant intra certum terminum, aliàs restituenda habebuntur pro incertis, & lapsō termino ab Episcopo vel eius Vicario pronuntietur restituenda haberi pro incertis, & hęredem nō teneri ad restituēdum eis, qui sic moniti non cōparuerunt in termino.arg.l.si eo tempore.C.de distr.pig.cum aliis allegatis ibi per eum.faciunt not.per Docto.in c.fi.de elect.libr.vi.

4 Et † notandum est, ꝙ licet nemo præsumatur immemor salutis æternę, l.fi.C.ad l.Iul.pec.c.sancimus, i.q.vii.nō tamē fides adhibetur morientium dicto in damnū alterius, veluti si testator in pręcepto, quod facit hæredibus de restituendi turpiter quæsitis, dicat se pecunia uel sordibus corruptum, sententiam tulisse, aut falsum testimonium perhibuisse. vel iniustum patrocinium præstitisse, aut proxenetam vsurarii contractus, aut simoniæ mediatorem se fuisse.l. si quis in graui. §.si quis moriens.& ibi Bart.ff.ad Silla.Bald.in auth.si dicatur.C.de testi.glo. & Ange.in l.mater.C.de cal. vbi tenet, ꝙ dictūm morientis non faciat iudicium, sed leuem tantū præsumptionem.& sequitur. Alexā.consi.xiiii. Ponderatis.col.ii. lib.3.& Socin.consilio.54. Visis testibus.colum.penult.lib.3.

5 Sed ut † dictum morientis iudicium faciat, remedium est, quòd parte citata, & authoritate iudicis examinetur. Nam potest examinari ut testis etiam ille, qui est in extremis vitæ, cùm is possit facere testamentum.l.Pamphilo.§. propositum.ff.de lega.3.l.si pater.§.quædam.ff.de fideicom. libe.l. quoniām indignū.C.de testa. & nō minus est testari, quàm testifica-

testificari.l.cum de lege.ff. de testa. & hoc tenet Bal.in c.i.§. vasalli.de pac.cõsti. Ang.in l.cum antiquitas.§. cùm autē.C. de testa. Nec oportebit examinandum respondere, nisi super interrogatoriis substantialibus, ut per Bald. in d. §. uasalli, sequitur Barb.in c.Rainutius.col.2.& 3.de testa.Nec obstat, ꝙ sit socius criminis,nam in occultis, & quorum difficilis solet esse probatio etiam testis aliàs non idoneus examinatus facit indicium,l.consensu.§.super plagis.C.de repu. Abb.i c. fi.de testi.cog,cum allegatis per Alexan.cõsi.lxiiii.Viso themate.lib.i.& cõsi.clxii.Viso ꝓcessu.lib.v. & Deci. cõsi.342. In causa partus.

De uariis testatorum praeceptis. TIT. VIII.

CAVTELA I.

Quibus remediis à necessitate cauendi vsufructuaria liberetur.

SVMMARIVM.

1 *Vsufructuarius cogitur praestare cautionem de vtendo arbitrio boni viri,& restituendis rebus in fine.*
Vsufructuarius non facit fructus suos,si petitam cautionem nõ praestiterit.ibidem.
2 *Cautio praestanda per haeredem vel vsufructuarium an remitti possit à testatore.*
3 *Fideiussor cohaeres quod soluit pro vsufructuario non repetit.*
4 *Vsufructuarius habens licentiam vendendi pro suis alimentis non tenetur praestare cautionem.*
5 *Cautio iuratoria vtrum admittatur, si vsufructuarius satisdare nõ poßit.*
Sequestrantur bona,si vsufructuarius idoneae cauere nõ poßit.ibid.

1 COGITVR † vsufructuarius cautionem praestare de vtendo & fruendo arbitrio boni viri, & de restituendis rebus finito vsufructu quales extabũt l.i.ff.vsusfru.quē. caue. & de soluendo ęstimationem earum rerum, quae vsu consumuntur.l.si tibi.ff.de vsufru.ea.re.quae vsu consu.vt per Federi. de Sen.consilio. xlvi. Iure cautum est.Nec potest testator

stator vsufructuario satisdationis necessitatem remittere.l.i. C.de vsufructu.Soc.consi.ccx.Satis anceps,in fin.Ias.cōsi.xl. Tria.lib.i.& licet Bal.in auth.cui relictum.C.de indi. vi.tol. per illū tex.sētiat hodie correctā esse d.l.i. & idē putet Barb. consi.lxiiii.Clementissimi.lib.ii.tamē cōmunis opi.est in cōtrarium,vt per Socin.consi.cxxxi.In præsenti consultatione. lib.i.cum allegatis per Deci.consi.dcvii. Viso pūcto,Ideo nō faceret fructus suos vsufructuarius quos percipisset post cautionem petitam,vt per Bal.consi.xxi.Super primo.lib.ii.& latè per Deci.d.cōsi.dcvii.Verùm si testator vxorem. vel aliam personam dilectam velit relinquere vsufructuariam omnium bonorum, vt hæc habeat fructus sine onere satisdandi.Consi
2 lium est,† quòd eam scribat hæredem vsufructuariam,& post mortem rogetur sine detractione Trebellianicæ bona restituere, illi, quem hæredem vniuersalem scribere intendebat & prohibeat cautionem aliquam exigi ab ea. Nam testator potest prohibere cautionem, quam hæres fideicommissario præstare compellitur,l.cùm Archimedoram.& ibi Docto.C.
3 vt in poss.lega.Secundum † remedium est, quando sunt plures hæredes,ꝙ testator mādet hæredibus, vt quilibet eorum pro vsufructuario fideiubeat apud suum cohæredem. Nam ex hoc duplex commodum vsufructuarius consequetur.Primum ꝙ sine vlla difficultate fideiussorem habebit. Alterum ꝙ qui fideiussit ab hæredibus vsufructuarii nihil poterit ex causa fideiussionis exigere.l.tribus.ff.de vsufr.ea.re. quæ vsu
4 consu.Et † si testator velit vsumfructuarium non teneri ad cauendum de restitutione rerum, quas pro eius vsu distraxisset,remedium est,ꝙ ei det licentiam vendendi pro alimentis, & aliis necessariis. Nam data huiusmodi licentia poterit vsufructuarius vendere bona ex causa indigentiæ arbitrio boni viri,l. Titius.ff.ad Trebel.& non oportebit eum hæredibus rerum venditarum pretium refundere,vt per Alex.cōsi.lviii.Habita super narratis. lib.iii.& Corn.consi.clxxiii.Circa primum.col.ii.ver.sed dubium.lib.iii.& probatur in l.Proculus.ff.de vsufr.inducendo,vt per Barb.d.consi.lxiiii. col.fi.
5 Tertium remedium est. † si testator non prospexerit vsufructuario,& ipse vsufructuarius satisdare non possit, quòd saltem det iuratoriam cautionē. auth.generaliter. C. de Episc. & cler.l.cum nō facile.ff.si cui plusquam per leg. Fal.l.i.§.fin

autem.C.

autem.C.de esser. tol. quòd procedit si persona vsufructuarii non sit aliàs suspecta. Nam si subsit timor dilapidationis bona deponentur apud sequestrum qui respondeat vsufructuario de commodo fructuum.l. postquàm.§.Imperator.ff.vt lega.no.caue.secũdùm Bar.in l.vsufructu.C. de vsuf.Abb. post anti.in c.fi.de pigno.& consi.xl.Venio ad primum.col 3.lib. i.ex quibus apparet non esse sequendam opi. Ias.in l. in fi. ff. qni satisda.cog. vbi sequens Lud. Roma,contrarium simpliciter tenuit.

CAVTELA II.

Quo remedio alienationis prohibitio egrediatur etiam decimum gradum,& bona perpetuo retineantur in familia testatoris.

SVMMARIVM.

1 *Alienationis prohibitio facto,filius per testatorem non extenditur ad nepotes:facta verò familia non egreditur quartum gradum.*
2 *Bona testatoris quomodo in familia remaneant perpetuo.*
3 *Hæredes hæredum non complectuntur in prohibitione facta hæredibus nominatim de non alienando.*
4 *Legitima quando subiacet prohibitioni de non alienando.*
5 *Causæ necessariæ quæ dicatur.*

1 PROHIBITIO † alienationis à testatore filiis facta non extendatur ad nepotes. Facta autem familiæ non egreditur quartum gradũ §. nos igitur. cum gl.in auth.de resti.fideic.Bar. & Ias.in l.filiusfa. §.diui.q. x.ff.de leg.i.vbi dicit opi. hanc communem esse.cum allegatis, per Deci.cõsi. cclxxvii.Visis colum.ii.& ad reuocandum alienata non admittuntur agnati vltra decimum gradum.Nam illi tãtum intelliguntur ex fideicommisso vocati, qui ad successionem admittuntur de iure ciuili, quod tantum successionem defert vsque ad decimum gradum.§.fi.insti.de suc. cog.cum allegatis,per Deci.consi.cccxxi.In causa quæ.col.i. præterquam in successione Regnorum, & feudorum, in quibus successio est in infinitum,c.i. de nat.suc. feud. cum allegatis, per Corn.in tracta.de fed.parte 3.ver.successiuè expedito.& per Deci.con
2 si.lxxxv.Et diligenter colum. ii.Sed vt † bona testatoris perpetuò

pětuò in familia, & per eos etiam qui nascentur post quartū & decimum gradum in agnatione seruentur, remedium est, ꝙ testator in prohibitione alienationis vtatur his verbis, videlicet, bona sua alienari à suis posteris, & descendentibus in perpetuum prohibuit, quia voluit eadem bona semper in familia,& posteritate masculina ipsius testatoris permanere, Sic in infinitum prohibitio vires obtinebit,vt per Soci.consi. xliii·Visis.col.ii.lib.iii.& Dec.consi.dcxxxv. Viso copioso.facit.l.Iurisconsultus. §. parentes.ff. de grad. vbi per posteros omnes descendentes.in infinitum significantur.eadē quoque significatio descendentiū est. §.i.in auth. de hær.ab intest.Et cōprobatur remediū hoc ex dictis,& allegatis per Ias. in rep. d.§.diui.colum.25.& Barba.consi.xxvii.Scripsit.col.xiii.li.i. & consi.xiiii. Deum. libr.3.Iaco.de Belui. in d.§.nos igitur. Alex.consi.lvi.Consyderatis verbis testamenti. lib.ii. & cōsi. lix. Attentis verbis testamenti.libr.iii.Curt.consi.xlii. Prima fronte.col.ii.& consi.lxxiiii.Super memorata.col.3.cum seq. Ias.consi.4.Nicolaus.lib.i.& Deci.consil. ccclxiii. Visis his. Et expedit adiicere etiam vltra decimum gradum,& in infinitum,per ea quæ scribit Dec.d.consi.cccxxi. Vbi sentit fidei commissum familiæ relictum non egredi decimum gradum,

3 per verba vt supra concepta. Item † notandum est, ꝙ si prohibitio alienandi fiat hæredibus nominatim, id est,expressis propriis nominibus, vt per dictionem relatiuam ad scriptos hæredes, vt dicti hæredes, vel ipsi hæredes alienare non possint, hæredes heredum alienare poterunt arg. l.qui liberis. §.hæc verba.de vulg.& pup.l.si seruus communis.ff. de stipu. ser.vt per Bal.consi.ccciii.Nobilis vir.lib.v.sed vt prohibitio tunc quoque extendatur ad hæredes hæredis, remedium est. ꝙ prohibitioni adiiciatur causa, videlicet, quia ipse testator vult bona sua semper in suo nomine suaque agnatione retineri. Nam causa adiecta facit recedi à propria significatione verborum,& dispositionem extendit.l.si seruus legatur.§. qui quinque.ff.de leg.i.l.cum pater.§.dulcissimis ff.de leg.2. Bar.in l.pater.§. fundum. ff. de leg.3. cum allegatis per Ias.

4 in rep.d.§.diui.col.xxiii. Optimum † quoque erit post prohibitionem alienationis agnatos substituere hac clausula adiecta,ita vt bona semper,& cōtinuè in familia remaneant. & nunquam proprietas, vel possessio ex nomine & genere

ipsius

ipsius testatoris in alium transferatur, & alienari bona non possint directo vel vtiliter, & bona perpetuo in familia retineantur integra sine aliqua detractione Trebellianicæ vel legitimæ, dum tamen respectu legitimæ prohibito limitetur ad certum tempus. Nam tanta est vis prædictorum verborũ, vt bona nullo casu possint exire de nomine familiæ, sed perpetuo in familia remaneant, ita vt nec momento ad alium transferri possint, cessetque omnis detractio Trebellianicæ atque legitimæ nec enim onerosa iudicatur prohibitio alienationis ad tempus facta respectu legitimæ, & ideo non reiicitur, l. filiis mater. C. de inof. testa. Bart. in l. cùm ex filio. ff. de vulg. & pup. Ias. in l. filiusfa. §. diui. col. iii. ff. de leg. i. & opi. hæc cõmuniter approbatur, vt patet ex dictis & allegatis per Deci. consi. ccccxlii. In causa Barth. Veroneñ. cõsi. lxxx. Ego cousultor. Alex. consi. xxiii. Opportune cõsyderatis lib. i. & per Bellame. consi. 28. Quidam quod si simpliciter prohibeatur alienatio statim bona possent alienari vsq; ad integrã legitimam, & nihil operaretur quantum ad legitimam simplex prohibitio alienationis. l. quoniam in prioribus. C. de inof.
5 testa. vt per Ias. consi. clxi. Reuocatur. ii. parte. Et † si testator nolit ita constringere potestatem hæredum, poterit reseruare facultatem alienandi ex necessariis causis, Sic enim tam ex causa necessitatis fatalis quam naturalis aut legalis poterit alienatio fieri, quod declarat vt per Bald. consi. xx. Quid im portent. lib. ii. Et potest testator alienandi facultatem dare etiam vbi à iure alienatio prohibetur, l. i. §. ff. de reb. eo. vt per Soc. consi. liii. In prçsenti. col. lib. i.

CAVTELA III.

Quo remedio possit testator facere, ne facti vel iuris alicui ab hærede molestia inferatur.

SVMMARIVM.

1 *Hæres prohibitus inferre molestiam intelligitur de molestia facti, non autem iuris.*

2 *Testator volens matrem vxorem vel alium non molestari per hæredem quomodo prouidebit.*

3 *Molestiam inferri iuris vel facti quid releuat.*

1 HAERES † prohibitus legatario vel fideicommissario, molestiam inferre, de iure poterit molestiã facere, quia prohibitio

prohibitio intelligitur de molestia facti nõ iuris. Ideo poterit contra elegatarios deducere Falcidiam, & contra fideicõmissarium. Trebelianicam detrahere, & alia facere, quę iure permittuntur. argu. not. per glo. in l. si seruum. versi. prętor. ff. de acqui. hęred. & in c. pro illorum. in ver. contradictores. de pręben. Bald. in, l. i. C. de vsusfr. & in l. i. col. iii. versi. Item quęro si testator. C. de his quæ pen. nom. c. audita de testi. spolia. Cuma. cõsi. li. Quod dominus Ambrosius argu. l. Gracchus. C. de adul. cum aliis allegatis per Fel. in c. in pręsẽtia. col. i. de proba. & per Barba. consi. xiiii. Clemẽtissimum. col. xiiii. lib. iii. & consil. lvi. Stat. hæsitatio. col. vi. lib. i. Sed † si testator velit vxorem, aut matrem, aut alium, in re legata nullam penitus iuris vel facti controuersiam pati, remediũ est, ꝙ ita pro hibitionis verba concipiat. Legauit cũ prohibitione, ꝙ hæredes nullo modo possint legatarium vexare, vel turbare, aut ei quoquomodo molesti esse. Quod si legatarium ab hæredibus, aut eorum eliquo turbari. seu affici aliqua molestia contigerit, tunc & eo casu voluit & præcepit hęredem turbantẽ & molestiam inferentem, dare centum nomine pœnæ ei qui turbabitur, & vires. habet præceptum & pœna. Bart. in. l. Lucius. §. tres hæredes. ff. ad Trebel. l. i. C. de his quę pœn. nomi. vbi docto. & Abba. cõsil. iiii. Videtur. lib. i. Alex. cõsil. lxxxii. Viso testamento. lib. ii. cum congestis per Deci. consil. dciii. domina Catherina. & Confirmatur prædictum remedium ex allegatis per Io. de Sel. in tracta. de beneficio. par. 3. q. xiii.

3 Sed remedium erit melius & non obscurum, quod † testator prohibeat molestiam legatario inferri, de facto vel de iure. Nam per hæc verba impedietur hæres omnem molestiam inferre, tam facti, quam iuris, tam in iudicio, quam extra. vt patet ex allegatis per Alex. consil. cxcv. perspectis instrumentis. col. fina. lib. vi.

CAVTELA IIII.

Quo remedio non fiat, vel fiat collatio bonorum inter filios testatoris.

SVMMARIVM.

Filia dotem fratribus conferre tenetur si ad successionẽ paternã admitti velit.

Collationem bonorum potest prohibere testator, & mandare fieri eã

vbi de iure facienda non est. & nu. seq.

1 FILIA E† dotem, & filii emancipati bona ab ipsis que sita, fratribus conferre tenentur, si ad successionem parẽtũ admitti velint. l. i. ff. de col. dot. l. i. ff. de colla. bono. Sed si testator velit necessitatem collationis tollere, remediũ est,
2 ꝙ ipse† testatur collationem fieri expresse prohibeat. authẽ. ex testamento. vbi Alex. & alii Docto. C. de colla. & per Ludo. Roma. consi. ccliii. Videamus. & Soci. consil. cxxvii. Quoniam in prę senti. co. pe. lib. iii. vbi sentit codicilli & testamento etiam inualido posse fieri à parentibus talem prohibitionem, & seruandam esse. argu. l. qui à patre. cum ibi vota. per
3 Bald. ff. de cons. tuto. & l. fi. ff. de reb. eo. Et† si testator velit inter cohęredes fieri colationem vbi de iure conferre tenetur, remediũ est, ꝙ conferri bona mandet. Potest enim hoc facere testator, & cogentur succedere volenter habere ratam voluntatem defuncti. l. i. vbi Bald, & alii Docto. C. de colla.

CAVTELA V.

Quibus remediis consulatur minoribus ne bona effundant, & patrimonium ætatis facilitate disperdant.

SVMMARIVM.

1 *Authentica, sacramenta, puberum.* C. *si ad ver. vend. est potius minoribus dannosa, quam proficua.*
2 *Minoribus parẽtes quomodo possint consulere ne bona sua dilapidentur supra de. tut. & exe. caut. iiij. nu. 3.*
3 *Alienationis verbum quid comprehendat.*
Diuisio comprehenditur appellatione alienationis, ibidem.
4 *Obligare bona potest etiam prohibitus alienare.*
Iuramentum nõ releuat alienantem prohibitum per testatorem alienare. ibidem.
5 *Pecunia est de his, quæ seruando seruari non potest, & quandoque computantur inter immobilia.*
6 *Litibus & sumptibus interest nostra non vexari.*
7 *Mors est solatium sordentibus egestate.*
Mori melius est, quam indigere. ibidem.

1 MINORIBVS† veteri iure consultũ erat, ne prædia passim, & sine causa necessaria venderent, aliter vel aliena

alienarent,l.i.& l.magis puto.§.ne possim.ff. de reb. eorū.& naturalem æquitatem sequuti veteris iuris prudentes, tutelā minorum suscepērūt,videntes, quam fragile sit, & infirmum huius ætatis consilium, & quot captionibus suppositum quā tisque insidiis expositum, & meritò ætatem hanc, auxilio & opitulatione dignam esse putauerunt,l.i.ff.de mino. Sed hodie.per auth.sacramēta puberū.C.si aduer.vend.iurando minores obligantur sine vlla spe restitutionis in integrum, alienandóque prędia ætatis facilitate iurantes ad inopiam redigūtur, & plerūque tristem exitū sentiunt collapsis facultatibus,l.fi.§.filiis autē.C.de bo.que lib.Sed† si pater velit cōsulere filiis minoribus,sit cautus, vt bona immobilia quouis modo alienari prohibeat, donec filii peruenerint ad vigesimum quintū annum, causa adiecta, quia voluit dicta bona ad eorū liberos peruenire,vel in familia remanere, liberisque consulere,dicatq;, & si cōtingat illos, vel eorū aliquē contrafacere, vel ad actum aliquē præparatoriū alienationis cuiuscunque seu obligationis venire, voluit eum qui contrauenerit illico priuari omni iure, quod in bonis illis haberet, & bona illa transferri ad liberos natos,& qui ab ipso nascentur,uel ad co hæredes & eorum liberos,si ille filios non habuerit, quod potest facere testator,l.i.ff.de his quæ pœn.nom.l. translatio.ff. de adimen. legat. Et sic bona contra voluntatē testatoris distracta, cohæredes vel filii eius qui contrauenerit vendicare poterunt,secundum Pet.de Anchar.consil.lxxviii.Subtile.Et confirmatur prædictum remedium ex his quæ tradunt Bart. Alexan.& alii Doc.in l.filiusfamilias.§.diui.ff.de leg.i.& expedit, ꝙ uerba concipiantur generaliter, & prohibeatū omnis

3 species alienationis. Nam † verbū alienationis aptum est cōprehendere etiam concessionem vsusfructus, l.fina. C.de re. alie.non alien.vt per Ias.consi.lxxxix.Aggredior.lib.i.quem etiam vide in consil. cxxiii. Viso testament. vbi videtur sibi contrarius. Item prohibitio alienationis comprehendit dationem in emphytheosim vt patet ex allegatis per Curt.cōsi. lxiii.Antiquissima.Item diuisionem, ideo non poterunt filii se inuicem prouocare ad diuisionem, vt patet ex congestis per Barba.consilio xiiii.Clementissimi optimi.libro quarto. & consilio lxvii.Sapienter optimus.colum. viii.inter consilia Curtii.Item nō poterunt extraneis in testamēto relinquere.

vt per Deci.consil.dcxxxvii.Visa. & consil.dclx. Reuocatur De quo tamen vide quid sentiat Barb.consil.xxiii. Clementissimum.lib.iiii. Præscriptionē quoq; requirentē titulū prohibitio alienationis impediet, quoniam hæc titulum inficit, quādo non est nudū præceptū.l.pater.§. Iulius Agrippa.cum
4 ibi no.ff.de leg.iii.vt per Ias.in d.§. diui.co. vlt. † Illud autē uerbū obligationis ideo uidetur addēdū, quia prohibitus alienare nō videtur prohibitus obligare bona, vt per Deci.consil. dcxlv. Præsupposita quāuis in hoc aliter sentire videatur Barba.cōsi.xxxvi.lib.ii. Et per remediū prędictū bene consulitur liberis testatoris. Nam si prædia venderet minor etiā cum iuramento in pręiudicium filiorum suorum, nihil operabitur iuramentum, quominus obstet impedimentum alienandi nascēs ex prohibitione testatoris, & legis,quæ prohibet subiecta fideicommisso alienari,l.fina.§. fina. C.commu.de leg. Iuramentum enim minoris solùm tollit impedimentū oriēs ob minorem ætatem,vt per Abba.consi .xxxi.In causa.libro
5 ii.& Deci.consil. cccciii.Quāuis. Et † si testator habeat pecuniam quæ est de rebus quæ seruando seruari nō possunt,§. constituitur. instit u.de vsufruct.glos.in l.i.§.fuit quęsitum.ff. ad Treb.& consequenter potest tutore expēdi, l.lex quæ tutores.C.de admi.tu. Ne in curia vel perfidia tutoris,vel curatoris pecunia disperdarur,remediū est, ꝙ testator pecuniam deponi iubeat apud aliquem idoneum, ad emptionem prædiorum,tunc pecunia inter immobilia cōputabitur, & sine prætore erogari non poterit,l.quid ergo.§.quid ergo.ff.de contr. & vtil.actio.tu.Item remedium est, ꝙ testator apud mercatorem deponi pecuniam iubeat, uel ipse deponat ad honestam partem lucri,C.per vestras.de dona.inter vir.& vxo. tūc pecunia non poterit in alios vsus cōuerti, quia ex pecunia reditus annuus percipiendus est, & annuus reditus inter immobilia computatur,cle.exiui.§.cumque annui.de verb.sig.l.iii.§. fi.ff de reb.eo remedia hæc comprobantur ex his,quæ scribit
6 Lu.Rom.consi.clxxxviii. In hac.in fi.Est † & aliud remediū ad conseruanda bona minoribus:nam potest pater hæredem facere aliquē idoneum cum onere alēdi liberos ipsius testatoris, rogando eum vt restituat hæreditatem filiis ipsius testatoris cùm ad legitimam ætatem peruenerint, sine detractione Trebellianicæ,l.in fideicōmissi. §.cum Pollidius.ff.de
vsur.

vsur. notant glo. & Docto. in l. in fideicommissaria. §. fi. ff. ad Treb. Magis tamen placēt superiora remedia, quia nusquam tuta fides, & per hoc posset dari occasio. litium. & interest nostra, sumptibus, & litibus nō vexari, l. minoribus. ff. de minor.
7 Si † quis tamē hoc remedio vti maluerit cōsilium est, vt instituat vxorē suam, & matrem filiorum suorū modo prædicto. & ea conditione, vt illa se & cōmunes liberos interim alat ex fructibus hæreditatis. Et nihilominus testator det potestatē filiis apprehendendi bona propria authoritate cum venerit tempus restitutionis fideicommissi, ne pro restitutione obtinenda iudicem adire cogantur, iuxta nota. per Docto. in l. nō est dubium. C. de lega. & in l. sancimus. §. fina. C. ad Treb. & in l. fi. C. de edict. diui Adria. tollen. Et hoc seruato, plura cōmoda subsequentur. Nam filii parebunt matri, & domine bonorū, l. veluti. ff. de iust. & iur. & mulier ipsa de secūdis nuptiis non cogitabit allecta commodi dulcedine, l. ait prætor. §. si quid in fraudem. ff. quæ iu fraud. credito. Et consuletur facilitati minorum, ne iuuenili imprudentia, inconsultòque calore animi, alienent bona, sine quibus vita misera est, l. bonorum. ff. de ver. sign. & (vt scriptum est) melius es mori, quam indigere, Ecclesiastici 40. *Nā egestate sordentibus mors est solatium, & vita suppliciū.* l. quisquis. §. fi. C. ad leg. Iuliā maiest.

CAVTELA VI.

Quibus remediis alienandi prohibitio efficatius robur assumat.

SVMMARIVM.

1 *Testatoris præceptum nudum non releuat, nudū quando dicatur.*
2 *Alienatione prohibita non intelligitur prohibita successio heredis extranei. & nu. 3.*
Causa expressa non habet vim dispositionis. ibidem.
4 *Preteritum perfectum subiunctiui modi significat rem perfectam*
5 *Alienari prohibita extra familiam alienari possunt illis de familia requisitis, & emere nolentibus.*
6 *Fructus suos vendere potest simpliciter prohibitus alienare bona.*
7 *Alienare prohibitus potest alienare pro vita redimenda.*
Necessaria causa facit licitā alienationē, quę alias nonli eret ibi.
8 *Venditio, & non res est in legato, quando testator iussit rem.*
9 *Præceptum expirat prima eius seruatione.*

1 NVDVM † præceptum testatoris de non alienando nullius est momenti, & dicitur nudum quãdo nõ est factũ adiecta causa, vel factũ nõ contemplatione certarũ personarum,l.filiusfamilias.§. diui.ff.de leg.i. & ibi per Doc.& per Cuma. consi.cxc.Filiusfamilias. Sit ergo cautus testator alienationẽ prohibens, vt causam prohibitionis adiiciat,vel personas exprimat,quarũ gratia alienationem vetet.Sic enim inducitur fideicommissum,l.pater. §.fundum.ff.de leg.iii.vbi Bart.cũ aliis relatis per Soci.cõsi.lvii. In causa filiorũ col.i.li. iii.& Deci.consi.ccxviii. In casu.& consi.cclxxxvii.In ciuitate.consi.ccclvii.In casu magnifici.& cõsi.xxxviii.Circa pri
2 mũ dubiũ.Illud etiam notandum est,† ꝙ prohibitus alienare extra familiam potest habere hæredem ex testamẽto, vel ab intestato eum qui non sit de familia,vt proximiorem cognatum,l.cum pater.§.cùm inter.& ibi Bar.ff.de lega.ii.glo.in l. pater.§.Iulius Agrippa. ff. de leg.iii.& est communis opi. vt per Ias.in d.§.diui.col.xv. Alex.consi.lvi.Consyderatis.col. fi.lib.i.& consi.23. Consyderatis.col.fi.lib.ii.& consi.lix.Attentis. lib.3. & Deci.consi. 287.In ciuitate.col. vi. & consil. cclxxvii.Visis.Nec per causam præcepti,videlicet.p illa verba,quia voluit in familia remanere,locum habet hoc casu fideicommissum,secundùm communem opi. vt per Deci.cõsil.
3 ccccxxii.Diligenter visis.col.ii.Sed † vt hæres extraneus non possit in bonis prohibitis alienari succedere, remedium est, ꝙ testator nõ solum prohibitionẽ alienationis faciat,& causam adiiciat,sed etiam disponendo principaliter dicat. Et voluit dicta bona perpetuò remanere apud suos descendentes masculos & agnatos.Tunc illi de familia absque dubio in bonis alienari prohibitis cuicunque extraneo hæredi morientis præferentur,vt patet ex dictis per Bal. consi.83. An prohibita.lib.ii.& ex allegatis per Decium consil. 23. Diligenter perscrutatis. colũ.2. & faciunt scripta per Deci.cõsi.181. In casu. & consil. 635. Viso.Cur.consil.63. Antiquissima.
4 colum.16.& Ias.consi. iiii. Nicolaus.lib.i.Sit † etiam cautus testator,vt nõ vtatur verbo subiunctiui modi, quia si diceret quicquid prædiorũ hæres alienauerit ad eos qui reperientur in familia deuoluatur. Agnati res alienatas vendicare non possent, quia sermo hic perfectam alienationem, & translatum dominium significat,l. Stichus. ff.de manu. testa. & ibi

Bart.

Bar.facit,l.si quis stipulatus sit. ff.de verbo.obliga.per Barto.
& Ias.in d.§.diui.& Corn.consi.cclxxvi.Quoniam post. lib.
i.vel præmittatur pura prohibitio,cuius vigore alienatio im-
5 pediatur:vt per Ias.in d.§.diui.post alios.Sit quoque† cautus
testator in alienationis prohibitione,quando extra familiam
alienare prohibet, ne simpliciter extra familiam res vẽdi pro
hibeat,quia sic his qui sunt de familia requisitis, & emere nõ
volentibus, aut nolẽtibus in quemlibet alienare liceret.l.qui
Romæ.§.cohęredes.& ibi hoc tenent Docto. ff.de verb.obli.
Sed disponat testator ad quos res debeat peruenire per sub-
stitutionem fideicommissariam, si contra ipsius præceptum
hæres alienare tentauerit. Nam fideicommisso iniuncto res
inalienabilis erit,& requisitio non faciet, ꝙ res alienari pos-
sit,& subiecta restitutioni si qua hæres vendiderit à possesso-
re vẽdicari poterunt.l.fi.§.fi. C.commu.de leg.secundũ Bar.
& Alex.in d.§.cohæredes.& Ias.in rep.d.§.diui.& Lud.Rõ.
consi.ccccliii.Circa præpositam.& Socin.consi.227. Præsens
consultatio.& consi.ccl.In causa Bononiensi. Potest tamen
6 † vt supra alienare prohibitus, vendere vel donare commo-
dum quod ipse in vita sua ex rebus pręcepturus esset. argu.l.
necessariò.§. fi. ff.de peri.& commo. rei ven. Sed ne ita pos-
sint per indirectum bona quodammodo alienari,remedium
est, ꝙ testator prohibeat etiam rerum commoda & fructus
alienari, faciendo substitutionem fideicommissariam etiam
hoc casu si eius voluntas seruata non fuerit. Potest enim te-
stator sic prouidere,vt filii omnimodo penes se retineant bo-
na,l.fi.C.de reb.alie.nõ alien.Abb.consi.91.in fi.lib.ii.Et no
7 tandum est, † ꝙ dicta remedia non operantur, vt hæres vel
legatarius seu fideicommissarius prohibitus alienare nõ pos
sit vendere pro vita redimenda, vel pro liberatione hæredis
prohibiti alienare, vt per docto. in authen.res quæ.C.com-
mu.de lega.& per Lauren.Cal. consi.20. Retentio themate
col.iiii.licet aliud iuris sit, si hæres venderet ex causa necessi
tatis, quæ sua culpa prouenisset, vt per Alex.consi. lix. Viso
8 themate.col.vlt.lib.v.Illud † ẽt notandũ est,ꝙ si testator pro
hibeat bona extra familiam vendi,& disponat ꝙ volens ven-
dere teneatur vendere cohæredibus, vel his qui de familia
sunt,si alii prædium vendatur cohæredes vel agnati fundũ vẽ
ditum vendicare nõ poterunt,quia in relicto est sola vẽditio,

ut per glos.in l.in æstimationibus: in uersic.hæreditate. ff.de pet.hære.Et quamuis Bar.sit in contraria opi.in l.vxorem.§. agri plagam.ff.de leg.iii.tamen opinio glo.verior est vt dicit Alex.in l.si fideiussor.§.fi.ff.de leg.i. Sed vt cohæredibus vel agnatis rei uēdicatio competat, remedium est, quòd testator prędia ab hæredum aliquo vendenda, leget cohæredibus,vel agnatis,ęstimatione soluta. Nam tunc pretio soluto uel oblato,agnati seu cohæredes rei vendicationem habebunt,quia in legato est ipsa res, vt per Bald.consil.xxxi. Quidam Pe-
9 trus.lib.v †Et sit cautus testator,vt mandet seruari suum prę ceptum quoties prædia alienari contingat, ne pręceptu expiret prima uenditione, secundum voluntatem eius factam, vt per Bal.consi.lxxxv. Prœmissis.eo.lib.

CAVTELA. VII.

Quo remedio præceptum de compromittendo non expiret per primum compromissum.

SVMMARIVM.

1 *Compromissum fieri inter coheredes ad sedandas discordias potest præcipere testator.*

2 *Compromissum non extenditur in compromittentis hæredes.*

1 SI HAEREDVM † discordias finiri cōpromisso testator velit animaduertere debet ne simpliciter iubeat de omnibus controuersiis, quæ nasci possent inter suos hæredes compromissum fieri in aliquos ex consanguineis, vel amicis, quia sic semel facto compromisso, si compromissum non haberet effectum, non posset iterum ex testamento peti cōpromissum,arg.l.boues.§.hoc sermone.ff. de ver.obl.c.nō potest cum not.ibi per gl.in ver.primis de pręb.lib.vi.Bal.in l.fidei-
2 commissa.§.si quis decem.per illum tex.ff.de leg.iii.Sed † vt compromissum possit iterum peti remedium est, ꝙ addatur clausula hæc toties quoties fuerit compromissum petitum vt colligitur ex not.per Bal.& alios Doct.in l. veluti.§ hæc vox. ff.de æden.Alex.& alii scribentes in l.qui per salutem.ff.de iureiur.Soc.consi.ccxxi.Visa.& Dec.consi.xlix.Protenui facultate. & quia compromissum non extenditur in compromittentis hæredes,l.diē porferre.§.i.ff.de arb c.fi.de arb.Sit cautus testator ut iubeat etiam ab hæredibus hęredū fieri compromissum.faciunt not.per Paul.de Cast.consil.xxviii.Circa primum. & consi.29. Super primo.

CAV-

CAVTELA VIII.

Quo remedio testator possit facere ne hæredes diuidant.

SVMMARIVM.

1 *Diuisio non potest à testatore prohiberi, nec valet eius præceptum. quòd semper hæredes in communione maneant.*

2 *Iuramentum confirmat pactum de non diuidendo in perpetuum: non tamen impedit fieri diuisionem de communi consensu.*

3 *Diuisio bonorum potest à testatore ad certum tempus prohiberi.*

4 *Societas ad vitam, non improbatur à iure.*

Dictio, omnino, habet naturam præcisam. ibid.

5 *Contrahentes possunt communi consensu recedere à pacto, etiam firmato mediante iuramento.*

Diuisio fieri potest de communi consensu per cohæredes, etiam à testatore prohibitos ætate maiores. ibidem.

6 *Pœna potest adyci a testatore.*

1 DIVISIO † non potest à testatore prohiberi, l. in hoc iudicio. §. si conueniat. ff. commu. diuid. Quare non ualet præceptũ testatoris q hæredes nũquam diuidãt, & sẽper in cõmunione permaneant, vt patet ex allegatis per. Alex.
2 consi. iii. Circa primũ. lib. iii. Sed † & prohibitio diuidendi effi cax fit remedium est q testator faciat hæredes tali præcepto consentire cum iuramento. c. cum contingat. de iureiur. Tunc enim obstante exceptione periurii, alius alium ad diuisionẽ prouocare non poterit. per nota. per Docto. in l. si quis maior. C de transf. & Ias. in l. si non fortem. §. si centum. ff. de cõdi. in debi. & Deci. consi. cclxv. instrumento. col. i. Secundum reme
3 dium est, q prohibitio † diuisionis fit tẽporalis. vt puta ad xx. annos l. iiii. vbi Bal. & Ang. ff. de cõd. insti. & Bar. in l. Quintus. ff. de annu. le. Bal. cõsi. lxxii. Factum super quo. lib. ii. Ludo. Roma. consi. xiii. Idem videtur Alex. consi. xviii. Visis capitulis lib. ii. & d. cõsi. iii. & Deci. consi. cccxlix. Cõsuluit. Pos
4 set † quoque testator præcipere de iure, ne sui hæredes etiam quandiu viuant hæreditatem diuidant, nam societas ad vitam non improbatur à iure, l. i. ff. pro soc. & quod diciturin d. §. si conueniat. non valere pactum ne omnino diuisio fiat, debet intelligi de pacto de non videndo in æternum, l. nulla. ff. pro socio. Illa enim dictio omnino habet naturam præcisam

cisam.c.& si.Christus.vbi Abb.de iureiuran.l.i.§. si pecuniā. cum glos.ff.depo.cum allegatis per Barba.consil.lxiiii.Videtur.mihi col.4.lib.i.& consi.xlv.Mandato.col.3.lib.ii.& Ias. consi.23.Octo.in fine.lib.iii.Et quòd præceptum de non diuidendo ad vitam hæredum sit honestum & seruandum,comprobatur ex dictis per Florianū in d.§.si côueniat. & ex aliis relatis per Deci.d.consi.cclxv.vbi tenet hoc præceptum valere.& idem sequitur consi.442.in causa colum.iiii. Sed notandum est,
3 dum est, † ꝙ dicta remedia faciunt vt hæres ad diuisionē prouocare non possit, non autem impediūt diuisionem si cohæredes omnes velint spontè diuidere, quia possunt communi consensu recedere ab eo, quod ad commodum ipsorum dispositum est,l.i.vbi Doct.C.de pact.& opinionem hanc etiā Oldræ.consi.ccxli. Factū tale est,facit.l.cùm pater.§. libertis.ff. de leg.ii.l.quoties.C.de fideic. Bald.consi.72. Factum super quo.libro.ii. Et à pacto etiam iuramento firmato possunt ex consensu recedere contrahentes, c.præterea.cum ibi traditis per Feli.de sponsa.& Deci.d.cōsi.ccccxlii.col.iiii.Et hoc procedit tantùm quando filii, quibus factum est præceptum de non diuidendo essent maiores. Nam minores etiam communi consensu ab huiusmodi præcepto recedere nequeunt, vt Barto. in l.filiusfa.§.diui.col.i.ff.de lega.i.Bald.consi.cxliii. Multa sunt.lib.iii.& Dec.consi.cccciii. Quāuis in fi.& d.cō si.ccccxlii.col.iiii.Sed vt præceptum testatoris de non diuidēdo consensu cohæredum impune dissolui non possit, remedium est,
6 dium est, † ꝙ testator causam & pœnam aliis non autem hæredibus soluendam prohibitioni diuisionis adiiciat.d.l.filiusfa.§.diui.l.i.C.de his quæ pœn.nomi.remedium hoc cōrobatur per Alex.in d.§.si centum.& per Deci.in d.cōsi.cclxv. & Ias.consi.cxii.Viso longo.col.iiii.parte ii.

CAVTELA IX.

Quo remedio hæres indistinctè impediatur alienare bona fideicommisso subiecta.

SVMMARIVM.

1 *Hæres non habens notitiam fideicommissi potest alienare rem subiectam restitutioni.*

Alienatio facta per hæredē ignorantem fideicōmissum valet. ibid.

2 *Prohibitio duplex efficacius operatur.*

Legit

3 *Legitima consideratur non secundum præsentem æstimationem, sed iuxta eam que erat tempore mortis testatoris.*

1 VIRES† habet alienatio facta per hæredem de re sub iecta restitutioni ex fideicommisso, si hæres fideicommissi notitiam non habebat .l.fin.§.ff.de leg.i.ita communiter illũ tex. Doct.intelligunt. vt per Pau.de Cast. in l.fin. §.fi.C.commu.de lega.& consi.x.Clarũ est. Alex.cõsi.iii.Viso processu.lib.iii. & Corn. consi.ccxxxviii. Videtur. lib.iii.
2 Sed si † testator velit hæredem etiam ignarum fideicommissi rem alienare non posse, remedium est, ꝙ alienationem cum causa expresse prohibeat, quia expressa testatoris prohibitio impedit dominium rei in alium trãsferri, l.filiusfami.§. diui. cum ibi traditis per Docto.ff.de leg.i. Et remedium hoc comprobatur ex dictis per Bal.in c.i.§.donare.qual.ol.feud.alien. pote. & per Alex.in l.Marcellus.§.res quæ.ff.ad Treb.& con currentibus prohibitione legis & prohibitione testatoris etiã in casibus à iure permissis alienatio non procedet.§.Sanctissimas. in authen. de alien. & emphy.cum allegatis per Ias.in d.§.diui.& per Pau. de Cast.consi.xii.Videtur.& Alex.cõsi.23.consideratis.lib.ii. quod tamen non habet locum quantum ad legitimam†Nam iuxta quantitatem legitimæ poterit filius alienare, & in re alienata (si nihil dolo fecerit) assignanda est legitima.d.§.res quę. cũ ibi not.per Bar.& alios
3 Docto.& per Dec.consi.ccxxxvi. Non parua.Et licet prætiũ creuerit habetur ratio duntaxat pręcii,quo filius vendidit, vt per Ias.consi. clxi. Reuocatur. par. ii.faciunt scripta per consi.lxxxiiii.Super quotidiano.

De Sepulturis. TIT. IX.

CAVTELA I.

Quo remedio ius sepulchrorum legari iussit.

SVMMARIVM.

1 *Sepulchra non sunt in hominum commercio.*
2 *Locus fit religiosus per illationem cadaueris.*

Sepulchra

1 SEPVLCHRA † religiosa sunt, quare in commercio non habentur.l.locum C.de relig.& sumpt.fun. & consequenter legari non possunt,l.apud Iulianum. §. fin.ff.de lega.1.Sed si testator velit ꝙ mortui alicuius exteræ familiæ
2 in sepulchrum suum inferri possint, remedium est, † ꝙ non leget sepulchrum,sed relinquat familiæ illi ius inferendi mortuos,l.monuméta,& ibi Alex.& alii Doc.C.de lega. faciunt nota.per glo.& Doct.in l.si monumento C. quæ res pign.ob.pos. Notandum tamen est,ꝙ si locus esset purus,& nondum factus religiosus per illationem cadaueris, posset legari etiam ipsum monumentum argu.d.l. si monumento. vt per Firmia.in tract. de epi. lib.4.par.4.q.13. & per Cæs. Lamb.in tract.de iur.patro.lib.1.par.2.q.6

CAVTELA II.

Quo remedio deportati possint intra territorium patriæ sepeliri.

SVMMARIVM.

1 *Sepeliri non possunt deportati in loco, à quo deportati sunt.*
2 *Ossa hominis mortui non sunt homo mortuus.*

1 DEPORTATI † seu relegati, sepeliri non possunt intra fines territorii ciuitatis,à qua exules per sententiã facti sunt quia pœna etiã post mortẽ manet. l.2. ff. de cad.pũ.& ibi Bar.Abb.& Fel.in c.à nobis.2.de sen. excõ.
2 Sed † vt possint saltem mortui reduci in patriam,ibique sepulchrum habere,remedium est, ꝙ non sibi sed ossibus suis sepulturam eligant in loco patriæ.Ossa nanque mortui non sunt homo mortuus,l.ii.§.prætor.l ossa.& l.liberum.ff.de relig.& in hac opi.est Ioan.de Ana.in c.2.de furt.quę quidem opinio magis est benigna , quàm vera. quoniam ossium & cinerum,idem iudicium quòd de corpore hominis habendũ est.l.i.in fi.ff.de cad.pun. Posset etiam à principe id impetrari,quod negari non debet,vt scribit C.Augustus li.x.de vita sua.l.i.ff.de cad.pun & p Zabar.in cl.i.in fi.de pœni.& re.

CAVTELA III.

Quo remedio mulier possit alibi quam in sepulchro viri sepeliri.

Summarium.

SVMMARIVM.

1 *Vxor est sepelienda in sepulchro viri.*
2 *Maritus vbi debet sepelire vxorem suam.*

1 MVLIER † in sepulchro viri sepelienda est, cap. is qui §. mulier. de sep. lib. vi. Sed si mulier velit alibi sepeliri remediũ est, ꝙ sibi (vbi libuerit) eligat sepulturã. c. de vxore. cũ ibi traditis per Doct. de sepul. Et si mulier nõ electa sepultura decesserit, non potest maritus alibi eam sepelire q̃
2 in sepulchrum maiorum suorum. d. §. mulier. Sed † si vir velit mutari sepulcrum vxori, remedium est, q̃ ipse statim mortua vxore sibi eligat sepulturam in loco vbi velit vxorem sepelire, & hoc modo poterit in loco à se electo vxori sepulchrum constituere, vt per Gemi. in d. §. mulier.

CAVTELA IIII.

Quo remedio impuberes possint sepeliri extra sepulcrum maiorem, & quo remedio possit quis suæ posteritati alibi constituere sepulturam.

SVMMARIVM.

1 *Impuberes non possunt eligere sepulturam.*
2 *Ius funerandi est de iure parochiali, sicut sacramentorum exhibitio. Sepeliendus quisq; est vel in ecclesia parochiali, vel in sepulchro maiorum. ibidem.*
3 *Sepulturæ mutationem potest etiam Episcopus concedere.*

1 IMPVBERIBVS † non est permissa electio sepulturę sicut nec testamenti factio. l. qua ætate. ff. de test. c. licet. de sepul. lib. vi. Sed si libeat puerũ alibi q̃ in sepulchro maiorũ sepelire, remediũ est, ꝙ pr̃ impuberi filio eligat sepulturam. d. c. licet. & not. in c. de vxore. de sepul. quod fieri potest si cõsuetudo contraria non obstet dicto. c. de vxore. §. fi. & ibi Docto. Quidam tamen putant id procedere tantum vbi loci consuetudo patribus id permitteret, vel cõsuetudo locorum vicinorum. argu. c. cum olim. de consue. vt per Feder. de Sen.
2 consi. xci. Quod pater. Et † notandum est ius funerandi esse de iure parochiali, sicut est sacramentorum exhibitio. cle. dudum. §. verum. de sepul. c. ecclesiarũ. xiiii. q. i. Quare in ecclesia parochiali, vel in sepulchro maiorum suorum quisque debet sepeliri. c. i. de sepul. Sed si quis velit mutare sepuchrum

suæ posteriati (ut accidit quando quis Sacellũ alibi construxit) velitq; ibi suorum posterorũ sepulcrum constituere, remediũ est quod hoc à loci Episcopo impetret. Nã nõ solũ Papa, verumetiam Episcopus potest concedere sepulturam. ita. tenet Abb. in c. certificari. col. ii. de sepul. argu. c. sicut vnire. de exces. prælã. Et bonũ est argumentũ de toto ad partẽ l. videamus. §. deferre. ff. de in lit. iu. c. pastoralis. §. cũ totũ. ed of. dele.

CAVTELA V.

Cautelę adhibendæ circa funerationem mortuorum.

SVMMARIVM.

1 *Expensæ immoderatæ factæ in funere sine ordinatione testatoris repeti non possunt.*

2 *Expensas etiam immodicas repetet impendes ex ordine testatoris.*

3 *Funus facientes protestari debent.*

4 *Hæres dubitans de viribus testamẽti quomodo caueat sibi de sumptibus funeris ne videatur adiuisse hæreditatem.*

5 *Sepelientes non debent ornamenta cum corporibus condere.*

1 Ambitione † ac hominum simplicitate funerales crescũt impẽsæ, & sine causa pecuniæ cõsumũtur per pompas funebres immoderatas, quod reprehensibile est. Nã honestus modus est seruandus, nec immoderata cuiusque luxuria subsequẽda. l. ex damni. ff. de dam. infect. Et ideo qui funeris curam gesit. non potest illos sumptus repetere, qui immoderati sunt, l. & si quis. §. hæc actio ff. de rel. & sumptib. fun. Quamuis impensa funeris sit valde fauorabilis, & omne creditum pręcedat. l. pen. ff. de relig. adeo ꝙ præferatur etiam priuilegio dotis. vt per Docto. in l. i. ff. sol. mat. Sed
2 † vt is cui funeris sui curam testator mandat, quæstionem ab hęredibus non patiatur, remediũ, est, ꝙ testator taxat quãtum sĩ pro funere impendendũ. Nã & quod immodice iussu testatoris impensum fuerit repetetur. l. hęreditas. §. i. de pet. hære. dũmodo iussus testatoris non excedat omnino honestũ
3 modũ. d. l & si quis. §. quod ergo. Et † notandũ ęst, ꝙ is qui sine mandato testatoris vel hęredis, in funus impendit, quia dubitari poterit vtrũ defuncti, an vero heredis negotiũ gerẽs, seu pietatis cau. funerauerit, cautus esse debet, vt protestetur quo animo faciat, ne postea super hoc cõtrouersiã pa-
4 tiatur. d. §. quod ergo. in fi. Itẽ † notãdum est, ꝙ quãdo dubitatur de

tur de viribus hereditatis,ne ex cura funeris se immiscuisse, vel hæreditatẽ adiuisse videantur heredes scripti protestari solẽt pietatis gratia facere,que protestatio illud facit ne aditio presumatur.Sed qui protestantur se pietatis gratia facere sumptum non repetunt.Sint igitur cauti. vt plenius protestentur in hunc modum pietatis gratia id facere, ita tamen vt sumptus possint seruare.Ita monet.iurecõsultus.in d.l.& si
5 quis.§.plerique.Maritus † quoq; vxorem defunctam sepulture tradens caueat ne preciosas vestes, & ornamenta vxoris cum eius cadauere condat, quia hæres vxoris repetere posset.Nam factum hoc improbatur,nec oportet ornamenta cum corporibus condi,quod homines simpliciores faciũt. d.l.si quis.§.funeris.& rerum quas vxor defert in domum viri,repetitioni locus est.l.si ego.§.dotis.ff.de iur.dot.& p Ludo.Roma.consi.ccliiii.in facto

CAVTELA VI.

Quo remedio electio sepulture fiat irreuocabilis.

SVMMARIVM.

1 *Electio sepulturæ potest reuocari.*
2 *Sepultura electa fit irreuocabilis iuramento.*
Canonica portio debetur parochiali ibidem.

1 REVOCARI † potest electio sepulturæ.argu.l. iii. in fi.cũ sequẽtibus.ff.de adimẽ.lega.Sed si quis sano iudicio eligat sepulturam,& vereatur ne mortis tempore aliquorum instigatione ad electionem reuocandã & ad sepul-
2 turam alibi eligendam inducatur,remedium est, † sepulturam eligat, & promittat non reuocare, & iuret ꝙ nunquam contra dictam electionem aliquid faciet. Iuramentum enim seruari debet, quando non vergit in dispendium salutis æternæ.c.cum contingat.de iureiur.Et hoc procedit si ex deuotione & sine damno parochialis acclesiæ, cui canonica portio debetur, fiat electio iuramento firmata.c.i.de pact.lib.vi iuncta l.si quis inquilinos.§.i.ff.de legat.i.secundum Hostieñ.in summa. de sepul.§.an licitum. versi.quid si quis.

CAVTELA VII.

Quo remedio excommunicatus non careat ecclesiastica sepultura.

Summarium

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus carere debet ecclesiastica sepultura.*
Sepulturam in ecclesia excommunicatus non habet ibidem.

1 DECEDENTES † in excommunicatione carere debent ecclesiastica sepultura, & si excommunicatorum corpora tumulata fuerint ĩ loco ecclesiastico, exhumari debent procul ab ecclesia proiic. c.sacris.de sepu.Sit ergo cautus excommunicatus cupiens habere ecclesiastiasticã sepulturam,vt saltem in mortis articulo reconcilietur Ecclesiæ d.c.sacris.Et si sacerdotis copiam non habeat, absolui faciat se a laico,vel ad Deum corde rediẽs signa contritionis ostẽdat,& ita sepultura ecclesiastica non carebit,c.a nobis.2.vbi Abbas & Feli.de senten.excommu.

De mutatione testamenti, & ademptione legatorum. *TIT. X.*

CAVTELA I.

Quo remedio tollatur prius testamentum habens clausulam derogatoriam ad secundnm.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum prius tollitur per posterius.*
2 *Clausula derogatiua ad sequens testamentum quomodo reuocetur secundo testamento.*
3 *Clausula codicillaris sufficit in secundo testamento,cnm illi uerbis omni meliori modo &c.ad reuocationem prioris testamenti.*
4 *Iuramentum facit, ut dispositio sequens non tollat præcedentem etiam iuratam.*
5 *Iuramentum facit ualere actum omni meliori modo. quo ualere potest.*

1 POSTERIORE † testamento prius tollitur, etiam si in secundis tabulis solum sit quis hæres institutus, in re certa si voluit testator à prima voluntate recedere l.si quis priore.ff.ad Treb.§.Imperatores,inst.qui.mo. test. infir.& Docto.ibi,& in l.quoties.C.de hære.instit. & per Bal. consil.

consil.xxix.Secundum testamentũ.lib.iii. dũmodo secundum testamentum sit solenne & validum, l.si iure.ff.de leg.iii. Bal. cõsi.xlviii. Testamentũ.lib.iiii. Sed si quis testamentum quod facit velit firmum permanere, & vereatur ne posterius insti-
2 gatione aliorum facere compellatur, remedium est, † quòd in testamento addiiciatur clausula derogatoria ad sequens testamentum, veluti si dicatur, si quod post hoc testamentum à me fieri contigerit, illud valere nolo, nisi in eo de verbo ad verbum scriptus fuerit Psalmus, *Benedicã te Domine omni tempore.* Et si fiat testamentum posterius ea forma prætermissa, non valebit, quia præcedens protestatio declarat animam testandi defuisse in sequenti testamento. argu.l.& si quis. §. pleriq; ff.de relig.& sumpti.fune.& est text.notissimus in l.si quis in principio testamenti.ff.de lega.iii. & ibi latè per Barto. Ang. Alexan.& Moder.in l.si mihi.§.in legatis.ff.de lega.iii.& De cuius consil.ccxxix.Stante.colum.i.in fi.Et testamẽtum prius habens eiusmodi clausulam derogatoriam, posteriore testamento etiam in quo adiecta esset clausula cassans & irritans
3 omne aliud testamentum, non reuocaretur. Quia † oportet in secundo specialem mentionem facere prioris testamenti, & clausulæ derogatoriæ in eo contentæ. Nam non sufficeret dicere non obstante aliquo alio testamento, vt per Zabarel. consi.cii.Super facto.nisi addantur verba hæc, videlicet, etiam si in eo esset aliqua clausula derogatoria ad sequens testamentum, vt per Paul. de Cast. consil. cccxli. In facto puncti. col. vii. Singularem tamen expressionem facere non oportet, vt per Bar.in d.l si quis in principio testamẽti.Fed.de Sen. cõsil. xlvii.Habita super casu.Gemi.consil.cxv.Super dubio.& Bal. consil.cclxxx.Quæstio.lib.iiii.Et sufficit ex verbis testamenti colligi quòd testator voluerit secundum testamentum omnino valere secundum communem opinionem, vt patet ex relatis & dictis per Soci.consi.ii.In causa testamẽti col.iii.lib.iii. & satis est dicere, irritans omne aliud testamentum, etiam in quo esset clausula derogatoria ad sequens testamentum, vt per Barto.in d.l.si quis in principio col.iiii.& consil.xxi Et dixit.& Barb.cõsi.lxxii.Illud.col.pe.li.iii.& cõsi.xxxix. Clemẽtissimi lib.iiii.cum relatis per eum.& per Alex.cõsil.xxv. Viso testamẽto.col.i.in prin.lib.iii.& cõsil.vii. Videretur.& cõsi. xliiii. Videbitur prima frõte.cõ.ii.lib.iiii.& Cor.cõsi. lxxxvi.

Quamuis.lib.iii.& ꝙ hæc ſit communis opi.patet etiã ex dictis,& relatis per Barba.in c.cùm eſſes.fol.7.col.3. de teſta.& per Alex.conſil.clxiii.Viſis narratis.lib. vii. & Corn. conſi. 173.In præſenti.lib.2.de quo vide etiam per Iaſo.in. l.i. ff.de lib.& poſthu.quinetiam ad reuocationem prioris teſtamenti ſufficit ſcribi clauſulam codicillarem in ſecundo teſtamento cum illis verbis,omni meliori modo &c.ſecundum Bal.conſi.
4 389.Reperitur lib.v.† Sed vt teſtamentum prius non infirmetur per poſterius,in quo etiam clauſulæ derogatoriæ ſpecialiter derogetur,remedium eſt,ꝙ clauſula derogatoria teſtatoris iureiurando firmetur,quia derogatio ſequens non tollit præcedentem diſpoſitionem iureiurando corroboratam,ſi de iuramento mentio facta nõ fuerit,c.conſtitutur.de reſcrip. glo. in c.cùm non deceat.de elect.lib.6.Ideo in ſecundo teſtamento poſt illa verba reuocans etiam omnes & ſingulas clauſulas derogatorias,opportunum eſſet adiicere etiam iuratas,vt per Ia
5 ſo.in.d.§.in legatis.Sufficii † quoque ad tollendam clauſulam prioris teſtamenti iuratam,quòd ſecundum teſtamentum iureiurando firmetur,quia ſic perinde eſt ac ſi clauſulam derogatoriam teſtator ſpecialiter ſuſtuliſſet, quoniam iuſiurandũ facit actum valere omni meliori modo quo valere poteſt,l. cùm pater.§.filius matrem.ff.de lega.2.vt per Bald. Alexand. & Iaſ.in.l.ſancimus.C. de teſta. de quo vide per Soc. conſi. 163.Non fuiſſet opus col.fin.& Barba.d. conſi. 89. col. 3. Et vtilia ſunt iſta remedia quando metu teſtator ſit facturus teſtamentum. Nam iſtis remediis prouidere poterit, ne vires habeat teſtamentum quod metu facturus ſit, vt per Barba.in d. c.cùm eſſes.fo.5. colum. 3. Cùm locupletiſſimè. ibi per eum alleg.& Specu.in titu.de inſtru.ædit.§.compendiosè.verſi.ſed & conſiderandum.

CAVTELA II.

Quo remedio nunquam libertas de ſupremis iudiciis conſtringatur.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta in pœnã mutationis teſtamẽti nõ valet etiã iurata.*
Votum non reuocandi teſtamentum minimè valet.ibid.
Teſtator,non poteſt ſibi legem imponere,ne poſſit à priore voluntate recedere.

Donatio

2 *Donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum, vtrū valeat quo ad præsentia.*
3 *Donatarius ille potior est, qui prior possessionem nactus sit.*
4 *Insinuatio donationis potest fieri authoritate cuiuslibet iudicis & etiam notarij.*
5 *Codicilli possunt fieri irreuocabiles.*
6 *Testamenti mutandi libertas non est auferenda.*
Clausula nouissima derogat prioribus ibidem.
7 *Iuramentum de non reuocando testamentum non tollit libertatem faciendi secundum testamentum.*
8 *Testator sit cautus in secundo testamento dum reuocat priora vt adijciat donationes causa mortis cum clausulis derogatorijs.*

1 DONATIO † à testatore facta sub conditione hac, si cōtigerit eum testamentū reuocare, inutilis est, quia turpe est pactum omne, quo libertas testandi confringitur, l. si fratres. §. idem respōdit. ff. pro so. l. stipulatio hoc modo. ff. de verb. oblig. Et iureiurando nō confirmatur, vt p Oldr. cōsi. clx. Titius condidit. Paul. de Cast. consil. lv. Dico. & cōsi. xcix. Notandū est col. iiii. & consi. xcvii. In ista donatione. in fin. i. parte, cum aliis alleg. per Alex. in. d. l. stipulatio. & per Cur. cōsil. lii: videtur. col. iii. & Cor. consi. lx. Quāquàm. lib. ii. & hāc opin. cōmuniter approbari dicit Alex. cōsi. clvi. Viso testamento. lib. vi. licet antiquitus cōmunis opi. esset in contrarium, vt dicit Bal. consi. cccxxxviii. Pater. lib. ii. Nec etiam valet votū nō reuocādi testamentū, vt per Fulg. consi. xciii. Ad id. de quo. & Ias. consi. cxxii. Viso. par. ii. Et ꝙ hæc sit cōmunis opin. contra Din. in l. hæredes. §. si. ff. de testa. testatur etiā Lud. Ro. cōsil. clxxi. Pro decisione. & Ale. consi. xxv. Viso testamento. col. ii. lib. iii. Et stando in finibus vltimæ voluntatis non est dare remedium quo testamentū immutabile sit, quoniam testator non potest sibi legem imponere, ne possit à priore voluntate recedere, l. si quis in principio testamenti. ff. de le. iii. & ibi hoc tenet Bart. Si † quis tamen velit immutabiliter de rebus suis disponere (cum nō possit per viam testamenti) remedium est, ꝙ donet bona sua post mortem suam inter viuos, l. vbi ita donatum. cùm ibi no. per Bar. ff. de dona. caus. mor. Nam donatio omnium bonorū valet, l. si quis argentum. §. sed & si quis. C. de dona. & reuocari non potest, l. si donationem. & l. velles. C. de reuoc. dona. vt per Ludo. Roman. d. consi. clxxi. Et valet

donatio, quo ad bona præsentia, etiam si quis donet bona præsentia,& futura, quia vtile per inutile non vitiatur.l. sancimus.C.de dona.& fuit opi. Ange.consi.cvii.Super quem refert & sequitur Alex.consi.clii.In causa & lite.col,fi.lib.vi.& Deci.consil.xxx.Et pro tenui.in fin.Cautius,tamen est,q donans omnia bona sua præsentia & futura, post mortem, sibi reseruet aliqua pro facultate testandi,vt per Bart. Alexand.& alios Doct.in d.l.stipulatio hoc modo concepta.& Alex.cõsi. xxix.Perspectis.col.v.lib.i.Roma.consil. xxvi.Pro decisione. & consi.ccxciii.Præsupposito.Deci.cõsil.ccxciii.Viso testamẽto.& Ias.consi.clxxiii.Circa primũ.col.iiii. par.ii.quia magis communis opin. videtur esse q in totum non valeat donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum, non reseruato aliquo pro facultate testandi, ut patet ex allegatis per Abb. consi.xlviii.Videtur.lib.ii.& Deci.in l.fi.col.fin.C.de pact.Et in reseruatione dicatur simpliciter pro facultate testandi.nam si reseruarētur ita vt de eis possit disponere in vita, & in morte non esset bona conceptio clausulæ illius, rationibus allegatis per Decium consil.ccli.In causa.col.ii.multò minus suffragaretur clausula, quòd possit de reseruatis disponere in vita: vt per Bart.consil.lxxvi.Pater filio.& Socin.consil. cxxvi.
3 Visum fuit.col.vlt. Sed † notandum est,quòd si quis bona sua donet post mortem suam titulo donationis inter viuos, & nõ reuocabili, si mutata voluntate velit bona sua alteri donare, vt secundus donatarius potior sit, remedium est, q in instrumento secundæ donationis ponatur clausula constituti, qua in secundum donatarium possessio transferatur. l. ab emptione. cum ibi not.ff.de pact. Nam habens titulum posteriorem si prior nactus sit possessionem, potior est illo, qui prior habuit titulum,l.quoties.C.de rei vendi.Et prædictum remediũ procedit, quando in instrumento prioris donationis non esset apposita clausula constituti,vt per Deci.d. consil.ccli. colũ.ii. & consi.ccxxxix.Primo non videtur. col.iii. cum allegatis ibĩ
4 per eum. † Et quia donatio non insinuata vltra quingentos aureos non valet, d.l. sancimus. Si donator non possit adire iudicẽ pro donatione insinuanda, remedium est, q pro iudice adhibeatur alter notarius,qui iudicis fungatur officio,& alter rogetur. Potest enim authoritate notarii donatio insinuari, quia notarius est iudex ordinarius,vt not.per gl.& Doc.in l.i.

ff.de iu

ff. de iudi. & per Alex. cōsi. clxvii. Viso instrumento. lib. ii. Vbi etiā dicit ꝙ vnus idemq; notarius potest rogari, & authoritatē insinuationi interponere. arg. l. si cōsul. cū ibi not. per Doc.
5 ff. de adop. Scito † tamen quòd remedium prædictum donationis omnium bonorum non esset efficax, quando non esset donatio principaliter facta, sed adiiceretur in euentum reuocationis testamenti, vt patet ex opinio. relatis per Iaso. consi. cxxii. Viso processu. ii. parte. Tutissimum autē remedium est, ꝙ in euentum reuocationis testamenti testator donet aliqua bona particularia: nam valebit eorum donatio cùm de aliis possit liberè testari. arg. l. cùm ita. ff. de condi. & demon. Bald. in l. sancimus. in fi. C. de testa. Alber. in rub. C. de donatio. cū aliis allegatis per Deci. consil. ccxciii. & ideo valeret promissio non adimendi legata, vires quoque haberet donatio rerum certarum facta sub conditione, si testamentum mutetur? vt ibi per Deci. qui dicit vires habere elausulam positam in codicillis, ꝙ testator voluit valere iure codicillorum, ac iure donationis inter viuos. Et sic datur remedium contra l. diuus. ff. de iure codicillo. quo codicilli irreuocabiles fiant. Est tamē necesse quòd notarius, vel alius stipuletur pro absentibus, per nota. in l. illud. C. de sacrosanct. ecclæ. & sic vltima voluntas transformatur in contractum. Bartol. in l. cùm quis decedens. §. codicillis. ff. de leg. iii. & latius per Barb. consi. liiii. Clementissimi. lib. ii & in c. relatum. de testa. vbi in fi. per multas paginas discutit de cautela tradita per Din. in loco præalleg.
6 Nouissimè consulo † tam testatoribus, quàm notariis, vt ab huiusmodi cautelis, & clausulis, quibus testādi libertas impeditur, abstineant: & ne clausulæ istæ insertæ malitia, vel imperitia dictantium testamenta, faciant semel disposita mutari non posse. Sint cauti testatores, vt semper in suis testamentis in fine reseruent sibi facultatē aliter disponendi & mutandi quæcunque disposuerint, & faciendi alium testamentū. Sic dictæ clausulæ non nocebunt, quia nouissima clausula prioribus derogabit, d. l. diuus. ff. de iur. co. Et optimum erit introducere vsum inserendi in testamētis talē clausulā saluo iure mutādi volūtatē nō aliter, neq; alio modo, quoniā (ut dicitur in d. l. stipulatio hoc modo.) cōtra bonos mores est homini libero liberā testandi potestatē tollere vi clausularū, quas interdū deteriores notarii scribunt in testamentis ex capite suo, vel

aliorum persuasione, magis quam ex mente testatoris: vt per Bar.in l.i.col. iii.ff. de iur. cod. Et vltima voluntas debet esse libera & ambulatoria, vsque ad vitæ supremum exitum, l. iiii. ff.de adi.lega.not.in c.vltima voluntas.xiii.q.ii.Io. And.in c. quod semel.de reg.iur. Abb.consi.xviii. Videtur primo.col.i. lib.i. & per clausulam prædictã succurretur testatoribus, qui solent in desperationem cadere, videntes se testamentũ mutare non posse: vt per Barba.in d.c.relatum. col.fina. Caueat
7 † quoque testator ne iuret testamentum se habiturum ratum & firmum. Nam ita iurans, si postea mutaret testamentum, incurreret periurium: vt per Io. And.in d.c.quod semel.& per Doc.in d.l.stipulatio.licet Bald.consi.xxii. Quidam fecit.lib. i. dicat contrarium, quia non sit periurus qui venit contra iuramentum inualidum, Peccat tamen ita iurans vel iurando, vel contra iuramentum faciendo, c. cùm quidam. de iureiur. & non valeret posterius testamentum simpliciter factũ, quia iuramentum habet vim clausulæ derogatoriæ, d.l.cùm pater. §.filius matrem.ff.de leg.ii.vt per Fulg.cõsi.xxxix. Ad primũ.
8 Sit † quoque cautus testator, vt in secundo testamento dum reuocat generaliter omnem aliam vltimam voluntatem, adiiciat etiam donationem seu donationes causa mortis, sub quibuscunque clausulis etiam derogatoriis factas: vt per Bald.cõsil.cviii.Domina Ioanna.lib.iii.

CAVTELA III.

Quo remedio testamentum etiam alio testamento non facto reuocetur.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum factum, vtrum reuocari potest coram vij. testibus alio testamento non facto.*

2 *Testator si coram vij.testibus dicat volo decedere intestatus, scriptus hæres hæreditate priuabitur.*

3 *Testamentum cancellatum per testatorem dicitur reuocatum.*

4 *Testamentum posterius tollit prius, etiam si ex posteriore non adeatur hæreditas.*

1 Ex eo † solo quòd testator post testamentum factum dixerit etiam coram septẽ testibus nolle valere testamentũ iam factum, non propterea hæreditas scriptis hęredibus aufertur.§.ex eo.Insti.quib.mo.testa.infir. Bar.in l.si iure.ff. de lega.

delega..iii.Bal.consi.cccliiii.Ad euidentiam.lib.v.& Alex.in l.si ita scriptum.§.regula.ff.de lib.posthu.& consi.ciiii.Paucis vtar.lib.ii.& cõs.clix.Viso testamento.lib.vii.& Ias.cons.cxxxi.Quoniam Elizabet.parte i.& cons.cxli.Visa longa parte ii.
2 Sed† si testator velit scriptum hæredem hæreditate carere,& eam deferri succedentibus ab intestato, remedium est, ꝙ testator adiiciat verba hæc, quia volo decedere intestatus. His nanque verbis adiectis valet ademptio hæreditatis.& reuocatio testamenti facta coram septem testibus quasi instituti fuerint ab intestato successuri,l.i.§.si hæres.ff.si tab.test.nul.exta.& hoc tenet Bar.in d.l.si iure.Pau.de Cast.in auth. hoc inter liberos.C.de test.Barb.in c.Rainutius,fol. 24.col. iii.de testa.Laur.Calc.consi.xc.Quantum ad primum col.v. cum sequen.Pet de Anch.& Imol.in c.cum esses.de testa. & est communis opin.secundum Alex.in l.sancimus.C.de testa. vbi dicit sufficere prædicta fieri coram quinque testibus, si in testamento fuerat extraneus institutus,sequens Bartol. in l.militis codicillis.§.Veteranus.ff.de mil.test. qui ita tenet ꝑ l.hac consultissima.§.si quis autem.C.de testa. Tutius tamẽ est adhibere numerum septem testium,quia dictus.§. si quis autem.loquitur quando expresse instituit venientes ab intestato:vt ibi per Fulg.& ꝙ valeat reuocatio facta dictis verbis adiectis tenet Alexan.consi.ciiii.Paucis vtar.lib.ii.& consi.xxx.Ponderatis.lib.iii.& consi.clix.viso testamento.lib.7. & Corn.consi xxxix. Quanquam lib.ii.& consi.cxlix. Visis nonullis.ver.itẽ non videtur.eod.lib.& consi.vii.reperio ver.
3 & in super.lib.iiii. Secundum remedium†(vt pœnitentia reuecetur testamentũ) est ꝙ veniatur ad actum facti cancellando testamẽtũ.l. cãcellauerat.ff.de his quæ in testa.delen.Bar.
4 in d.l.si iure. Tertiũ remedium est,†ꝙ in voluntate reuocatoria adiiciatur clausula codicillaris, vt per Bar.in d.l. si iure. Et si testator secundum testamentum perfectum faceret cum hæredis institutione, ad tollendum primum esset remedium carens omni scrupulo.d.§.ex eo.Et si in priori testamẽto esset extraneus institutus, venientes ab intestato, coram quinque tantum testibus,possent institui.d.§.si quis autem. Et explorati iuris est posteriore testamento prius tolli etiam si ex secũdo testamento non adeatur hæreditas,l.cùm in secundo. ff.de iniusto testamen.l.pater filio.ff.de hære.insti. cũ allegatis per

Alex.consi.lxxxvii.In causa mota. col.i.&.ii.li.iii.dum tamē considerato tempore secundi testamenti adiri potuerit hæreditas.vbi per Alex.& ad comprobationem prædictorum, vide Barba.consi.lx.Illud.lib.ii.

CAVTELA IIII.

Quibus cautelis vtendum sit dum testator cancellat, vel corrigit testamentum.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum totum corruit, si testator deleat ipsum, secus si eius partem.*

2 *Notarius qui testatoris iussu testamentum cancellat, debet ita cancellare, vt etiam legi possit.*

3 *Notarius non potest aliquid addere vel corrigere, in testamento, postquàm tradidit eius copiam.*

Testis, & notarius æquiparantur ibid:

1 TOTIES † testamenti vires pereunt si testator simpliciter deleat testamentum. l.i.ff. de his quæ in testa.delen. Sed si testator non omnibus testamēti partibus cancellationem aut inductionem obesse velit remedium est, ꝙ causam adiiciat, veluti si dicat se, ideo testamentū induxisse aut cancellasse, quia vnum ex hæredibus habebat offensum, vel illius tantùm nomen deleat, cui velit actiones denegari. l. cancella
2 uerat.& ibi Bar.ff.de his quæ in testa.delen.Et† sit cautus notarius qui testatoris iussu testamentum inducit. ne ita deleat vt legi non possit, quia cancellati testamenti notarius exemplum tradere, & describendi copiam facere cogitur, l. ii. §.si plura.ff.quæmad.testa.aper.& ibi hoc not Bar.& Alex.consi.
3 lxxiiii.Viso testamento.col.i.lib.i.Sit † quoque cautus notarius ne postquàm tradidit exemplum testamenti aliquid deleat, addat, vel corrigat. Sic enim constitueret se in discrimine falsi, arg.l.eos.ff.ad legem Corne. de fal. nam testis & notarius æquiparantur.ut per Specu.in ti.de instr.ædi.§. postremo ver.sed nunquid confecto instrumento. & Bart. in l. si librarius.ff.de reg.iur.cum allegatis per Alex.consi.lxxxix.Viso themate. lib.iii. Sed si quid corrigendum sit corrigat iussu iudicis prius errore probato. Nam potest & debet notarius errorem suum iudicis authoritate corrigere:vt per Barto.in l. Imperator.ff.de stat.homi.cum aliis allegatis per Laur.Calc. consi.xlvii.Viso dicto.col.fi.

Cautela

CAVTELA V.

Quo remedio relictis non priuetur qui offenderit testatorem.

SVMMARIVM.

1 *Legatum dicitur ademptum, si post testamentum legatarius iniuria graui affecerit testatorem,*

2 *Reconciliatio tollit effectum iniuriæ.*

Legatum reconualescit reconciliatione. ibid.

1 INTELLIGITVR † reuocatum relictum ei factum, qui post testamentum graui iniuria affecerit testatorem, l. sororē· cū ibi not. per gl. C. de his quib. vt indig. l. iii. §. fi. ff. de adimen. leg. Sed ne legatarius seu fideicommissarius ob iniurias testatori illatas intelligatur priuatus relictis, remediū est, quòd procuret redire in gratiā testatoris. Nam † recōciliatione relictum conualescit, l. ꝙ si iterum. ff. de adimen. lega. & ibi Bart. l. in ipsius· C. fami. herc. cum aliis allegatis per Alxean. consi. clix. Viso testamento col. fin. lib. vii. Et comprobatur remedium hoc ex his quæ scripsimus supra de lib. insti. caute. xvii. Si filius.

CAVTELA VI.

Qua cautela vti debet notarius dum delet aliqua testamenti verba, vel addit.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum valet, licet inconsulto fuerit aliquid eo deletum, si legi poteris.*

Notarius sit cautus, quando aliquid in testamento delet, mutat, vel addit, vt scribat se deleuisse, mutasse, vel addidisse mandato testatoris, ibidem.

2 *Additiones factæ in margine instrumenti non probant.*

3 *Notarius delet in nouissimo loco testamenti, quæ sunt mutata de voluntate testatoris.*

Delata in instrumento debent probari ex corpore instrumenti, delata esse voluntate testatoris ibid.

4 *Notarius debet in calce testamenti facere mentionem particulariter de omnibus & singulis mutationibus vel additionibus.*

1 QVAE † in testamento legi possunt, si inconsulto deleta sint, nihilominus valent, l. i. ff. de his quæ in testa. delen. Et ne reuocetur in dubium vtrū consulto, vel inconsulto deleta fuerint. Sit cautus notarius quādo aliqua delet. mutat,

tat, vel addit, vt scribat se deleuisse, mutasse, vel addidisse mādato testatoris, d.l.i.§.& ideo. Et† caueat ne fidem hāc faciat
2 in margine vel post completum instrumētum, quia vaga hæc scriptura fidem non faceret sita extra corpus instrumenti carens die, cōsule, & signo notarii.§.oportet.in auth. de fid.instru.secundum Io. And.in Spec.de inst.edi.§.ostenso.ver.Et collige, in additione incipiēte, dixit Rolādus.Bald.& Alex. in l.si vnus.C.de test.Ant.pe But.& Inno.in c.i.de fide inst.
3 Pau.de Cast.consi.xxxvi.Dubium facit.in fi.Scribēdum† est ergo in nouissimo loco instrumenti ea quæ supra deleta, mutata, & addita sunt. De volūtate testatoris ego notarius deleui, mutaui, & addidi ita, vt fides hec sit de corpore instrumenti, vt per Bal.in l.nostrā.C.de testa.& in l.ea quæ.C.commi. vel epi.cum aliis relatis per Alex.consi.ciiii.Stātibus.lib.vii.
4 Et cautius† esset specialiter dicere quod cancellatum est mutatum, & additum in eo & eo loco &c.per l. diuus.§.ita sanatus.ff. ad legem Corn.de fal.cū ibi.not.per Bart.& per Abb. in.c.cum venerabilis.in fi.de reli.domi.nisi vno tantum loco cancellatio facta esset. qui tunc generaliter prolatum pro speciali dicto haberetur, argumen.l.ii.ff.de lib & posthu.Barto.in d.§.& ideo.

CAVTELA. VII.

Quo remedio per alienationem etiam voluntariam legatum nō intelligatur ademptum.

SVMMARIVM.

1 *Legatum dicitur ademptum, si rem legatam testator sine causa necessaria alienauerit.*

2 *Voluntatis declaratio fit etiam ex actu testandi.*

3 *Voluntatis mutatio non præsumitur, quando alienatio facta fuerit titulo oneroso.*

4 *Legatum ademptum remanet in dubio penes hæredem testatoris.*

1 SI REM† legatam ex causa voluntaria testator alienauerit legatum intelligitur adēptū quatenus alienata res sit.l.si ex toto.ff.de le.i.l.fideicōmissa.§.si rē.ff.de leg.iii. l.scribit.§.item scribit.ff.de aur.& arg.lega.l.rem legatum.ff.
2 de adi.leg.Sed† si testator alienatione legatū nolit adimere, remedium est, ꝙ saltem post alienationem declaret suā volūtatē corā testibus codicillis vel simplicis declarationis instru
3 mēto, l.cum seruus.ff.de adi.leg.Sed† si testator declarationē hanc

hanc non fecerit, sufficit legatario dicere ꝙ testator alienan do noluit reuocare legatũ.Nam allegatione hac cõsequetur æstimationẽ rei legatæ si hæres nõ probauerit, ꝙ testator habuerit animum adimendi legatũ.Nam non præsumitur mutatio voluntatis qñ alienatio facta fuit titulo oneroso.l.Lucius.ff. de leg.ii.cum aliis allegatis per Alex.cõsi. clxviii. stã
4 tibus veris.lib.vi.& cõsi.clvii. Viso testamen.lib.vii.Et † circa ademptionem legatorum, siue pure siue sub conditione adimat testator, sit cautus.vt declaret in euentum ademptionis,& priuationis,cui velit rem ademptã dari,& in dubio res apud heredẽ manet.vt per Bal.cõsi.ccccxvii.Magister.lib.iiii.

CAVTELLA VIII.

Quo remedio hæreditas possit adimi codicillis.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas codicillis dari vel adimi non potest.*
2 *Indigno quod aufertur pertinet ad fiscum.*
3 *Codicillis vel pacto hæreditas dari vel adimi licet non possit,tamẽ institutio vel substitutio dubia declarari potest.*
4 *Cõditiõe reuocata dispositio pmanet,ita ꝙ nõ.sit ãplius cõditiõalis.*

1 SI CODICILLI.I S†alicui ex scriptis hæredibus testator adimat partẽ hæreditariã, non valet adẽptio, quia hæreditas nõ potest adimi codicillis,l. hæreditatẽ. C. de codi.adeo ꝙ nec conditio in codicillis adiici potest institutioni hæredis in testamento factæ, vt per Bald.consil. cccclxxv. ad euidentiam.libr.ii. Non tamen puto verum esse dictum Bald.ibi putantis non posse in codicillis trebelianicam prohiberi, quia licet codicillis directo hæreditas adimi non possit, tamen per indirectum & via fideicommissi potest, vt pro
2 ximè dicemus.Sed vt † ademptio codicillis facta efficax sit, remedium est, quod non solum adimat, verum & declaret scriptum hæredem indignum esse causa expressa.l. hereditas.C.de hic quib.vt indig.quod ibi Alexand.dicit esse bene notandum. Sed sciendum est, quod ademptio ita facta hæreditatem ademptam facit deferri ad fiscum.d.l. hæreditas. & per Deci.consi.ccclxi.omissa.col.iiii.Tutius ergo remediũ est, si testator velit ad cohęredem, vel ad agnatos hæreditatem peruenire, quod quodicillis iubeat hæredem scriptũ hæreditatem restituere totam, & integram. Nam codicillis verbis præcariis hereditas, & dari & edimi potest.l.Sceuola.
vbi Bart.

vbi Bar.ff.ad Treb. & per Corn.consi.cccv.In hac. in prin.&
3 Deci.d.consi.ccclxi. Et notandũ est,† ꝙ licet codicillis hære ditas dari, vel adimi non possit, tamen quando institutio vel substitotio est dubia, potest testatòr declarare voluntatem suam codicillis, cum declaratio possit fieri etiam coram duobus testibus, vt not.glos. in l.hæredes.§.si quid post. in ver.posse.ff.de testa. & ibi doctc.& per Bald.consi. ccccxl. In primis, & consil.sequenti.libr.ii.Adimi autem etiam legata non possunt nisi coram quinque testibus.l.fin. in fin.C.de codicil. licet de iure canonico sufficiat præsentia duorum testium, c. cum esses & c. relatum. de testa. secundum Bal. consil. xxviii. Super cod.lib.iii. Et prætereundum non est,
4 † ꝙ interdum euenit codicillis reuocari conditionem aliquam, & sunt qui putent reuocatione conditioni reuocari to tam dispositione, quæ sub conditione illa facta fuerat.arg. li.i.C.de pact.Veriòr tamẽ est opinio quod reuocata simpliciter conditione remaneat dispositio & non sit amplius conditionalis, sed pura.l.iii.§.conditio.ff.de adi.lega. & hoc procedit si communis vsus loquendi contrarius non sit.Et oportet probari talem esse communem modum loquendi ab eo qui hoc dicit, vt per Bar.in l.si quis seruum.ff.de condi.& demó. Sed vt testator huiusmodi ambiguitatem tollat, si velit dispò sitionem remanere, & conditionem adimere, remedium est, quod adimat conditionem salua remanente dispositione. Sic enim in verbis nihil erit ambigui, & cessabit questio.l. ille aut ille.§.fi.ff.de lega. His autem verbis non adiectis iudex sequendo verborum significationem iudicare debet dispositionem remanere, nisi aliud constet de mente testatoris, vt per Alex. & latius per Claud.in d.l.i.C. de æden.

De acquirenda uel repudianda hæreditate.

TITVLVS. XI.

CAVTELA I.

Quo remedio hæreditas non adita fiat trasmissibilis ad hæredes.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas non a lita non transmittitur ad hæredes, nisi sit ascendentium quæ transmittitur non adita.*

Hære-

2 *Hæredibus infantis vel minoris competit restitutio aduersus hæreditatem non aditam per minorem,*
3 *Infans transmittit hæreditatem patris non agnitam ad hæredes.*
4 *Restitutio in integrum ex clausula generali datur hæredibus maioris, qui decessit ignorans hæreditatem sibi fuisse delatam.*
5 *Fideicommissum purum non agnitum transmittitur ad hæredes.*
6 *Institutio facta cum clausula codicillari, conuertitur in fideicommissum transmissibile ad hæredes etiam non agnitum.*
7 *Ius deliberandi transmittitur hodie ad hæredes.*
8 *Transmissibile, quod non est, fit transmissibile voluntate testatoris, de substi. caut. xxiij. num. 5. & de legat. caut. xxxvij. num. 2.*

1 HAEREDITAS † non adita non transmittitur ad hæredes. §. in nouissimo. C. de cad. tol. nisi sit hæreditas ascendentium quæ etiam non addita transit in liberos. l. i. C. de his qui ante apert. tab. & ibi per Doct. Sed si his
2 † qui decessit hæreditate non adita erat minor, vt hæredes eius hæreditatem consequantur, remedium est, ꝙ eo casu ex clausula generali (si qua iusta causa &c.) petant restitutionē in integrum aduersus hæreditatem non aditam à minore. l. Pautonius. ff. de acqui. hære. l. qui duos. ff. de reb. dub. l. non solum. ff. de restitu. in integ. Bart. in d. l. qui duos, & in consil. clxxviii. Perusinus quidā, & in l. si infanti. col. fi. C. de iur. de. lib. Bal. cōsi. cccxlix. Quęstio est lib. iiii. Fulg. cōsi. lxxiiii. Infans. cum aliis allegatis per Alex. consi. lxxix. Frācifcus. in fi. lib. vi. & est communis opinio secundum Paul. de Cast. in d. l. si infanti. & Corn. cons. cccxii. Videtur. in fi. & Ludo. Rom. consil. lviii. Visis narratis. & procedit etiam in infante, licet Bal. consi. ccxxvi. Quæstio. lib. ii. potet quęstionem esse difficilem. & consi. ccxiii. casus talis est lib. iii. habeat pro absurdo ratione minoris ætatis dari restitutionem in integrum. & Socin. consi. ccvi. Non potest negari col. v. versic. ad tertium dicat in hac quæstione esse locū gratificationi, & propter authoritatem eorū qui sunt in opinione contraria, & ob validissimas rationes, quibus respōderi non potest rem indigere decisione Cæsarea, tamen Doct. cōiter tenent, ꝙ competat restitutio in integrum etiam hæredibus infantis, vt per Cor. consi. lxxxvii. Circa primū. cum aliis allegatis ibi per eum, de
3 quo vide per Barb. cōsi. lx, Illud. col. xi. & xii. lib. iii. Et † notandum

dum est, ꝙ filiusfa.etiã infans transmittit hęreditatem patris non agnitam ad quoscunq; hæredes iure suitatis, l.apud hostes.C.de su.& legi.hær.est cõis opi.vt patet ex relatis ꝑ Deci.consi.cccxxxi.Pro resolutione.col.v.& cõsil.ccxlv. In causa.& cõsi.ccl.antiqua.& Ias.cõsi.cxxx.Magnificus.col.iii.parte.i.quãuis Bar. dicto cõsi.lx.col.xii. aliter dixerit. Sed † &
4 si maior decedat hæreditate nõ adita ignorans hæreditatem sibi delatam esse, remediũ est, ꝙ hæres eius ex persona defuncti impetret restitutionem in integrũ ex clausula generali de l. Pantonius.vbi Bar.& Pau.de Cast. Alex.consi.xx.viso processu.col.fi.lib.i.& cõsi.clxix.Viso themathe.col. pẽ.lib.ii.& Ias.in.l.cum antiquioribus.C.de iur.deli. Et nota tẽpus ad petẽdum restitutionẽ in integrũ nunquam currere nisi a die scientiæ, etiã si laberentur centũ anni,quia tempus petendæ restitutionis in integrũ ab initio est vtile.l.fi.c.de tẽp.in inte. resti.cũ relatis per Alex.d.cõsi. clxix.in fi.& est cõis opin.vt
5 dicit Deci. consi.xxxvi.Diligenter.col.vlt.Si tamen † ex testamento in quo sit clausula codicillaris, delata sit hæreditas,& hæres scriptus non adita hæreditate decesserit, necessaria non est in integrũ restitutio, quoniã hæredes eius habent remediũ, vt hæreditate petant ex fideicõmisso, quia fideicommissum purũ licet adhuc non agnitum transmittatur ad hæredes,l.cog.§.inde Mætianus.ff.ad Treb.vt per Bal.cõsi.lxix. Factũ tale est.lib.ii.& est cõis opi.vt dicit Ale.in l.cum filio. col.ix ff.de leg.i.quãuis ibi glo.in contraria opinione fuerit. Et clausula codicilaris facit videri eos qui ab intestato succedunt rogatos esse hæreditatẽ restituere, ei qui in testamento hæres scriptus est, vt notatur in l.ex.testamẽto.c.de fideico. & licet Bar.in.l.i.ff.de iur.codi.q.i.& cõsi. xii.si quis instituatur sit in opinione, ꝙ clausula codicillaris non operetur trasmissione hæreditatis conuersæ in fideicõmissum. Tamẽ opi. hęc vt dicit Alex.in d.l.cum filio. iure non probatur.Et contra Bar.cõem opi.esse patet ex relatis per Alex.in d.l. cum filio.vbi Soci.tertius manifeste testatur hodie cõem opi. quod
6 contra Bar.Et † meminisse oportet cõmunẽ hanc opin. esse institutio vi dictæ clausulę conuertatur in fideicomissum transmissibile ad hęredes etiam non agnitũ procedere vbi clausula codicillaris concepta est verbo quod futurũ tempus significet secundum Bar.in d.l.i.q.xii.& corn.cõsi.lxii. Alias consului.

7 consului.lib.2. Hodie †hære, si intra tempus annale ex quo ei testamētū cognitum est decesserit, reliquum anni tempus ad deliberandum & adeundam hæreditatem transmittit ad hæredes. Secus si id ignorauerit. d.l. cū in antiquioribus. Sed tunc hæredibus eius ad quos ius deliberandi non est transmissum ex clausula generali succurretur cū aliud remedium eis nō detur, vt colligitur ex dictis per. Corn. d. consi. lxxxvii. Nec curandum est de dictis Alex. cōsi. lxii. Viso processu cau
8 sæ. lib. ii. quia ibi perfunctorie loquitur. Sanè †licet hæreditas non adita non transmittatur ad hæredes. d. §. in nouissimo. & l. si ex pluribus. ff. de suis & legiti. Tamen si testator velit transmitti hereditatem non aditam, remedium est, ꝙ hoc dicat, quia quod non est transmissibile, ex fit transmissibile ex volūtate testatoris, vt per Bal. in l. i. col. ii. C. de his quæ ante aper. tab. iunctis nota. per eum in c. Cumana. col. ii. de elect.

CAVTELA II.

Consilium à notario seruandum dum ab eo immixtionis scribitur instrumentum.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditatis aditio est animi.*
2 *Hæreditas dicitur delata, quam quis adeundo consequi potest. Instrumentum immixtionis filiifami. quomodo fiat. ibidē. & nu. 4.*
3 *Filiifamilias maiores se suos hæredes esse ignorare non debent.*

1 HAEREDITATIS †aditio animi est. l. pro hærede. ff. de acqui. hære. & ibi gl. & ideo ex sola volūtate resultat aditio. licet per actus extrīsecos declarata nō fuerit secundum cōmu. opi. vt patet ex relatis per Corn. consi. cccxii. Videtur. in hac col. vlti. lib. iiii. quare in ea re non spectamus veritatem, sed animi opinionem sequimur. Et qui tanquam volūtarius hæres adit vel repudiat, cum sit necessarius nihil agit. l. si is qui putant. ff. de acq. hær. & propterea ibi dicit Bar. ꝙ qn̄ redigitur in scripturā immixtio filiisfa. Cautus debet
2 esse notarius, † ne scribat Titius sciēs hereditatē patris sibi delatem esse illam adiuit, quia delata hæreditas dicitur quā quis adeundo cōsequi valeat. l. delata. ff. de ver. sig. & filiusfa. nō potest adeūdo acquirere patris hæreditatē, cum dominus censeatur etiā viuo patre, & administratio sola trāsire videatur in filium, vt not. in §. sui. inst. de hære. quāl. & differ. & in

l. in suis.ff.de lib.&posth.Sed scribat notarius q̃ Titius filius Sempronii sciens patrem defunctum. & se suum hæredem esse hæreditati paternæ se immiscuit.Ias. in d.l.is qui putat. dicit hoc dictum esse mirabile.Sed Bal.in l.potuit.q.vii.C.de iur.delib. dicit id ridiculũ esse, quoniã verba impropriè accipienda sunt, vt actus valeat. l.insulam.ff.de piæ.verba.& verbum delata,est verbum cũmune.l.si infanti.& l.cùm in antiquioribus.& l.fi.§.cum igitur.C.de iur.delib.& cõtra Bar. tenet etiam Paul.de Castr.in d.l.is qui putat.Alexan.ibi sequitur opi. Bal..prçterquã in mulier minore & rustico.hi enim non præsumuntur scire iura.prout no.gl.in §.i.ver.sciens. in
3 aut. de incest.nup.Maiores† natufiliisfa.se suos esse hæredes ignorare non.debent:l. leges.C. de legi.Tollendæ tamẽ quæstionis gratia seruanda est doctrina Bar.quam commendat, & memoriæ commendandam esse dicit Ias.in d. leg.is qui pu
4 tat. Plane† ad tollendam dubitationem suprascriptam, remedium est, quod post verbum adiuit, adiiciatur, & se immiscuit: nam propter hoc verbum sustinebitur actus, vt patet ex dictis per Alex.consi.cxxvi. Viso processu.lib.aii.

CAVTELLA. III.

Quo remedio liberis quibus non datur querela ino fficio si testamenti, nęc bonorum possessio contra tabul succurratur

SVMMARIVM.

1 *Militum testamenta valent non obstante vitio præteritionis.*
2 *Regiæ manus, qua olim omnia expediebãtur, etiã hodie habet vigorẽ*
Quarelam vel contra tabulas non habentes possunt iudicijs officium implorare, vt aliquod vitæ subsidium habeant ex bonis defuncti: ibidem.

1 IVRE NOSTRO † permissum est militibus pręterire filios, & sine causa eosdem omni sucessione priuare.l. de inoficioso.C.de inof.test. Idem quoq; licet filiusfa habentibus castrense vel quasi castranse peculium. Nam contra eorum testamenta parentes non habent inofficiosi querelam,l. fi.eo.titu. Filiis quoque naturalibus tãtum præteritis vel ex hæredatis à patre non competit querela inofficiosi testamẽti, vel bonorum possessio contra tabulas. quoniam cõtra voluntatem patris non succedunt. glos.not.in l.i.in versi. naturales.ff.

rales. ff. de bono. pos. contra tab. & ibi Bart. cum allegatis per Alex. consil. lxxiiii. Viso processu in fi. lib. ii. & per Cur. cõsi. xiii. Statuto Ianuę. col. v. & cõsil. lxxiiii. Super memorata. col.

2 xvi. Sed † vt filii & parentes, qui de iure ciuili excluduntur à querela inofficiosi testamenti, vel a bonorum possess. contra tab. ex bonis parentum vel filiorum, aliquod vitæ subsidiũ habent, remedium est, ꝙ implorato superioris officio petant sibi tantum ex dictis bonis assignari quantum conueniat ęquitati naturali, l. scripto. ff. vnde libe. Quæ quidem æquitas, & si nõ pariat actionem, tamen exequutionẽ habet manu regia. quia omnia expediebantur antequam iure ciuili actiones componerentur l. ii. ff. de ori. iur. Quod remedium remanet, & illius perfugio etiã hodie vbicunque æquitas sua det vti possumus, quamuis à iure humano omnis sublata sit actio, vt per Cin. in l. rescripta. col. fi. C. de preci. imper. offer. & hoc remedio experiens consequi poterit quantum æquum videbitur: vt per Alexan. consil. cxliiii. Animaduersis diligenter. col. fin. lib. vi.

CAVTELA IIII.

Quo remedio contra testamenta metu vel dolo facta, succes suris ab intestato succurratur.

SVMMARIVM.

1 *Legitimæ supplementum petere possunt filij, qui sunt in aliquo hæredes instituti.*

2 *Dolo alterius si quis fecerit testamentũ datur actio & exceptio ad rescindum testamentum his, qui ab intestato succedunt.*

3 *Hæres institutus non voluntate testatoris. sed instigatione seu minis suis carebit hæreditate.*

4 *Blanditijs licet alium allicere ad testandum.*

1 INTERDVM † accidit testatores facere testamẽta instigationibus, insidiosisque suasionibus aliorũ, & hæredes instituere quos non decet, posthabitis cõsanguineis, quibus magis hæreditas relinquenda erat pro conuersanda dignitate familie. Et liberis quidem remedium proditũ est, vt querela inofficiosi testamenti impias parentum voluntates subuertere valeant, l. iiii. & iiii. ff. de inoffi. test. competit quoque eis petitio supplemẽti legitimæ si sint in aliquo hæredes instituti, l. omnimodo. C. de inoffi. test. His autem qui ex lateribus sunt cognati non datur querela contra testamentum

consanguineorum, nisi fratri contra testamentum fratris, qui turpem personam hæredem fecerit, l. si fratres. C. de inof.
2 testa. † Sed vt consanguinei testatoris hæreditatem auferāt: quibuslibet non sui generis hæredibus dolo scriptis, remediū est, quòd actione de dolo vel in factum agāt contra scriptos hæredes: ita notabiliter docet Angel. in dicta l. iiii. & in l. fi. C. si quis aliq. testa. prohi. & Veroné. cau. lxii. Licet. facit l. i. C. de pet. bono. subla. lib. x. & c. sūt qui opes. xvii. q. 4. & opinionem hanc sequitur Alex. in l. si fratris. C. qui testa. facę.
3 poss. † Et si consanguinei possideant bona hæreditaria tunc contra hæredes scriptos dabitur eis exceptio doli l. i. in fi. ff. de dol. excep. vt per Iaso. consi. cxli. Circa primam. col. ii. parte ii. Simili modo denegātur actiones ei, qui metu compulit aliquem ad faciēdum testamentum, in quo ipse institutus est hæres, l. i. ff. si quis aliq. testa. prohi. de quo. vide dicta per Bar
4 ba. in c. i. colū. v. de testamen. † Et notādum est, ꝙ si quis aliquem ad relinquendum sibi, & ad faciendum, vel mutandum testamentum prius factum blanditiis allexerit sui commodi gratia, non tenetur de dolo, & hæreditatem ac bona sibi relicta nō iniustè retinet, l. fina. ff. si quis aliq. testa. prohi. & ibi Docto. & per Deci. cōsil. ccccxc. Visis & circūspectis. col. ii. Si verò ad commodum alterius fecerit, præsumitur dolo malo mutatum siue factum testamentum, & cōpetit actio & exceptio doli, d. l. i. in fi. ff. de dol. excep. Distinctionis illa est ratio, quia vtilitatem propriam quærere non est dolus, l. quicquid. C. de arbi. tute. Si tamen verus dolus interueuerit vt indigno hæredi possidenti potest à fisco hæreditas auferri. glo. singul. in l. quoties. ff. de hæredi. instit. cū alleg. per Barba. in c. presbyter. de pecu. cleri.

CAVTELA V.

Quo remedio prouideatur ne hæres censeantur hæreditatem adiuisse per actus qui solent aditionē hæreditatis ostendere.

SVMMARIVM.

1 *Hereditas ex quibus videatur adita.*
Aditio hæreditatis ex quatuor actibus demonstratur. ibid.
2 *Hæres quomodo debeat protestare, ne intelligatur adire per aliquem actum futurum.*

Protesta

3 *Protestationis verba hæredis debent concipi in tempus futurum.*

1 OMNIA † quæ citra ius & nomen hęredis fieri nequeūt gesta ab eo qui hæreditatem adire poterat faciunt, vt adita videatur hæreditas, l. pro hærede. §. Papinianus. ff. de acquiren. hæredi. vt ibi per Doct. & sunt quatuor quæ aditionem hæreditatis probant, videlicet actus acquisitus, actus trãslatiuus, actus possessiuus, & declaratio facta verbo, vt ꝑ Bal. consil. ccxxiiii. Super eo. lib. ii. Quare intelligitur hæres hæreditatem adire si vtatur frumento, vino, aliisque bonis hæreditariis vel si quid ex bonis defuncti eroget, vel si hæreditariis creditoribus debitum soluat, aut à debitoribus solutionem recipiat, vt per Bart. in l. gerit. ff. de acqui. hær. & Alexan. in l. i.
2 C. de iur. delib. Sed † ne hęres ex huiusmodi gestis hæreditatem adire videatur, & ne æri alieno obligetur si hæreditas soluendo non sit, remedium est, ꝙ ab initio testetur se nihil gesturum animo adeundi hæreditatem, d. l. pro hærede. & ibi Bart. & Ias. l. & si quis. §. pleriq;. ff. de reli. & sump. fun. l. qui in aliena. §. fi. ff. de acqui. hære. & ibi doct. & Paul. de Cast. & Alex. in l. ita tamen. §. si pater. in fi. ff. ad Treb. & protestatio debet præcedere, vt per Lud. Ro. consil. ccxlvii. Primò dici potest. in
3 fin. † Et ne ꝑ actus ex interuallo factos videatur à protestatione recessum, remedium est, ꝙ verba protestationis concipiatur verbis significantibus tempus futurum, vt si ita dicatur, N. protestatus est, ꝙ si contigerit ipsum vllo vnquam tempore in futurum facere aliquem actum, quo posset videri hæreditatem adiuisse, per hoc nunquam intendet adire hæreditatem, vt tenet Bart. & Alex. in d. l. qui aliena. §. fi. per l. si ita stipulatus. i. ff. de fideius. faciunt not. per Docto. in l. non solum. §. morte. ff. de no. oper. nun. cum congestis per Feli. in c. cùm M. Feriari. col. ii. de consti.

CAVTELA VI.

Quo remedio post pręscriptum ius adeundi hęres possit hæreditatem acquirere.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas adiri potest spatio triginta annorum.*
2 *Ius omne perimitur spatio triginta annorum.*
3 *Filii possunt hæreditatem adire paternam vel maternam non obstante lapsu triginta anno. ex capite vnde legitimi.*

3 *Restitutio in integrum datur etiam extraneis, quibus ignorantibus lapsum est tempus abeundi hæreditatem.*

Præscriptio xl. anno. an excludit omnem hæreditatis ad.tionem ibi.

4 *Restitutionis in integrũ tẽpus est vtile et nõ currit, nisi à die scẽtia*

Ignoranti non currit utile tempus. ibidem.

5 *Possessio bonorum & eius tempus datur etiam post lapsum xl. ãno.*

1 IVS † adeundi hæreditatem ac se immiscẽdi triginta annorũ curriculo tollitur, l. fi. C. de ædi. diui. Adria. toll. gl. in l. 3. ff. de acq. hær. Bar. Ang. & Pau. de Cast. in. l. filio præterito. ff. de iniust. test. gl. & Alex. in. l. licet. C. de iur. de le. & in l. i. C. quã. nõ pet. par. Bal. cõsil. cccxvii. Domina. lib. ii. & cõsil. ccccl. Super primo. lib. iiii. & opi. hæc cõmuniter approbat vt dicit Alex. in d. l. licet. & Cuma. consi. xxix. Quidam Gionterinus. Alex. cõsi. clxiii. Viso processu col. ii. lib. ii. & Ias. cõs. xix. Præsentis. lib. i. Et ratione firmissima fundatur communis opi. Nã potestas adeundi est ius. l. si mater. C. de instit. & substit. & dicto temporis spatio ius omne perimitur. l. sicut. C. de præscriptio. xxx. ann. Et sæpe accidit fœminas excrudi ab hæreditate parentum ob negligentiam adeundi permit-
2 tentes bona materna à suis consanguineis possideri. Sed † vt filii sic exclusi obtineant paternam vel maternam hæreditatem, non obstante lapsu. xxx. annorũ, remedium est, ꝙ agnoscãt hæreditatem ex capite, vnde legitimi. Nam filii possunt succedere ex capite vnde liberi, à quo triginta annorũ præscriptione exclusi admitti possunt intra alios triginta annos ex capite legitimorum. arg. l. i. §. sed videndum. ff. de suc. edi. vt per Alex. & alios docto. in d. l. licet. Bart. cõsi. cxxviii. Quidam habuit. Corn. consil. lxx. Veniunt. colũ. penul. & vltima. lib. iiii. cũ relatis per Ias. consi. xxxiiii. Ad motiua. col. ii. par. i. & est cõmunis opinio, vt dicit Alex. consi. lxxxix. Viso pun
3 cto. colũ. ii. lib. ii. Pro † extraneo autem cui ex testamento vel agnato seu cognato cui de sit hæreditas idque ignorauerit, & quoniam ab obitu defuncti xxx. anni flexerint, ab hæreditatis petitione ceciderit. l. hæreditas. C. de pet. hære. remedium est, ꝙ propter iustam ignorãtiam ex clausula generali, si qua mihi iusta causa esse videbitur, aduersus præscriptionem in integrũ restitutio petatur, quæ cõcedenda est, vt per Fulg. cõs. lxiiii. Frãciscus. in fi. per doctri. Bar. in l. i. §. si quis. ꝑpter. ff. de iti. actuq; pri. & cõꝓbãtur melius hæc ex his quæ

tradit

tradit Spec.in tit.de præscrip.§.i.ver.Pone colonus.Ful.cõsi. lxiiii. Franciscus.in fi.Alex.d.cõsi.lxxxix.col.iii.& est cõmunis opin. vt dicit Soci. in l.cũ filius.§.in hac.col.v.ff.de verb. oblig.& Alex.consi.cvi.Perspectis.col.i.lib.v.& Deci.consil. ccciii.In casu.col.ii.Hoc tamen remediũ non prodesset cõtra præscriptionem quadraginta annorum, quoniam illa plenissimam securitatem parit.l. omnes.C.de præscriptio. triginta anno.& hoc tenet Alexã.in d.cõsil. clxii.col.iii.Soci.in dicto §.in hac.in fin.& consil.clxiiii. Visa bulla.in fine. Deci.cõsi. xxix. Et pro tenui.& consil.ccclxxv.Iridicam.nisi sit ecclesia quæ petat se restitui, vt per Deci.consil. xxxvi. diligenter cõsyderatis. in fin.faciunt scripta per Socin.consi.ccxcix.Capio
4 primum. circa fin.Notandum† tamen est, ꝙ beneficium hoc restitutionis in integrũ non currit nisi a die scientiæ, quia tempus quadriẽnii datum ad petendam restitutionem in integrũ est vtile à principio,l.fi.C.de temp.in integr.resti.vt per Bal.cõsil.ccxxvi.Quæstio. lib.ii.quod putat esse memoriẽ comendandũ. Alex.consil. cxvi.perspectis lib.v.Et tempus vtile non currit ignorãti,l.vtile.ff.quis ord.in bo.pos.ser. cum allegatis supra hoc titu.cau.i.versi.sed & si maior. Et ita remedium hoc dabitur, etiam contra præscriptionem quadraginta annorum.si is qui petit restitui iuste ignorauit hæreditatem sibi delatam esse,vt per Alex.d.consil.xxvi. Datur
5 hoc† casu post quadraginta annos & alterum remedium hæredi. videlicet ꝙ petat bonorũ possessionem, quia tempus petendi bonorum possessionem est vtile, & non currit ei qui persingulos dies non scierit,& potuerit petere.text.est apertus.in d.l.vtile.& sequitur opin.hanc Bal.consi.xiii.Super eo lib.i. Quare filia quam à successione parentum,donec super sint masculi, lex municipalis. excludit, etiam si post quadragnita annos deficiant masculi, ad successionem admittetur. vt per Barto.in l.fi.ff.ad Tertul. & est cõmunis opin. vt dicit Socin.consilio.lxiii. In causa vertente.col.i.lib.i.

CAVTELA. VII.

Quo remedio prouideatur sequẽtibus in gradu vbi primus hæreditatem adire cunctatur.

SVMMARIVM.

1 *Hæres sequens ingradu hæreditatem adire non potest quandiu*

primus adire potest.

2 *Hæredi cunctanti adire hæreditatem debet præfigi terminus: Filiis datur anni spatium in adeunda hæreditate ad deliberandū, cæteris vero tempus centum dierum. ibidem.*

3 *Hæres absens qui primum adeundi gradum tenet quomodo excludetur. Mors quomodo probatur.*

4 *Curator dari potest hæreditati iacenti, qui satisfaciat creditoribus & exerceat hæreditarias actiones.*

1 POTESTAS † adeundi hæreditatem 30. tātum annis durat, ut per Docto. in l. licet. C. de iur. delib. & supra proxime diximus, & quādiu primus adire potest sequens in gradu pro hærede gerere non potest. & l. quādiu. ii. ff. de acq. hær. & sæpe etiam is ad quē primo delata est hæreditas abest,
2 & dubitatur an viuat, & hæreditas iacet. † Sed ne sequens in gradu diuturnā moram patiatur remediū est, ꝙ præsenti vel etiam absenti terminus statuatur ad hæreditatē adeundā vel repudiandam. Nam termino lapso primus intelligitur exclusus si non adierit, & sequens in gradu hæreditatem adire poterit, d. l. quandiu. Et secundum Bar. in l. si quis instituat. §. fi. de hær. insti. & Alex. cōsi. xlvi. In causa & lite. lib. vii. Et liberis quidē anni spatiū aliis centum dierum tēpus dandū est ad deliberandū, & ad adeundū vel repudiandū hæreditatē, & si minus detur. Bar. putat irritari processum per l. i. §. largius. ff. de suc. edic. l. ii. ff. de iur. del. Gl. autē ī d. l. quādiu. tenet terminum statui posse arbitrio iudicis. & opi. hæc est communior vt patet ex relatis per Alex. cōsil. iiii. Videtur. col. iii lib. 2. &
3 Alex. ac Ias. in rub. C. de suc. edic. Et † notandū est, ꝙ si is qui obtinet primum gradum sit absens, vt absens quoque excludatur, & aperiatur via his qui in sequenti sunt gradu, remedium est, quod à iudice absenti terminus præfigatur, & denuntietur ad domum in qua is habitare consueuit, seruata forma legis municipalis dantis modum requirendi absentes, quo termino lapso intelligitur absens exclusus, & sequens poterit hæreditatem adire, d. l. si quis instituatur, ad fi. vbi Bal. & Alexan. d. consi. iiii. & quod lapsus termini excludat à iure adeūdi, tenet etiā Ias. in dicta rub. C. de suc. edic. & dicit hoc probari forti tex. in §. cum igitur. Inst. de bono. pos. cum aliis per eum allega. Et si dubitetur an absens sit mortuus, remedium est, quod probetur mors per luctum consanguineorū, vel per

diligen

diligentiam exploratorum missorum à iudice qui facta inuestigatione referat illum in rebus humanis non inueniri: ut ibi per Alex.col.iii. Et adnimaduertẽdum est, quando terminus prefigitur absenti vt supra dictum est ꝙ detur amplius tẽpus quam si terminus statueretur præsenti.& sit terminus
4 longior anno, vt docet ibi Ale. Et † pendente termino ut bona conseruentur,& creditoribus satisfiat.& hæreditariæ actiones exerceantur. poterit dari curator hæreditati iacenti, l.ii. ff.de cur.bon.dan.gl.& Bar.ĩ l.pen.ff.de bon.auth.iud.pos.cũ aliis allegatis per Ale.d.consi.iiii.col.iii.

CAVTELA VIII.

Quo remedio prouideatur hæredi ne creditoribus vltra vires hæreditarias obligetur.

SVMMARIVM.

1 *Hæres tenetur ad debita hæreditaria, et ultra vires hæreditarias*
Terminus ad deliberandũ dandus est hæredi dubitanti de viribus hæreditatis.ibid.
Hæres beneficio inuentarii nõ teneť vltra uires hæreditarias.ibid.
2 *Inuentariũ, vt sit sol̃ene, quæ requirat, & ibi no.nouẽ requisita no.*
3 *Cõsuetudo potest minuere solennitatem inuentarij. & mutare oim formam.*
4 *Præsumptio iuris & de iure tollitur confessione partis aduersæ.*
Filius non perdit legitimam per non confectionem inuentarij.ibid.
5 *Hæres compellitur habere ratum factum à defuncto.*
Inuentarii beneficio non cogitu hæres habere ratã venditionem defuncti, nisi quatenus ex hæreditate lucrum sentiat.ibid.

1 AD soluendum † debita hæreditaria etiã vltra vires hæreditarias teneť hæres, l.quæ dotis.ff.so.ma. Bal.cõsi.cclxv. Inuentariũ.lib.iii.& consi.lxix.Super præmisso.lib.iiii. & per Alex.in rub.ff.de acqui.hær.Sed ne temere adeũdo hæres damnũ patiať si hereditas soluẽdo nõ sit. deliberationis remediũ adinuentũ est.Nã potest is cui delata est hereditas petere tẽpus ad deliberandũ vt instrui possit an hæreditas dãnosa sit l.i.& l.Ar.ff.de iu.del.Sed hac via nõ effugiet hæres quo minus creditoribus teneať isolidũ, l.fi.§.sin autẽ.C.de iu.del. Secũdum & tutissimum remedium est, ꝙ hæres adeat hereditatẽ cũ beneficio inuentarii quo commodũ cõsequetur ne vltra vires hæreditarias ad soluẽdum creditoribus astringatur,
2 d.l.fina.§.& si præfatam.Et † quia requiritur vt omnia capi-

tula,d.l.fi.obseruet hæres vt hereditatem sine periculo adeat, hæreditatem aditurus cum beneficio inuentarii hæc seruet. Primo inchoët inuētarium intra triginta dies à die adita hæreditatis: ab adita enim hæreditate tempus currere incipit, d.l.fin.si vero postquam.& ibi Bart. in d.l. sinautem hoc aliquis.Cuma.consi.lxiii.Dominus Thomęus.& hæc est cōmunis opinio, vt post Alex. ibi dicit Deci.consi. 643. Conso lui.col.i.Lud. Roma. consil.84. Circa id Secundo inuentarium perficiat intra trium mensium spacium,d.l.fi.§.cum igitur.vel intra annum si hæres abfuerit,d.l.fi.§.donec.Nec posset iudex tempus prorogare,quia dilatio non respicit actū per iudicem expediendū:vt per Bal.& Ias.in d.l.fi. Tertio omnia bona in hæreditate inuenta,mobilia & immobilia etiam res defuncto commodatas in inuentario conscribi faciat, arg.l. & non tantum.§.fi.ff.de pet hęre.iuncta d.l.fina. Quarto inuentarium scribatur manu publici notarii.d.l.fina. §.sinautē dubius.Quinto hęres inuentario se subscribat dicens se omnia bona fide fecisse.d.§.sinautem dubius & vt ibi dicitur si hęres scribere nesciat vel impediatur alter notarius adhibeatur qui pro hęre.le subscribat. Sexto legatarii fideicommissarii & creditores ad id citentur.§.fi. vero adsint in auth. de hęre. & fal. & assignetur eis certus locus & tempus.d.§.fina.& qui sunt certi vel facile possent certi esse, citentur nominatim.quoad incertos generalis citatio sufficit.l. si eo tempore.C.de remis.pig.authen.si omnes. & ibi doct.C.si vt hęre. ab hęr.se absti.c.fi.& ibi Gemi.& alii de elect.lib.7.Septimo adhibeantur duo testes qui hęredem cognoscant.d.l.fina. & non sufficit testes esse pręsentes ad videndum scribi inuentarium, sed oportet res omnes corā testibus adhiberi,vt euidentius de bona fide hæredis appareat:vt per Bar. & Ias. in d.l.fin.Et si absentes legatarii vel creditores sint tres,alii testes adhibeantur, & oportet testes esse bonę conditionis & famę,& locupletes.d.¶.si vero absint.& per Bart.consi. cliiii. Martius.in fin. Octauo in principio inuentarii manu hæredis bonatur venerandum signum crucis,d.l.fin. Omissio tamen huius solennitatis quasi leuis sit non vitiat inuentariū, secundum Ale.ibi.per l.i.§.fin.ff.de ven.inspi.Cautius tamē est hoc signū apponere per ea quę scribit Bal. cōsi.ccclxxxiii. Quęritur an signū.lib.i.& de iure facile posset sustineri contraria

traria opi. Nam signum crucis præponi debet in inuentario, vt memoria & metu diuini numinis hæres in inuentario faciendo nil fraudis admittat, arg. l. quæ sub conditione. ff. de condi.insti.& hoc quidem maximū est & non leue remediū, l.i.ff.de iureiur.Nō est igitur leuis solennitas quæ tali ratione munitur.Nā leuis solennitas dicitur quæ caret ratione: vt per Bal.in l.hac cōsultissima.col.ii.C.de testa.Ale.consi.cxli. Viso testamento.col.vlt.lib.ii.& Soci.consi. xv. Visis prædictis. col.15.versi.Ad quintum argumentum. lib. i. Nam memoria diuini timoris præsumi facit ꝙ hæres propriæ saluti nullum commodum anteponat,l.fin.C.ad legem Iuli.repe.facit l.rem non nouam.C.de iudi.Nono hæres protestetur se in inuentario scribi fecisse omnes res quas sciuit esse defuncti, & si aliæ ad eius notitiam venerint illas inuentario addendas se curaturum esse profiteatur.Angel.in l.i. §.hæc stipulatio. ff. si cui plusquàm perlegem fal.Bal.& Ias.in d.l.fin.Sit quoque cautus hæres vt inuentarium totum faciat scribi manu eiusdem notarii. & coram eisdem testibus, aliter inuentarium non valeret, d.§. si uerò absint. cum glos. Quare commodius est vno contextu inuentarium fieri, quia facilè idem testes diuersis temporibus non poterunt adhiberi. Cautius quoque erit facere inuentarium præsente iudice, & cum eius decreto. Nam tunc tanta fides inuentario adhibebitur vt ex eo possint hæreditarii debitores conueniri, l.chirographis. ff. de admi. tut. Spec.in d. §.fi.ver.quid si hæres. Scire † tamen oportet valere
3 consuetudinem inducentem aliam formam inuentarii faciendi,& sufficit eam seruari,arg.l.ii.C.queád.test.ap. Bal. & Ias. in d.l.fi.Quòd † si hæres inuentarium non fecerit, ne vltra vi-
4 res hæreditatis teneatur, remedium est creditoribus agentibus facere positiones, ꝙ in hæreditate erant res tales & non plures tantæ æstimationis, & non pluris. Nam si pars aduersa confiteatur, nō poterit hæres adstringi vltra æstimationem hæreditatis,secundùm Alex.in rub.ff.de acqui.hær. quia contra præsumptionem subtractionis admittitur probatio per cōfessionem partis aduersæ.gl.in. §. illud in auth. de æqua. dot. iuncto.§.sancimus.in auth.de hær.& fal.& hoc sequtur Ias. in l.i.§.si is qui quadringenta.ff.ad Treb.Itē pro filio remedium est, ꝙ deducat legitimā quam non perdit per nō cōfectionem inuētarii,secundū communē opi.vt patet ex dictis per Laurē.
Calc.

5 Calc.consi.xxxvi.Tota ista quęstio. Item notandum est, † quod hęres factum defuncti ratum habere compellitur, ideo si defunctus hæredis fundum vendiderit, non poterit ipse hæres contractum venditionis infringere, l. cùm à matre. C. de rei vendi l.venditrici. C.de reb. alie. non alie. Sed vt hęres possit vendicare rē suam à defuncto venditam, remediū est, quod inuētarium faciat. Nam beneficio inuentarii non cogitur hęres habere ratam venditionē, nisi quatenus ex hęreditate lucrum sentiat: Vt per Bar.in l. cùm vir .ff. de vsu. & per Doct. in d. l. fi. §. in computatione. & Ale.consi.xxx. Visis dubitationibus. col.i.lib.vi.Fulg.consi.lxvii.Paterfamilias. & Ias.consi.7. Vertitur controuersia.col.ii.lib.3.

CAVTELA IX.

Quo remedio hęres ab inuentarii beneficio excludatur.

SVMMARIVM.

1 *Hæres non astringitur æri alieno vltra vires hæreditarias facto inuentario.*

Compromissum habet instar iudicii. ibid.

Nouatio vtrum iudicetur per compromissum. ibid.

2 *Terminus datus hæredi ad proponendum omnes exceptiones excludit eum à beneficio inuentarii.*

1 INVENTARIO † facto, certi iuris est hęredes ęri alieno vltra vires hęreditarias non astringi, l. fi. §. & si pręfatam. C.de iur.delib. Sed vt hęres inuentario non iuuante insolidum teneatur, remedium est, quod inducatur vt faciat compromissum. Nam hæres si ex sententia arbitri condemnatus fuerit beneficio inuentarii non vtetur, quia compromisso intelligitur facta nouatio, arg. l. cùm hæreditas. ff. ad Treb. ita tenet Ange. consil. 30. Viso laudo. col. penulti. Aret. consi. 148. In quęstione proposita col. pen. Deci. consil. 300. Visa petitione. col.2. Mihi autē semper displicuit opinio hęc, quoniam hodie nunquam intelligitur facta nouatio, nisi expressè id actum sit, l.fin. C.de noua. Et quia compromissum habet instar iudicii, l.i.ff.de arb. Et si à iudice hæres cōdēnatus esset, etiā post sententiam & rem iudicatam, inuētarii beneficio nō careret secundùm communem opin. vt dicit Alex. in l. ex diuerso. §.fi.ff.sol.ma. Præterea si qua nouatio fiat per compromissum non est nouatio extinctiua primæ obligationis, sed

illi

illi accumulatur. Spe. in tit. de arbi. §. sequitur. ver. item quæro. & Ias. consi. 168. in causa & lite. col. ix. Ad tollendam tamen quæstionem sit cautus hæres compromittens, vt dicat citra nouationem, & saluo beneficio inuetarii. Secundum
2 †remedium ad excludendum hæredem a beneficio inuentarii, ne illo post sententiam possit vti, est ꝙ actor faciat hæredi terminum statui ad opponendum omnes & quascunq; exceptiones dilatoria, peremptorias, & anomalas, quo casu exceptio inuentarii non opposita in termino prefixo a iudice vel ab arbitrio, non poterit post rem iudicatã ab hærede proponi. argu. c. pastoralis. de excep. ita tenet Bal. in l. ab exequutio. col. pe. C. quo. app. non recip. cuius dictum sequitur & singulare dicit Ale. in d. l. ex diuerso. §. fin. Hæres ergo sit diligens in opponendo intra terminum si contingat creditores hoc consil. vti.

CAVTELA X.

Quo remedio vti debeat filius volens, retentis bonis emphyteoticis, abstinere a successione paterna.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteutica retinere potest filius repudiata patris hæreditate.*

2 *Filius, nisi fuerit hæres non admittitur ad stipulationem factam, filij & hæredibus.*

3 *Renuntians hæreditati, & bonis paternis, intelligitur etiam cedere bonis, emphyteoticis.*

1 POTEST †filius repudiare patris hæreditatem retentis emphyteoticis bonis, cũ pater sibi & filiis emphyteosim stipulatus esset secundum Di. quẽ refert & sequitur Bart.
2 in l. itẽ videndũ. §. fi. ff. de peti. hæredi. Sit† tamẽ cautus filius antequàm emphyteosi se immisceat, ꝙ perlegat, ac ẽt intelligat tenorem instrumentorum, quæ super conttactibus emphyteuticis facta sunt. Nam si stipulatus sit pater sibi filiis & hæredibus possidendo emphyteotica, videtur hęreditati se immiscuisse filius, & ad ęs alienũ hęreditariũ soluendũ obligatur. Nam stipulatione sic concepta emphyteosim habere non potest qui non sit hęres, vt per Bar. in l. vt iurisiurãdi. §. si liberi. ff. de ope. lib. Alex. in l. Gallus. §. etiam si parente. ff. de liber. & posthu. cum aliis per eum allegatis. consi. xix. Super eo. col. i. consi. cxxix. Perspectis. lib. v. vbi testatur opinio

nem

nem hanc esse communem. & sequitur Ias. in l. si post mortem ff. de lega. i. & consi. 57. In causa. col. i. & ii. cum allegatis ibi per eum lib. i. Quod tamen limita vt nõ procedat, quãdo emphyteosim pater accepisset pro se filiis & hæredibus masculis. Tunc enim etiam si nõ sint hæredes admittuntur ad emphyteosim eius liberi, vt per Deci. consil. 239. Primo. col. 2.

3 Item † sit cautus qui renuntiat hæreditati paternæ intendens emphyteotica retinere, vt renuntiet hæreditati simpliciter, & non dicat renuntio hæreditati, & boni paternis. Nam renuntiãs bonis paternis intelligitur renuntiare etiam emphyteosi, secundùm Specul. in titul. de loca. §. nunc aliqua. nu. 156. & Ias. in auth. vnde si parens. col. ii. C. de inoffi. testamẽ. arg. l. rem in bonis. ff. de acqui. rerum domi.

CAVTELA XI.

Quo remedio sustineatur aditio facta ex secundo testamento inualido, cùm ex priore testamento adeunda fuisset hæreditas.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditatis aditio ex secundo testamento viribus caret, licet hæreditas adiri potuisset ex priore testamento.*

2 *Clausula omni meliori modo operatur, vt actus valeat eo modo quo valere potest.*

Error non nocet in hæreditatis aditione virtute clausulæ, omni meliori modo &c. ibidem.

1 SI QVIS † putans secundum testamentum valere, cùm viribus careat & ex eo adeat, aditio non valet, quamuis in priori testamẽto valido fuerit idem hæres institutus. l. Clodius. ff. de acqui. hær. Et qui ex parte institutus insolidum adiret putãs se solum hæredem nihil ageret. l. si quis mihi bona. §. sed si mandauit. ff. eo. titu. Et ideo moriens ad hæredes eius hæreditatẽ nõ transmitteret. l. i. §. in nouissimo. C. de cad. tol.

2 Sed † vt errore non vitietur hæreditatis aditio, remedium est, ꝙ instrumento aditionis inseratur clausula omni meliori modo &c. quæ operatur, vt actus sustineatur omni meliori modo quo potest. Bal. & Imo. in l. cùm pater. §. filius matrem. ff. de leg. 2. & error non nocebit, vt per Card. & Imo. in c. ex literis. de offi. de leg. & Pet. de Ancha. consil. 204. Et themate prædicto. & per Deci. consi. 13. Consideratis his faciunt not.

per

per Feli.in c.cùm super.col.fi.de of. del. vbi dicit ꝙ institutus hæres in duobus testamẽtis, si dubitet de viribus secundi, potest adire omni meliori modo quo potest, & valebit huiusmodi aditio. Sufficit ergo in genere scire delatam sibi hæreditatem licet hæres dubius sit de iure deferente. facit l. qui iure.ff.de mili.testa.quod Bald.non videtur consyderasse dum contrarium tenuit consi.142.Quæritur.lib.3.

CAVTELA XII.

Quo remedio possessor hæredem indignum ab hæreditatis petitione possit excludere.

SVMMARIVM.

1 *Indignus hæreditate non potest exceptione repelli à possessore.*

2 *Indignus vt remoueatur ab hæreditate, debet cessio iuris à fisco impetrari.*

1 IS QVI † possidet hæreditatẽ si contra agentem petitione hæreditatis vel familiæ ercis. iudicio excipiat, ꝙ est indignus hæreditate, vt puta si defunctum testari prohibuerit l. ii. C.si quis al.testa.proh.cum nota.per Bar.in l.fi.ff.eo.tit.& per Soci.consi.105.Viso processu.lib.3.vel ꝙ defuncti vxorem vel liberos occiderit, vel tacitam fidem de restituenda hæreditate in capaci accommodauerit vt sæpe accidit in his qui instituuntur hæredes ab habentibus filios spurios, vt per Bald. in l.si quis presbyter.C.de episc.& cler.& per Barba.in c.cùm in officiis.col. vlti.de testa. exceptione non iuuabitur gl. in l. his consequẽter.§.i.ff.fam.erci.l.loci.§.cõpetit.ff.si ser.ven.& opi.hæc communiter approbatur, vt per Corn.consi.150.Cir
2 ca præsentẽ.in fi.li.2.Sed † pro eo qui possidet, vt possessionem retinere & aduersus indignum se tueri possit, remedium est, ꝙ ipse impetret ius à fisco, & valebit cessio, quamuis modico pretio possessori facta fuerit, l. per diuersas. cum ibi traditis ꝑ Bar.C.manda.Expeditq; impetranti obtinere cessionem sub forma motus proprii,l.i.C.de pet.bonor. sublat. cum ibi not. per Doct.Et quando clerico successisset hæres laicus indignus vel clericus laico hæres esset impetranda est cessio à fisco ecclesiæ vel imperii habita consyderatione personæ proxime, vt per Barba.in d.c.cùm in officiis.in fi.

CAVTELA XIII.

Quo remedio actiones hæredi competentes hæreditatis aditio non confundat.

Summa-

SVMMARIVM.

1 *Aditione hæreditatis confunditur actio hæredi competens.*
inuentariũ facit ut actio nõ cõfundatur aditione hæreditatis.ibid.

1 SI CREDITOR † hęreditatem debitoris adeat, confunditur actio.l.Stichum.§.aditio.ff.de solu.Sed ut aditis non cõfundat actiones hæredi cõpętentes, remediũ est,ꝙ hęres inuentariũ faciat.l.fi.§.si uero & ipse. & ibi Bar.& cęteri docto.c.de iure.deli.& per Roma.consil.cclxxvi. visis dubiis. Ac deinde separationem bonorum impetret, & de bonis defuncti pro modo quantitatis debite insolutum à iudice sibi assignari faciat.l.i.& l.fi.& ibi Bar.ff. de separata.& per Pau.de Cast.Ale.& alios Doct.in l.debitori.c. de pact. & Ias.consi.xxviii,Quęritur.col.ii.lib.iii.

CAVTELA XIIII.

Quo remedio etiam lapso tẽpore agnoscendæ bonorum possessionis hęreditas iure ciuili adiri possit, ubi tantũ bonorum possessio prętorio iure competeret.

SVMMARIVM.

1 *Bonorum possessio non agnita non transmittitur ad hæredes.*
Bonorum possessio agnoscitur coram iudice intra cẽtum dies, uel intra annum, si sit ex liberis.ibidem.
2 *Bonorum possessio ettãm hodie necessaria est in plurimis chasis enumeratis.ibidem.*
Bonorum possessio vnde liberi etiam non agnita transmittitur ad hæredes.ibidem. 2
3 *Hæreditas ex testamẽto facto coram iudice potest adiri de iure ciuili, etiam in casibus, in quibus regulariter necessaria est bono.pos.*

1 SIT CAVTVS † is cui bonorum possessio datur in casu, quo solum bonorum possessio competit, ut non gerat se pro hærede, neque hæreditatẽ vllo modo tacite uel expresse adeat. Nam sic nihil ageret, & moriens bonorũ possessionem non transmitteret ad hæredẽ, l.iii.§. accquirere.ff.de bon.pos.cum relatis per Corn.consi.clxxvi.In præsenti.col. iii.lib.i.Sed corã iudice bonorũ pos.agnoscat intra centũ dies, uel intra ãnnũ si sit ex liberis.l.i.§.quod diximus.& §.largius tẽpus.ff.de suc.ædic.iuncta,l.fi.C.qui admi.vt per Corn.cõsi. clxxvi. In prę senti consultatione. col.iii. & iiii.libr.ii.Plane

plurimi

plurimi sunt casus, in quibus etiam hodie bonorum possessio
2 necessaria est. Et † primus est, quando posthumus cuius natiuitate ruptum est testamentum, viuo testatore decesserit, nā scriptis hæres ex eo testamento non hæreditatem adire, sed bono possessionem secundum tabulas petere poterit. l. posthumus. ff. de iniust. test. & ibi Docto. Bal. consi. cci. Super his punctis. & consi. ccxv. Testamentū. lib. iiii. & cōsi. cii. Præsupposito. lib v. & Cor. d. consi. clxxvi. Secundus casus est vbi testamentum capitis diminutione infirmatum est, & mortis tempore testator ciuis Romanus & sui iuris inueniatur. §. non tamen. iust. qui. mo. testa. infir. Tertius casus est, quando hæres sub conditione scriptus est, nam conditione pendente non potest hæreditatem adire, sed bonorum possessionem petere potest. l. ii §. si sub conditione. ff. de bon. pos. sec. tabul. tres hos casus ponit gl. in l. fi. C. vnd. legi. Quartus casus est quandus filius præteritus expresse testamentum approbat. Nam testamentum tunc iure prætorio conualescit, d. l. posthumus. vbi glo. & Bart. nota. Quintus casus est vbi furioso defertur hæreditas; nam eo casu hæreditas non potest adiri, sed curator furiosi bonorum possessionem petere poterit. l. fi. §. nos itaque. C. de cur. fur. & per Alex. in l. cum hæres. ff. ad Trebel. Et nihilominus si furiosus non respuerit, hæreditas deuoluetur ad eos qui successuri erant, si furiosus in rerum natura non fuisset. l. hæres furiosi. ff. de pet. hære. d. l. fi. §. itaque. & ibi Bart. Sextus casus est quando institutio facta est sub conditione quam reficit prætor. l. facta. §. si in danda. ff. ad Trebel. Septimus casus est quando emancipatus est ritè peritus, id est cum adiectione causę, tunc enim necessaria est bono. possessio contra tabulas secundum Bart. in auth. ex causa. col. viii. C. de libe. prete. per not. per gl. in §. exhæredatos. in auth. de hære. & falc. Octauus casus est, si patre prę-mortuo filius impubes hęres institutus capiatur ab hostibus, & apud eos moriatur. Nam substitutus benignitate prętoris admittitur, & bon. posses. habet. l. pater. §. fi. ff. de cap. & post. re. & ibi Bart. Nonus casus est, si filius præteritus lapsu anni exclusus sit à bonorū possessione contra tab. Tunc enim scriptus hæres volens succedere, bonorū poslessionem sec. tab. petet. l. si impubes. §. fi. ff. de carb. edic. Decimus casus est si pupillus sit in loco longinquo, & ad eum tutor commode non

possit

possit accedere. Nam si pupillo hæreditas deferatur, poterit tutor pupilli nomine bonorum possessioné agnoscere, quamuis ipse hæreditatem adire non possit.l. potuit.cum ibi not. p glo.& Doct.C.qui admi.Vndecimus casus est, si hæres renuntiauerit iuri adeundi quod sibi de iure ciuili competebat.Nam poterit nihilominus bonorum possessionem petere. l. suũ. C. de iur.deli.& ibi per Doct.Duodecimus casus est, quando testator testaméti tabulas incidisset.vt testamentũ prius factum vires haberet.l.qui ex liberis.§.testaméto. ff.de bon. pos. sec. tab. Decimus tertius casus est, si hæres scriptus omissa causa testaméti ab intestato hæreditatem adiuerit.Nam substitutus pupillo tunc iuuatur ex titulo si quis omis. caus.testa.l.2.ver. planè.cum glo.ff.de vulg.& pup.Ideo bonorum possessionem petere poterit, & comprobantur prædicta ex scriptis per Are. in rub.insti.de exhær.lib.col.pen. & vlti. vbi enumerat casus in quibus hodiæ bonorum possessio necessaria est, & per Docto.in d.l.fi.C.vnd. legi. In omnibus igitur casibus in quibus tantum bonorum possessio datur,frustra quis tanquam hæres hæreditaté adit.Nã bonorũ possessio petenda est,aliàs successio non transmittetur ad hæredes,nisi bonorum possessio com petat liberis. Nam bonorum possessio vnde liberi non agnita transit ad descendentes.l.i. C. de his qui ante ap. tabu. vt per Doct.in l.emãcipata.C.qui admi.& est cõis opin. vt ibi testatur,Alex.& in eadé sententia est idem Alex.cõsi.20.Viso pro cessũ. col. 4. lib. 1. Nouissimè † sciendum est si testator velit
3 ex suo testamento hæreditatem perpetuò adiri posse,nec corruere vires testaméti si intra præstitutum tempus agnita non sit bonorum possessio, vel si hæres scriptus ex imperitia adeat vbi bonorum possessionem petere debeat,remedium est,ꝙ testamentum fiat coram eo qui habet merum & mistum imperium.Sic necessaria non erit bonorum possessio,sed iure ciuili hæreditas adiri poterit,vt per Alex.post glo.& antiquos Doc. in l.omnium.C.de testa.& est communis opi. vt dicit Ias. in d.l.fin.col.vlti.C.vnd.legi.vbi etiam sequens Bald. præsentiã cuiuscunque iudicis sufficere arbitratur.

CAVTELA XV.

Quibus remediis tutus sit filius ne possidendo bona paterna hęreditati se immiscuisse videatur.

Summarium

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas intelligitur adita per habitationem domus defuncti.*
Filius sit cautus ne videatur se hæreditati immiscuisse si perseuerauerit habitare in domo paterna. ibidem.

2 *Hæreditatis aditio non valet ignorata causa. ex qua quis possit hæres esse.*
Ignorantia testamenti quando præsumatur in hærede suo. ibidem.
Scire non dicitur, qui rei qualitates ignorat ibidem.

3 *Filius sine periculo immixtionis potest retinere bona paterna sibi obligata pro restitutione materna dotis.*

4 *Inuentarium prodest hæredi, et si non fuerit factum aditionis tpe.*

1 SI Filius. † post mortem patris paternam domum habitet, hæreditati se immiscuisse censetur.l.1.C.de repeti.hæredi. cum ibi not. per Doct.& per Deci.cons.491. In casu proposito. Sed vt filius sine periculo præsumptæ immixtionis pro bonis maternis, vel pecuniis sibi debitis bona paterna detinere possit remedium est, ꝙ mortuo patre illicò protestetur se non animo immiscendi hæreditati paternæ, sed pro satisfactione sibi facienda ex bonis paternis se bona hæreditaria detenturum esse.l.sed & si quis.§.plerique.ff.de relig. & sumpt.fune. Et si hæreditas indubitanter soluendo non sit ab hæreditate abstinere & confecto repudiationis seu abstensionis instrumento bona hæreditaria vacantia occupare poterit filius. Cautius tamen faciet si id authoritate iudicis exequatur cum descriptione rerum hæreditariarum, ne in controuersiam deduci cõtingat, an aliqua ex bonis heredirariis ipse sutraxerit, vel quòd in fraudem abstinuerit ab hæreditate paterna, si post repudiationem sine iusta causa bona hæreditaria possideret. Tunc enim perinde teneretur hæreditaria debita soluere ac si hæreditati se immiscuisset: vt colligitur ex scriptis per Paul.de Cast.in l. seruum.§.fina.ff.de acquirend.hæred. & per Alexan.& alios doct. in l.2.C.de repud. hær.& per Alexan.cons.185. In causa & lite.col. 1.li.6. Et

2 † notandum est, quòd filius bona paterna detinens non intelligitur se immiscuisse ex testamento, nisi illi notum fuerit patris testamentum. Quare filius qui à creditoribus paternis in ius vocetur poterit se tueri, dicens se ab intestato immiscuisse, & immixtionem non valuisse, quia pater decessit facto testamento, cuius notitia nunc primũ ad ipsum perue-

nit & propterea nunc eius animi esse vt neq; ex testamento, neque ab intestato hæres esse velit. Nec enim valet immixtio nec aditio hæreditatis si ignoretur ex qua causa succedi possit.l.si his qui.& l.in repudianda.ff.de acq. hære. cũ ibi not.per Doct. Et præsumitur suus hæres non habuisse notitiã testamenti.l.eius qui.ff.si cer.pet.vbi Bar.& in l. cùm hęres.ff.de libe.lega.& in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de verb. obl. vbi latius per Alex.potestq; filius,si ignorauit testametũ patris,iureiur.affirmare se ignorasse tenorem testamenti,& standum erit iuramento eius, Nã ea quæ animi sunt iuriur. probantur. glos.in.§.aliæ.insti.de actio.gloss.in l.si cui.§.hisdem.ff.de accus. Bartol.in l. Celsus. col.2. ff. de vsucap. cap. pastoralis.de except.gloss.in cap. præsentium de testi. & in c.si vero.2.de sent.excom.cũ aliis allegatis per Feli.in c.significasti.1.de homi. Et si non possit filius iurare ꝙ ignorauerit patrem fecisse testamentum, satis est quòd iuret se ignorasse qualitates,conditiones,& modos testamenti, nam non dicitur factum scire qui facti qualitates ignorat.glo.in c. quanto. in ver.notoriũ de trans.præla.nec nocet qualisqualis notitia. gloss.in cle.causam.in ver.plena.de elect.& melius probatur per glo.in c.concertationi.in ver.sciuerit.de app.lib.6.& ibi per Gemi. & fac.scripta per Iaso.cons.159. Super facto. col. 4.part.1. Et ita puto intellgendam esse doctrinam doctorum tenentium,ꝙ filius qui cohabitat cũ patre præsumatur ignorare patris testamentũ, vt hoc si verum respectu qualitatũ testamenti. Nã absurdũ esset credere filios ignorasse simpliciter testatum patrem esse nisi fortè testamentum factum esset in occulto.l.semper.§.hoc intedictum.ff.quòd vi aut clã.cùm omnes domestici scire præsumantur testamentũ quod domi palam factũ est.l.consensu.§.seruis.C.de repu.iuncta gl.in.l. si tutor.C.de peri.tut.c.1.de postu. præla.cum aliis allegatis per Barb.cons.5.Prima dubitatio.col.2.lib.4. Licet sola ratio cõsanguinitatis non sufficiat ad inducẽdam præsumptionem scientiæ testamenti.l.quoniã.& ibi Doct.C.de iur.deli. Et videtur prædictum remedium generale esse in omnibus qui ab intestato succedunt,vt licet gerendo pro hærede confiteri videantur se hęredes esse, tamen non est consequẽs, vt magis ex testamento quàm ab intestato hęredes esse voluisse intelligantur, si dicant se non habuisse notitiam testamenti, se qua

litatum

litatum eius.arg.d.l. quoniam sororé.cum ibi.no.per Doct. Et ante apertũ testamentũ psumitur ignorãtia, d.l.cũ hæres. Et hodie quilibet hæres adire potest nõ apertis tabulis testamenti.§.in ouissimo.C de cad. tol.& in extraneis tantũ hęredibus, id est non succedentibus iure sanguinis,videtur procedere præsumptio,ꝙ sciuerint se scriptos hæredes postquàm adiuerint,cum aliter hæredes esse & adire nõ possent,l.sed & si de sua.ff.de acq.hære. Filii verò seu legitimi hæredes scripti,cũ possint ẽt ab intestato succedere:nulla necessaria consequentia vñr ex testõ hęredes esse voluisse, cùm liceat omissa causa testamenti ab intestato possidere, licet succurratur his qui aliquid percepturi fuerant ex iuditio testatoris, l.1.ff. si quis omis. cau.test. Verior tamen videtur opin.ꝙ ei cui no tũ erat testamentũ factum esse imputetur negligentia non inuestigandi qualitates testamenti,arg.c. innotuit de elect. vt per Barb.in d.cons.5.col.2.& per Alex.cõs.4.Videtur. col.8.
3 li.2. Si † tamen filius habeat obligata bona paterna ex causa restitutionis dotis maternæ tutus erit si dicat iure hypotecæ bona sibi obligata tenuisse,vt pDoc.id.l.1.C.de rep.hæ. Et hoc pręsumetur, quia id erat sibi vtilius. Nã quisque psumitur actũ facere velle eo modo qui ipsi vtilior est,l.1.ff. de sol.l.3.& ibi. Bar.ff.de mil.test.& per Alex.cons.172.in cau
4 sa & lite col.3.lib.6. Quod † si filius, vel extraneus hæres non facta protestatione aliqua se immiscuerit vel pro hęrede gesserit,sit cautus vt intra triginta dies inuentarium inchoet, & aduersus creditores tutus erit,d.l.fi.§.fin verò.C.de iur.de lib.Paul.de Cast.cons.210.Passus de quo quæritur.

CAVTELA XVI.

Quo remedio filiæ præteritæ, quamuis ab intestato nequeat succedere,succurratur.

SVMMARIVM.

1 *Præteritione filiæ sicut filij rumpitur patris testamentum.*
2 *Soror habito fratris consensu admittitur ad impugnandum testamentum,in quo sit etiam extraneus institutus.*
Beneficium esse venale non abhorrent iura.ibidem.

1 NON minus † præteritione filię quàm filii (secundũ ius Romanorum) parentis testm̃ rumpitur. l. maximum vitium.C.de libe.pręte.verùm statuta ciuitatũ plerũq;

fœminas excludunt a succeßione parentum, quandiu superſint masculi idque iuri diuino consentaneum est Nu.127.Et ubi lex municipalis filias a succeßione parentum ab intestato excludit, filia prӕterita nõ rũpit testamentũ. Sua enim nũ interest ré reduci ad causam intestati.l.i.§. fi.ff.si tab.tes.nul exta.Et ideo nõ audit,l.ille.§.si de testamẽto.ff. ad Tre.Bal. cõsi.xxxvi.Proponitur.lib.iii.Cuma.cons.cxxvii.Tengus in
2 testamẽto.Sed † ut filia prӕterita in quo frater eius & extraneus heredes instituti sunt testamentũ rumpere poßit, remedium est ꝙ curet habere cõsensum fratris, vt ipsa ex ea parte quã cõsequuturus esset extraneus heres vel ex minore portione succedere poßit rupto testamẽto. Nam potest frater legis municipalis beneficio cedere, & cõsentire ꝙ soror ab intestato succedat.l.iudex.ff.de mino.l.si quis in conscribendo. C.de pact.cum ibi traditis per Docto.Et consequenter, habito fratris consensu, soror ad impugnandum testamẽtum admittetur cùm ipsa inde consequutura sit commodum, vt patet ex dictis per Deci.in l.filiӕ dotẽ.C.de colla.& Ludo.Põ. cõsi.clxxix.Amplißime doctor.& Barb.cõsi. liiii. Illud.col. viii.lib.iii.Nec potest cautela hӕc infringi, quasi in fraudem frater consensum sorori accommodauerit. Nam iura non abhorrent interdum esse in alterius potestate, an alter successurus sit, & beneficium hoc etiam esse venale.l. filium.§.sed cũ exheredatio.cũ gl.in ver.erit venale.ff.de bon.pos.cõtra tab.

CAVTELA XVII.

Cautelӕ seruandӕ ab hӕrede scripto & actore, vel à possessore hӕreditatis vbi testamento inserta est clausula codicillaris.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum si non valet vt testamentum, vires codicillorũ obtinet, si codicillaris clausula sit inserta.*
Hӕres agere volens vtrum ex testamento, vel ex codicillis deliberare debet cum peritis.ibidem.
2 *Electa vna via non est regreßus ad alteram.*

1 TESTAMENTVM † si non valet vt testamentum vires codicillorum obtinet si clausula codicillaris inserta sit testamẽto, l.generaliter.§.ex testamẽto.ff.de fideicom

deicom.libe.l.si patroni.§.fi.ff.ad Treb.vbi per Docto.& per Bar.in l.1.ff.de iur.cod.vt supra sępius dictum est. Veruntamen animaduertat agere volens ex vltima voluntate vt a iuris prudentibus certior reddatur priusquàm agat an dispositio sustineri possit,vt testamentũ. Nam qui ageret tanquam directo hęres ex testamento & succumberet propter vitium testamenti non posset postea tanquam fideicommissarius hęreditatem petere.& reddire ad ius codicillorum quoniã vna via electa tollitur altera,l.fi.C.de cod. Et econtrario reus cõtra quem agitur ex vltima voluntate,sit cautus,vt ante litem contestatam agere volentem interrogari faciat vtrum ex testamento, an verò ex codicillis vel alia vltima voluntate agere intendat,vt vna via electa regressus ad alteram præcludatur.Quod si post litem contestatam interrogetur hæres scriptus potest respondere se omne ius suum in iudicium deduxisse.c.Abbate sanè. de re iudic. lib.6.Et reus qui non curauit ante litem contestatam hæredem super hoc interrogari stultus est,vt dicit Specu.in tit.de instr.ædi.§.compendiosè.
2 ver.& nota quod vltima voluntas. Et † animaduerte ꝙ consilio Speculatoris vtendum est tãtum, quando actor obscurè ageret,& petitio eius tam ad testamenutm, quàm ad codicillos aptari posset.Alioqui si ex testamento vt hæres ageret si dispositio non valeret nisi iure codicillorum & fideicõmissi, reus incautus esset inierrogationem eiusmodi faciens ante litem contestatam. Nam instrueret & petitionem emendare aduersarium præmoneret, cùm antequam fiat litis contestatio liceat mutare libelli formulam,vt tenet Paul.de Castr.in d.l.fi.quoniam ante litem contestatam non dicitur quis agere,sed agere velle.glo. in l. si posteaqnam.ff. de pecul. vt per Bal.& Alex.in d.l.fi.faciunt copiosè tradita per Docto. in l. ędita.C.de æden.

CAVTELLA XVIII.

Quibus remediis corroborentur renunciationes mulierum,& conuentiones ex testamento dependentes.

SVMMARIVM.

1 *Fœmina pariter et æqualiter cum masculis succedunt de iure ciui.*
Hæreditas semel adita repudiari non potest ibidem.
Sororis renuntiatio fratri circa bona paterna quo fiat.ibi,et n.seq.

2 *Renuntiatio eorum, quæ ex testamento deferuntur ignoratis verbis testamenti non valet.*

3 *Iuramentum an confirmet remissionem eorum, quæ delata sunt ex testamenro, ignoratis verbis testamenti.*

1 VBI seruatur ius†commune masculi, & fœminæ pariter æqualiterq; succedunt, l. maximum vitiũ. C. de lib. præ. Et si fœmina postquã pro hærede gessit seu hæreditati se immiscuit eam repudiet in gratiã fratris facto repudiationis instrumento nihil agitur, quoniam hæreditas semel agnita repudiari non põt, l. sicut. C. de rep. hæ. Sed profuturus fratris modus est, quòd soror cedat & donet ipsi fratri omne ius quod habet seu habere sperat in bonis paternis, vt per Pau. de Ca. & alios Doc. in d. l. sicut Bal. cons. 403. Punctus talis est. li. 1. & consi. 144. Statuto. lib. 2. Fulg. consi. 101. Testator. &
2 Dec. cõsi. 14. Diligenter consideratis. col. vlt.†Itẽ notandum est, ꝙ si soror fratri faciat generale pactũ ne petat aliquid ex testamẽto, vel ab intestato de bonis paternis & maternis nõ nocet pactio quo ad relicta in testamento, quia lex pro forma requirit fieri expressam & specialem mentionẽ eorũ quæ relicta sunt in testõ, vt pactum valeat, l. de his. ff. de transact. Nec sufficit in gñe cogitatũ esse vbi lex specialiter qd exprimi statuit. arg. c. qui ad agendũ. de proc. li. 6. cũ relatis p Soc. consi. 283. Eleganter. Nec sufficit notariũ scribere certior facta a me notario &c. c. qm̃ cõtra. de prob. vt per Fed. de Sen.
3 cõsi. 199. Querit. §. Sed vt pctm̃ vires habeat, remedium est, ꝙ in instrõ inserantur verba. hæc, visis & inspectis seu auditis interpretatis, & plenè cognitis verbis & tenore testamenti, secundùm Bar. Ang. in d. l. de his. & Ange. in l. tres fratres. ff. de pact. & Bald. consi. 393. Anno. lib. 1. Barb. consi. 48. Illud. col. pen. lib. 1. & Ful. consi. 84. Bonaccursus. Expedit quoque ad corroborandum pactum huiusmodi, instrumento inseri clausulam hanc, promisitq; non vti beneficio, l. de his. ff. de transac. aut exceptione doli conditionis indebiti, & sine causa, aut quocunq; alio legum & iuris auxilio. Nam verba hæc omnem omnino actionẽ & exceptionẽ elidũt, vt per Bar. in auth. matri & auiæ. C. quã. mul. tut. of. fun. pos. Subindeq; adhibeatur iusiurandũ. nam licet simplici pacto tolli nõ possit. d. l. de his. quia est prohibitoria p no. per gl. in l. 1. C. ne fide. dot. dentur. Attamen iuramento vires assumit pactio. c. cùm

con-

contingat,de iureiur.secundùm Io.Andr.in addit.ad Specu-in §.porro in fi.Bal.in l.antiquæ.§.fi.C.ad Velleia.cum relatis per Alex.in l.qui Romæ.§.duo fratres.circa 5.q.Bartoli.ff.de ver.ob.& in consi.11.Viso ac vt oportet.li.2.& cõ.113.Viso instrumento.lib.7.& per Corn.consi.248. Bona via.li.4.Tutius tamen est specialiter mentionem facere scientiæ & cognitionis relictorum in testamento ad euitandam dubitationem,propter opi.eorum qui putant etiam iuramentũ non prodesse contra d.l.de.his quos refert & sequitur Socin.cõsi.214.In causa honofrii.

CAVTELA XXI.

Quibus remediis contra pacta & cessiones iuris sui læsis mulieribus succurratur.

SVMMARIVM.

1 *Fœmina,quæ causa masculorum cessit hæreditati quando regressum habeat deficientibus masculis.*
2 *Pacto potest ius successionis reseruari.*
Renuncians potest sibi reseruare regressum.ibid.
3 *Mulier renunciãs successioni si prius clam fuerit protestata se non sponte renunciaturam frustra renunciat.& nu.6.*
Protestatio clam facta quando iuuet protestantem ibi.
4 *Iuramentum non firmat pactum vbi est enormissima læsio.*
Absolutio à iuramento debet ante omnia peti per mulierem læsam in renuntiatione.ibid.
Iniuria non fit scienti & consentienti.ibid.
5 *Iuramentum supplet defectum insinuationis.*
Remittere est donare.ibid.
6 *Iuramentum posterius non tollit vim prioris iuramenti.*

1 SI mulier parentis hæreditatẽ repudiauerit,nullũ ad eam amplius habebit regressum nisi in casibus, l.fi.C.de rep.hære.Ideo deficiẽte quoq; linea masculina ad hæreditatẽ semel repudiatã redire nõ poterit Sed vt masculis deficiẽtibus mulier regressum habeat ad suã portionẽ hæreditatis, remediũ est,ꝙ in instrõ repudiationis seu cessionis scribatur,ꝙ propter fratres & cõtemplatione agnationis repudiauit hęreditatẽ & cessit ac donauit mascnlis ius suum.Nam vi huiusmodi verborum donatio & remissio intelligentur habere vires donec res in eodem statu maneat, l. quod Seruius.ff. de cõd.ob cau. & quũ defecerit linea masculina mulieri dabitur

regressus.secundùm Bald.& Paul.de Cast.in l.pactum.C.de colla.cum aliis relatis per Alex.in l.stipulatio.colum.4.ff.de
2 verb.oblig.posset † quoq; mulier expressim sibi reseruare regressum cedens eo pacto, vt quandocunque linea masculina defecerit cessio intelligatur infecta, & saluum sit mulieri ius suum,detuiq; ei regressus ad actiones quas fratribus remisit. Nã potest pacto ius successionis reseruari.§.fi. insti. de legi.
3 agna.suc.vt per Gemi.in c.quamuis.de pact.lib.6. Et † quoniam fœminæ propter sexus infirmitatem fauore dignæ sunt l.2.ff.ad Velleia.l.assiduis.C.qui potio.in pign.hab.bonum est remedia dare quibus illæ aduersus captiosas remissione actionum suarum se tueri possint. Quare si quando contigerit minis & metu mulierem impelli ad ius suum remittendum,cauta sit mulier,vt antequàm cedat iuri suo,clam protestetur coram honestis personis & notario se non sponte, sed minis & metu compulsam,iuri suo cessuram esse. Et quando cunque ipsam cedere contigerit se non consentire neq; consensuram esse,sed metu facturam esse quicquid cõtra propria commoda faciat.Nam præmissa protestatione huiusmodi sequés remissio viribus carebit.c.1.de eo quod met.causa.Cautelam hanc docuit Din.quem refert Bar.in l.qui in aliena.§.fi.ff.de acq.hær. Et licet ibi Bar. & Alex.reprehendant Di. quia protestatio in actu pendente a voluntate duorum non adiuuat protestantem nisi protestationi pars quoque altera consentiat.l.fi.§.& si prędixerit.ff.naut.caup.stabu.Attamen opin.Din.vera est quando mulier protestatur clam,quia palam non audet protestari l.2.C.de his qui propter met. iudi. non ap.vt per Paul.de Castr.in d.l.qui in aliena.§.fi. faciunt not.per Barto.in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori. ff.de no. oper.nun. cum aliis relatis per Soc.cõsi.263.Capio primum
4 col.4. Post † factam autem remissionem ex qua mulier enormiter læsa fit si iurauit, remediũ est, quod ante omnia petat absolutionẽ a iuramento quæ indulgenda est ne iuramẽtum sit iniquitatis vinculum.c.& si Christus.& c.quanto.de iure iur.gl.in authen.quod eis.C.de nupt.docto.in c.cum contingat.de iureiur.Paul.de Cast. consi. 175. Contra superius.1. par.cum allegatis per Alc.consi.213.Visis,lib.7.& per Cur. consi.44.Super contingentia.circa fi. Nam ex enormi & euidenti læsione præsumitur dolus etiã si cessio facta esset pri.l. si su-

si superstite.C.de dol.cum relatis per Soc.d.cõsi.263. col.1. cũ seq.Sciendũ tamẽ est,ꝙ si in instrumentum scriptũ sit mulier sciens hæreditatis æstimationem sponte & ex certa scientia cessit &c.mulier contra pactum quasi decepta venire non poterit.Nam scienti & consentienti non fit iniuria,neque dolus.l.cùm donationis.C.de transac.ita tenet Alex.in d.l.stipulatio hoc modo concepta.col.3.per not.per Bart.in l.2.C. de rescid. vend. maximè si iurasset non contrauenire ratione enormissimæ læsionis,secundùm D.Ant. in d.c.cũ cõtingat. & Alex.in d.l.stipulatio.Nam eo casu etiam minori succurrendum non est per relaxationẽ iuramenti, prout cõmuniter teneri dicit Curt.d.consi.43.col.pe. Quæ sententia sequenda nõ est,quãdo non subessent verisimiles coniecturæ, ꝙ mulier sponte donare voluerit, secũdùm communem opinio. vt patet ex dictis & relatis per Dec.consi.379.Requisitus.in fi.

5 Et † si pretium hæreditatis cui cessit mulier excederet quingẽtos aureos,cessio quatenus fit vltra quingẽtos reuocabitur defectu insinuationis omissę l.sancimus.C.de don.Nã remittere donare est l.si quis delegauerit.ff.de noua.cũ allegatis ꝑ Soci.cõsi.189.Viso testamento.col.1.& secundùm quosdam defectus insinuationis nõ suppletur iusamento.arg.l.ius publicũ.ff.de pact.& l.nemo.ff.de leg.1.ita tenet Lud.Ro.cõsi. 12.Viso facto.cum aliis quos videre poteris in subscriptione ad consi.Curt.68.Circa hoc post præcedens consi.Barba.vbi dic.opi.hanc communiter approbari.Verior tamen & communior opi. est,ꝙ iureiurando suppleatur insinuationis defectus.vt per Ias.cõsi.118.Cõtra donationem.1.par.2. & cõsi. 169.Duo testamenta.2.par.& Laur.Cal.consi.18.ad primũ.

6 in fi. Verum † ne iuramento tollatur defectus & vitium insinuationis,remediũ est, ꝙ ante cessionem & remissionem sui iuris mulier iuret se nõ remissurã esse ius suũ. Nam si postea metu cõpulsa iuret non contrauenire dum remittit posterius cõtra prius iuramentũ non operabitur actus firmitatẽ vt per gl.in c.licet de iureiu.lib.6.& ibi per Phili.Fran.& per Ale. in l.Meuia.§.fi.ff.solu.ma. Tutius tñ est,ꝙ mulier promittat cui magis libuerit bona sua nõ donare neque iuri suo cedere, & si contingat secus a se factũ iri,voluit tũc haberi pro donatis eidẽ præsenti & stipulãti omnia ea quæ alteri in futurum donasse cõperta fuerint,& iuret se ita seruaturã.Sic enim pro-

col-

culdubio per sequentem donationē & remissionē etiam iuramento firmatā prior actus iuratus non reuocabitur,& sequēs remissio, cessio, & donatio,defectu insinuationis vitiabitur, vt per Alex.cons.16. Pōderatis narratis col.3.lib. 3. Constituatque mulier se in dictum euentum nomine prioris donatarii possidere, vt donatarius prior possessionis iure sit potior l.quoties cum ibi late traditis per Ias.col.4.versi. quinto principaliter.C.de rei vendi. & per Deci.cons.598. Visis his, & per glo.& Doct.in l.ab emptione.ff.de pact.

CAVTELA XX.

Remedia quibus hæres possessionem bonorum expeditius nanciscatur.

SVMMARIVM.

1 *Possessio non transit in hæredem, antequàm corpore sit adprehensa. Hæreditate adita transeūt in hæredē oīa iura præter possessionē. ibi.*
2 *Hæres potest authoritate propria nacisci possessionem. Possessio dat alicui comodo non leue ibidem. Actore non probante reus absoluitur. ibidem. Possidentis conditio est melior in re dubia.ibid.*
3 *Dnij probatio est adeò difficilis,vt quodāmō iudicetur impossibilis.*
4 *Petitio hæreditatis pro quibus rebus detur.*
5 *Hæres quibus remedijs adipisci possit possessionem. Hæredi petenti se mitti in possessionem hæreditatis,non potest opponi exceptio aliqua falsitatis vel nullitatis ibidem. Fideicommissarius quoniam modo potest petere se mitti in possessionem bonorum hæreditatis. ibidem.*
6 *Hæres potest petere sibi dari possessionem interdicto quorū bonorum.*
7 *Possessionis vtilitas quanta sit.*
8 *Hæres missus in possessione non tamen ritè quomodo possit se tueri contra agentem de nullitate. Spoliatus ante omnia reintegrandus est.bidem. Instrumētū testamēti,vbi habet executionē paratā,facit rē notoriā.*
9 *Veritati amici esse debemus.*

1 LICET † omnia iura statim adita hæreritate in hæredem transeant possessio tamen hæredi non quæritur antequàm corpore apprehēsa sit,l.cùm hæredes. ff. de acqui. pos.& ibi Doct. Et si alius pōssessionem rei hæreditariæ occuparet,nō incideret in pœnā,l.si quis in tantā.C.vnde.vi.Nam loci vacantis possessio impunè occupatur.§. quod autē Inst. de vsuc.

de vsuc.Bal.in l.si quis presbyter.C.de Epis. & cle.cum aliis relatis per Barba.in c.cùm in officiis.col.7.de testamē. Quare cautus debet hęres esse, vt mortuo testatore illico bonorum possessionem apprehendat. † Nam potest hæres possessionem propria authoritate nancisci:vt patet ex allegatis per
2 Deci.i l.fi.col.2.C.de edic.di.Adri.tol. Et hæres ex possessione non leue cōmmodum consequetur. Nā post mortē eius, cui succeditur, sæpe contingit dubitari ,vtrum defunctus rei alicuius dominus fuerit, vel an ex sua, an verò ex alterius pecunia bona quæsierit,& de qualitate bonnorum, veluti si post mortē vasalli quæstio sit an bona sint feudalia an libera. Et si defunctus erat prælatus ecclesiæ potest in dubium reuocari vtrum bona emerit pecuniis ecclesiæ,an verò nūmis propriis & lucris suis. Et si hęres negligens fuerit in accipienda possessione quandocunq; aget contra possessores in re dubia, ipsum hęredem probare oportebit, l.ei qui dicit.ff.de prob. l. actor. C.eo.Si verò hæres nanciscantur possessionem agenti contra eum,onus probationis incumbet. Nam actore non probante reus absoluitur,l.qui accusare.C.de edē.c.1. vt eccle. bene.l. fi.C.de rei vend.glos.in c.1.ver.debito.de eo qui mit. in pos. lib.6.Rot.Deci.15. Si in causa in no.Dec.cons.91.Diligēter gl.in.c.nulli.12.q.5.cū aliis relatis per Barb.in c.vt vnusquisque.de pec.cle.& cōprobantur hæc ex scriptis per Deci. cons. 467. Bene & cōsultè in prin.vbi dicit hæredi esse salubre cōsilium, quòd possessionē accipiat, & aduersarios petitores cōstituat, quia in re dubia melior est cōditio possidentis.§.commodū. Inst.de interd.l.1.§.nō aūt.ff. de bo.pos. secū.tab. vbi Bar.cùm aliis allegatis per Barb.in c.1.col.17.de prob.Quod
3 † si alius possessionē bonorū occupauerit, pōt hęres agēdo rei vēdicatione possessionem auocare ab eo qui possidet probādo se dn̄m esse,l.in rē.ff.de rei vend.quod nō facile est. Nā probatio dn̄i est adeò difficilis, vt quodāmodo impossibilis iudicetur,l.cùm res.C.de prob.cū no.ibi p gl.& Doc.& per Alex. cōs.4.Videretur.col.1.lib.3. Et ob id iuriscōsulti cōsiliū sequedū est,qui suadet potius eis remediis experiendū esse quibus quis possessionē acquirat,vt necessitas probandi dominiū in aduersarios trāsferatur,l.is qui.ff.de rei vendicatio. Et prodita sunt infrascripta remedia quibus hæres possessionē nan-
4 cisci possit. Et † primū quidē remedium est , ꝙ hæres agat

petiti

petitione hæreditatis:nam in iudicio hoc probare sufficit defunctum possedisse, vel detinuisse, & agentem hæredem esse l.item videndum.§.fin.cum l. sequen.ff. de peti. hære. & ibi Bar. Ang.& alii doct.Et in hoc iudicium veniunt etiam feudalia,secundùm gl.in d.l.item videndum.§.fi.quam sequuntur Barto.& Alex.in l.si patroni.ff.ad Trebel. limitando tamen,vt ibi per eos & per Iaso.in prælud.feud.fol.5.col.2. &
5 consi.138.Reuocatur.2.part. Secundum † & melius remedium est ꝙ hæres, ostenso iudici testamento, petat se mitti in possessionem rerum quas testator mortis tẽpore possidebat ex beneficio l.fi.C.de edict.di.Adri. tollen. In hoc.n. iudicio proceditur summatim, nec disputatur de viribus testamenti,nec opponi potest exceptio nullitatis vel falsitatis, vel ꝙ testator esset vsurarius manifestus, vt per Bald. consil. 311. Quidam Thomas.lib.2. Nec oportet probare mortem testatoris nec res exprimere,& finibus demonstrare prædia. sed hæc in exequutione inuestigabuntur, quamuis magis expediat simul declarari quæ sint bona hæreditaria. Nam tantum requiritur, ꝙ scriptis hæres iudici cõpetẽti testamentum ostendat non cancellatum, neque abolitum, neque ex quacunq; suæ formæ parte vitiatum.d.l.fi.& l.2.C.de edict. di.Adri.tol.& per Alex.consi.121. Visis omnibus.col.vlt.li. 5.Sit tamen cautus hæres petens in possessionem mitti ex dicta l.fi.vt producat in iudicium originalem scripturam,quoniam exemplum non probat scripturam originalem omnis visibilis vitii suspicione carere,vt per Bart.in l.1.§. si quis in duobus.ff.de bon.pos.secun.tabu. cum aliis relatis per Deci. in d.l. fin. Sed vt producto exemplo testamenti intra terminum datum ad probandum hæres obtineat, remedium est, ꝙ hæres post terminum quandocunque ante decretum iudicis instrumentum, scripturæ originalis exhibeat, secundùm Bal.in c.1.in princip.de fide instru.arg.l.si donatæ.§. si sponsus.ff.de dona.inter vir. & vxo. & sequitur opinionem hanc Deci.in d.consi.467.col.vlt. Fideicommissarius verò qui effectu quodammodo hæres est l.si filiusfam.ff. quod cum eo. Cautus sit vt priusquàm petat se mitti in possessionem ex beneficio d.l. fi. petat verbo restitui hæreditatem sibi. Nam si non obtenta verbali restitutione peteret se in possessione m mitti succumberet,vt per Bar.consi.91.In quæstione.& Bar.
Alex.

Alex.& alios Doct.in dicta l.fi.vbi Deci.dicit opinionẽ hãc
6 cõmunem esse.Tertium † remedium est.ꝙ hæres inter dicto quorum bonorum petat sibi dari possessionem bonorũ quæ defunctus possidebat.l.i.ff.quo.bon.§.sequens.& ibi Are.in sti.de interdi.& Barb.in c.cum in officiis.de testa.Caueat ta men hęres ne remediis adipiscendę possessionis gratia.inuen tis vtatur ad recuperandam possessionem bonorum quæ vt hæres prius possedit.gl.in c.i. de confess. lib.6. vt per Alex.
7 consi.152.In causa & lite.lib.6.Vtilitas † remediorum quæ commemorauimus ad possessionem adipiscendam euideus est, quia in iudicio possessorio non obstabunt hæredi præsumptiones si quæ ad ꝓbationem dominii aduersarium iuuare videãtur,vt per Alex.in l.qui iure.ff.de acqui.possess. Preterea vtile est vti possessoriis iudiciis, quia in eis non exi gitur plena probatio,vt per Bar.in l.i.C. quor.bon.& Gem. consi.137.Super isto dubio. per c .ex insinuatione . de procur.& Alex.dicto consi.lxx.in fi.lib.vi.& consi.xci.In causa lib.v.vbi affirmat in iudicio possessorio ad ꝓbationẽ vnum testem cum actoris iuramento sufficere,per ea quæ ibi allegat,& in eadem opinione est in consil.cxvii. Viso processu lib.ii.& comprobatur opin.hæc ex allegatis.per Feli.in c.ve niens i.col.3.de testi.Deci.cõsi.lvi.In causa.col.i.Ex quibus apparet in contrarium non esse cõmunem opinionem,quam uis id asseruerit sibi ipsi contrarius Alex.cõsil.cxxxix. Circa primum.in fi.lib.vi.Prętérea vtilitatem non paruam sentiet hæres,si agat possessorio iudicio. Nam aduersarius eius succumbens appellando exequutionem impedire nõ poterit. l. i.vbi Doct.C.si de mo.pos.c.ei qui appell.§. de possessione. ii.q.vi.& ibi Doct.Specu.in titu.de app.§. in quibus.ver.sex to non appellatur,cum aliis relatis per Deci.cõsi.xxviii.Pro tẽporis angustia,vbi dicit opinionem hanc cõmunem esse.
8 Et † prætereundum non est ꝙ si hæres obtinuerit se mitti in possessionẽ ex beneficio d.l.fi.C.de edict.diui Adri.tol. vel interdicto quorum bonorũ si non sit ritè processum, poterit aduersarius dicere decretum nullum, & hac via retractare missionem in possessionẽ. Nec enim id repiritur prohibitũ in iudiciis possessoriis, ideo standũ est regulæ qua permittitur sententiam nullam dicere.l.si expressim.cum ibi traditis per Bar.ff.de appel.l.i.ff.quæ sent.sine app.resci.l.i.ff. de fer.

clemen

clemen.1.de re: iud.Bal.in.l.1.col.1.C.ne lic.ter.pro.& in d. l.1.col.pen.C.si de momẽ.pos.Et ita rescindi exequutionẽ factam ex decreto inualido hæredis aduersarius obtinebit.l. si cum nulla.ff.de re iudic.Bal.in l.tale pactum.§.qui prouocauit. in repetitione. q.12. ff. de pact. cum aliis allegaris per Alex.conf.2.Consideratis his.lib.3.& Deci.in l.1. col.2. C. de bon.pos.sec.tab.& per Barb.cons.82. Illud.col.4.lib. 3. & Ias.cons.66. In quæ.& cons.87. Circa primum.1.parre. Sed vt hæres qui authoritate iudicis non ritè procedentis in possessionem missus est defendatur in ea, nec ei noceat, quòd decretum viribus careat, remedium est, quòd excipiat notorie constare de ingiusta causa agentis, & petat missionem in possessionem confirmari. Et quatenus opus sit ex integro decerni, et repetat productionem testamẽti, seu iterum instrumentum testamẽti producat. Et sic hęres missus in possessionem, decretum confirmari, seu in possessionem mitti se nouo decreto judicis obtinebit.argu.l.1.§.fin.ff.quæ sent.sine app.rescin.cum aliis allegatis per Alex.in l.si finita.col.pen.& vl.ff. de dam.infec.& per Deci.cons.191.In causa.col.vlt.Nec obstat si dicatur contra agentem remedio recuperandæ possessionis obiici non posse aliqua exceptionem. neq; contra eum reconuentionem super eandem re fieri licere.l.fi.cum ibi nota. per Docto.de ordi.cogni. Et spoliatum etiam authoritate iudicis qui non ritè processerit ante omnia reintegrandum esse, leg. meminerint.cum ibi not.per Doct.C.vn.vi.cap.conquerente.& ibi per Abba.de resti.spo.& per Philp.Franc. in cap. licet. de præb.lib.6.& per Petr.de Anch.consil.293. Videtur prima facie.cum allegatis per Alex.cons.52. In causa & lite. col.2.lib.7.& per Feli.in cap.ecclesia sanctę Mariæ. col. 11. ver.sexto nota.de const.& in c.dilectus. col.1.de rescri.Nam respondetur,quòd spoliatus authoritate iudicis non reintegratur si probetur, quòd restituere eandem rem teneatur, & super hoc est habenda cognitio.glos.in c.præsentium.7.q. cura allegatis per Fel.in c.cum causa.col.1.de offi.de leg.Præterea estò,q; opinio contraria regulariter verior sit,tamen in casu proposito secus dicendum est, quia instrumentũ testamẽti habet exequutionem paratam.d.l.fi.C.de edict.diui Adr.tol. Alex.post Bart.in l.si cum dotem.§.eo autem tempore. col. 2.ff.sol.mat.Et instrumentũ vbi habet exequutionẽ paratam facit

facit rem notoriam, vt per Abb. in c. cùm olim. de cens. & per Deci.cons.423. Negari non poteſt. Ideo exhibitio ab hæ rede inſtrumento teſtamenti poſſeſſionem recuperare nitens exeeptione, repellitur, vt per Corſet.in tracta.de poteſtate regia.q.72. 35. limitatione. Nam etiam in prophanis per exceptionem notoriam omnino detrahentem iuri agentis & fundantem ius excipientis, ſpoliari reſtitutio impeditur, vt per Gemi.& Phillip. Franc. in c. ad decimas. de reſti. ſpol. lib.6. Licet ecus ſit, ſi ius eccipientis non fundet exceptio, & ita itelligitur Rot. Deci. 7.nota, quòd vbi agitur in anti.

9 Poſtremò † cunctos qui librum hunc legerint (& precipuè notarios) admoneo, & obteſtor, ne conſiliis noſtris abutantur (ſed vt fraudis hoſtes, & veritatis amici) honeſtæ voluntati teſtatoris obſequantur. Nam veritas ſequēda, & colēda eſt.l.cum ita legatum.ff.de cōdit.& demon.l.1.in fi.C.de lat.li.tol. cùm veritas Deus ſit. Ipſe nāq; dixit, *Ego ſum veritas*. Ioā. 14. c.abiit. 11.q.3. Cuius nomini omnem honorem, & gloriā noſtræ actionis aſcribimus.

FINIS.

